

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav české literatury a literární vědy

Rigorózní práce

Hana Klínková

KATOLICKÁ MODERNA V ZRCADLE KORESPONDENCE

Vzájemná korespondence Sigismunda Boušky
a Jindřicha Šimona Baara
z let 1892–1919

Konzultant rigorózní práce: PhDr. Jan Wiendl, PhD.

2011

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu.

Hana Klínková

Obsah

Úvod	1–32
Edice korespondence S. Boušky a J. Š. Baara (1892 – 1919)	33–254
Jmenný rejstřík	255–266
Věcný rejstřík	267–271
Místní rejstřík	272–274
Přehled kněžských působišť S. Boušky a J. Š. Baara	275
Soupis archivních materiálů S. Boušky v LA PNP Praha	276–277
Soupis archivních materiálů J. Š. Baara v LA PNP Praha	278–280
Soupis literatury	281–293
Ediční a jazyková poznámka	294–310

Vzájemná korespondence benediktina, básníka, prozaika, překladatele, literárního a výtvarného kritika a malíře Sigismunda Boušky (1867–1942) a katolického kněze, básníka, národopisce, autora próz a románů Jindřicha Šimona Baara (1869–1925) je zajímavým písemným korespondenčním celkem a důležitým dokumentem pro badatele v rámci několika oborů – pro literární historiky, církevní historiky, kunsthistoriky, translatology, hudební teoretiky, folkloristy a regionální badatele. Korespondence souvisí úzce s hnutím české Katolické moderny konce 19. a počátku 20. století a je důležitá i pro studium osobností a tvorby obou pisatelů. Potvrzuje, jak důležitým pramenem pro bádání korespondence může být, obzvláště dochová-li se v souvislejší řadě. Připomíná také, jakým zajímavým momentem je knižní vydání korespondence, které povyšuje edici korespondence na jakýsi specifický druh literárního žánru, podobný či lépe řečeno příbuzný memoárové literatuře. Má své naprosto nezastupitelné místo pro dokreslení, zpřesnění, objasnění (nebo naopak zkomplikování) výkladů a hodnocení všech odborných prací. Korespondence si narozdíl od memoárů, které nahlíží zpět na životní příběh autora přes optiku uplynulého času, lépe a přesně pamatuje konkrétní události, vztahy, nálady. Samozřejmě záleží na tom, do jaké míry se pisatel v době jejího vzniku stylizuje či dokonce ve skrytu duše uvažuje, že se korespondence dočká studia odborníků či dokonce knižního vydání. Škála všech možností je široká, a tak jako je každý jedinec neopakovatelný, je i každá korespondence jedinečná, i ta nejnudnější a nejšedivější. O tom, jak důležitou informační i literární hodnotu korespondence má, svědčí dlouhá tradice jejího vydávání a obliba u odborníků i klasických čtenářů. Rozmanité je vydávání korespondence, od jednotlivých dopisů v rámci odborných příspěvků či bibliofilii až k mnohostránkovým knihám vydaných v diplomatickém přepisu či v kritické edici doplněné poznámkami a komentáři. Korespondenci jako literárnímu žánru se věnují i práce literárněteoretické, za všechny tituly uveďme alespoň přehledné kompendium Reinharda M. Nickische *Brief* z roku 1991¹.

V 90. letech 20. století začal stoupat zájem celkově o katolické umění a literaturu (Martin C. Putna napsal dvě syntetické práce o české katolické literatuře²), o hnutí Katolické moderny, o hnutí církevního modernismu a reformismu poslední dekády 19. století a počátku 20. stol. a navazujícího reformismu v období vzniku Československé republiky v roce 1918 a následujícího vývoje v církvi i politicko-náboženském kontextu první republiky. Lze pozorovat stoupající tendenci zájmu ve výzkumu, pořádání konferencí a s tím spojeným

¹ Nickisch, Reinhard M. G.: *Brief*, J. B. Metzler, Stuttgart 1991. 259 s.

² Putna, Martin C.: *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918*. Torst, Praha 1998, 801 s.
Putna, M. C.: *Česká katolická literatura v kontextech 1918–1945*. Praha 2010, 1390 s.

vydávání odborných publikací, jejichž počet stoupá a mají soustavnější charakter¹. Tento proces je především spojen s osobou profesora Pavla Marka z olomoucké univerzity, ale

¹ Výběr odborných prací k tématu 1990–2010 (řazeno chronologicky, plná citace viz. seznam literatury):

- Slavík, Ivan: Sigismund Bouška. In: *Souvislosti* 2, 1992, č. 6, s. 75–79.
- Marek, Pavel: K historii Katolické moderny. Spor arcibiskupa Theodora Kohna s P. Karlem Dostálem-Lutinovem. In: *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*, 1993, č. 270, s. 35–42.
- Marek, P.: *Prof. ThDr. Theodor Kohn. Život a dílo olomouckého arcibiskupa*. Muzeum Kroměřížska, Kroměříž 1994, 96 s.
- Batůšek, Stanislav: *Katolická moderna. Karel Dostál-Lutinov a jeho přátelé a spolupracovníci*. Arca JiMfa, Třebíč 1996, 226 s.
- Batůšek, S.: Ke vzniku básnického almanachu Pod jedním praporem. Z počátků Katolické moderny. In: *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, 1996, č. 48, s. 256–260.
- Batůšek, S.: Přátelství básníků – J. Vrchlického a S. Boušky. In: *Akord* 21, 1996, s. 506–519.
- Hanuš, Jiří: Bílý prapor – časopis moravského modernismu. In: *Časopis Matice moravské* 115, 1996, s. 315–332.
- Urbanec, Jiří: Novojičínské období měsíčníku Katolické moderny Nový život. In: *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 50, 1996, s. 33–40.
- Marek, P.: K formování katolické moderny v letech 1892 až 1895. In: *Střední Morava*, 1997, č. 4, s. 21–28.
- Marek, P.: – Soldán, Ladislav: *Karel Dostál-Lutinov bez mýtů, předsudků a iluzí*. Nástin života a díla vůdčí osobnosti českého katolického modernismu. Arca JiMfa, Třebíč 1998, 471 s.
- Musil, Roman: Katolická moderna. Několik poznámek k prvním číslům časopisu Nový život. In: *Bulletin Moravské galerie v Brně*, 1998, č. 54, s. 100–102.
- Marek, P.: *Apologetové nebo kacíři?* Studie a materiály k dějinám české Katolické moderny. Gloria, Rosice u Brna 1999, 197 s.
- Marek, P. (ed.): *Česká katolická moderna*. Sborník z konference konané 1998 v Prostějově. Muzeum Prostějovska – Katedra politologie a evropských studií FF UP, Prostějov – Olomouc 2000, 115 s.
- Marek, P.: *České schisma*. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917–1924. Gloria, Rosice u Brna 2000, 333 s.
- Marek, P. – Červený, Vladimír – Lach, Jiří: *Od katolické moderny k českému církevnímu rozkolu*. Nástin života a díla Emila Dlouhého-Pokorného (1876–1936), kněze, politika a žurnalisty. Gloria, Rosice u Brna 2000, 315 s.
- Marek, P. (ed.): *Úloha osobností v dějinách politických stran na území českých zemí a Československa v letech 1861–1999*. Sborník referátů. Moneta-FM, Olomouc 2000, 459 s.
- Soldán, Ladislav: *Karel Dostál-Lutinov a Nový život, dva sloupy Katolické moderny*. Arca JimFa, Třebíč 2000, 105 s.
- Frýdl, David: *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky. Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě*. L. Marek, Brno 2001, 219 s.
- Komárek, Karel: Myšlenky Katolické moderny v díle J. Š. Baara. In: *Česká katolická moderna. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově*. 2001, s. 62–64.
- Marek, P. – Trapl, Miloš: *Mons. František Světlík (1875–1949)*. Nástin života a díla katolického politika a novináře. Gloria, Rosice u Brna 2001, 131 s.
- Marek, P. (ed.): *Tisk a politické strany*. Sborník referátů pro nerealizovanou konferenci. Katedra politologie a evropských studií FF UP – Moneta-FM, Olomouc 2001, 196 s.
- Kučera, Zdeněk – Lášek, Jan B. (eds.): *Modernismus – historie nebo výzva?* Studie ke genezi českého katolického modernismu. L. Marek, Praha 2002, 300 s.
- Burget, Eduard: Josef Svozil a ti druzí. K odchodu kněží–reformistů z katolické církve na přelomu 19. a 20. století. In: Hojda, Zdeněk – Prah, Roman (eds.): *Bůh a bohové*. Církev, náboženství a spiritualita v českém 19. století. Sborník příspěvků z 22. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň. 2003, s. 227–234.
- Marek, P.: *Český katolicismus 1890–1914*. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století. Gloria, Rosice u Brna 2003, 649 s.
- Marek, P.: Náboženství v období politické diferenciaci české společnosti v druhé polovině 19. století. In: Hojda, Zdeněk – Prah, Roman (eds.): *Bůh a bohové*. Církev, náboženství a spiritualita v českém 19. století. Sborník příspěvků z 22. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň. KLP, Praha 2003, s. 192–202.
- Marek, P. (ed.): *Jan Šrámek – kněz – státník – politik*. Sborník z konference. Moneta-FM, Olomouc 2004, 417 s.
- Schulze Wessel, Martin: Tužby katolického duchovenstva a založení Československé církve. Dotazníková akce Bohumila Zahradníka-Brodského 1918. In: Hojda, Zdeněk – Prah, Roman (eds.): *Bůh a bohové*. Církev, náboženství a spiritualita v českém 19. století. Sborník příspěvků z 22. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň. KLP, Praha 2003, s. 245–254.
- Hanuš, J.: *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. CDK, Brno 2005, 307 s.

pracovišť a autorů je mnohem více. Pro zhodnocení a otevření kulturně literárního kontextu měla zásadní význam výstava věnovaná Katolické moderně pod názvem *Zajatci hvězd a snů*, organizovaná v roce 2000 Romanem Musilem, k níž byla vydána publikace – katalog se stejnojmenným názvem¹.

Důležitým momentem pro zkoumání v této oblasti je právě vydávání dobové korespondence, o čemž svědčí řada vydaných korespondenčních celků právě v období uplynulých dvaceti let². Jedná se významné korespondenční celky, který výraznou měrou přispívají s lepším pochopení komplikovaného kontextu tématu a také osobního vývoje jednotlivých činitelů. Dá se bez nadsázky říci, že bez nich by byla možnost se přiblížit

Marek, P.: *Arcibiskup Kordač*. Nástin života a díla apogety, pedagoga a politika. Katedra politologie a evropských studií FF UP v Olomouci v nakl. Moneta-FM, Olomouc 2005, 638 s.

Marek, P.: *Církevní krize na počátku první Československé republiky 1918–1924*. L. Marek, Brno 2005, 335 s.

Marek, P. – Hanuš, J.: *Osobnost v církvi a politice*. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. CDK, Brno 2006, 687 s.

Štaif, Jiří: Jindřich Šimon Baar a společenská modernizace. (Pokus o dialog mezi sociálními dějinami a krásnou literaturou. In: Hájek, Jan (ed.), *Fragmenty dějin. Sborník k šedesátinám Jana Gebharta*. Historický ústav AV ČR v.v.i., Praha 2006, s. 35–52.

Fasora, Lukáš – Hanuš, J. – Malíř, Jiří: *Sekularizace českých zemí v letech 1848 – 1914*. CDK, Brno 2007, 139 s.

Marek, P.: *Emil Dlouhý-Pokorný*. Život a působení katolického modernisty, politika a žurnalisty. 2007, 370 s.

Marek, P. – Hanuš, Jiří: *Osobnost v církvi a politice*. Českobratrská církev evangelická, Praha 2008, 110 s.

Marek, P. (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870–2007*. CDK, Brno 2008, 267 s.

Fasora, Lukáš – Hanuš, J. – Malíř, Jiří: *Sekularizace venkovského prostoru v 19. století*. Matice moravská, Brno 2009, 271 s.

Mačala, Pavol – Marek, P. – Hanuš, Jiří: *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. CDK, Brno 2010, 647 s.

Marek, P. – Hanuš, J.: *Setkání*. Osobnost v politickém a veřejném životě na přelomu 19. a 20. století. CDK, Brno 2010, 454 s.

¹ Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, 458 s.

² Výběr edic korespondence k tématu v letech 1990–2010 (řazeno chronologicky).

Pinkava, Jaroslav: Z dopisů Karla Dostála-Lutinova s básníkem Františkem Odvalilem. In: *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*, 1992, č. 268, s. 24–33.

Pokorná, Zuzana – Janáková, Iva (eds.): Sigismund Bouška Františku Bílkovi. Korespondence z let 1895–1916. Česká expedice ve spolupráci s Památkem národního písemnictví a Umělecko průmyslovým muzeem v Praze, Praha 1992, 53 s.

Červenka, Miroslav – Holman, Petr: *Vlídne setkání. Vzájemná korespondence Otokara Březiny a Sigismunda Boušky*. Votobia, Olomouc 1996, 229 s.

Batůšek, Stanislav – Svozil, Oldřich – Cekota, Petr: *Přátelství básníků*. Vzájemná korespondence Karla Dostála-Lutinova s Juliem Zeyerem a Otokarem Březinou. Host, Brno 1997, 235 s.

Jiroušek, Bohumil (ed.): O Baarovi. Vzájemná korespondence Františka Teplého a Josefa Šacha. In: *Výběr*, 1998, č. 2, s. 81–88.

Marek, Pavel (ed.) – Svozil Oldřich (příprava textu): „*Jsem disgustován...*“. Vzájemná korespondence Sigismunda Ludvíka Boušky a Karla Dostála-Lutinova. Gloria, Rosice u Brna 2002, 725 s.

Kohout, Štěpán – Marek, Pavel – Svozil, Oldřich: *Korespondence Katolické moderny*. Dopisy Františka Bílka a Karla Dostála-Lutinova z let 1896–1923. Gloria, Rosice u Brna 2007, 255 s.

Kohout, Štěpán – Marek, Pavel – Svozil, Oldřich: *Korespondence Katolické moderny*. Dopisy Beneše Metoda Kuldy, Julia Zeyera, Josefa Floriana a Karla Dostála-Lutinova z let 1894–1907. Gloria, Rosice u Brna 2009, 333 s.

Batůšek, Stanislav: *Korespondence Katolické moderny*. Dopisy Jana Köhlera a Karla Dostála-Lutinova z let 1902–1923. Gloria, Rosice 2010, 259 s.

pochopení konkrétních etap a faktů v modernistickém hnutí v církve téměř nemožná. Jediným, bohužel dosti častým nedostatkem těchto edic jsou chybějící rejstříky.

Předložená korespondence mezi Sigismundem Bouškou (1867–1942) a Jindřichem Šimonem Baarem (1869–1925) by ráda přispěla nejen k lepšímu pochopení snah i prostředí české Katolické moderny a reformní hnutí v českém kněžském prostředí, ale také k lepší znalosti a pochopení života a díla obou pisatelů, kteří sloužili nejen svému kněžskému poslání, ale patřili mezi významné české spisovatele a umělce.

Celou korespondencí se odvíjí příběh dvou přátel znajících se záhy, již z bohosloveckých studií v Praze. Je možné v něm podrobně sledovat vývoj dvou nadaných osobností prostředí vymezeném jejich konfesí a povoláním. Bouška byl na počátku tím, jenž dosáhl již za studií úspěchů literárních i společenských a nastavil sobě i ostatním přátelům vysokou metu, zatímco Baar procházel obdobím hledání a řešil svou touhou literárně tvořit psaním básní, jakkoliv přitom cítil, že to není to pravé, co v něm dřímá a chce na povrch. Nadaný, sebevědomý Bouška, do jehož širokého záběru patřila nejen tvorba poezie a cenné překlady z provensálské a katalánské literatury, ale i řada dalších zájmů, kontaktoval zhruba půl roku po ukončení studia Baara a vyzval ho k účasti na novém literárním katolickém hnutí. Baara potěšilo oslovení a důvěra, ale zpočátku byl opatrný, nicméně postupně se do vznikajícího hnutí katolické moderny zařadil a stal se jejím důležitým členem. V průběhu let došlo k postupné proměně a vývoji vztahu obou osobností, v případě Baara k uměleckému i osobnímu růstu. Na jeho konci na stál prozaik milovaný čtenáři a osobnost s přirozenou autoritou, která byla schopna a ochotna se přes svůj temperament dívat na věci v širších souvislostech a dávat příteli cenné rady. Na druhé straně Bouška po úspěšném období z počátků své tvorby ustoupil do pozadí. Znal sice svou hodnotu, ale žil z podstaty svých někdejších úspěchů a nastoupil u něj pocit neuznání za své záslužné dílo. Vystává otázka, kde je ona hranice skutečných vydavatelských problémů a problémů způsobených jednáním a přístupem vyhraněné dominantní osobnosti.

Příběh je umocňován tím, že v průběhu korespondence dochází k několika (i víceletým) odmlkám, způsobených nedostatkem času, ale i momentálním osobním vzdálením. Vždy znovu po obnovení kontaktu dochází k rekapitulaci uplynulého období, výměně názorů, povzbuzení i kritice. Je smutným faktem, že ukončení styku obou přátel vyznělo do ztracena krátce poté, co se Baar stáhl po bouřlivém období po vzniku Československé republiky do ústraní na rodné Chodsko. *„Chyba je stará! Opakuje se, co utlouklo nás už jednou, že jsme totiž rozházeni po všech koncích republiky, nemůžeme se osobně alespoň 1 týdně sejít, a že jsme vlastně žebráci, ubozí lidé s bídnými příjmy, kteří musejí počítat s každým grošem! Ale to*

*už je tak, že právě takoví proletáři jsou živlem pokrokovým a boháči – copáři! To nezměníme.*¹

Baar, byť na konci své životní dráhy rezignoval na snahu o obrodu české katolické církve, zůstal v širším kulturním povědomí národa dodnes. Bouška se dnes do českého literárního a uměleckého kontextu vrací², ale zájem o jeho osobu a dílo bude vždy patřit užším odborným kruhům.

¹ Baar S. Bouškovi 19. 12. 1919, LA PNP Praha, fond Bouška Sigismund, oddíl korespondence přijaté.

² Viz např. nedávné vydání Bouškova překladu – Llull, Ramón: *Kniha o Příteli a Miláčku*. Malvern, Praha 2004, 166 s.

Sigismund Bouška, rodným jménem Ludvík Bouška, se narodil 25. srpna 1867 v Příbrami, v rodině naddůlního v Březových Horách Karla Boušky¹ a Růženy Bouškové², rozené Wimmrové, pocházející ze selské rodiny. Ludvík byl prvorozeným synem mnohočetné rodiny³. Jak bylo tehdy časté, několik jeho sourozenců zemřelo již v raném věku. Po rodičích zdědil Ludvík výtvarné a hudební vlohy a patřil mezi nadané žáky příbramského gymnázia. Našel pochopení i u svých učitelů, kteří nejen rozvíjeli jeho nadání, ale doporučili mu studia. Nejvíce vzpomínal Bouška na učitele Dominika Čurdu⁴, který ho velice podporoval v jeho zájmu o hudbu, literaturu a výtvarné umění. V době, kdy Bouška postoupil na gymnaziální studie, nadále se s Čurdou stýkal, používal ke studiu učitelovu rozsáhlou knihovnu a učitel sám mu prý předčítal z Komenského a ze slavných básníků⁵. Na gymnáziu začal psát Bouška verše a redigoval psaný studentský časopis *Naše hlasy*, který doplnil i písněmi a kresbami. Po maturitě v roce 1886 onemocněl, krátce navštěvoval učitelský ústav v Příbrami, poté odešel do Prahy, kde docházel do malířské akademie. Dne 5. října vstoupil do jako novic do kláštera benediktinů v Břevnově poté, co byl odmítnut u premonstrátů na Strahově⁶. Při vstupu do klášter neprožíval, alespoň z dostupných pramenů, žádné velké váhání. Byla to jeho volba, cítil se k řádovému životu povolán, i když je otázka, do jaké míry si mohl skutečný život v klášteře představit. Z jeho dopisů v době noviciátu adresovaných rodičům⁷ zní úcta ke klášternímu prostředí a souhlasný obdiv, že patří k tomuto společenství. Lze se domnívat, že ke vstupu do kláštera vedla mladého studenta hluboká víra získaná v rodině s touhou věnovat se tvorbě krásných věcí sloužících poslání umění jako vyšší úrovně lidského bytí. Chudá rodina mu nemohla dát prostředky na studium. Podle Bouškových představ mu klášter mu

¹ BOUŠKA Karel (3. 7. 1843 – 1907) – Bouškův otec byl naddůlním na Březových horách u Příbrami.

² BOUŠKOVÁ Růžena, roz. WIMMEROVÁ (? – 28. 11. 1911 Příbram) – matka Sigismunda Boušky. Bouška měl s matkou i otcem hluboký vztah založený na vzájemné úctě.

³ Z původně patnácti dětí zůstalo naživu pouze sedm. Bouška byl nejstarší a měl těchto šest sourozenců: dva bratry (Hanuše a Václava) a čtyři sestry (Aloisii, Annu, Marii a Růženu). Nejbližší byla Bouškovi jeho sestra Aloisie (17. 12. 1880 – 9./?/8. 1907), která se stala učitelkou.

⁴ ČURDA Dominik (24. 7. 1843 Komárov u Hořovic – ?), učitel v Příbrami, autor časopiseckých článků.

⁵ In: Bitnar, Vilém: *Sigismund Ludvík Bouška*. Informační stať o životě a díle. Praha 1932, s. 8. O tom, jakou úctu i ve vzpomínkách ke svému učiteli Bouška měl, předává zprostředkovaně Bitnar, který na základě rozhovorů s Bouškou uvádí: „*Co Bouška později napsal cenného, přičítá sám zásluze Čurdově.*“ (tamtéž, s. 8)

⁶ Podle Bitnara se celá záležitost odehrála tak, že se Bouškovi nepodařilo přesvědčit opata Strahovského kláštera Sigismunda Starého o opravdovosti svého úmyslu vstupu do řehole a Bouška, který se nechtěl vzdát své představy, vyšel ze Strahova a ihned pokračoval dál k benediktinům do Břevnova, kde přesvědčil opata Ruperta Smolíka. „*Nesměle zaprosil vznešeného českého premonstráta o přijetí do bílého řádu na Sioně, o umožnění studia bohosloví a budoucího kněžství. Prelát, prohlížeje vysvědčení, upřel pronikavý zrak na plachou tvář čekajícího studenta. Vytkl mu, proč že po maturitě celý rok zahálel, a vraceje vysvědčení, odmítl jeho žádost. [...] zanedlouho zaklepal na fortnu Břevnovského kláštera Svaté Markéty. Tam jej vliďně přijal a vyslechl benediktinský opat Rupert Smolík. Poučen trpkou zkušeností strahovskou, jinoch mluvil směleji, žádal vřeleji a vysvětloval naléhavěji...*“ In: Bitnar, Vilém: *Sigismund Ludvík Bouška*. Informační stať o životě a díle. Praha 1932, s. 8.

⁷ V Bouškově fondu v LA PNP se dochoval několikasetstránkový konvolut jeho dopisů s rodiči.

vedle možností zajištění studia a zajištění budoucnosti nabízel a otevíral i svobodný, v jistém smyslu nezávislý prostor k naplnění svých cílů. Při vstupu do kláštera benediktinů na Břevnově přijal řádové jméno Sigismund.

Bouška studoval na teologické fakultě Univerzity Karlovy. První tři roky studia na univerzitě německé a poslední rok na nově založené teologické fakultě české univerzity. Aby nemusel docházet z poměrně vzdáleného Břevnova, bydlel spolu s dalšími řádovými bohoslovci ve františkánském konventu U Panny Marie Sněžné. To mu umožnilo mj. i více se věnovat tvorbě, navštěvovat mimo školu i kulturní akce tehdejší Prahy, seznámit se s řadou zajímavých a známých osobností své doby (mj. s Juliem Zeyerem¹, Jaromírem Boreckým², Emanuelem Čenkovem³, Jaroslavem Kvapilem⁴, Mikolášem Alšem⁵ a dalšími). Kontakt s Jaroslavem Vrchlickým⁶ ho přivedl k zájmu o studium provensálštiny a katalánštiny, a tak jsou Bouškova studentská léta spojena nejen s časopiseckým publikováním veršů, ale také s publikováním překladů z provensálských, katalánských i dalších cizích autorů. Bouška byl dosti slušně jazykově vybaven. Vedle němčiny, latiny a hebrejštiny ovládal, jak sám později uváděl ve svém životopise, všechny románské jazyky (alespoň pasivně). V době studií postupně také vykrytalizoval jeho záměr obnovit, obrodit stagnující katolické písemnictví. Svou publikační činností, obecným přehledem i známostmi v kulturním prostředí budil Bouška respekt před svými spolužáky. J. Vrchlický zprostředkoval také Bouškovi v roce 1882 i velice důležitý kontakt na Karla Dostála-Lutinova⁷, který se stal pro Boušku důležitým přítelem a spolupartnerem na poli literárních snah v rámci Katolické moderny, byť se jejich cesty později rozešly. K zprostředkování kontaktu došlo v rámci korespondence mezi Dostálem-Lutinovem a Vrchlickým. Dostál-Lutinov, který se sám pokoušel o překlady, poslal Vrchlickému, přední osobě českého překladatelského Parnasu, k posouzení své překlady a ten je ohodnotil kladně, zároveň však také informoval o nadšeném, literárně zaujatém bohoslovc

¹ ZEYER Julius (26. 4. 1841 – 29. 1. 1901) – básník, prozaik, dramatik, překladatel z francouzštiny.

² BORECKÝ Jaromír (6. 8. 1869 – 8. 5. 1951) – PhDr., knihovník, básník, překladatel, redaktor.

³ ČENKOV Emanuel (14. 4. 1868 – 24. 6. 1940) – JUDr., básník, prozaik, překladatel.

⁴ KVAPIL Jaroslav (25. 9. 1868 – 10. 1. 1950) – básník, dramatik, libretista, kritik, překladatel.

⁵ ALEŠ Mikoláš (18. 11. 1852 – 10. 7. 1852) – malíř, kreslíř, ilustrátor.

⁶ VRCHLICKÝ Jaroslav (17. 2. 1853 – 9. 9. 1912) K setkání Boušky s Vrchlickým došlo v roce 1888 nebo 1889. Bouška měl u Vrchlického dveře vždy otevřené, navštěvoval ho, mohl s ním debatovat o literatuře a umění a zároveň se u Vrchlického seznámil s řadou dalších umělců. K odcizení Vrchlického a Boušky došlo v roce 1896 a zachoval se o něm záznam v Bouškově dopisu O. Březinovi: „*Snad jsem Vám dosud nepsal, že Vrchlický se urazil pro mou studii o Vaší poezii a pro tu zmínkou mou a Vaši o něm. Vrátil N[ový]Ž[ivot] a zakázal si další zaslání. Mně též poslal odmítavý list a redaktorovi dva hrubé listy. Nepochopení u starých.*“ In: Červenka, Miroslav – Holman, Petr: *Vlídne setkání. Vzájemná korespondence Otokara Březiny a Sigismunda Boušky*. Olomouc 1996, s. 83.

⁷ DOSTÁL-LUTINOV Karel (22. 9. 1871 – 29. 11. 1923) – katolický kněz, básník, publicista, překladatel.

z Moravy S. Boušku, který se Dostálovi vzápětí ozval. Jak byl Dostál potěšen novým důležitým kontaktem, dosvědčuje raná korespondence mezi oběma osobnostmi.¹

Bouška byl vysvěcen spolu se svými spolužáky (také J. Š. Baarem) dne 17. července 1892 v pražské Svatovítské katedrále poté, co zhruba rok před tím, dne 11. října, složil řeholní sliby u benediktinů v Břevnově. Primiční mši sloužil na svátek sv. Anny v rodné Příbrami. Nezůstal ale v Břevnově, tedy v Praze, jak si přál, ale byl poslán jako kaplan do Machova², spadajícího pod broumovský klášter, který tvořil v klášteřem břevnovským společnou správní jednotku. Obec Machov leží na v hornaté krajině na hranici Čech a Kladska. Boušku si zdejší kraj získal, při výkonu svého kněžského povolání nachodil tu mnoho kilometrů, zamiloval si zdejší chudé lidi, především tkalce, se zaujetím se věnoval výuce dětí v machovské škole a také hudbě, kterou měl velice rád a k níž se v zapadlé víscce na Broumovsku sešla nečekaná sestava³. Důležitým faktorem pro pozdější hezké Bouškovy vzpomínky na toto životní období období byla i skutečnost, že měl mladý kaplan štěstí na svého „faráře“. Byl jím vzdělaný a přátelský benediktinský kněz Metoděj Laudín⁴, který podporoval Bouškovy aktivity.

Období Bouškova machovského období bylo velice čínorodé. V době svého působení v Machově (září 1892 – červenec 1898) vydal Bouška spolu se svými přáteli v roce 1895 almanach *Pod jedním praporem*⁵, věnovaný Beneši Methodu Kuldovi a odsud už byl krůček k literárnímu a kulturnímu zformování mladších kněží a následnému založení nového časopisu s názvem *Nový život*, který vycházel od roku 1896 do 1907. Bouška nemohl být jako řádový kněz redaktorem, a proto se jím stal po krátkých, dvouměsíčních peripetiích druhý nejvýraznější člen katolické moderny Karel Dostál-Lutinov. S ním se redakce *Nového života* přestěhovala do Nového Jičína a poté do Prostějova, míst, kde Dostál-Lutinov jako kněz

¹ Marek, Pavel (ed.) – Svozil Oldřich (příprava textu): „*Jsem disgustován...*“. Vzájemná korespondence Sigismunda Ludvíka Boušky a Karla Dostála-Lutinova. Gloria, Rosice u Brna 2002, 725 s.

² O Bouškově působení v Machově In: Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*. Police nad Metují 1997, s. 1–11.

³ „*V machovské škole zastihl Bouška ještě starého řídicího učitele Bergra, který byl učitelem ze starého vydání, ale naučil děti všemu, co od nich život v horách požadoval. Byl také na slovo vzatý hudebník, výborný varhaník a regenschori, dlouho se vzpomínalo na jeho improvizovaná vánoční preludia a pastorale. jeho syn Otto, geniální cellista, byl jedním ze zakladatelů Českého kvarteta a druhý syn Vilém byl klavírním virtuosem. Také kaplan Bouška byl dobrým hudebníkem, pěkně zpíval, hrál na housle a na harmonium i trochu skládal. A tak za časů faráře Laudina, řídicího Bergra a kaplana Boušky byl machovský kostel svým zpěvem a hudbou proslavený široko daleko. Sám broumovský opat říkával, že nikde nelze slyšet tak, krásný zpěv lidu jako v Machově.*“ Tamtéž, s. 6.

⁴ „*V Machově byl farářem P. Metoděj Laudin, dobrý kazatel a velký znalec církevních otců, který téměř nevycházel z domu, celé dny studoval a ve volných chvílích pracoval na překrásných uměleckých výšivkách. Přestože nepřetržitě kouřil silné doutníky – viržinka, byl výtečným zpěvákem. Ale zpíval jen při obřadech v kostele a doma jen sám pro sebe s doprovodem mandoliny. S Bouškou si před rozdíl věku i ve způsobu života velmi rozuměli.*“ Tamtéž, s. 3.

⁵ Bouška, Sigismund – Dostál-Lutinov, Karel – Dvořák, Xaver – Skalík, František (eds.): *Pod jedním praporem*. Almanach katolických básníků českých. Nákladem pořadatelů, vydavatel F. Skalík, Dobroměřice na Hané 1895, 253 s.

působil. Bouška zpočátku působil jako neoficiální spoluredaktor, ale záhy začalo mezi Dostálem-Lutinovem docházet ke sporům o podobu a náplň časopisu, takže Bouška postupně na snahy zasahovat do redakce *Nového života* rezignoval.

V Machově napsal Bouška řadu svých prací (publikovaných především v Novém životě i dalších katolicky orientovaných časopisech a novinách). V roce 1893 to byl *Dismas*¹, v letech 1894–1895 velká studie *Jacinto Verdaguer*², v roce 1897 mu vyšla první básnická sbírka *Pietas*³). V této době připravil také řadu překladů (z F. Mistrala, J. Verdaguera, M. Maeterlincka, E. Hella a dalších autorů). Překladatelské práci se věnoval Bouška již za svých studentských let, jak již bylo uvedeno, především zásluhou Jaroslava Vrchlického a překladatelská činnost patřila k Bouškovým zájmům až do konce jeho života.

V Machově navštívila Boušku řada přátel a známých (Alois Jirásek⁴, bratři Mrštíkovi⁵, Jaroslav Vrchlický, František Bílek⁶, Růžena Svobodová⁷ a mnozí další). Byl jedním z mála, kterého uznávali a s ním se stýkali čeští umělci, ať již výtvarníci, spisovatelé či hudebníci.

Aktivním obdobím pro něj bylo i následujících deset let, které strávil jako kaplan v Polici nad Metují (srpen 1898 – září 1908)⁸. Zpočátku si sice nemohl v Polici zvyknout, rozdíl mezi vískou na hranici a čilým městečkem byl velký, také bydlení místo na malé faře v cele polického kláštera⁹, jehož rozlehlost i dnes překvapí náhodného návštěvníka při srovnání s velikostí nedalekého broumovského kláštera. Také vztahy s „nadřízeným“ knězem Gotthardem Schupplem, přestože nebyly špatné, nebyly tak vřelé jako s machovským Laudinem. Přesto se však Bouška s Policí a jejími obyvateli rychle sžil. Věnoval se pečlivě přípravě svých kázání, některá publikoval v časopise, výklad mariánské loretánské litanie vydal dokonce knižně¹. Aktivně se věnoval i výuce náboženství v místních školách. Zapojil se i do místního kulturního života. Účastnil se spolkové činnosti, pro ochotnický spolek

¹ Viz SB 26

² Tamtéž.

³ Bouška, Sigismund: *Pietas*. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, Praha 1897, 154 s.

⁴ JIRÁSEK Alois (23. 8. 1851 – 12. 3. 1930) – spisovatel, dramatik.

⁵ MRŠTÍK Alois (14. 10. 1861 – 24. 2. 1925) – učitel, prozaik, překladatel.

MRŠTÍK Vilém (14. 5. 1863 – 2. 3. 1912) – prozaik, dramatik, redaktor, překladatel.

⁶ BÍLEK František (6. 11. 1872 – 13. 10. 1941) – sochař, grafik, ilustrátor.

⁷ SVOBODOVÁ Růžena (10. 7. 1868 – 1. 1. 1920) – spisovatelka, dramatička, autorka cestopisů.

⁸ O Bouškově působení v Polici In: Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*. II. kapitola Věčný přítel (Kulturní a společenský život v Polici). Police nad Metují 1997, s. 12–16.

⁹ „Z Machova jsem se odstěhoval... Víš, jak mě tam mají rádi, viděls to. Poznáš tedy, co je stesk pro mne a pro P. Methoda, který je teď pořád churav. Má nového kaplana, který je ve všem, celým zvykem života můj opak... mě samého to mrzí, že jsem odešel... Pokoj mám nyní jen jeden jediný, dlouhý, temný, což mě trápí, vysoký, vysokánský a studený. Klášterní cela.“ In: Sigismund Bouška Františku Bílkovi. (Korespondence 1895–1916). Praha 1992, s. 30.

Vlastimil složil vánoční hru *Svatá noc*, pro kapelu tamburašů složil směšnohrdinské epos *O zájezdu tamburašů do Orientu* a při příležitosti koncertu Jaroslava Kociána převedl do veršů skladbu *O bluzičkách*.² K další Bouškově oblíbené činnosti patřily i naučné a popularizační přednášky pro spolky a dokonce místní učiliště. Působil také v místních dobročinných sbírkách.

Je až s podivem, že se při této rozsáhlé činnosti stihl Bouška věnovat i literatuře a překladům. V roce 1903 vydal knihu *Legendy*³, v následujícím roce 1904 pak sbírku *Duše v přírodě*⁴; publikoval řadu studií v tisku.

V Polici se setkal opět s řadou známých osobností (mezi nimi byli Katalánc MUDr. Benet Barrios Roura z Barcelony⁵, spisovatelka A. M. Tilschová⁶ s manželem, malíř Antonín Slaviček⁷ s rodinou, skladatel Franta Procházka, historik V. V. Tomek). Seznámil se zde a spřátelil s místním rodákem, malířem Václavem Luňáčkem⁸.

Přestože byl Bouška v Polici nad Metují spokojen, odešel Bouška v roce 1908 na vlastní žádost do Broumova kvůli osobním problémům ve farnosti. „*Chtěl se tak vyhnout pro něj již nesnesitelnému pronásledování ze strany jedné duševně nemocné osoby, která byla ze známé rodiny, a on neviděl jiné řešení.*“⁹ Opět se mu však nesplnilo jeho dřívější přání dostat se do břevnovského kláštera sv. Markéty. Jeho přání bylo spojeno s vidinou možnosti být blíže literárnímu a vůbec – kulturnímu dění v Praze. Místo toho strávil šest let jako konventuál a zpovědník v klášteře v Broumově (s krátkým intermezem v roce 1909 v Orlové ve Slezsku).

Broumovské období let 1908–1914¹ znamenalo pro Boušku, hlavně zpočátku, dosti těžkou krizi, kterou řešil hlavně výtvarnou činností, jíž se víceméně věnoval po celý život, ale v toto období ji zintenzívnil. Dále se taktéž horlivě věnoval svým dalším zálibám – studiu japonského dřevorytu a překladům. V roce 1912 uspořádal výstavu japonských dřevorytů

¹ Bouška, Sigismund: *Miriam–Maria*. Výklad litanie Loretanské. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, Praha 1903, 330 s.

² O Bouškově pobytu v Polici nad Metují In: Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*. II. kapitola Věčný přítel (Kulturní a společenský život v Polici). Police nad Metují 1997, s. 15. Rukopisy těchto prací se dnes nacházejí ve fondu S. Boušky v LA PNP Praha.

³ Bouška, Sigismund: *Legendy*. Malým i velkým. Antonín Odehnal, Brno 1904, 63 s.

⁴ Bouška, Sigismund: *Duše v přírodě*. Knihotiskárna družstva, Nový Jičín 1904, 85 s.

⁵ ROURA BENET Y BARRIOS z Barcelony (1865 Martinique – 1. 1. 1915 Barcelona) – lékař, publicista, bojovník za nezávislost Katalánska.

⁶ TILSCHOVÁ Anna Maria (11. 11. 1873 – 18. 6. 1957) – spisovatelka.

⁷ SLAVÍČEK Antonín (16. 5. 1870 – 1. 2. 1910) – malíř.

⁸ LUŇÁČEK Václav (31. 8. 1867 Police nad Metují – 14. 10. 1948 tamtéž) – malíř, ilustrátor, beletrista.

⁹ Červenka, Miroslav – Holman, Petr: Vlídne setkání. Vzájemná korespondence Otokara Březiny a Sigismunda Boušky. Olomouc 1996, s. 181.

v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze a doprovodil ji zasvěcenou přednáškou. V roce 1913 uspořádal další výstavu japonských dřevorytů v Brně-Lužánkách, vydal k ní katalog² a v Brně přednesl několik přednášek na toto téma. Tématu vztahu S. Boušky k japonskému umění se věnuje odborná studie Filipa Suchomela³. V tomto období přispíval svými překlady Bouška především do revue *Meditace*. V roce 1911 vyšla Bouškovy kniha povídek *Děti*.

Na jaře roku 1914 byl povolán na faru v Bezděkově u Police nad Metují, kde nastoupil konečně ve funkci faráře a zůstal zde opět deset let⁴. Přestože do tohoto období spadají těžká válečná léta 1. sv. války, zažil za svého působení v Bezděkově řadu dílčích úspěchů. Dařilo se mu ve farní činnosti, ve které se soustředil nejen na kvalitní kázání, ale i na estetické vyznění bohoslužeb a starost o výzdobu kostela. Stejně tak pokračoval ve svých hudebních snahách a složil pro zdejší kostel v roce 1915 duchovní hru *Mysterium narození Páně*⁵. Do Bouškovy fary, jednoduché jednopatrové barokní budovy, plné jeho drahocenných uměleckých sbírek,⁶ za ním přijížděla řada přátel, dokonce za války počet těchto návštěv vzrostl. Mezi již dříve jmenovanými přibyl i nový přítel, mezi nimi např. i Josef Váchal⁷, se kterým se Bouška seznámil v roce 1916. V době svého působení v Bezděkově vydal Bouška v roce 1914 překlad básnické knihy Jacinta Verdaguera *Eucharistie*⁸ a o dva roky později v roce 1916 překlad hlavního díla Frédérica Mistrala *Mirèio*⁹. Poměrně klidné a a snad i spokojené období pro Boušku skončilo paradoxně po vzniku Československého státu. I když nadšeně přivítal jeho vznik, přišlo s ním pro Boušku období plné problémů a bojů. Jednak ve své farnosti čelil vlně odpadlictví z církve a do boje za farníky se vrhl s velkou energií, což ho stálo mnoho sil i vnitřního klidu. Přitom zažil mnohá osobní zklamání. Zároveň pracoval na překladu českých

¹ Podrobně o Bouškově působení v Polici In: Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*. III. kapitola Klášterní zповědník (Kouzlo japonského dřevorytu). Police nad Metují 1997, s. 18–19.

² Bouška, Sigismund: *Japonské dřevoryty (a staré kresby a malby)*. Ze sbírek: Dra. J. Kurtha a F. Succa v Berlíně, Dra. O. Jaekela ve Greifswaldě, P. S. Boušky v Broumově, Dra. S. Součka v Brně a j. Katalog k XXXI. výstavě Klubu přátel umění v Brně. Antonín Odehnal, Brno 1913, 43 s.

³ Suchomel, Filip: *Asie a Katolická moderna*. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis *Nový život* (1896–1907). Praha a Brno 2000, s. 365–383.

⁴ Podrobně o Bouškově působení v Polici In: Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*. IV. kapitola Neúnavný bojovník (V Bezděkova na první samostatné faře). Police nad Metují 1997, s. 20–26.

⁵ Není známo, kde se rkp. hry nachází.

⁶ „Mám tichou ideální faru, podobnou Vaším bytům v N[ové]. Ř.[iši] i v Jar.[oměricích], dům blíže kostela, osamocený, věčně tichý, jen lípy tu před okny v stromořadí šumí a zelenají se a planou ohněm v reflexích západů... [...] Má fara je jako nějaké muzeum, mistři naši i cizí, a hlavně mnoho jap. starých. Myslím že by se Vám v tom okolí líbilo.“ S. Bouška O. Březinovi 18. 9. 1916, In: Červenka, Miroslav – Holman, Petr: *Vlídne setkání*. Vzájemná korespondence Otokara Březiny a Sigismunda Boušky. Olomouc 1996, 189 s.

⁷ VÁCHAL Josef (23. 9. 1884 – 9. 5. 1969) – malíř, grafik, dřevorytec, spisovatel.

⁸ Verdaguer, Jacint: *Eucharistie*. Archa, Prostějov 1914, 223 s. Přeložil Sigismund Bouška.

⁹ Mistral, Frédéric: *Mirèio*. Otto, Praha 1916, 395 s. Překlad věnoval Bouška J. Vrchlickému: „Nesmrtelné památce Jaroslava Vrchlického, svého učitele i přítele, spoludruha provencalského Felibrige posvěcuje vděčný žák S. B., Soci dou Felibrige.“

bohoslužeb. Přestože věnoval práci mnoho času a nadšení, byla pro překlad českých bohoslužeb nakonec použita práce jiného překladatele. Bouška, který dokonce v roce 1919 uveřejnil v novinách *Čech*¹ inzerát na vydání svých překladů, byl hluboce zklamán a znechucen. Do tohoto období, konkrétně do roku 1919, spadá také konec jeho korespondence s přítelem Jindřichem Šimonem Baarem.

Pro Boušku pokračuje nepříliš dobré období i po odchodu z Bezděkova v září 1924. V tomto roce působil krátce v Orlové, kde zažil nepříjemný nacionální konflikt s polskými osadníky, a byl posléze odvolán zpět do kláštera v Broumově, kde strávil opět dva roky (1925–1927) jako konventuál. Těchto let využil k překladu provenšálských koledí² a nadále se zabýval výtvarnou činností. V roce 1927 byl povolán na poslední místo své kněžské činnosti, a to daleko od Broumova, do Počapel u Terezína. Sen o Praze tím definitivně skončil a Bouška se v ústraní nadále věnoval vedle farní služby svým koníčkům. V Počaplech zůstal do roku 1937. Odsud odešel se svolením opata Dominika Prokopa³ do penze, do Rtyně v Podkrkonoší⁴, kde prožil své poslední roky ve vile své přítelkyně, sekretářky, malířky, spisovatelky a překladatelky Rafaely Hanušové⁵. Ta se o něj starala až do jeho smrti v roce 1942 a stala se dědičkou jeho pozůstalosti⁶, kterou později předala Památníku národního písemnictví v Praze. Bouška zemřel dne 29. srpna v nemocnici v Náchodě. Jeho pohřeb se konal břevnovském klášteře v Praze a slavnostně ho vedl opat Anastáz Opasek⁷, se kterým sice Bouška za svého života příliš dobře nevycházel (jednalo se především o generační problémy starší a mladší části benediktinského konventu), který se ale k Bouškovi vždy až do své smrti hlásil a ctěl jeho umělecký odkaz. Hrob S. Boušky, stejně jako A. Opaska, který odešel na věčnost skoro šedesát let po S. Bouškovi, se nachází na řádovém hřbitůvku benediktnů v pražském Břevnově.

Je nutno zmínit, že Bouška od svého mládí do stáří velice rád jezdil i do ciziny. Ne všechny tyto cesty jsou zaznamenány a doloženy. V roce 1897 podnikl Bouška např. cestu do Německa a navštívil mj. města Norimberk, Řezno a Mnichov. V dalším roce se chystal do

¹ Čech, 8. 2. 1919.

² Bouška, Sigismund: *Provenšálské koledy*. G. Franci, Praha 1927, 227 s.

³ Posledním opatem byl pak Dominik PROKOP (6. 8. 1890 Otovice – 6. 4. 1969 Rohr), ve funkci opata od 15. 12. 1926 – 31. 3. 1969.

⁴ Podrobně o Bouškova působení v Polici In: Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*. V. kapitola Rtyňský samotář (Podhorské tuskulum). Police nad Metují 1997, s. 27–30.

⁵ HANUŠOVÁ Rafaela (1903 – 1982) – sekretářka S. Boušky, spisovatelka, překladatelka. Nezpracovaný fond se nachází v LA PNP, celkem 13 kartonů.

⁶ Ve fondu R. Hanušové v LA PNP se nachází konvolut dokladů k soudnímu sporu o pozůstalost S. Boušky mezi R. Hanušovou a řádem benediktnů, který vyhrála R. Hanušová, kterou ustanovil svou dědičkou S. Bouška.

⁷ OPASEK Anastáz (20. 4. 1913 Vídeň – 24. 8. 1999 Rohr) – opat benediktinského kláštera v Břevnově, básník, redaktor katolických literárních časopisů, autor pamětí.

Itálie, především do Florencie a Assisi, a v jeho plánu bylo vzít s sebou na tuto cestu Otokara Březinu. V roce 1898 odjel na Balt a též roce navštívil také Berlín a Drážďany. Na Balt se vrátil v roce 1907. V letech 1926 a 1929 navštívil Provence a Katalánsko, roce 1933 byl v Římě, ale Itálii navštívil několikrát (byl mimo jiné i v Janově a Veroně).

Bouška se po celý život věnoval výtvarné tvorbě. Především portrétoval své přátele a oblíbené autory, mezi nimi O. Březinu, F. Mistrala, J. Verdaguera, vytvořil několik autoportrétů, věnoval se i zátiším. Jeho tvorbu lze těžko zhodnotit a popsat, protože je většinou roztroušena po soukromých sbírkách. Věnoval se i příležitostným kresbám a také výtvarné výzdobě především Nového života či vlastních knih a překladů (viz překlad Ernesta Hella *Podobizny svatých* nebo kniha *Mirjam-Maria*). Upravoval i knihy dalších autorů. Mezi jeho umělecké počiny patří i soubor vyřezávaného a malovaného nábytku inspirovaného japonským uměním, který se dnes rovněž jako obrazy nachází v soukromé sbírce.

Bouškova osobnost přispěla rozhodnou měrou k prosazování snah Katolické moderny, ať už vlastní tvorbou a činností překladatelskou, nebo vazbami na umělce a vzdělance. M. C. Putna ve své studii věnované Bouškovi napsal: „*Bouška představuje krajní ‚estétské‘ křídlo Katolické moderny, onu podanou ruku církve kultuře. Přes něho jdou všechny kontakty katolické moderny k umělcům velkého světa..., on je také v katolickém prostředí jejich zplnomocněným vykladačem a zpětně on jako jediný katolík v uměleckých kruzích přijímán jako jim rovný, nikoli jako neotesaný návštěvník z podivného, tmavého a dozajista barbarského světa.*“¹ Bouška se znal s řadou osobností českého uměleckého světa. Kromě zmiňovaného J. Vrchlického, pražských známých z let studia, a četných dalších hostů v Machově to byli mezi jinými Sofie Podlipská, Jaroslav Kvapil, Julius Zeyer, František Bílek, Zdenka Braunerová, F. X. Svoboda, Růžena Svobodová, F. X. Šalda a další.

V roce 1938 v životopisném ohlédnutí, v němž zmínil i dobu Katolické moderny, připomněl, že se zasloužil o to, že se řada uměleckých jmen, mezi nimi především František Bílek a Otokar Březina, stala díky jeho kontaktům přispěvateli *Nového života*. U toho připomenutí však nechybí ani povzdech adresovaný po vlastních řad: „*‚Katolická moderna‘, jak nás strana nepřátelská pojmenovala, byl obdobný obrodný směr v duchu katolickém jako ‚Česká moderna‘ vůbec. Proto bylo mnoho sympatií k našemu hnutí a já také ze starého tábora získal celou řadu spisovatelů pro Nový život. Zeyer, Březina, paní R. Svobodová, Zdenka Braunerová a jiní přišli a pohostinně vystupovali. Bohužel, že Lutinov svou žurnalistickou nešikovností mnohé zase odpudil.*“²

¹ Putna, Martin C.: Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918. Torst, Praha 1998, s. 322.

² Bouška, Sigismund: Z mých pamětí. In: Lifka, Bohumír (ed.): *Na paměť F. X. Šaldy*. Sborník

Bouškovi nebylo dáno vytvořit větší, ucelenější dílo. I když na konci života měl „na pensi“ možnost se soustředit více na dokončení svých plánů, chyběla již síla mladých a středních let a na energickém a talentovaném Bouškovi se také neodvratně podepsala leta bojů s nepřízní a nepochopení v církevní prostředí, ať už ve vyšší hierarchii, tak i ve řadách spolupracovníků. *„Běda českému knězi, dal-li mu Duch svatý vlohy, génia, dar umění! V hierarchii je ignorován, podezříván a pronásledován. Ještě se nestalo, aby katolický kněz – spisovatel došel v kruzích nahoře, vděku, uznání, podpory, nebo snad nějakého vyznamenání! Zakusil to Třebízský, Kosmák, Křen, Lutinov, Baar...atd. atd... a já stejně!“*¹

vzpomínání, láska a vděčnosti. Bohumír Lifka, Praha 1938, s. 2.

¹ S. Bouška H. Kosterkovi 4. 12. 1926, LA PNP, fond Hugo Kosterka, oddíl korespondence přijaté.

Jindřich Šimon Baar se narodil 7. 2. 1869 v Klenčí pod Čerchovem. Pocházel ze selského rodu z chodského Klenčí. Jeho rodiče – Jiří a Anna Baarovi – byli majiteli statku „U Holubů“ uprostřed Klenčí, proto se ve vzpomínkové literatuře objevuje místo jména matky označení „Holubka“ a u otce „Holub“. Druhé křestní jméno Šimon dostal Baar po svém dědečkovi Šimonu Šeplovi, kterého měl velice rád. Baar měl dvě starší sestry, z nichž první Anna (Marie)¹ zemřela krátce po svém narození a druhá, Barbora² zemřela krátce po svém sňatku při porodu prvního děčka. Základní školu absolvoval Baar v rodném Klenčí. Dobře prospíval, jistě i kvůli tomu, že měl štěstí na dobré učitele (Alois Jindřich, Wenig, kaplan Antonín Thomayer³), kteří se zasloužili o to, aby rodiče poslali Jindřicha Šimona na gymnázium do Domažlic. Pro rodinu to znamenalo velkou finanční žádost, ale i tato okolnost se vyřešila, protože Baarův strýc, farář z Putimi, mu pomohl získat stipendium. Gymnázium v Domažlicích absolvoval Baar v roce 1888. Během gymnaziálních studií začal Baar psát krátké folkloristické statě a podílel se na přípravě studentských časopisů *Lípa* a *První vzlety*.

Dobře se učil a jeho přáním bylo jít studovat na Filozofickou fakultu do Prahy. Protože se rodina dostala do složité finanční situace (prosoudila velkou část majetku při soudních přích o věno po zemřelé Baarově sestře a v létě 1881 byl v Klenčí velký požár a rodina Baarů přišla o podstatnou část financí⁴). Proto posléze Baar přistoupil na matčino přání, aby se stal knězem.⁵ Baarův otec s tím nesouhlasil a nesouhlasil s ním také Baarův strýc Josef, farář v Putimi, u kterého Jindřich trávil během gymnaziálních studií část prázdnin. Když však Jindřichova matka od svého plánu mít syna knězem neustoupila, vymínil si strýc, že toto rozhodnutí Jindřichovi sám sdělí, až k němu o prázdninách přijede do Putimi. Studenta toto sdělení nejen zaskočilo, ale velice zasáhlo. Nakonec se ale po rozhovoru a domluvě strýce rozhodl do seminář vstoupit kvůli tomu, co pro něj rodiče dosud udělali a hlavně z úcty k matce, kterou měl velice rád. V úvahu přicházely dvě možnosti, pražský nebo

¹ Anna (Marie) Baarová (26. 1. 1859 – 10. 2. 1859 tamtéž).

² Barbora Baarová (24.12. 1865 Klenčí – 17. 4. 1885 tamtéž), provdaná v r. 1883 za Václava Bláhu z Klenčí.

³ THOMAYER Antonín byl bratrem spisovatele MUDr. Josefa Thomayera, který působil v rodném Trhanově, nedaleko Klenčí. MUDr. Thomayer dokonce jako lékař na přání svého bratra Antonína vydal malému Jindřichu Šimonovi zdravotní potvrzení o způsobilosti jít na studia, aby si byli rodiče budoucího studenta jisti, že hoch studia zvládne.

⁴ „*Tento klenečský požár spálil také růžové naděje životní Jindřicha Baara. student nabyl po maturitě přesvědčení, že by sobě i národu nejlépe posloužil, kdyby studoval na universitě profesuru. Pro odbor se nemohl rozhodnouti, nejspíše myslil na klasické řeči a češtinu jako hlavní předmět. Zatím mezi klenečskými pohořelci byla celá řada příbuzných jeho rodičů, potřebných lidí, který u dobráckého Holuba [otec J. Š. B.] nebyli nikdy oslyšeni. Některým se postavil za rukojmí, zejména své sestře, a – za tu musel zaplatiti po letech nejen úroky, ale i kapitál.*“ In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Novina, Praha 1937, s. 91.

⁵ „*Po matuře chtěli naši, abych šel do semináře do Budějovic a já chtěl do Prahy studovat češtinu a historii. Z těch dvou přání vyšel kompromis – šel jsem do Prahy, ale ne na filosofii nýbrž do semináře.*“ (J. Š. Baar J. Vondrákovi 6. 9. 1903, Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, fond J. Š. Baar, oddíl korespondence odeslané).

budějovický seminář, volba padla na Prahu. Spolu s Jindřichem Šimonem s ním odjel do semináře i jeho spolužák a kamarád Karel Bartovský¹. Dochovala se Baarova vzpomínka na cestu do Prahy, do Domažlic na vlak ho doprovodil otec. „*A tu při odjezdu mě otec objal, přimáčkl a řekl mi: Já vím, deš tám nerád – ale není pomoc – a věř mi, že není... hlas se mu utopil v slzách, a v té chvíli jsem se smířil se vším. Skončil jsem do vlaku a když zaskřípala kola, vyhlédl jsem oknem – otec tam stál opřen hlavou o zeď a ramena se mu třásla. Nemohl jsem se opanovat, dal jsem se i já do pláče... Domažlice – Klenčí – domov – trávníky – planá hruška – lesy – to všechno letělo ode mne, zavřel jsem násilně oči a zdálo se mi, že letím do tmy...*“²

Baarův přítel a životopisec František Teplý shrnul v tomto životním přelomu výstižně nejen situaci Baarovu, ale i řady dalších chudých a talentovaných studentů této doby takto: „*Každý neměl v sobě tolik houževnatosti, aby se odhodlal k životu plnému bídy a svízeli, jenž připadl na chudého posluchače university v Praze. Tenkrát ještě nestála Hlávkova kolej, nesloužil Husův fond, ale jenom jakés takés hubené hodiny v rodinách anebo bídně placené místo koncipisty... a ty ještě nestačily pro všechny chudé studenty. Něco stipendií sice existovalo, ale ta stanovená byla v první řadě pro členy určitých rodin anebo pro městské synky – o selského studenta kromě rodičů se nestaral nikdo. A tak bídy vzala selského abiturienta za ruku a vedla ho do semináře. Tam se hrnuly nespočetné žádosti, zejména do pražského, kdež vypočítaví kandidáti očekávali lepší kariéru než v ostatních biskupských seminářích. Každého roku přišlo rektorovi až půl třetího sta petic. Ovšem si vybral samou smetánku, přijav abiturienty jenom s vyznamenáním anebo s nějakou vyšší kněžskou protekcí. [...] Bohoslovec musel v první řadě poslouchat a mlčet, pilně se učit a mnoho učit. Komu se zde nelíbí, může jít, říkával majstríkům vicerektor, nikoho nedržíme, promlouval k nespokojenci rektor, usmívaje se při tom: za jednoho deset. A skutečně nelhal.*“³

Při studiu na pražské bohoslovecké fakultě se Baar věnoval zejména literatuře, začal časopisecky publikovat své první básně, ovlivněné zejména svým chodským původem, zapojil se do práce ve spolku *Růže Sušilova* a stal se posléze i jeho předsedou a knihovníkem. Těsně před ukončením studií postihla rodinu Baarových smutná událost. Baarův otec byl postižen mrtvicí a matka byla nucena prodat na zaplacení léčebných výloh v nemocnici a kvůli splacení dluhů váznuoucích na statku část polností, luk a dobytka.

¹ BARTOVSKÝ Karel (30. 3. 1867 Nová Kdyně – 25. 5. 1940 Kdyně) – katolický kněz, farář v Citově u Mělníka.

² In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Novina, Praha 1937, s. 100.

³ Tamtéž, s. 102.

Po vysvěcení na kněze dne 17. července 1892 ve Svatovítské katedrále v Praze měl Baar následně svou primiční mši u svého strýce – faráře v Putimi. Poté nastoupil jako kaplan na faru v Přimdě (1892–1893).¹ S farářem Schneiderem vycházel dobře. Zpočátku si v prostředí zapadlého pohraničí, které bylo německé, těžko zvykal, ale posléze tu přeci jen zapustil kořeny a nakonec se těžce s Přimdou loučil. Místní lidé si oblíbili nejen kvůli jeho ryzí povaze, ale také díky jeho kvalitním kázáním. V roce 1895, po smrti faráře, dokonce chtěli občané Přimdy získat Baara za faráře, ale nepodařilo se to.

Dalšími Baarovými kaplanskými působišti byly na kratší dobu Spálené Poříčí u Blovic (únor – červenec 1895), Stochov (červenec – září 1895), Ořech (září 1895 – říjen 1897) a Únětice (říjen – květen 1899). Nejpřínosnějším z těchto působišť bylo pro Baara období kaplanování v Ořechu, kde se spřátelil s vikářem Karlem Otmanem². Měl zde však problémy zdravotní problémy, velké vytížení při kázáních a výuce na školách v širokém okolí mu přineslo vážné potíže s hlasivkami a lékař mu radil, aby se v rámci možností pokusil šetřit si hlas. To ho vedlo k tomu, že požádal o přeložení na faru v Úněticích, kde bylo na faře méně práce a také méně vyučování. Baar mimo jiné využil tohoto většího klidu v Úněticích k tomu, že se věnoval více své literární tvorbě. Kromě básní začal připravovat koncepty k svým prozaickým dílům. Připravoval se také na zkoušky k farnímu konkurzu. V roce 1899 požádal Baar o faru v Klobukách a jeho přání bylo v tomto případě vyhověno. Stal se tak farářem ve svých třiceti letech, narozdíl od Sigismunda Boušky, který si musel na své první „farářské“ místo v Bezděkově v Bezděkově počkat až do roku 1914, kdy mu bylo čtyřicet sedm let (zřejmě zde hrálo roli i to, že benediktinských far nebylo tolik).

V Klobukách strávil Baar deset let (květen 1899 – červen 1909). Ihned toho využil k tomu, aby si k sobě vzal na faru svou matku z Klenčí a postaral se o její spokojené stáří.

¹ Podrobně o působení Baara v Přimdě píše F. Teplý (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Kapitola J. Š. Baar v Přimdě, Praha 1937, s. 139–163).

² „S vikářem Otmanem se dobře shodli. Starý pán odbíral mnoho knih, novin, zabýval se privátně politikou, což mělo pro kaplana školami a kanceláři až dost zavaleného tu výhodu, že nemusil denních listů čísti: co třeba, se dovídal hlavně při večeri. [...] V mládí mluvil vikář francouzsky... kaplana naváděl, aby se učil cizím řečím... Baar skutečně začal zase... s francouzštinou, italštinou, ale k ničemu to nevedlo... Otman nade všechno miloval květiny, křoviny, prostorná farní zahrada se honosila všemi druhy růží, jež farář posílával adorat Nejsvětější Svátosti do kostelíka. A při zdi k panskému dvoru hlučely v úlech včeličky...“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 170–171) Baara zřejmě Otmanova záliba ve včelaření ovlivnila, protože se později, když se za několik vrátil do Ořechu jako farář, stal vášnivým včelařem. Těch vlivů bylo zřejmě více. Včelařem byl Baarův strýc Josef, farář v Putimi – viz SB 1. Božena Hofmeisterová zmiňuje ve své knize *Okouzlený milenec Chodska* (Plzeň 1988), že lásku ke včelaření vzbudil v Baarovi jeho celoživotní přítel Jan František Hruška, který k němu jezdil na návštěvy. Na počátku ho prý zaučoval místní odborník, devadesátiletý Kohlíček. Hofmeisterová cituje i Jana Novotného, píseckého včelaře, a jeho příspěvek ve včelařském časopise z roku 1978: „Zásluhou spisovatele Jindřicha Šimona Baara se naše organizace přenesla do celých Čech. Baar se přičinil o to, aby bylo vybudováno včelařské ústředí v Praze. Byl zvolen jednatelem spolku.“ (In: Hofmeisterová, Božena: *Okouzlený milenec Chodska*, Plzeň 1988, s. 86–87).

Jelikož byla v Klobukách stará fara, ve které se téměř nedalo bydlet, vynaložil velké úsilí a podařilo se mu prosadit stavbu nové fary, která byla dokončena roku 1902. Předtím ale Baarovo období mělo své pozitivní i negativní stránky. Na jedné straně se mu podařilo získat vlastní faru, postavit novou budovu a získat výborné přátele¹. Na druhé straně se však nikdy i přes úspěchy v kazatelské činnosti mu nepodařilo získat širší podporu v farnosti². Baar v roce 1908 požádal o faru ve Volyni. Jeho snahou bylo získat faru s kaplanem. Tato žádost ale Baarovi nevyšla, což ho velice zklamalo. Měl v úmyslu si v Malenicích u Volyně koupit pozemek a postavit si pro sebe a svou matku malý rodinný domek, kam by za pár let odešel do penze. Další žádost o adresoval faru v Ořechu, kde před lety kaplanoval. Tato žádost již byla úspěšná. Spočítal si však, že by měl ještě deset let působit v kněžské činnosti, aby získal nárok na takovou penzi, s níž by vystačil.

Baarovo období prožité v Klobukách bylo velice aktivní, co se týká jeho literární činnosti. Do této doby plně spadá definitivní proměna z básníka v prozaika. Po první povídce nazvané *V hypnose* to definitivně potvrdila jeho první větší próza *Cestou křížovou*³ v roce 1900 a celé řady dalších prací, mezi nimiž je třeba uvést tituly *Farská panička* (1906), *Farské historky* (1908), *Kohouti* (1912), *Pro kravičku* (1905), *Jan Cimbura* (1908), *Poslední rodu Sedmerova* (1908) atd. Tématy Baarových povídek a románů byl většinou život kněžstva a jeho problémy a také témata spjatá s venkovem a jeho obyvateli.

Baarova literární tvorba s kněžskou tematikou rozhodla také o tom, že si spisovatel definitivně uzavřel cestu v kněžské kariéře. Týkalo se to již prózy *Cestou křížovou*. F. Teplý o této záležitosti píše: „Úspěch kněžské tragedie se rozdvojoval. Knížka zapůsobila do kněžských poměrů jako blesk. Obsah povídky nic neznal po Raisovsku, ale svou pravdou i tendencí bušil do spravedlnosti v duchovenských řadách. Nižší kněžstvo rázem uznalo Baara za svého mluvčího... ale vyšší kněžstvo se pohoršilo, reptali: co chce Baar, co je mu do toho,

¹ Jednalo se především poštmistra Bedřicha Wildta a ředitele cukrovaru Adolfa Kotrbu, syna pražského nakladatele Václava Kotrby st. a bratra nakladatele Václava Kotrby ml. – viz SB 11.

² „Přes značné pastorační úspěchy nebyl J. Š. Baar v Klobukách spokojen. Nehledal jen výnosnější faru, ale i upřímnější prostředí a zbožnější lid. Několikrát chtěl komutovat. Měl v úmyslu žádati o Únětice, o Vraný, o faru u sv. Apolináře v Praze a o kanonikát na Vyšehradě. Teprve žádost o Ořech přinesla změnu. Dne 1. července 1909 byl na Ořech kanonicky investován a 4. července opustil Klobuky.“ In: Kebrle, Josef: *Slánsko v Baarových spisech*, Slaný 1941, s. 15.

„Baar působil na Slánsku plných deset let. Vytěžil tu mnoho. Ale nic nezůstal tomuto kraji dlužen. Nebyl slánským rodákem a přece tolik místa věnoval Slánsku ve svých knihách. A jakého se mu za to dostalo vděku? [...] Když nastupoval do Klobuk, vítal ho jediný osadník a hrstka dětí. Přináší svěřeným duším celé srdce a farníci odpírají povinný příspěvek na stavbu nové fary. Jiní očerňují faráře u představených. Liberálové se vysmívají v novinách jeho snaze a úsilí o novou, uměleckou výzdobu chrámu. Jeden statkář na osadě dává v době svaté misie po dva dny voziti hnůj kolem fary a zakazuje svému dělnictvu účast na pobožnostech. Jiný honem vrací najatý kostelní pozemek, protože farář nevolil s jeho stranou. Po letech ani jediný zástupce osady, jak uvádí Šach, nebyl na jeho pohřbu v Klenčí (Klentsch).“ Tamtéž, s. 38–39.

³ Baar, Jindřich Šimon: *Cestou křížovou*. Nový život, Nový Jičín 1900, 100 s.

*jak si škodí! [...] Ač věděl, že si kněžskou kariéru zavírá, nebojácně přikročil k nové práci. A jak s chodským humorem: Tak počínám pro N.[ový] Život psáti další. O dámě z fary!*¹

Román *Farská panička* skutečně vzbudil velké pobouření. Baar byl povolán k arcibiskupovi, kardinálu Lvu Skrbenskému², hrozilo mu suspendování, celou záležitost se ale podařilo Baarovi u arcibiskupa obhájit. Argumentoval prý mj. i faktem, že jeho práce, konkrétně *Farskou paničku (Pfarrfrau)* vydává německý (resp. bavorský) týdeník *Deutscher Hausschatz*. F. Teplý, který znal událost přímo z Baarova svědectví, uvádí jeho slova v tomto podání: „*Eminenci, jestliže přísně věřící a konservativní Bavoráci se nepohoršili nad mým dobře míněným dílkem, jistě se ani liberální Čechové nepohorší – to jen několik fariseů... Kardinál se rozesmál, začal jako člověk dobrého srdce jinou řeč.*“³

V roce 1906 se Baar formálně rozešel s „katolickou literaturou“. Vstoupil totiž do spolku českých spisovatelů Máj a tím si proti sobě popudil řadu kněží, kteří patřili do proudu snažícího se na stránkách katolického tisku a katolických časopisů vytvářet katolickou literaturu. „*Nato přistoupil do spolku českých spisovatelů Máje, nejvíce ponoukáním milého jednatele spisovatele-lékárnika Heritese. Vyložil knězi, že jako člen Máje může si zajistiti i pensi, což rozhodlo, neboť Jindřich po takovém zneuznání poctivé kněžské práce si umínil odejiti na odpočinek do Klenčí. Když r. 1906 zadal nové vydání Farské paničky Máji, rozhněval se Dostál nejenom pro členství v Máji, podle jeho úsudku liberální společnosti non plus ultra, ale i pro zkažený obchod. Lutinov s Baarem nadobro se rozešli.*“⁴

Je nutné též zmínit, že se značná část Baarových prací inspirovala příběhy a lidmi z Klobuk a okolí. Podrobně se tomuto tématu věnoval ve své záslužné a informačně cenné práci *Slánsko v Baarových spisech*⁵ Josef Cyril Kebrle⁶, který působil v Klobukách jako kněz ve 20. letech 20. století a snažil se do zdejšího místa vrátit vzpomínku na známého spisovatele. Kebrle ve své knize mimo jiné zaznamenal, že Baar v Klobukách založil a řídil *Farní věstník*, do něhož sepsal historii Klobuk.

V době svého klobuckého pobytu se Baar také několikrát podíval do ciziny. V roce 1900 navštívil Drážďany, v následujícím roce Řezno a Mnichov, v roce 1905 se vydali s Karlem Dostálem-Lutinovem přes Německo do Belgie a Holandska, nazpět jeli přes Berlín a

¹ In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 221.

² SKRBENSKÝ z HRÍŠTĚ Lev (12. 6. 1863 Hukovice – 24. 12. 1938 Dolní Dlouhá Loučka) – ThDr., olomoucký arcibiskup, kardinál, autor teologických spisů.

³ In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 223.

⁴ Tamtéž, s. 248–249.

⁵ Kebrle, Josef Cyril: *Slánsko v Baarových spisech*. Regionalistické motivy v díle Baarově. Nákladem vlastním, Slaný 1941, 84 s.

⁶ KEBRLE Josef Cyril (13. 7. 1906 Vídeň – 4. 3. 1987 Praha) – katolický kněz, vystoupil později z církve, autor studie o J. Š. Baarovi a dalších prací (mj. o A. Koniášovi).

Zhořelec. V dalších letech se Baar vypravil také do Švýcarska (Basilej, Kostnice) a v roce navštívil Itálii 1910 (Milán, Benátky). odkud se vracel domů přes Terst a Lublaň. V roce 1911 navštívil s Karlem Bartovským Polsko (Krakov, Zakopané) a Slovensko (Trenčín, Trnava). Od roku 1909 až do své smrti jezdil poměrně často za přítelem, archivářem F. Teplým¹ do Jindřichova Hradce.

Po přestěhování do Ořechu v roce 1909 se Baar stáhl z veřejné činnosti a věnoval se více svému psaní. Vznikla zde celá řada jeho dalších fejetonů, próz a románů, např. *Ptáci* (1910), *Poslední soud* (1913), *Trnky* (1913), *K Bohu* (1914), *V temných barvách* (1916), *Hanče* (1917), *Na děkanství* (1919) a další.

V roce 1912 při návštěvě v Klenčí koupila Baarova matka z dlouhodobě našetřených úspor dům, který původně patřil dr. Slámovi. Baar navštívil dům ihned po koupi, když se vracel z Vídně, kde byl na eucharistickém kongresu. Dům se mu velice líbil, stál uprostřed náměstí a bylo z něj vidět na klenečskou náves i kostel. Následující roky ale už s sebou přinesly spíše smutek a starosti. V roce 1915 zemřela Baarovi matka a válečné roky byly poznamenány smutkem a problémy ve farnosti. Stejně jako Bouška přivítal Baar vznik Československé republiky. Na ustavující valné schůzi Jednoty katolického duchovenstva dne 14. listopadu 1918 byl zvolen předsedou tohoto reformního uskupení. Baar se účastnil již od 90. let reformního hnutí kněžstva sdruženého v Zemské jednotě katolického duchovenstva (1902–1907).

Následující měsíce prožil pohnuté období formování požadavků, řadu jednání, ale i intrik a zklamání. *„Československé duchovenstvo z celé říše naší zorganizovalo se v mohutnou jednotu a chce – mimo jiné – na té káře republikánské svézt i svůj reformní program – jako češtinu v liturgii, autonomii církevní, volbu biskupů a p. Zvolilo si mě za svého předsedu a od té chvíle daří se mi velice zle. Nenařikal jsem si nikdy, ale nyní se mi zdá, že život pozbyl všechněch půvabů. – Cítím, že u nás dojde k strašnému boji protináboženskému, zášť proti katolické církvi je úžasná, nestrádaná po celé věky – ta se nevybila jen brutálním poražením Mariánského sloupu – dožijem se horších věcí. A kněžstvo? Pastýři bez stáda. – A vina je nás také, reforma musí začít od nás, od kněží, reforma srdcí i hlav –. K rozluce církve od státu dojde, kláštery budou zrušeny, církevní jmění podlehne konfiskaci, náboženství bude ze škol vyhnáno – ale to všecko nezničí církve Boží u nás. Tu zabije kněžstvo samo, nevzpamatuje-li se, nepozná-li ‚den navštívení svého‘. Co se děje, neděje se bez vůle Boží. Na nás jest, abychom tu vůli poznali, jí se podrobili a šli odhodlaně*

¹ TEPLÝ František (5. 2. 1867 Marčovice u Volyně – 11. 6. 1945 Malenice) katolický kněz, archivář, autor historických monografií a životopisné knihy o J. Š. Baarovi. S J. Š. Baarem se znal a přátelil od roku 1904.

tam, kam nás Bůh posílá. mnohým se nechce jít za Mistrem na Golgotu, chtějí jen sedět s ním za plným stolem na svatbě v Káni – a to naplňuje duši mou smutkem. Jsem přesvědčen, že spousta katolíků vystoupí z církve...“¹

Ve chvíli, kdy již nemohl čelit problémům spojených i s nejednotným názorem členské základny reformního hnutí a byl unaven a rozčarován poměry v tehdejší církevní hierarchii i samotném duchovenstvu, rozhodl se Baar rezignovat na předsednictví v Jednotě. V březnu roku 1919 požádal konsistoř o odchod do penze. Měl se kam vrátit – do rodného Klenčí pod Čerchovem. Zde se Baar nejen dál věnoval své literární činnosti, ale zapojil se i do hnutí v městečku. Převzal psaní pamětní knihy Klenčí (září 1920 – září 1925). Ve svém domě soustřeďoval chodské památky a podařilo se mu vytvořit hezkou regionální sbírku, která se později stala základem pro Muzeum Jindřicha Šimona Baara. Jeho úmyslem, byť nerealizovaným, bylo v této době založit dětskou opatrovnu.

V Klenčí se Baar především se však snažil realizovat své literární plány a pracoval s velkou horlivostí, jak mu bylo vrozeno, ale zároveň jakoby cítil, že už mu nezbývá příliš času.. „Baara jsme nazývali ‚obráceným pensistou‘. Zpravidla výslužník po životní dráze odpočívá – Jindřich usilovně pracoval. Vstával od jara se sluníčkem, psal až do pošty, posnídáv obyčejně stoje. Přehlédnuv korespondenci dne, šel se podívat na své včeličky-dušičky, aby jim nic nescházelo. Dopoledne někdy i při včelině četl noviny, knihy, po obědě, zejména v zimě, vycházel na silnici, do lesů, na návštěvy a nezdržel-li ho nějaký strejcevejklada, vrátil se, psal až do západu slunce, když měl ‚flandu‘ (= pilno), pokračoval i při lampě. Do hostince na ‚křap a klep‘ chodíval jen s návštěvou, anebo když potřeboval z paní Johaněsky vytáhnout jakýsi zapadlý děj.“²

Díky své pílí stihl Baar v posledních letech svého života na penzi v Klenčí, tedy v letech 1919–1925³ rozsáhlou „chodskou“ trilogii z Chodska před rokem 1848: *Paní komisarka*, 1923; *Osmáctyřicátníci*, 1924; a *Lůsy*, 1925. O tom, jak byla pracná příprava chodské trilogie, se svěřil příteli Teplému: „...přiznám se Ti teď, má k tomu ději tvořit garnituru ‚rok na Chodsku‘. Všecko, co jsem od svých studentských let sesbíral, v Českém lidu i jinde otiskl, co už dnes vymřelo, má tvořit ovzduší knihy a ve knize být souborně zachráněno. Těžce se s tím potýkám, studuji a sháním materiál národopisný i historický víc než píši, často jediná stránka je plodem týdenní práce lopotné, ale už nepovolím. Cítím, nenapíši-li to sám, že už po mně to nemůže napsati nikdo jiný, protože nezachytil, co já viděl ve svém dětství na

¹ J. Š. Baar Marii Roudenské, fond Marie Roudenská, LA PNP, 18. 1. 1919, oddíl korespondence přijaté.

² Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Praha 1937, s. 439.

³ V polovině roku 1923 stihl ještě zpracovat příspěvky k Dialektickému slovníku chodskému.

vlastní oči...“¹ Ostatně Teplý mu text z hlediska historické správnosti jako historik a archivář kontroloval a opravoval...

Poslední práce, kterou se před svou smrtí Baar věnoval, bylo skupinové dílo, jehož hlavní redakci řídil Baar a nedokončil, resp. dokončili jeho spolupracovníci, je *Chodská čítanka*, která vyšla až posmrtně v roce 1927².

V létě roku 1925 zaskočil Baar záchvat mrtvice, ze kterého se mu podařilo se vzpamatovat. Přesto mu zbýval jen krátký čas. Zemřel na následek dalšího záchvatu mrtvice dne 24. října téhož roku, předčasně, ve svých padesáti šesti letech. Za svůj život stihl naplnit nejen své kněžské, duchovní poslání, ale snad jako jediný autor české Katolické moderny se stal skutečně uznávaným a čteným spisovatelem.

¹ Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Praha 1937, s. 441.

² Hruška, Jan F. – Teplý, František – Baar, Jindřich Šimon (eds.): *Chodská čítanka*. Fr. Obzina, Vyškov 1927, 310 s.

Vzájemná korespondence Boušky a Baara začíná (nepočítáme-li dochované Bouškovo oznámení primice z července roku 1892) dopisem J. Š. Baara z 18. 1. 1893. Tento dopis je reakcí na bohužel nedochovaný „lístek“ Bouškův. Baar tento impuls vřele vítal, snad o to víc, že se cítil ve svém prvním kaplanském místě v německé Přimdě osamocený, odtržený od společenského života a vůbec od informací o českém společenském a kulturním prostředí. Baar byl v Přimdě v době, kdy obdržel Bouškův dopis, zhruba půl roku. Doslova v dopise uvádí, že toto místo cítí jako exil. Navíc to jistě podtrhlo to, že mu krátce po svém nastoupení do Přimdy zemřel otec a matka prodala rodný statek, což Baar velice těžce nesl. Nechápal, proč se s ním matka o prodeji neporadila. Třebaže ho osud dovedl na kněžskou dráhu, byl v hloubi srdce vázán jako syn sedláka k rodnému statku a rodného Chodsku. Pocit ztráty domova v podobě rodného domu se musel nejen sčítat, ale přímo násobit s pocitem nezařazenosti do „německého“ pohraničí, zcela kontrastnímu prostředí vůči sice ne zcela ideálnímu, ale přesto chráněnému prostředí semináře s řadou blízkých druhů.

Bouška a Baar se spolu znali ze studií v pražském semináři. Bouška byl o jeden a půl roku starší (narodil se 25. 8. 1867) než Baar (7. 2. 1869). O jejich vzájemných kontaktech, respektive o jejich přátelství, se lze dozvědět nejen z jejich korespondence, ze strany J. Š. Baara od jeho přítele, archiváře Františka Teplého¹, ale i z dalších tištěných i rukopisných pramenů. I proto lze v oslovení prvního Baarova dopisu nalézt oslovení „roztomilý příteli“, zároveň však doplněné důsledným vykáním, které lze vysvětlit přerušením vzájemných styků ze studií a zdvořilostí a úctou k staršímu a zkušenějšímu Bouškovi a snad také očekáváním, co se z oné písemné výzvy vyvine. Vykání se bude objevovat v dopisech až do prosince 1895 (viz Baarův dopis z 8. 12. 1895 – JŠB 9). Z Baarova dopisu vyplývá, že se mu Bouška ozval kvůli tomu, že zamýšlel realizovat to, o čem snil a co plánoval již v semináři – povznést českou katolickou literaturu. Baar tento „podnik“ vítal, i když realisticky upozorňoval na to, že to přinese potíže a hořkosti. Viděl hlavní chybu v tom, že „katolické podniky píší tak, jakoby katolíci byli jenom kněží“ a ujišťoval Boušku, že mu bude vždy a ve všem oporou. Odpověděl také kladně na Bouškovu otázku, zda je členem družstva Vlasti, a protože Bouškův podnik předpokládal odstoupení od Vlasti, otevřeně mu napsal, že je nucen na nejbližší čas zůstat ve spojení se Škrdlem a družstvem, že ho drží finance. Tento Baarův dopis je zároveň svědectvím o těžké situaci kněze v českém prostředí 90. let 19. století – o materiálně skromných poměrech, problémech s pořizováním časopisů, knih, tedy o složitém hledání prostředků zajišťujících přiměřeně důstojné postavení.

¹ František Teplý: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937.

V prvních dopisech z let 1893–1896 lze sledovat formování vztahu obou korespondentů k Vlasti a jejímu redaktoru Tomáši Škrdlovi¹, který vydával měsíčník Vlast' od roku 1884. Škrdle kolem sebe postupně soustředil konzervativní, pravicovou část katolických kruhů a stal se často kritizovaným terčem části mladší kněžské generace. Dopisy Boušky a Baara dokumentují vývoj a kolísání snahy najít řešení této situace – od kompromisního hledání svého místa v tomto listu až po úplnou rezignaci na jakékoliv kontakty s Vlastí. Baar byl zpočátku tím, který radil radikálnímu Bouškovi být opatrný. Realisticky mu připomínal, že na celou záležitost má vliv i finanční krytí, které Vlast' má a oni ne. Apeloval na možnost dohody, postupně práce odkrývat „zatuhlost“ redakci, nevzdával se naděje, že by se družstvo Vlast mohlo reorganizovat. Na neposledním místě také připomínal zásluhy Škrdleho, který „vyvolal a první pronesl zásadu místo svou – katolickou – literaturu“ (viz Baarův dopis z velikonoce 1893 – JŠB 3). Bouška poslal dopis s tímto stanoviskem K. Dostálu-Lutinovi s komentářem, že Baarův návrh je sice krásný, ale absolutně nemožný. Paradoxně pak došlo na jaře 1894 k situaci, kdy Bouška skutečně s Vlastí komunikoval, zatímco Baar prožíval zklamání. Poslal do Vlasti své nové prostonárodní písně z Chodska a Škrdle mu je vrátil s tím, že jsou nemravné. Baar to nemohl pochopit. Ostatně Bouška se záhy s Vlastí také definitivně rozešel. Přispěl k tomu i jeho postoj k Vrchlickému a jeho dílu.

Hlavním tématem dopisů se zakrátko na to stala příprava almanachu Pod jedním praporem vydaného v roce 1895 na počest vyšehradského kanovníka Kuldý², patrona mladých kněží s literárními ambicemi. Almanach se stal jejich prvním veřejným vystoupením a potvrdil rozchod s kruhem Vlasti. Následovala příprava vydávání časopisu *Nového života*, které vycházel v letech 1896–1907 a jehož redaktorem se stal od třetího čísla K. Dostál-Lutinov (Bouška se oficiálně redakce jako řádový kněz ujmout nemohl). Baar tak získal na několik let místo pro publikování svých prací a během této doby došlo k jeho proměně od nepříliš šťastného a také nepříliš kladně hodnoceného básníka v prozaika. Zásluhu na tom měl K. Dostál-Lutinov i S. Bouška, kteří ho přesvědčovali, aby se vzdal básnických ambicí poté, co četli jeho první beletristické práce. Baar ostatně ke kritice Boušku vybízel, obracel se na něj jako na zkušeného pracovníka na poli literatury. Ten se toho ujal, stejně jako kdysi v semináři, navíc dosti drsně a bez sentimentu, jak mu bylo ostatně vlastní, například při hodnocení jedné Baarovy básně: „ ... *to bylo slabé, Já myslil že už jste péra zanechal.*“ (viz

¹ ŠKRDLE Tomáš (9. 9. 1853 – 29. 11. 1913) – katolický kněz, katecheta, redaktor, autor odborných prací s církevní tematikou.

² KULDA Beneš Metod (16. 3. 1820 – 6. 5. 1903) – katolický kněz, sběratel a vydavatel moravských lidových pohádek, autor didaktické poezie pro dospělé i mládež a lidovýchovné prózy, publicista, překladatel. Kanovník na Vyšehradě.

Bouškův dopis z 27. 4. 1894 – SB 2). Bouška naopak vůči sobě nebyl příliš kritický. Uvedme příklad: již v roce 1894 při vydání své sbírky *Kněžská lyra* (které ale nevyšla) psal Baarovi, že si od ní mnoho slibuje a že to bude něco zcela úplně nového (viz Bouškův dopis z 27. 4. 1894 – SB 2). Kritický byl ale k termínům „katolická poezie“ a vůbec „katolická literatura“, což ho vedlo přímo k příkrému soudu: „já se stydím za název „Katolická moderna“: „Až někdo z kritiků, jichž nyní máme dost a výborných (Šalda, Krejčí, Vorel, Vodák atd. srovná naši Modernu a Českou Modernu. Co je u nás moderního? Nic.“ (viz Bouškův dopis b.d. – SB 6).

V letech 1897–1898 došlo k odmlce v korespondenci, která pokračuje až od roku 1899. Je opět Baarovou reakcí na nedochovanou Bouškovu výzvu zaslat příspěvek do *Nového života*. Situace z počátků korespondence se v určité míře znovu opakuje. Baar, zavalený kněžskou praxí a ve své literární tvorbě nepřilíš sebevědomý, byl již ve proměněn v prozaika, vítá Bouškův dopis jako „uznání, odměnu, posilu, vzpruhu k další práci“ (viz Baarův dopis z 15. 4. 1899 – JŠB 12), smutně připomíná problémy kněží: nedostatek financí na nákup knih, nedostatek kontaktu s jinými umělci, nemožnost vzájemných styků s vrstevníky v kněžském prostředí, kvůli značným vzdálenostem, které nemůže nahradit ani časté dopisování. Tak jako kdysi vyzýval Boušku k nalezení východiska ve sporu s Vlastí, snaží se brzdit kritického Boušku, který si stěžuje na K. Dostála-Lutinova a jeho vedení redakce *Nového života*. Opět je to Baar, který vyzývá ke smíru a vzájemnému pochopení, i když ne nekritickému. V roce 1900 došlo také konečně k plnému uznání „literáta“ Baara u Boušky. Svědčí o tom Bouškova recenze Baarovy knihy *Cestou křížovou (Obrázková revue 1900)*, která vyšla v roce 1900 knižně poté, co vycházela v roce 1899 na pokračování v *Novém životě*. Toto hodnocení se prohloubilo a potvrdilo v Bouškově recenzi následující Baarovy knihy *Nalezeno na cestě všedního života* (vyšla 1901, Bouškova recenze v *Obrázkové revui* v témže roce). Došlo k vyrovnání sil mezi Bouškou a Baarem. Baar si velice cenil Bouškovy chvály, protože znal i jeho kritičnost. Navíc právě toto hodnocení a podporu potřeboval k tomu, aby se koncentroval a rozvinul dál. „Ale to jsem ve snu netušil, že z tebe bude tenhle dnešní Jindřich ... netušil jsem, že tebe bude jednou prosaista a co víc, jak moderně dovedeš cítit, sugestivně psát a tvořit tos nebyl ty tehda. Proto bych tě rád nyní po letech viděl a s tebou pohovořil.“ (viz Bouškův dopis z 11. 3. 1901 – SB 8). Bouškovo hodnocení a výzva ke kontaktu uvozuje v roce 1901 čilejší a obsažnější písemný kontakt mezi Bouškou a Baarem, který se potom na dva roky odmlčel a znovu pokračoval intenzivně od roku 1903, kdy vzájemné kontakty ještě umocnila Bouškova návštěva u Baara na faře v Klobukách. Dopisy z roku 1901 jsou zajímavé Baarovým hodnocením své proměny v prozaika, ale i orientací a kritičností v rámci katolické literatury i církevních poměrů, k čemuž jistě přispěla i situace okolo jeho dalšího románu

Farská panička (vycházel v Novém životě na pokračování v roce 1901, knižní vydání 1906), který rozvířil konzervativní kruhy. V roce 1903 došlo také k Baarovu vyloučení z družstva Vlasti, které bylo sice v roce 1904 anulováno, ale přispělo k Baarovu kritičtějšímu vidění poměrů v katolických kruzích. Bouška se v rámci hnutí Katolické moderny stáhl do ústraní, potvrdil mu to mimo jiné fakt, že nebyl v únoru 1904 pozván na sjezd Katolické moderny (viz Bouškův dopis z 15. 2. 1904 – SB 16), nebo situace okolo návrhu pomníku Václava Beneše-Třebízského, kdy se (taktéž v únoru 1904) kvůli Dostálu-Lutinovi dostal do nepřátelství s F. Bílkem. Bouška se proto obrátil se k vlastní tvorbě a vydal v roce 1903 liturgický výklad *Mirjam – Maria* a v roce 1904 dvě knihy básní *Legendy* a *Duše v přírodě*. Korespondence s Baarem v roce 1905 se proměnila ve výměnu nejdůležitějších informací a znovu se rozvinula až koncem roku 1906, kdy Bouška dlouze a vřele reagoval na zaslání knižního vydání *Farské paničky* a vyzval Baara k delší písemné odpovědi. Neopomněl mu však vytknout, že knihu vytiskl v Máji a ne v nakladatelském počínu *Nového života*. Baar měl však v té době za sebou dosti hlubokou krizi, spojenou především s dvěma okolnostmi. Jednak ho hluboce zasáhlo, že v roce 1905 neobdržel jako farář faru v Úněticích, o kterou žádal a nedostal kvůli své literární činnosti. Navíc se v tomto roce rozešel s K. Dostálem-Lutinovem z důvodů osobní urážky na společné cestě do Holandska, Belgie a Německa, ale i kvůli uveřejněným Dostálových veršům dotýkajících se cti Baara ohledně placení honorářů v *Novém životě*.

V Baarově dopisu z 6. 12. 1906 (JŠB 34) je doložen jeho úmyslný vstup do nekatolických, „laických“ listů, způsobený krizí vztahu k „domácím“ církevním poměrům ať už v církevní hierarchii či katolické literatuře, ale také praktickou stránkou věcí – osobním uznáním i ohodnocením důstojným honorářem. Baar už se v tuto dobu zabýval do budoucna řešit svou situaci odchodem do penze, a potřeboval se proto finančně zajistit. Zhruba po roce a půl, poté, co byla vydána antimodernistická papežská encyklika *Pascendi dominici gregis* a dekret *Lamentabili sane exitu* a ukončeno vydávání *Nového života*, se k Baarovu postoji se připojil i Bouška (viz Bouškův dopis z 5. 4. 1908 – SB 22). Bouška konstatoval krizi svobodného prostoru pro katolickou literaturu, domníval se, že přijdou ještě horší časy a psal o svém úmyslu psát pod pseudonymy do českých nekatolických listů (o což ho ostatně příslušní redaktoři sami žádali). „Ty píšeš do Máje a dobře činíš. Aspoň nás poznají a nebudou se nás bát jako strašáků.“

Rok 1908 oba autory inspiroval také k novým úkolům. Objevila se reálně již starší myšlenka vydávat společně – ve spojení tří přátel Baar, Bouška, Dvořák¹ – nový list (viz Baarův dopis z 25. 4. 1908 – JŠB 37). Baar Bouškovi oznámil, že dostal souhlasnou Dvořákovu odpověď na výzvu. Vystaly úvahy, zda by to měli list vydávat sami, ať s Kotrbou², nebo s Bitnarem³. Důraz byl kladen na spolehlivou administraci s odkazem na špatné vedení administrace, které zavinilo, že se „NŽ stal majetkem Dostálovým“ (viz Bouškův dopis z 27. 4. 1908 – SB 23.) – „*A myšlenka listu a redakce je výtečná. Dávno jsem na to myslil a s Xaverem jsme o tom si psávali a mluvivali. Ano, ihned přistoupím. Naše tři jména nejsou nijak proskribována. A mají zvuk dobrý, český na obou stranách.*“ Bouška neviděl jako problém ani finanční zabezpečení listu s tím, že by zvládli uhradit sami. V tomto dopise zmínil Bouška také Bitnarův úmysl založit v tomto roce novou revui *Meditace*, ale ihned podotkl, že mu nevěří. Nicméně *Meditace* vyšly a to následně znamenalo, že z vydávání listu se společnou redakcí Baar, Bouška, Dvořák prozatím sešlo. Jeho realizace se podařila až v roce 1917, kdy začali vydávat list pod názvem *Týn*.

Následující období od roku 1911 do roku 1912 bylo víceméně Bouškovou kritikou *Meditací* a Bitnara. Bouška navíc procházel osobní krizí způsobenou odchodem z kaplanského místa z Police nad Metují (v polovině roku 1908). Doufal tenkrát, že se dostane do kláštera v Břevnově, ale přes krátké (a dosti složité) intermezzo v Orlové ve Slezsku byl až do jara 1914 jako konventuál (jen občas jako zpovědník) v broumovském klášteře. Kromě problematické finanční situace se cítil v konventu zcela izolován a nepochopen. Věnoval se studiu japonského dřevorytu. Vrátil se také ke svému celoživotnímu koníčku – aktivní kresbě a malbě. Jeho pocity a nespokojenost jsou patrné také v dopisech z té doby, mimo jiné právě v dopisech Baarovi. Toho se přítelovy dopisy dotkly tak, že se mu, zřejmě po delší úvaze, rozhodl napsat zásadní dopis (viz Baarův dopis z 16. 12. 1911 – JŠB 44), ve kterém ho vyzýval, aby došel za opatem a přiměl ho k tomu, aby mu dal buď odpovídající místo v řádu nebo aby odešel z kláštera (ale zůstal benediktinem) a šel pracovat jako redaktor Nového obzoru k nakladateli Prombergerovi⁴ do Olomouce. Prospěl by tím prý i Baarovi a ostatním, protože by tak díky Bouškovi mohlo vzniknout centrum pro rozptýlené členy Katolické moderny. Velice důležitá, i když také velice osobní, byla Baarova slova, že pokud Bouška zjistí, že „*překoná těkavost, nestálost*“ a „*objeví-li v sobě dar vytrvání*“, ať se rozhodne napsat Prombergerovi. Tato připomínka se objevila v korespondenci pouze jednou, ale zřejmě

¹ DVOŘÁK Xaver (29. 11. 1858 – 22. 11. 1939) – katolický kněz, profesor náboženství, básník.

² KOTRBA Václav (2. 4. 1871 – 1. 12. 1929) – nakladatel náboženské literatury a časopisů.

³ BITNAR Vilém (11. 4. 1874 – 12. 10. 1948) – básník, kritik, literární historik, redaktor.

⁴ PROMBERGER Romuald (8. 2. 1856 – 27. 10. 1932) – nakladatel v Olomouci.

vycházela z dobré psychologické znalosti přítele a dobrých úmyslů vůči němu. Zde se nachází i jeden z důvodů (vedle oprávněné náročnosti na kvalitu výtvarného a redakčního provedení), proč se Bouškovi někdy hůře jednalo s nakladateli. To se mu bohužel nevyplatilo i později, v roce 1919, když měl předložit český překlad misálu. Bouška se nakonec v roce 1911 k odchodu z Broumova neodhodlal, zjistil si praktické záležitosti ohledně platu a existence „v soukromí“ a usoudil, že by si příliš nepomohl. Dlouhé dopisy z roku 1912 jsou dokladem o neutěšeném životě a nenaplněných snahách nejen Boušky, ale obecně kněží, kteří nejenže chtěli vykonávat řádně své poslání, ale chtěli navíc ve smyslu kulturně vzdělávacím i národním a vytvářet něco pro vyšší ideály. Zatímco Bouška žil nespokojen v Broumově, využíval čas ke studiu a tvorbě a své fary se dočkal až za dva roky v Bezděkově, Baar rezignoval na kněžskou kariéru (v roce 1910 neúspěšně žádal o kanovníctví na Vyšehradě a v roce 1912 spolu s Xaverem Dvořákem taktéž neúspěšně žádali o probošství), snažil se dostát dobře svému kněžskému poslání, psal po nocích své prózy a snažil se našetřit, aby mohl jít „za 8 let“ do penze a koupit si domek. V této etapě „smutných dopisů“ se korespondence přerušuje a navazuje až v roce 1917. Těžko říci, zda se korespondence nedochovala, či nebyla vůbec vedena. Vezmeme-li v úvahu předchozí odmlky a nato po čase navazující kontakty obou přátel, je možné předpokládat, že se oba prostě odmlčeli.

Poslední korespondenční obdobím Baara a Boušky je orámováno roky 1917–1919. Hlavním motivem korespondence v roce 1917 je založení revue *Týn*. Dopisy dokreslují počáteční formování revue, jejího vymezování se vůči K. Dostálu-Lutinovi a jeho Arše. Vnášejí i více světla do poměru mezi tři zakládající osoby – Baara, Boušku a X. Dvořáka. Baar se tu opět osvědčuje jako dobrý diplomat disponující výmluvností svého písemného projevu. Daří se mu zažehnat konflikt mezi Bouškou a Dvořákem, ale ani on do budoucna neovlivnil, že se *Týn* nakonec ocitl pod vedením pouze jednoho redaktora – Xavera Dvořáka, který si do vedení listu nechtěl nechat nikým mluvit, a to ani přáteli. Bohužel ani tato aktivita tedy nakonec nedovedla Baara a Boušku k naplnění jejich přání – mít vlastní, vyprofilovanou tiskovou platformu a možnost publikovat své práce s co nejmenšími potížemi. Rovněž nenaplněnou, stadium úvah nepřekročenou zůstává Baarova snaha vydat po ukončení 1. světové války uměleckou monografii o rodném Chodsku, k níž chtěl získat za spolupracovníka Boušku. K ochladnutí vztahu mezi Baarem a Bouškou dochází na podzim 1917, kdy se Bouška začíná znovu kontaktovat s K. Dostálem-Lutinovem a píše pro jeho Archu.

Po ukončení války a vzniku Československé republiky se objevily jiné problémy a úplně nová témata. Na otázku dne přichází nové uspořádání poměru státu a církve. Církev

sama je nucena hledat svou novou tvář a reagovat na nové poměry. Je znovu ustavena Jednota katolického duchovenstva (první období působení Zemské jednoty katolického duchovenstva spadá do let 1902–1907). Baar byl zvolen za předsedu a X. Dvořák za místopředsedu. Ustavující schůze nové Jednoty se konala 28. 10. 1918. Témat bylo mnoho (poměr republiky k církvi, postavení církve ve školách, církevní jmění, církevní autonomie, liturgická reforma včetně bohoslužebné řeči, volba farářů, vikářů a biskupů, celibát). Hlavním tématem dopisů mezi Baarem a Bouškou se stala především bohoslužebná řeč, resp. překlad latinského rituálu do češtiny. Baar k tomu vyzval Boušku jako člověka nanejvýše povolného – mimo jiné i hudebně nadaného – svým vzděláním i citem pro umění. Bouška byl přizván do liturgického odboru Jednoty a pustil se do přípravy misálu i jiných záležitostí, ale nepochopil správně naléhavost celé situace. „*Nechápu, proč to už netiskneš. Čas kvapí. Dokonalé to hned na poprvé nemůže být. Pilování bude trvat léta... Tvá chvíle přišla. [...] vydej už ovoce*“ (viz Baarův dopis z 6. 5. 1919 – JŠB 60). Bouška se nakonec dostal do nezáviděníhodné situace, kdy jednotlivé části rituálu vydávali druzí a on zůstal se svou prací – které věnoval mnoho času a energie – opět sám. To v něm prohloubilo pocit nezaslouženého nevděku. Snažil se řešit situaci s Baarem, který však po neúspěchu jednání Jednoty rezignoval na aktivní činnost v církvi a odešel na penzi do rodného Klenčí. Došlo ještě k výměně dvou dopisů, ale Baar byl skutečně unaven a zklamán z celkové situace a nehodlal podrobně odpovídat a řešit Bouškovy dotazy a poznámky, které jsou vlastně v kontextu celé situace přece jen poněkud soustředěny na osobu pisatele. Dochází tak k přerušení korespondence ze strany Baara a tentokrát vlastně již definitivně, protože Baar za několik let předčasně umírá.

Vzájemná korespondence S. Boušky a J. Š. Baara je zajímavým písemným dokumentem. Nebyla psána s tím záměrem, že by její pisatelé počítali s pozdějším vydáním. Je v ní zachován autentický záznam o nesnadném životě v kněžském prostředí, kdy byli aktivní členové se zájmem o širší kontext konfesijní a společenský, zároveň toužící po umělecké tvorbě, doslova „rozstrkáni“ mimo větší kulturní centra, někdy až na zapadlá místa u hranic (jako o padesát let nepohodlní učitelé, lékaři a další představitelé inteligence) a měli jedinou možnost, pokud chtěli být v pravidelnějším kontaktu – psát si dopisy. Slova Baara z roku 1900 jsou více než výmluvná: „*Kéž bych byl v Praze! Jsme rozstrkáni (= modernisti) po venkově, kdež s pranikým o literatuře slovíčka vyměnit nemůžeš, zbývají jen knihy a dopisy.*“¹ Období horlivé výměny vzájemných dopisů, často psaných při chvílích doslova kradených po nocích, se střídá logicky s obdobím a plných diskusí, názorů a plánů, ale i

¹ Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Praha 1937, s. 227.

obdobími, kdy pisatelé podléhají skepsi a starostem a v korespondenci se odmlčují. To není ostatně jen případ našich dvou pisatelů.

Edice by chtěla být jedním z pramenů nejen k dějinám české Katolické moderny, ale chtěla by přispět k poznání dobového kontextu, pochopení polarity mezi literaturou vznikající v rámci církevního prostředí a mimo něj, ale i k uměleckému a osobnímu vývoji dvou významných tvůrců a v neposlední řadě upozornit často na ne úplně spravedlivé opomíjení a snižování tvorby autorů stojících jaksi ve „světle i stínu“ jejich konfesijní profese a poslání. Korespondence dvou duchovních představitelů (jednoho řadového a jednoho řeholního) dává také nahlédnout do každodenních kněžských starostí a problémů. Dokazuje, že právě „korespondenční edice“ mohou zásadním způsobem přispět k poznání a pochopení toho, co se dělo v rámci katolické moderny v Čechách od posledních dvou desetiletí 19. a prvních dvou desetiletí 20. století.

Edice by také chtěla být příspěvkem k případným novým biografickým obou autorů. Zasloužili by si je. U Boušky tak zůstává základním životopisnou prací stať Viléma Bitnara¹ z roku 1932. Baarovi věnoval rozsáhlejší a soustavnější práci jeho přítel František Teplý², ale i ona byla vydána před skoro sedmdesáti lety, v roce 1937. Přitom se u Boušky i Baara dochovaly poměrně ucelené písemné pozůstalosti³, vydané dílo, korespondence a doklady v různých archívních fondech LA PNP i dalších archívech a institucích.

Domnívám se, že jeden z důležitých momentů, proč dosud nespátřily světlo světa jejich nové monografie, je u obou autorů podobný. Autoři monografických prací by museli obsáhnout několik různých oblastí při badatelském výzkumu. Bouška i Baar patřili dvěma světům – katolické církvi a umění. V církvi se navíc snažili o aktivní činnost v rámci modernismu. U Boušky jeho vztah k umění zahrnuje nejen vlastní tvorbu literární: básně, prózu, ale i překlady, to vyžaduje především orientaci v kontextu francouzské a španělské literatury. K tomu u něj dále přistupuje zájem o výtvarné umění, dalo by se říci, že byl kunsthistorikem, dále byl specialistou na japonské umění a velkým sběratelem japonských dřevorytů. Případný autor Bouškovy biografie by se musel zabývat i regionálními záležitostmi týkající se Náchodska, kde Bouška prožil větší část svého života.

¹ Bitnar, Vilém: *Sigismund Ludvík Bouška*. Informační stať o životě a díle. Universum, Praha 1932, 75 s.

² Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Novina, Praha 1937, 459 s.

³ Pozůstalost S. Boušky v rozsahu 69 kartonů se nachází v LA PNP v Praze a byla poměrně nedávno zpracována. Pozůstalost J. Š. Baara se nachází z největší části v Klenčí pod Čerchovem, kam ji Baar odkázal ve své poslední vůli. Menší část pozůstalosti v rozsahu 6 kartonů získaných v roce 1974 se nachází v LA PNP. Obě tyto části byly zpracovány pracovníkem LA PNP Pavlem Křivským, který k nim v roce 1976 vypracoval podrobný soupis (Křivský, Pavel: *Baar Jindřich Šimon (1869–1925)*. Inventář písemné pozůstalosti č. 290. Památník národního písemnictví, Praha 1976, 70 s.).

U Baara by se musel autor jeho životopisu zabývat mnohem více než u Boušky jeho zapojením do reformního hnutí v rámci obou jednot katolického duchovenstva (především ve druhé Jednotě katolického duchovenstva, vzniklé 1918). Baar se také aktivně zapojil po svém návratu na Chodsko do tohoto hnutí na regionální úrovni. Potencionálním zájemcům o Bouškův a Baarův život a tvorbu může v jejich bádání rozhodně velice pomoci jejich korespondence, nejen jejich vzájemná, ale korespondence s dalšími osobnostmi, proto je v příloze práce přiložen soupis materiálů, které lze k Bouškovi a Baarovi nalézt např. v LA PNP.

Vzájemná korespondence, která je předmětem této edice, je ohraničena roky 1892–1919. Podařilo se najít celkem 63 kusů korespondence J. Š. Baara a 47 kusů korespondence S. Boušky. Domnívám se, že zřejmý nepoměr v počtu vzájemné korespondence vznikl především ztrátou korespondence při Baarově stěhování mezi jednotlivými farami.

Největší části korespondence se nacházejí v LA PNP ve fondu S. Boušky a ve fondu J. Š. Baara v Muzeu J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem (korespondence S. Boušky). Další dopisy byly nalezeny v LA PNP ve fondu J. Š. Baara a ve fondu Xavera Dvořáka, což dosvědčuje situaci zachycenou v edici, a také tu skutečnost, že se protagonisté Katolické moderny mohli jen zřídka setkávat a byli tudíž odkázáni na písemný kontakt. Z nedostatku času na opisování si potom byli nuceni jednotlivé dopisy posílat, a tak lze dnes dopisy nalézt v úplně jiných fondech, než ve kterých by je badatelé jako pisatele či adresáty hledali. Jak složitou situaci, ale i široké pole pro různá nedorozumění to znamenalo například pro redakci Nového života, ale i Týna a dalších „podniků členů KM“. A to nejen pro korespondenci mezi J. Š. Baarem a S. Bouškou, ale i mezi dalšími členy Katolické moderny, mezi nimi především korespondenci různých autorů s Karlem Dostálem-Lutinovem, jíž bylo v poslední době věnováno několik edic.

Bohužel se nepodařilo najít žádné dopisy ve fondech K. Dostála-Lutinova v LA PNP¹, fondu K. Dostála-Lutinova a fondu Družina literární a umělecká v Zemském archivu Opava v Olomouci, ve Státním okresním archivu v Náchodě², ve Státním okresním archivu v Karviné ani v muzeu Broumovska v Broumově.

Naopak se podařilo najít Bouškovu korespondenci z roku 1918 a 1919 v Archivu Národního muzea, a to ve fondu Jednota katolického duchovenstva, kde zřejmě zůstala po odchodu J. Š. Baara z Jednoty v roce 1919.

¹ Fond K. Dostála-Lutinova v LA PNP má rozsah 13 kartonů. Není zpracovaný, ale má utříděnou korespondenci.

² Zde se nacházejí materiály k regionálnímu působení S. Boušky.

Negativní bylo hledání Bouškovy korespondence v materiálech Baarova přítele a životopisce, kněze, historika a archiváře Františka Teplého (1867–1945), jehož fond je rozptýlen po několika archivech (Archiv akademie věd Praha, Státní okresní archiv v Jindřichově Hradci, Státní oblastní archiv v Třeboni – pobočka Jindřichův Hradec, Státní okresní archiv v Táboře, Státní okresní archiv ve Strakoncích, Státní okresní archiv v Prachaticích).

Edice je doplněna o rejstříky (jmenný, věcný a místní), o soupis materiálů z fondů LA (jedná se o materiály mimo fond S. Boušky a fond J. Š. Baara) a o ediční a jazykovou poznámku. Diplomatically transkribovaný text edice prošel dvojitou kolací a je ponechán v původním, jazykově neupraveném znění pro případného editora a nakladatele.

Fotografie Jindřicha Šimona Baara (1869-1925) a Sigismunda Boušky (1867-1942) z doby na počátku a konci jejich korespondence.

P. SIGISMUND BOUŠKA

kněz a kapitulár řádu sv. Benedikta z opatství
Břevnovského a Broumovského¹,
pokládá si za čest oznámiti, že vysvěcen byl
dne 17. července 1892 v dómě Svatovítském v Praze,²
sloužiti bude svou
p r v n í m š i s v a t o u
v chrámu Páně Rodičky Boží Svatohorské
u Příbramě³ v den sv. Anny,
dne 26. července 1892 o 9. hodině ranní.

[oznámení – tisk na kvalitním, pečlivě vybraném papíře se světlehnědým tónováním napodobujícím letokruhy a svědčícím o Bouškovu vkusu a vztahu k umění, které se projevovaly i v jeho korespondenci, 17, 3 x 11, 2 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ *Břevnovský klášter* je nejstarším klášteřem v Čechách. Založil ho kníže Boleslav II. a sv. Vojtěch do něj přivedl prvních 12 benediktinů z Říma. Prvním opatem byl Anastasius. V roce 1322 byl břevnovským klášteřem založen klášter benediktinů v Broumově (německy Braunau). Břevnovský klášter byl značně poničen v době husitských válek, a proto v letech 1426–1728 sídlili opati v Broumově, nazývající se opaty břevnovsko-broumovskými. Stavební obnova Břevnova se konala za opata Zinkeho (1700), kdy byl pod vedením Kryštofa Dietzenhofera postaven kostel sv. Markéty i budovy konventu. Břevnovsko-broumovská benediktinská komunita byla samostatnou jednotkou, protože benediktini byli na rozdíl od jiných řádů decentralizováni. V Broumově žila velká část konventu, většinou zde sídlil i opat. Benediktini většinou učili na zdejším řádovém gymnáziu. K osamostatnění klášteřů Břevnova a Broumova došlo počátkem roku 1939, kdy se břevnovské opatství stalo samostatným opatstvím a broumovský klášter byl povýšen na nové opatství. Ludvík Bouška vstoupil do benediktinského řádu v roce 1887 a dne 5. 10. t. r. přijal řeholní roucho (oblačku) a řádové jméno Sigismund. Po svém vysvěcení byl Bouška poslán do klášteřa v Broumově (a na jeho fary), ačkoliv si přál být v Břevnově. O Břevnov dokonce žádal, ale neúspěšně, konec svého kněžského působení strávil v Počáplech u Terezína (1927–1936). Teprve po své smrti (zemřel v roce 1942 ve Rtyni v Podkrkonoší) byl převezen do Prahy a pohřben na řádovém oddělení břevnovského hřbitova.

² Spolu s ním a dalšími byl tu v tento den vysvěcen i J. Š. Baar, který měl pak svou primiční mši u svého strýce Josefa Baara, kněze v Putimi, dne 19. 7. 1892, který zachytil ve farní kronice tuto událost takto: „*Syn bratra mého Jiřika, měš'ana v Klenčí, přál si mítí zde tichou primici, jelikož otec jeho v Klenčí leží těžce nemocen, ochromen mrtvicí. Přišla primiciantova matka a pater Fr. Kotlík ze Sepekov. Ve faře jsem k němu promluvil, poděkoval, načež jsme šli do kostela, kdež jsem k lidu měl krátkou řeč. Družičkou byla mu Marie Žížkova, dcera starosty Tomáše Žížky. Z Protivína, bratr Martin zastupoval otce, strojíly jeho dcera Marie a má hospodyně Heidlerova, hrnčírů z Klenčí.*“ (In: František Teplý: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 137). Další mši sloužil J. Š. Baar v rodném Klenčí, kde ještě zastihl otce naživu.

³ Bouška pocházel z Příbrami a měl úctu k tomuto poutnímu místu. V Příbrami žili Bouškovi rodiče, sourozenci (Ludvík – řádovým jménem Sigismund, byl nejstarší) a početné příbuzenstvo. Své pocity z první sloužené mše sv. zachytil Bouška ve verších básni *Moje prvotiny kněžské na Svaté Hoře* (In: sbírka básní *Pietas*, 1896, s. 28–33).

JŠB 1

L. J. Ch.¹

Roztomilý příteli!

Váš lístek mne šťastně došel. Bylo to poprvé, co jsem v dosavadním² exilu svém byl překvapen – ba i vzrušen. Především už to jsem nikdy nečekal, že Vy byste mi psal. Ne proto, že snad Jste „zahrnut pracemi“, „upoután velikými cíly“, – „otrokem korespondence s osobami velikosti I. řádu – atd.“ – ale proto, že po celou dobu, co jsem měl potěšení s Vámi se stýkat – jednal Jste vždy se mnou – abych užil mírného výrazu – tak cize, tak dávaje cítit duševní převahu Svou. Proto mne překvapilo: „milý příteli!“ na tom lístku ...

Vzrušilo mne, že by se uskutečniti tak brzy mělo, o čem Jste vždy mluvíval, že by mělo býti, ale bohužel že není. – A nyní se ptáte: „Chtěl byste býti spolupracovníkem?“ Jak pak bych nechtěl! Vy mne znáte nejlíp a dovedete ocenit – co dovedu. Kolipakráte Jste mi už radil – se mnou se vadil – a zlobil? Jest mi to tedy jakýmsi vyznamenáním.

Leč ještě něco! Do duše se mi protiví každé ramenářství – , aby jeho stín snad na mne nepadl – připomínám toto:

Jsem v Přimdě³ jako v zakletí – hmotně se mi dosud vede bídě – protože zápasím s dluhy – tudíž o časop. dosud u mne nouze – odebírám pouze: Atheneum⁴, Květy⁵, Český lid⁶, Ottův Slovník⁷, Děl. Nov.⁸, Vychovatele⁹ a Vlast¹⁰ – ani na „Čecha“¹ jsem se dříve zmoci nemohl –

¹ L. J. Ch. (na některých jiných místech korespondence psáno LJCh.) – latinsky pozdrav „Laudetur Jesus Christus“ – Pochválen buď Ježíš Kristus.

² [přepisované slovo dosavadním]

³ Přimda – okresní pohraniční město v západních Čechách, v lesnatém, horském, chudém kraji, 13 km od Tachova. V roce 1921 mělo podle údajů z Masarykova slovníku naučeného 1.142 obyvatel, z toho 1 % Čechů a 99 % Němců. Německý název Pfraumberg. Přimda je obecně známá díky zříceninám hradu z 12. století, na kterém byl věznem Soběslav. Baar působil v Přimdě od září 1892 do konce roku 1894.

⁴ *Athenaeum* – časopis pečující o rozvoj původní české vědecké práce. Podtitul Listy pro literaturu a kritiku vědeckou. Vycházel v letech 1883–1893. Redaktor prvních pěti ročníků T. G. Masaryk, později A. Bráf.

⁵ *Květy* – měsíčník s beletristickým, zábavným a naukově popularizačním obsahem pro širší čtenářskou obec. Vycházely v letech 1879–1916. Navazovaly na tradici Tylových a Hálkových Květů.

⁶ *Český lid* – nejstarší český národopisný časopis, věnovaný otázkám lidové kultury a lidových tradic. Vycházel v letech 1891–1914 s podtitulem Sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. V letech 1891–1895 byli redaktory Českého lidu L. Niederle a Č. Zíbrt. Po 1. sv. válce bylo obnoveno vydávání v letech 1923–1932 a poté časopis vychází od roku 1946 dodnes.

⁷ *Ottův slovník naučný* – 20 dílů tohoto klasického základního naučného slovníku vycházelo v letech 1888–1908. Na jeho heslech pracovalo v průběhu těchto let přes 1000 autorů.

⁸ *Dělnické noviny* – tiskový orgán křesťansko-sociální strany.

⁹ *Vychovatel* – časopis viz Petr Kopal (JŠB 3)

¹⁰ *Vlast* – revue pro poučení a zábavu. V čele její redakce byl Tomáš Škrdle (1853–1913), který stál v jejím čele až do své smrti. Začala vycházet v roce 1884, vydávalo ji stejnojmenné družstvo.

nemohl – až tuším na 1. února se předplatím². Co se tedy vlastně dalo – nevím, ale dobře-li tuším, platí slova v posled. sešitu min. roč. „Vlasti“ – Vám, Vy Jste byl také – tuším – na Moravě, tedy by se to hodilo – jak říkám – jistého nic nevím, abyste zas nebyl uražen kdyby dohad můj nebyl správným.

V tomto případě tedy oznamuji Vám, že jsem zakládajícím členem Družstva³ (50 zl.) a zaklád. členem fondu pro kat. spisov.⁴ (100 zl.) –, na tyto částky peněz, že již jsem něco splatil některé moje práce že jsem již dříve Škrdle-ovi⁵ zaslal k uveřejnění – že jsem tudíž nucen na čas alespoň nejbližší ve spojení s družstvem „Vlast“ zůstat.

Je ovšem velikou chybou, když člověk je na světě a neví o světě – leč já jsem si pomoci nemohl. Sotva jsem se vzpamatoval z pohnutí, jež vyvolala sv. ordinace – umřel mi otec⁶ – sotva to se stalo – museli⁷ jsme prodat doma dvůr – ; tak jsem ztratil v krátké době svobodu – otce – domova – tři vzácné to věci; také mně zavezli do Němec, aniž by mne dříve byli naučili německy mluvit – a tak se z toho všeho teprve nyní probírám – probouzím a vidím, že již jste vy druzí zase kus přede mnou popoběhli – – –

Patrně je v zamýšleném podniku zúčastněno nejen kněžstvo, nýbrž vůbec „lidé dobré vůle“ katolicky psát. To je až dosud chybou všech katol. podniků, že píšou jakoby katolíci byli jenom kněží – a ti druzí lidé samí pohané – ale tomu Vy se zajisté uhnete. O síly asi nouze nebude – Xav. Dvořák⁸ – bude asi Vás, a zvláště Morava vydá, vzpomínám onoho nadšeného Kar. Dostala¹, a co pak starý Šťastný²?

¹ *Čech* – noviny vycházející od roku 1869 v Praze. Vydávány konzervativními katolickými kruhy se spojením na vyšší církevní klérus. Zprvu týdeník, později deník, v letech 1897–1903 místo Čecha vycházely Katolické listy.

² [vynechán háček]

³ O zakládání družstva Vlast' píše F. Teplý: „*Otec Tomáš (Škrdle) 20. dubna přišel do semináře lovit zakládající členy Vlasti a naverboval jich 52 – všechny na dluh. Platit budou až na kaplankách, Škrdle se ukázal skutečným agitátorem. Proslovil ‚majstříčkům řeč ze samých flanců o povinnostech k české literatuře katolické‘, mluví, mluví, potom vezme vyhlédnutou kořist za ruku, zase mluví, až kývne. A chytí druhého, třetího...; některý jeho stoupenec stojí u dveří, aby nikdo neutek... Však chytřejší vyžráli, odešli před schůzi do kuřárny, jeden dočista i na záchod... Tomáš celkem zvítězil a z radosti i z nadšení nad úspěchem prodal za polovičku hned 50 brožurek (‚Májisté‘). Oznámil novým ‚Vlastistům‘, že pojedje do Hradce Králové, do Budějovic, prý pp. Biskupové Brynych, Řiha si tak přejí. Bouška, když Baar o ‚verbuňku‘ vyprávěl, se smál na celé kolo: Kdepak přejí, sám se pozve – je to fakulta. Čím bude mít více členů, tím Vlast bude horší, uvidíš...“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 120).*

⁴ Fond pro katolické spisovatele byl založen a fungoval při výše uvedeném Družstvu Vlast'.

⁵ ThDr. ŠKRDLE Tomáš (9. 9. 1853 Pleše u Kardašovy Řečice – 29. 11. 1913 Praha) – jako student bohosloví psal básně, působil především jako katecheta. V roce 1884 založil měsíčník Vlast' (viz pozn. 1 na této straně). Vlast' okolo sebe soustředila konzervativní, pravicovou část katolických kruhů a stala se často kritizovaným terčem části mladší kněžské (a nejen kněžské) generace. Ta se snažila zpočátku se Škrdlem a okruhem Vlasti domluvit, ale to bylo nemožné. V dobové korespondenci je možné často nalézt výrazy „škrdlovina“, „škrdlovci“ aj. Ostatně právě tato edice korespondence je toho dokladem.

⁶ BAAR Jiří (14. 5. 1829 Klenčí pod Čerchovem – 19. 9. 1892 tamtéž) – otec J. Š. Baara byl sedlákem v Klenčí pod Čerchovem.

⁷ [původní verze slova musely místo museli, „y“ přeškrtnuto]

⁸ DVOŘÁK XAVER (29. 11. 1858 Praha-Hostivař – 22. 11. 1931 Praha) – vlastním jménem František X. Dvořák. Významný básník Katolické moderny, výrazně inspirovaný tvorbou J. Vrchlického. Autor mnoha

Znám Vás příliš dobře i Vašeho uměleckého v každém směru ducha – znám i plány Vaše, mluvili jsme spolu tolikrát – ale sám se bojím, a lituji Vás opravdově – věřte mi – co zkusíte. Váš podnik musí mít schválení s hůry – a nevím nevím dovedou-li pochopiti Vaše výlučně umělecké stanovisko – jež nehledí na osobu – na věc, ale na umění Jako každému redaktorovi, také asi Vám vyroste mnoho hořkosti – za mnohou práci a za nejlepší vůli. Jest-li jsem se mnoho rozpovídal, tak mi promiňte; zvete-li mne upřímně a opravdově přítelem (ne z nedostatku jiného vhod. oslovení) splnil Jste mou snahu po celá 3 léta: najíti ve Vás přítele, mnoho času zbytečného asi nemáte – ale přece na list bych se těšil; podniku Vašemu Pán Bůh žehnej, a jak jsem řekl, mé nepatrné služby vždy a ve všem můžete býti jist. Buďte zdrav.

Váš přítel i ctitel

Jindřich Š. Baar,

kaplan v Přimdě (Pfraumberg bei Maid

via Mies.)³

18 18./I. 93.⁴

[dopis 22 x 14 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

básnických sbírech (jako první vyšla v roce 1888 sbírka *Zlatou stezkou*). Patřil k hnutí Katolické moderny, spolu s Dostálem-Lutinovem redigoval v roce 1896 *Nový život* a později v letech 1917–1921 redigoval *Týn*. V roce 1922 byl coby předseda Jednoty katolického duchovenstva dočasně exkomunikován z církve za své reformní snahy a postoje. Jako kněz, resp. kaplan působil v Kozlově u Žlutic, Bochově, Žalmanově u Karlových Varů. V roce 1884 se vrátil do Prahy nejprve jako kaplan u Nejsvětější Trojice na Novém Městě v Praze, v roce 1885 se pak stal katechetou novoměstské měšťanské školy a roku 1892 profesorem náboženství na Vyšší dívčí škole, kde vyučoval až do své penze v roce 1916.

¹ DOSTÁL-LUTINOV KAREL (22. 9. 1871 Prostějov – 29. 11. 1923 Prostějov) – katolický kněz, básník a publicista, jeden z hlavních organizátorů Katolické moderny. Od 3. čísla prvního ročníku *Nového života* (1896) stál v čele jeho redakce. Přídomek Lutinov si k vlastnímu jménu přidal podle rodiště svého otce – Lutína u Prostějova. Absolvoval gymnaziální studia v Kroměříži, vystudoval teologii v Olomouci, vysvěcen byl v roce 1884. Jeho působišti byly zprvu Wiesenberg (Loučná nad Desnou) a Nový Jičín. Od roku 1904 až do konce života potom jeho rodný Prostějov, kde se významně podílel na společenském, kulturním, spolkovém a politickém životě města a širšího okolí. Jeho osobnost a význam pro Katolickou modernu hodnotí mj. kniha Pavla Marka a Ladislava Soldána: *Karel Dostál-Lutinov bez mýtů, předsudků a iluzí*, Třebíč 1998, 471 s.). Zásadním pramenem pro dějiny Katolické moderny pak tiskem vydaná mezi K. Dostálem-Lutinovem a S. Bouškou („*Jsem disgustován...*“ *Vzájemná korespondence Sigismunda Ludvíka Boušky a Karla Dostála-Lutinova*, Olomouc-Rosice 2002, 722 s.).

² ŠTASTNÝ VLADIMÍR (17. 3. 1841 Rudíkov na Moravě – 20. 8. 1910 Obřany u Brna) – katolický kněz, profesor náboženství v Brně, básník, náboženský publicista. Založil a redigoval časopis *Obzor* (vycházel od roku 1878). V letech 1864–1870 vydával kalendář *Moravan*.

³ *Pfraumberg bei Maid via Mies*. Pfraumberg = česky – Přimda – viz JŠB 1. Různé verze německého názvu. V Tereziánské katastru (vyd. 1970) uváděna verze Pfrauenberg. V Masarykově slovníku Pfraumberg. Miess – česky Stříbro, okres Tachov.

⁴ *In spe* – (latinsky): v naději, v budoucnu (bez konkrétního ujednání).

JŠB 2

L. J. CH.¹

Roztomilý příteli!

Po lakonickém lístku přišel šťastně mnohem hovornější dopis – jenž ve mnohém mne zklamal. Nemyslíl jsem jinak, než že vystoupil Jste s hotovou už událostí. Ale také dobře – Leubnerovi² jenom směle pište. Liboval si vždycky – co já jsem ho znal – ve společnosti takých lidí, jež vtípem i duchem o mnoho převyšoval, v semináři byl idolem lidí, kteří ničím – ani dřením! – praničím nevynikali – jemu bylo – a snad je – potřeba vyniknouti – býti originelním – nebyl snad v „Růži“³ jeden návrh, aby na něm On nebyl rýpal – byl výborem v té Růži⁴ – kde já předsedou – poznal jsem ho – , jinak je člověk veselej a zmíry dobrej – jen mu pište – – měl v posled. 2 č. „Vlasti“ dvě básně – a podivno – žádnou balladu. V řadě spolupracovníku⁵ „Kříže“⁶ *in spe*⁷ – uvádíte jméno „Horský“⁸. Ta ostatní jména všechna znám znám – z „Musea“⁹ – Obzoru¹ – „Květů Mar“² „Školy B. S. P.“³ a odjinud – Horský – básník

¹ L. J. CH. – viz ŠB 1

² LEUBNER František (13. 8. 1867 Dolní Beřkovice u Mělníka – 29. 1. 1930 Vlněves-Dolní Beřkovice) – básník patřící ke Katolické moderně. Narozen ve stejném roce jako J. Š. Baar, byli spolužáky v pražském arcibiskupském semináři, kde se setkal i s Bouškou a dalšími vrstevníky, později literárně činnými. Patřil ke skupině, která v roce 1895 vydala almanach *Pod jedním praporem*. Přispíval do Nového života a dalších katolicky orientovaných časopisů. Knižně vydal několik básnických sbírek (jako první vyšla v roce 1896 jeho sbírka *Balady a legendy*).

³ *Růže Sušilova* – celým názvem: Literární jednota bohoslovců československých Růže Sušilova – Byla založena v roce 1877 v Brně a snažila se o osvětovou práci včetně podpory literární činnosti bohoslovců. V roce 1885 vyšel stejnojmenný almanach *Růže Sušilova*, reprezentující básnickou, prozaickou i odborně zaměřenou tvorbu studentů katolických kněžských seminářů. Jeho podtitul byl *Almanach bohoslovců v seminářích českých i brněnských, jakož i z Ostrihom a z Vídně*. Listem, který přinášel první literární pokusy bohoslovců, spadl pod Literární jednotu Růže Sušilova byl časopis *Museum*. V tomto případě však není myšlena výše uvedená jednota, ale stejnojmenný malý literární literární spolek „Růže Sušilova“ v arcibiskupském semináři v Praze (Klementinu). J. Š. Baar jako prefekt české knihovny byl předsedou tohoto spolku. „*Spolek čtenářský víc než literární a důležitý pro českou knihovnu; neboť on jediný svými příspěvky ji držel. Byla popelkou. Oficiální knihovna semináře byl tak zvaná latinská knihovna – „česká“ pouze trpěna a bedlivě strážena, aby se do ní nevloudilo nic kacířského, proticírkevního; proto povinností prefekta bylo knihy, na kterých se „výbor“ usnesl zakoupit, pěkně na papírku předložit panu vicerektoru ke schválení. Dr. Doubrava si to nechal jako nový rektor a pokud se pamatují, choval se velice liberálně – neškrtal mi nic – ani Nerudu ne! Ani Časopis musejní. Inu, starý literát! Literátů bylo mezi námi poměrně dost a dobrých! Leubner, Hálek, Bártovský a trochu i Pauly.*“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s.109).

⁴ [nepravdivé psaní slova růže- růže]

⁵ [spolupracovníku – místů „ú“ krátké „u“]

⁶ *Kříž* – týdeník založený Petrem Kopalem – viz JŠB 3

⁷ *In spe* – (latinsky) – viz JŠB 1

⁸ ThDr. HORSKÝ Rudolf (23. 9. 1852 Kyje u Prahy – 22. 12. 1926 Praha) – katolický kněz, působil jako farář v kostele u sv. Matěje v Šárce. Patřil také mezi přední organizátory křesťansko-sociálního hnutí, byl autorem prací z této oblasti, přispíval např. do Dělnických novin a Čecha. Po vzniku Československé republiky působil v čl. straně lidové.

⁹ *Museum* – časopis přinášející první literární pokusy bohoslovců. Vznikl jako orgán Literární jednoty

básník je jen jeden – snad – a sice Rudolf – předseda Vlasti. Je to on? Kdo je to ten baron Uttenrodt⁴ – Totě vzácnost' u barona! Postrádám jméno Frant. Kyselý (Sauer)⁵ – míval ve Vlasti pěkné věci. Rovněž Jaromír Chod (Kaplický)⁶ tam psával. – Ono se tak nebude ani asi jednati o vyplnění časopisu – jako – o odběratele zvláště pro začátek – než časopis sám – věc – zjedná si abonenty – a tu ovšem nutno co nejdříve agitovat. Jeden Škrdle vy Vám neškodil – alespoň pro začátek! – Prosím Vás k čemu to? Kritika řádná je vědou – má-li to býti kritika literární, z níž je prospěch; k té je zapotřebí studií – příprav a p. Kde pak máte takovou sílu? A kritiku takou – s jakou dosud se v čas. katol. potkáváme, kritiku, která místo „nahý“ píše „n...“ – kritiku jež „přijímá osoby“ – kritiku, jež v němém úžasu – u vytržení je nad prací kněze – a kteréžto vytržení a úžas stupňuje se s hodností onoho kritizovaného autora kněze – takovou kritiku – snad pěstovati nechcete. A konečně to přiznáte – někdy – ba dosti často byste v dnešní době přišel do konfliktu – leda byste chtěl kritisovat⁷ „jisté“ knihy – k čemu to – ne – jen kritiku ne! –

A nyní k „Vlasti“ –

Já Vám vždycky říkal „Pane Bouško, raději mírně – svorně – že tam práce nestojí za nic, to stále vytýkat – to nepomůže – – – „ a nyní ještě k tomu „Vlast“ neberete – a k tomu ještě zapřisahate⁸ se apodiktickým „já nepošlu vůbec nic“ – Vidíte – vždyť on má Škrdle – v tom článku co Jste mi opsal pravdu – jak pak má chudák něco otisknout – co mu posíláme⁹ – nelíbí se mu – je to slabé – a jiné nemá ... Vy víte dobře, že i mne ve „Vlasti“ – a na „Vlasti“ se mnoho nelíbí - ale jednou už je to faktem s kterým se musí počítat – neboť ve slovech Škrdleho „my máme peníze“ – leží mnoho – kdyby se s tím spojil „duch“ – mnoho užitečného

bohoslovců československých Růže Sušilova v roce 1877.

¹ *Obzor* – viz Vladimír Šťastný JŠB 1

² *Květy mariánské* – měsíčník vydávaný ctiteli Panny Marie, vycházel v Brně (v roce 1893 – V. ročník). Pořadatelem obsahu Kristin B. Lux, benediktnin v Rajhradě, a odpovědným redaktorem Bernard Plaček, benediktnin v Brně.

³ *Škola Božského srdce Páně* – časopis vydávaný řádem benedikteek v Rajhradě a redigovaný benediktem Placidem Mathonem (1841–1886).

⁴ UTTENRODT Sigismund, baron ze Schartenberku (nar. 1871) – studoval bohosloví v Olomouci, básník patřící ke Katolické moderně. V knize *Zajatci hvězd a snů*, Praha 2000, je na s. 457 uvedena podoba jména: Uttenrodt von Schargenberg.

⁵ KYSELÝ František (12. 1. 1857 Kudlovice u Uherského Hradiště – 22. 10. 1937 Hradištko u Štěchovic) – vl. jm. František (Bruno) Sauer. Jméno Bruno přijal po svém vstupu do premonstrátského kláštera na Strahově. Básník z okruhu Katolické moderny (knižně mu vyšly tři sbírky básní, první sbírka *Akordy* v roce 1903). Vysvěcen byl v roce 1883 a mezi jeho působišť patřila Jihlava, Strahov, Milevsko a Hradištko. Byl také skladatelem chrámové hudby.

⁶ CHOD Jaromír (23. 5. 1854 Vlašim – zemřel 14. 2. 1918 Hadrava u Nýrska) – vl. jm. Augustin Kaplický. Katolický kněz. Působil jako kaplan v Loučimi a poté jako farář ve Zhůří u Železné Rudy. Knižně mu vyšly v roce 1889 *Andělé života*. Přispíval do časopisů *Vlast*, *Zlatá Praha*, *Brněnský obzor*, *Posel ze Sušice*, *Svatobor*, *Šumavan* aj.

⁷ [před slovem kritizovat přeškrtnuto „pěst“ – Baar chtěl zřejmě užít slovo pěstovat]

⁸ [zapřisahate – chybí čárka nad „a“]

⁹ [posíláme – psáno s „y“ – v Baarově korespondenci lze často najít pravopisné kolísání]

provésti by se dalo. Bylo by lépe snažit se „výboru“¹ otevřít oči – členům povědět pravdu – a vůbec družstvo zreorganisovat – provětrat – to by se mi opravdu zamlouvalo více než ten nový podnik – jenž si teprv půdu hledat bude – jako podnik „katolický“ – má před sebou celou řadu předsudků – a na kněžstvo zase jenom spolehat? Vy Jste několika ostrými rysy ve svém dopise naznačil smýšlení těch „nejmladších“ – a tudíž i „nejnadšenějších“ kněží! ... Ale prosím Vás nemyslete si, že se snad odtahuji ne – toto! Víím, že práce moje dušev. jest velmi nezralou – o tom ani nemluvíím – leč hmotně chci – kdyby se Vám to nepodařilo – a s deficitem končilo – ochotně přispět. Já si myslím – že chodíme v Klement. po chodbě² a tak hovořííme – i povídám Vám, tedy prostě co si myslím. Čekám od Vás, že vykonáte mnoho, ale myslím, že byste vykonal nesmírně mnoho, kdybyste jednal politicky rozumněji. Uvažte to – než získáte 3800 předplat. – nyní už byste je měl – a dobrá věc by přivábila³ nových! Já už proto – co by z „Vlasti“ mohlo být, se se Škrdlem nerozejdu. Píšete, že nevěřííte v „pocitivost“ Škrdlete“ –, to mu asi přece křivdííte. Jako „knihovník“ v loni měl jsem velmi často příležitost s ním se stýkat – vždyť jsem Vám o tom povídával –, ale proti tomu nařknutí bych ho vždy bránil. –

Píšete mi o všem možném, ale zda již vyšla Vaše „Mirèio“⁴ (možná že je to špatně napsáno ač ač jsem to jméno u Vás stokrát čet) – o tom nic. Já víím jen to – že jsem ji viděl na zadní desce „*Rol. Furiosa*“⁵ – jako příští číslo „sbor. svět. poesie.“ –

Měl jsem tedy pravdu – když jsem Vás nazval „otrokem korespondence“ – lichotí mi nesmírně že ocitám se v tak vznešené společnosti – Rád bych Vás viděl – co děláte – ! Jsem přesvědčen, že i malujete – ty skály – i hrajeíte i – básnííte – té obsáhlosti uměleckého ducha Vašeho jsem se podíivoval – a když jsem potom srovnal sebe – tu se nedivíte že jsem se zachmuřoval – ale závist’ to nebyla – to Vám mohu na mé svědomí říci – bývala to takový trpkost’ zklamání – Vííte – skoro se to stydíím říci – i já míívám tužby – a cíle vysoké – velmi vysoké – a když potom vidím svoje síly – když poznám že k letu nejsem sokolem ale pratěžkým housarem – tu je mi tuze smutno. Když Pán Bůh dá někomu do duše velikou touhu

¹ Výbor družstva Vlast – viz JŠB 1

² Jak již bylo uvedeno, Bouška a Baar se spolu setkali v Arcibiskupském semináři v Praze, který se nacházel v Klementinu, bývalé jezuitské koleji. Zatímco Baar v Klementinu coby student bohosloví-internista, bydlel, Bouška byl student-externista a jako budoucí benediktin měl svůj „domov“ v Břevnově. Aby byl ušetřen každodenního docházení z Břevnova do Klementina, bydlel Bouška (spolu s dalšími řádovými studenty bohosloví) v době studia u františkánů při kostele Panny Marie Sněžné na Novém Městě, tedy v centru Prahy.

³ [původně psáno přivábila – „y“ přeškrtnuto a opraveno na „i“]

⁴ *Mirèio* – myšlen Bouškův překlad hlavního díla Frederica MISTRALA (8. 9. 1830 Maillane – 25. 3. 1914 Maillane), provensálského básníka, zakladatele hnutí felibrů (květen 1854), které se snažilo o renesanci provensálského jazyka a organizovalo kulturní život v Provinci. V roce 1905 obdržel Mistral Nobelovu cenu za literaturu, v neposlední řadě právě za epos *Mirèio* (1859). Bouška překládal *Mirèio* dlouhé roky a knižně ji vydal až v roce 1916.

⁵ [*Rol. Kuriosa*] – nepodařilo se přečíst.

po něčem krásném – a nedá mu také špetku talentu k tomu,¹ – aby alespoň trochu té vidiny, toho slova, té tuchy² „tělem – skutkem učinit“ – tu tomu člověku otráví život –, protože se stále trápí marně Možná že se k něčemu propracuji – ale mnoho toho nikdy nebude ... Povídám Vám to tak upřímně jako si to myslím – a prosím Vás, abyste to také tak přijal, Vám to mohu napsat – a nebudete se mi smát – Vy to pochopíte – a mně je to útěchou někomu to říct. Zde nemám komu. Ptáte se, jsou-li zde Češi? Ne – nejsou, zde jsou lidé pouze, kteří umějí česky – tak postmistr³ – roz. v Soběslavi – *berní adjunkt*⁴ – listovní⁵ – sluha u soudu⁶ a p. – rození češi – ale – c. k.! V nedalekých panských dvorech (1/2 h.)⁷ je ředitel⁸ a důchodní⁹ Čech – upřímní Češi – odebírají Hlas N.¹⁰ – a pro mne uchovají „nedělní listy“. Jsou za to hodní. Jinak jsem tu spokojen – zde všude bývali ještě Chodové – a jako kdysi Kollár¹¹ po hrobech Slovanů – chodím já krajinou ještě v r. 15 set a několik mými předky zalidněnou a hledám toho doklady. Něco už otiskuji v domažlickém týdeníku¹² „Posel od Čerchova“¹³. –

Končím. S dopisem na Vás nehartusím – vím a uznávám, co máte práce, – ale podotýkám Vám, že se opravdu naň těším – nemám přítele – s kým bych si pohovořil.

Pozdravuji Vás mnohokrát.

Váš přítel

Jindřich Š. Baar

V Přimdě, dne 29./ . 93.

¹ [na tomto místě škrtnuto slovo „síly“]

² [na tomto místě škrtnuto slovo „slova“]

³ Postmistr – nepodařilo se zjistit.

⁴ Berní adjunkt – asi Sedlecký nebo Kacerovský, nepodařilo se potvrdit.

⁵ Listovní – nepodařilo se zjistit.

⁶ Sluha u soudu – nepodařilo se zjistit.

⁷ *Mayerhof (Mayerhofen)* – dnes Velké Dvorce. Sídlo hrabat Kolovratů, kterým patřil zámek do roku 1945. Zámek je dnes neobydlený.

⁸ Hraběcím ředitelem byl Josef Doubek, Baar chodil s ním a jeho dvěma syny na procházky.

⁹ Důchodní – nepodařilo se zjistit.

¹⁰ *Hlas národa* – noviny staročeské strany.

¹¹ KOLLÁR Jan (29. 7. 1793 Mošovice – 24. 1. 1852 Vídeň). Obrozenecký básník, spolu s F. L. Čelakovským významná osobnost novodobé české literatury. Autor *Slávy dcery* a pojednání *O literární vzájemnosti mezi kmeny a nářečími slavskými*.

¹² [místo týdeníku – týdeníků, zřejmě z únavy ke konci dlouhého dopisu]

¹³ Baar otiskl v regionálním listě *Posel od Čerchova* v letech 1893–1894 (ročníky XXII.– XXIII.) tyto fejetony na pokračování: *Z nejstarší matriky v Klenčí* (1893: č. 1–6) a *Z kroniky města Klenčí* (1893: č. 46–53; 1894: č. 1). V *Poslu od Čerchova* nepublikoval Baar poprvé. Již jako student tu otiskl článek *Za + Štěpánem Paidarem*. *Posel od Čerchova* byl týdeníkem „pro zájmy politické, obecné a spolkové. Vydavatelem, nakladatelem a odpovědným redaktorem v jedné osobě byl Emanuel Prunar. Časopis vycházel každou sobotu odpoledne.

[při dataci dopisu neuveden měsíc]

[dopis 22 x 14 cm, 7 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

JŠB 3

L. Ch. J.

Rozmilý příteli!

Kdybyste mne nebyl koresp. lístkem upomenul – kdo ví,¹ zda bych nebyl ještě as týden otálel. „Až po té svatopostní době“ – říkal jsem si v duchu – „potom ty „nadržené“ odpovědi všechny rozeleš a tak ovšem i Vám, milý příteli, hodlal jsem hned po svátcích odpovědět. Nyní ovšem času poskrovnu! Uvažte – kázání – křesť. cvičení – zpovědnice – škola a to vše po-německu² a víte dost! Pamatujete snad ještě, jaký jsem byl Němec! U Vás to je něco jiného, Vy Jste juž v Praze plynň německy hovořil – ale mně? – mně³ činí ještě dnes řeč nemalé potíže! – Kázání jest mi memorovati skoro doslovně! – Leč dost o tom a vraťme se k našim milým záležitostem. Především adresa na Leubnera zní: Franz L.⁴ – kaplan in Tschelief bei Plan (West-Böhmen).⁵ Jest-li Jste mu až dosud nepsal – prosím učiňte učiňte tam – že by byl „zažraným nepřitelem Vrchlického“ – bych neřek’ – ostatně se přesvědčíte – leč o výsledku mne zpravte – ano?

Pravdou-li vše, co píšete o Š.⁶ tož se lekám. Psal mi nedávno, že moje práce „Historie pražské seminářské knihovny“⁷ pro Vlast’ je přijata, a abych se zúčastnil konkursu vypsaneho Vlasti – divím se jak k té cti přicházím – vidím z toho, že je těch uchazečů asi pra – pramálo, když to došlo až – na mne! Máte-li pravdu, tož mne velice mýlí jednání pražsk. kardinála a pak – Brynychy¹. Leč i kdyby – přece se Š. upříti nedá, že on byl křisitelem – buditelem kněžstva. On vyvolal a první prones zásadu mít svou – katolickou – literaturu. To je jisto. Že ovšem spásu naši vidí ve rvaní se s tím směrem, který dosud převážnou většinou vládne – že celou spásu vidí ve směru apologetickém, v kritisování, hartusení, vyhrožování straně druhé a

¹ [„kdo ví“ původně dohromady a rozděleno čárkou]

² [„německu“ 2x podržené]

³ [zde přeškrtnuto zájmeno „to“]

⁴ Kněžskými působišti Františka Leubnera byly zpočátku Čeliv u Plané, Schwadebach (Bublava) u Kraslic, Hřibiny u Rychnova nad Kněžnou a poté se vrátil na rodné Mělnicko. Od roku 1904 byl farářem v Bechlině a od roku 1920 ve Vliněvsi.

⁵ *Tschelief bei Plan (West-Böhmen)* – Čeliv u Plané (Západní Čechy). Farní ves, dle údajů z Ottova slovníku naučného (verze Čelivo), měla v roce 1890 15 domů, 113 obyvatel a dvoutřídní školu. Dle Tereziánského katastru patřilo pod farnost Čeliv dalších devět obcí, např. Bezdrůžice (před 1100 lidí).

⁶ Myšlen Tomáš Škrdle – viz JŠB I

⁷ *Historie české seminářské knihovny v Praze* (Vlast’ 9, 1892–1893, č. 10, s. 839–844, červenec; č. 11, s. 888–892, srpen 1893).

p. správně není. „Positivní“ práce – jak píšete – ovšem zcela správně by byla stokrát lepší; ukázati příkladem že umění a Katolicismus (ne Křesťanství!) se nevyklučují – dáti čtenářům – když se jim z ruky vyrážejí díla umělecká – závadná (s našeho stanoviska) – plody jiné – nezávadné leč téže² umělecké hodnoty (když ne větší!) To – myslím i Škrdle uznává leč on – jak ho známe ta díla stvořiti nemůže – a v prvých dobách, nebylo kněze, kdo by je tedy stvořil – a tu ovšem Š. nemoha rozvinouti činnost’ „positivní“ – pracoval negativně, nestavěl ale bořil, v tom směru šel dál a dál – zašel až příliš daleko – a nyní, když vzmohli se už a vyrostli mezi kněžstvem – lidé – umělci – Škrdle nedovede si je získat – nechce obrátit. Tož jeho vinna – dle mého skrovného mínění a soudu, který – nevěda o zákulisních intrikách a odloučen ode světa – nestranným pozorováním jsem si utvořil.

Rovněž – dále – věřte mi, chápu vše co píše v „Děl. příl.“ Čecha³ – a sice z tohoto důvodu: Škrdle k vůli známému sporu o Katech. spolek⁴ – byl „nahoře“ persona ingrata⁵ – založiv „Vlast“ že by jí svou osobou více škodil než prospěl – proto pracoval – jednal – dřel se nejen ve Vlasti ale všude – a za sebe nastroval všude „předsedu“ – „výbor“ – Ono se to sice tušilo (známo už před 2 lety – že ho Šrůtek⁶ jmenoval „diktatorem ve družstvu VI.“⁷) ale nyní se to na něm mstí – to jest upírá se mu činnost’ a vše a tudíž ta „samochvála“ – která ovšem – smrdí (s odpuštěním) – ale Š. je v úzkých a pomáhá si jak může – na to nezapomínejme.

Že směr Vlasti je naprosto pochybeným – že ve družstvu samém je „mnoho shnilého“ – kdož by pohyboval. Leč dobře-li jsem četl mezi řádky těch nečetných „obran“ Škrdlových – jsou i v tom družstvu jakési „Nové proudy“ – jimiž Vlast’ nesena – z bahna v kterém vězí – vybrednouti by mohla. Založíte nový list – dobrá! Co tím prospějete? Vlast’ – bude stejně nadávat dál – urvete ji několik předplatitelů – leč 1700 zaklád. členů zbude – zbude jí kapitál 100.000 zl. – a co vše ještě! – Po nás se bude napřed nasměle – čím dále tím ostřeji házet hrubou střelbou „rušitelů jednoty“ – „míru“ „Vrchliciány“⁸ (Škrdle má otcovství toho slova)

¹ BRYNYCH Eduard Jan (4. 5. 1846 Vlášence u Pelhřimova – 20. 11. 1902 Hradec Králové) – od roku 1893 do své smrti biskup v Hradci Králové. Ostrý polemik mající řadu kritiků a odpůrců z řad církevních i necírkevních.

² [„téže“ 2x podtrženo]

³ Čech – viz JŠB 1

⁴ Katechetní spolek –

⁵ Persona in grata – (latinsky): nežádoucí osoba.

⁶ ŠRŮTEK Josef Antonín (2. 9.1822 Náchod – 21.6.1901 Hradec Králové) – katolický kněz, arcijáhen a papežský prelát v Hradci Králové. Spisovatel a publicista s náboženskou tematikou. Publikoval mj. v Časopisu katolického duchovenstva.

⁷ Družstvo Vlasti – viz JŠB 1

⁸ Vrchliciány = sympatizanty s osobou a dílem Jaroslava Vrchlického.

„Kněž. mladočechy“¹ „Časisty“² – dojde ku konfliktu – a pěkně to nedopadne. Co tedy chci? Pro Vás mučím tím vším? Myslím aby se ty „nové proudy“ ve „Vlasti“ sesílily – Škrdle aby nějak čestně z redaktorství „Vl.“ byl odstraněn – ale mohl by např. říci, že je tím štváním unaven – že se vzdává – resignuje (byť i byl k tomu donucen) – ale ať se ve družstvu nechá i s ročním platem – jako administrator družstva – ve kteréžto činnosti je opravdu nenahraditelný – uznejme i to! – Když ne to – ať přijme ještě jednoho redaktora (X. Dvořáka? – Vás? –) mohou-li mít Květy dva – pro ne Vlast? Budete míti ihned 4000 čtenářů – a co přibude nových? Nebude míti hmotných starostí o list – atd. – – Uvažte to prosím – kvůli dobré věci – Vyjednávejte se Škrdlem³ nedala by se shoda docílit. Když ne – s Pánem Bohem Bohem založte nový list – ale prosím Vás nepěstujte v něm ani kritiku – ani recenze dom. liter. zjevů. Copak je kamenem úrazů – konfliktů – příčinou sporů všech? Kritika! Vím – a jsem přesvědčen, že byste ji tak dřevěně nepěstoval jako Vl. – leč lépe to nechat! V tom ohledu jsou Kopalovy⁴ články o svornosti – snášenlivosti – k nezaplacení. S jásotem uvítal jsem ujištění v Čechu, – že se bude klidně pracovat – bez malicherné – bezvýsledné polemiky? Kam pak s tím – věnovat na př. celý sloupec 14 dennímu listu pražských – s odpuštěním – ševců, nebo pekařů. Ať si ti lidičky povídají co chtějí – Čech má jiné cíle. – Liga je dobrá – ale neměla by se do každého excrementu „vložit“

Vaši krásnou báseň na sv. Otce jsem četl – leč za to marně těšil jsem se, že dnes dostanu pokračování „Snu sv. Jana“⁵ – Byl Jste v Praze na jubileu Vrchlického⁶? Až se to doví ve Vlasti – vyřknou nad Vámi znovu své „anathema sit“⁷ – !

Na konec něco pro „domo mea“⁸ Vím, že Jste cele zaměstnán – leč nemohu si pomoci. Nebyl byste tak laskav a nepřečetl několik ukázek z mé nejnovější tvorby? Po redakcích se tlouci a nechat si to beze všeho házet do koše – co by to prospělo? Kdybyste byl

¹ *Mladočeši* = příslušníci Národní strany svobodomyšlné (tj. strany mladočeské). Existovala v letech 1874–1918 a vznikla z odporu proti konzervativní politice strany staročeské a nesouhlasu s pasivní státoprávní opozicí. Jejimi členy byli vrstvy smýšlející národně, liberálně, demokraticky.

² *Čas* – beletristický časopis, příloha politického týdeníku spojeného s realistickým hnutím Času. V letech 1896–1905 byl majitelem a vydavatelem Jan Herben.

³ [špatná interpunkce, chybí čárka]

⁴ KOPAL Petr (2. 7. 1834 Držkov u Semil – 30. 1. 1917 Praha) – katolický kněz, autor mnoha románů a povídek z církevního prostředí (první povídka *Chudý boháč* mu knižně vyšla roku 1875), žurnalista, redaktor. Po vysvěcení v roce 1859 působil v severních Čechách, roku 1882 se stal vikářem na Vyšehradě a mohl se věnovat své práci a novinářině. V tomto roce se také stal hlavním redaktorem deníku Čech. Založil časopisy *Obrana víry*, *Vychovatel*, *Kříž* a *Maria*.

⁵ *Sen sv. Jana* – Bouška se v roce 1893 věnoval překladu mystické básnické skladby *Sen sv. Jana* od katalánského kněze a básníka Jacinta Verdaguera (1845 – 1902). Báseň vyšla v následujícím roce 1894 knižně.

⁶ Jaroslav Vrchlický oslavil 17. února 1873 své čtyřicáté narozeniny.

⁷ *Anathema sit* – (latinsky): Ať je vyřčena klatba.

⁸ *Domo mea* – (latinsky): dům můj.

tedy tak laskav – pište, že tak jako kdysi v koleji¹ – smím se Vám – nevím co mám nyní napsat zda – svěřit či pochlubit.

Je již pozdě večer a strašná zima – proto končím s prosbou, byste mne na odpověď nechal tak dlouho čekat, jako tentokráte jsem nechal Vás. Srdečně Vás pozdravuje

Váš opravdový přítel

Jindřich Š. Baar.

V Přimdě, dne 26. března 1893.

[*na druhé straně dopisu připsal S. Boušky Karlu Dostálu-Lutinovi:*]

Milý Karle,

přečti tyto listy a pak mi je vrať i předešlé, jež jsem Ti půjčil. Musíme vše ještě dobře uvážit. Návrh Baarův je krásný ale absolutně nemožný. Zůstaňme při svém consortiu². Smluv se se Skalíkem³.

Tvůj

P. Sigism.

Na Hod Boží Vel. 1893.

[*dopis 22 x 13,9 cm, 8 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara*]

¹ Baar dával Bouškovi k posouzení své básně již v semináři. Bouška je nehodnotil příliš vysoko. Když je Baar později posílal do Nového života, Bouška mu je opravoval. Baara ocenil doopravdy až později – koncem 90. let 19. st. – jako beletristu. „*Baarovi píšu – neznám adresu jeho – ať píše dál drobnou prózu, že mu to pak vydáme ve svazku sebrané. To jsou pěkné věci. Baar roste. Když si tak vzpomenu na teologii, jak na univerzitě seděl vedle mne, nosíval mi své veršiky a já mu je při Rohlingovi korigoval – a jak to bylo bídné a ubohé! – Našel se, jen ať nezpyšní, pozor na něho.*“ (Bouška K. Dostálu-Lutinovi 17. 1. 1899, fond K. Dostál-Lutinov, LA PNP, oddíl korespondence přijaté).

² *Consortium* – (latinsky): společenství, spoluúčast.

³ SKALÍK František (22. 1. 1867 Ostrožská Nová Ves u Uherského Hradiště – 10. 12. 1904 tamtéž) – katolický kněz, vysvěcen v roce 1891, působil v Želechovicích a Dobroměřicích na Hané. Básník patřící ke Katolické moderně. Byl pokladníkem a administrátorem knihovny Básnické obzory katolické, a podílel se na vydání prvního čísla této edice – almanachu *Pod jedním praporem* (1895). Kvůli neshodám v hospodaření edice musel v roce 1986 z funkce pokladníka odejít a rozešel se tak i s Katolickou modernou. Jeho osobnosti se věnuje Stanislav Batůšek v knize *Katolická moderna (Karel Dostál-Lutinov a jeho přátelé a spolupracovníci)*, Třebíč 1996; medailon: *František Skalík „Smrt!?! – Shledání se přátel, setkání se duší.“*, s. 58–69.

JŠB 4

L. J. Ch.

Rozmilý příteli!

Darmo čekám den ode dne odpověď na obšírný dopis svůj – a jak nyní pozoruji – patrně se jí nedočkám (čekámť již od 26. března!)¹ Vysvětluji si mlčení Vaše buď tím, že mě bagatelisujete (to nejspíše!) anebo že záměry Vaše splniti nelze. – Víte dobře, že v jiných liter. kruzích znám nejsem – a tudíž – když odháníte mě od sebe Vy – nezbývá mi nic jiného – než snažiti se své věci otisknouti tam, kde to za daných poměrů možno.

Zasílám tudíž práci dnes současně s tímto dopisem red. „Vlasti“. – Toto oznámí Vám – když náhle přerušil Jste se mnou veškerou korespondenci - pokládám za slušno, domnívaje se, že i Vy příčinu Svého jednání laskavě mi udáte.

Četl jsem s potěšením velikým v 16. č. „nedělní přílohy Čecha“ vedle dokončení „Snu“ i rázný úvod mnohoslibné Vaší studie „Portraity cizích básníků katolických.“ Leč na pokračování až dosud marně čekám. –

Zdraví² Vás srdečně

Váš upřímný přítel

Jindřich Š. Baar,
kaplan

V Přimdě, dne 22. června 1893.

[dopis 22 x 13,9 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ [„od 26. března!“ *podtrženo 3x*]

² [původně y – přeškrtnuté]

JŠB 5

[Z kontextu vyplývá, že před tímto dopisem existovaly korespondenční listky.]

L. J. Ch.

Vážený a rozmilý příteli!

„Tempora mutantur et nos mutamur in iis“¹ – tato stará pravda jest jediným výkladem – který se mi od světa českého odříznutému v „uzavřeném“ území skýtá, kdykoli na Vás – roztomilý příteli – si myslím. Živě vzpomínám si na Vaše rozhovory v² „Vlasti“, předcítám si v deníku z oněch dob mnohé velezajímavé³ místo, uvažuji, jak Vám dávala „Vlast“ na výběr: – zradit Vrchlického aneb býti vyloučen z Vlasti, vzpomínám na Vaše akce proti Vlasti, snahy upřímně pomoci dobré věci české a katolické rýmování zbaviti toho „braní jména božího nadarmo“ a zdvihnutí je k opravdové poesii – , předvádím si na mysl Vaši pouť Velehradskou⁴ – věty obsažené v kritice Vaší, již Jste napsal v Čechu o poslední sbírce básní Vlad. Šťastného⁵, nedávno o sbírce Dvořákově „Sursum corda“⁶ – čtu znovu slova, jež napsal o Vás Kopal⁷ ve svých Kulturních listech, vidím dopisy Vaše s Dvořákem – vzpomínám si, že je Dvořák členem „Máje“ – a Vy – to „lvíče“ z něhož toužíme aby už už byl lev – že Jste členem – „Vlasti“. „Tempora mutantur...“. A proto prosím, nezazlete mi, tážu-li se „Erkläre mir, Graf Gerindur ...“⁸ – – –

Čtu o Vás a divím se – toť krátce vše řečeno. Nechápu Vás, protože neznám pohnutky, jež k tomu Vás vedou, leč neodsuzuji, nýbrž naopak jsem rád, a vidím v tom opravdu veliký úspěch naší strany. Vidíte, Vlast' má peníze, ale scházely jí síly, Vy máte síly – ale scházela

¹ *Tempora mutantur et nos mutamur in iis* – (latinsky): Časy se mění a my se měníme v nich.

² [nejisté, zda ‚v‘ nebo ‚o‘]

³ [na konci slova škrtnuto ‚ho‘]

⁴ *Velehrad* – proslulé poutní místo na Moravě, kde se konaly každý rok sjezdy bohoslovců. Baar zde zřejmě naráží na Bouškovu přednášku *O úkolech katolické poesie u nás a jejím vzoru Jacintu Verdaguerovi*, se kterou na pozvání Literární jednoty vystoupil na Velehradě na sjezdu bohoslovců (jsa čerstvě vysvěcen) v roce 1892. Přednáška se mj. stavěla kriticky k Vlasti a jejímu redaktorovi T. Škrdlemu.

⁵ Vladimír Šťastný – viz JŠB 1

⁶ Sbíрка Xavera Dvořáka *Sursum corda* vyšla v roce 1893. X. Dvořák – viz JŠB 1

⁷ Kopal Petr – viz JŠB 3

⁸ *Erkläre mir, Graf Gerindur...* – (německy): Vysvětlí mi hrabě Gerindure... Zřejmě narážka na nějaký dobový kontext.

hotová už organisace – nervus rerum¹ – peníze. Spojil Jste to – zapřel se snad v mnohém – přinesl však oběť – a proto gratulot²!

Věc ovšem musí mít svoje pozadí – zákulisí, jež na veřejnost nepronikne – leč my jsme spokojeni³ s fakty ...

Krásnou idyllu „Mirèio“ – čtu znovu a znovu ... Proč uveřejňujete „troje námluvy“ – a ne onen rozkošný zpěv⁴ při trhání moruší?

Vyhovuji tímto také žádosti Vaší o píseň dělnickou. Snažil jsem se proti moderní trojici: víno – zpěv a ženy“ postavit onu trojici, jež jest nám Čechům vlastní: „modlitbu – práci a zpěv“ – jak ta matička při loučení svou dceru napomíná⁵: „jenom se modlívej a pracuj a zpívej“. Jak se mi to podařilo – račte laskavě posoudit sám.

Škrdlovi jsem zaslal 2 práce: „Kněz v prostonárodní písni české“ – a „nové písňe proston. z Chodska“. Odpověděl mi, že jsou „nemravné“. Risum teneatis amici!⁶ Kněz pošle klerikálnímu listu nemravnou práci !!!

Ti lidé jsou hotoví andělové – nemohu si to jinak vysvětlit! Píseň prostonárodní – jež Jste rozmilý příteli také čet – písňe naše jsou – nemravné! Jsou kamenem úrazu jejich nevinnosti!

Kdybyste laskavě dovolil, poslal bych Vám k laskavému přečtení, některé z novějších básní svých, prose Vás – jako kdysi v semináři – o úsudek. Ano?

Těším se tedy, že konečně odpovíte mi dopisem delším, a ne pouze koresp. lístky – jako dosud. Pozdravuji Vás srdečně, přeji vznešeným snahám Vaším plného zdaru

a ostávám oddaný a věrný přítel

Jindřich Š. Baar,
kaplan

na Přimdě, dne 22. dubna 1894.

[dopis 34,1 x 21 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Nervus rerum – (latinsky): nerv věci, klíčová věc.

² Gratulor – (latinsky): blahopřeji.

³ [původně spokojeny, y přeškrtnuto a opraveno]

⁴ [zde původně: ono rozkošné ‚místo‘, škrtnuto a opraveno na ‚zpěv‘]

⁵ [zde původně napomínám, m přeškrtnuto]

⁶ Risum teneatis amici – (latinsky): Přátelé, zadržte smích!

SB 2

27./4. 1894

[datum psané tužkou – asi rukou J. Š. Baara]

Bouška do Přimdy¹

[taktéž tužkou]

Velectěný příteli,

budu upřímným: list Vás mě více než překvapil! Nečekal jsem vůbec odpovědi od Vás po onom psaní, které jste mi ondy nepředloženě a nespravedlivě napsal. Odepsal jsem Vám tehdy, že jsem Vám psal dvakrát, ne-li třikrát, ale dle všeho listy Vás nedošly. konečně se nedivím, jste v uzavřeném území.

Nu, dobře. Jste tedy zase živ a zdrav a hlásíte se zase ke mně a to mne těší. Má strana vzrostla, zmohtněla a proto se s ní dnes počítati musí a také počítá. Dobře jste podotknul, veřejnost o zákulisí neví a není toho také třeba. Pouze v tom Vás opravím, že jsem se nezměnil dosud ani sám, ani ve svém úsudku o „Vl.“² a jejím redaktoru dnešním – a stejně i ve „Vl.“ to dobře ví, že jsem ten starý a že jím zůstanu. Možná, že brzy zvíte více, až věc bude hotova. O mém vstoupení do „Vl.“ bylo mnoho řečí i v „Čase“³ i dokonce v „Lid. Nov.“⁴, kde psali, že jsem to učinil za cenu fary! Benediktin!

Dobře jest, že ve Vlasti samé se uznává, že s listem to stojí bledě, duševně i finančně. Na val. hromadě byla veliká mela, div se mnozí neseprali. Š.⁵ měl dosti strachu. Co mě těší, jest to, že že předseda H.⁶ jest zcela na mé straně, velmi jsme se zpřátelili a jsme v čilé korespondenci. Mně se nejedná o osobu mou, jsem řeholník, ale o čest Boží a zároveň o prospěch naší literatury. Š. mi píše nyní sám devotní listy, ze strachu. Bláhový, mně se nejedná o jeho místo, to jest a priori u mě benediktina vyloučeno, mně se jednalo vždy o věc. Šel jsem a půjdu vždy svou cestou – chvála Bohu, dnes nejdu sám, našel jsem mnoho talentů nových a ze starých jsou všickni na straně mé, kteří něco dovedou. Až bude „Řád“, který jsem vypracoval, publikován, zvíte o tom více.

¹ Přimda - viz JŠB 1

² Vlast – viz JŠB 1

³ Čas – viz JŠB 3

⁴ *Lidové noviny* – jeden z nejrozšířenějších českých deníků (vycházel v Brně, 2x denně), původně orgán strany lidové. Vycházely od 1893. Zakladatelem a majitelem byl dr. J. Stránský. Lidovým novinám předcházely Moravské listy založené v roce 1889.

⁵ Š. = Škrdle – viz JŠB 1

⁶ H. = Horský – viz JŠB 2

Čtete „Hlídku liter.“¹? Co říkáte mé studii o Dvořákovi² a Skalíkovi³. Což mé velké práci o Verdaguerovi⁴. Jsem zahrnut prací, že nevím, co dřív. Korespondence domácí a cizina – jak to to zastat, a kde na to vzít peníze? Čtete Čecha, tedy i „Dismu“⁵. Přepřacuji jej zcela a vydám zvlášť. Pracuji nyní pilně na své sbírce „Kněžská lyra“. Kotrba ji vydá hned, jak budu hotov. Seznámil jsem se s kritikem J. Karáskem. Divím se, jest mým přítelem literárním. Od „Kněžs. lyry“⁶ si mnoho slibují, myslím, že to bude něco nového u nás vůbec. Š. dosud otiskuje bezcenné rýmovačky (viz posl. číslo) a odpuzuje práce cenné. Mám je sám doma, odmrštění poeti mi je posílají na ukázkou. Že jsou perly české poesie národní panu Š. nemravnými, se nedivím. Řekl jsem mu přímo již leccos do očí. A teď už je zticha. Prosil mě, abych mu do číslo vždy něco do VI. dal, ať původní nebo překlad. Nemám chuti: vedle Mistrala – Dr. Kovář⁷ a nějaká [*Lateranová*]⁸, nebo jak se jmenuje. Nejprve budu hledět, abych měl padesátku svými honoráři splacenu – a pak počkám.

„Dělnické písně“⁹ H. ze mě zrovna násilím vynutil. Četl jste „Děl. N.“¹⁰? Poslal jsem mu jich již celou řadu. Za Vaši píseň děkuji. Bude vytištěna v D. N.¹¹ – Na Vaši poesii byl bych zvědav. V 1. čísle Čecha letos jste měl báseň jubilejní, to bylo slabé. Já myslil věru, že už jste „péra“ zanechal. Jen se tedy tužte!

¹ *Hlídku literární* – katolický konzervativní měsíčník zaměřený na literární teorii, historii a zejména kritiku původní tvorby. Vycházel v letech 1884–1895. Vydavatelem byla Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských v Brně.

² Studie o X. Dvořákovi a jeho sbírce *Sursum corda* vyšla ve *Hlídce literární* XI., 1894, s. 97, 141, 149.

³ Studie o F. Skalíkovi a jeho stejnojmenné sbírce *Sursum corda* vyšla v *Hlídce literární* XI., 1894, s. 171).

⁴ Jednalo se o Bouškovu rozsáhlou studii *Jacinto Verdaguera a jeho význam v literatuře katalánské*, tištěnou v roce 1894 na pokračování v celém XI. ročníku *Hlídky literární* (začátek hned v č. 1 na s. 3. Studie byla proložena četnými překlady Verdaguerovy poezie.

⁵ *Dismas* – Bouškova epická báseň o sedmi zpěvech, inspirovaná četbou Zjevení sv. Anny Kateřiny Emmerichové. Báseň byla otištěna v roce 1894 v Čechu (kde?), ale celý rozsah básně nebyl nikdy otištěn.

⁶ *Kněžská lyra* – výbor básní Sigismunda Boušky. Knižně nevyšel, pouze její ukázky v roce 1893 v Čechu (viz dopis Boušky Lutinovi 10. 10. 1893). V Bouškově fondu v LA PNP se dochoval návrh obálky na tuto sbírku – přes starodávnou, klasickou dřevěnou lyru se sedmi strunami leží brk (péro) a na něm na trnové koruně světle modrý kvítek barvínku s ratolestmi, v rohu pak červená pečeť. Báseň s názvem *Sedmero strun* („*Má lyra v sedmi strunách časem zvoní, to sedm tonů v jeden souzvuk splývá, když Musa tiše nad lyru se kloní...*“) vyšla ve sbírce *Pietas* v roce 1896 (s. 79–80). Ve sbírce *Pietas* ostatně vyšlo více básní určených původně pro *Sedmero strun*.

⁷ PhDr. KOVÁŘ Matěj (22. 12. 1840 Žďár u Mnichova Hradiště – 4. 12. 1934 v Jablůň u Humenného) – profesor na gymnáziu a školní rada v Praze. Básník z okruhu Vlasti. Překladatel. Redigoval Sborník historického kroužku, kam přispíval především recenzemi. Dále přispíval do Čecha.

⁸ [*Lateranová?*] – nepodařilo se přečíst.

⁹ *Dělnické písně*

¹⁰ *Dělnické noviny* – viz JŠB 1

¹¹ D. N. = *Dělnické noviny*

Do Vlasti jsem dal „námluvy“, aby se to hned z počátku nezdálo p. Š. moc „nemravným“ – 2. zpěv byl by vrchol necudnosti u něho – ostatně byl tuším před 2 roky v „Nivě“¹ na Moravě otištěn. Chystám básně sv. Terezie a sv. Jana z Kříže spolu s přítelem Vettim².

„Sen sv. Jana“ vyjde co nevidět ve Sborníku akademie jako 3. číslo³. Prvé už vyšlo, druhé se tiskne. Mnoho zdraví a zdaru i veselí mezi těmi Němci Vám přeje

Váš oddaný

P. Sigismund

Já zde žiju s Němci (jsem na hranicích)⁴ v nejlepším přátelství, mnohé mám velice rád!

Dnes mi zároveň s Vámi píše Místecký⁵ z Vídně a posílá podobiznu svou. Píše též německé výtečné písně do *Katolische Worte*⁶. (Ferd. Pěčka.)¹

¹ *Niva* – beletristický a kritický časopis s pokrokovou tendencí, otevřený širokému okruhu přispěvatelů. Vycházel v Brně v letech 1891–1897, vydavatelem byl František Roháček, redaktory F. Roháček, K. Mádl a M. Roháčková.

² O. S. VETTI (vlastním jménem Antonín Koudelka) (17. nebo 18. 11. 1861 Kyjov na Moravě – 9. 12. 1942 Brno). Známý překladatel. Ovládal 27 jazyků. Vystudoval bohosloví v Brně, vysvěcen byl roku 1884. Působil na řadě míst na Moravě, po odchodu do pense (1922) žil v Brně.

³ Jedná se o vydání Bouškova překladu sbírky básní *Sen svatého Jana (Lo Somni de Sant Joan)* od katalánského kněze a básníka Jacinta Verdaguera (1845–1902). Verdager ji vydal roku 1887 ke kněžskému jubileu papeže Lva XIII. Bouškův překlad vyšel ne jako 3. číslo, ale až jako 29. číslo Sborníku světové poesie, kterou vydávala Česká akademie císaře Františka Josefa a tisklo Ottovo nakladatelství. Číslo sborníku je vydáno bez vrocení, ale dle recenzi po polovině roku 1894, protože Bouška Dostálovi 8. 10. píše o Karáskově posudku pro Nivu. Počátkem roku 1884 vyšel i Bouškův rozbor této básně v časopise Škola Božského srdce Páně. V tomto roce vycházela také v časopise Hlídka velká Bouškova studie o Verdagerovi pod názvem *Jacinto Verdager a jeho význam v literatuře katalánské*.

⁴ Bouška působil tehdy jako kaplan v Machově u Police nad Metují (od září 1892 do srpna 1898). Podbroumovský klášter patřily tyto fary: Police nad Metují (při velkém benediktinském klášteře), Machov a Bezděkov. Machov byl Bouškovým prvním kněžským působištěm. Měl štěstí na dobrého faráře, kterým byl Metoděj Laudín, s kterým si přes věkový rozdíl dobře rozuměl a kterému dedikoval několik básní. I když měl Bouška ve farnosti mnoho práce a docházel často učit a zaopatřovat do vzdálených vesnic, stíhal řadu aktivit nejen literárních. Místním řídícím učitelem byl otec Otty Bergera, jeden ze zakladatelů Českého kvarteta, které zde bylo na návštěvě, právě když zde Bouška nastoupil. Za Bouškou také přijížděla řada návštěv (A. Jirásek, bratři Mrštíkové, J. Vrchlický, K. Dostál-Lutinov, F. Bílek, R. Svobodová aj.), s kterým chodil na vycházky do okolní krásné. Častým cílem bývala zdejší vyhlášená výletní místa Hvězda nebo Bor. V nedalekých lázních Chudoba (kam jezdil také F. X. Šalda) navštěvoval Bouška J. V. Sládka. Podrobně líčí machovský (a nejen machovský) pobyt Boušky ve své práci Lýdie Baštecká (*Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*, Police nad Metují, 1997, 32 s.). Její práce je založená na podrobném studiu archivních pramenů a je záslužná nejen kvalitním a důkladným zpracováním, ale i tím, že vrací po letech neznámého a zapomenutého Boušku do regionálního povědomí Broumova.

⁵ PĚČKA-MÍSTECKÝ Ferdinand (8. 10. 1861 Místek – 25. 12. 1937 Místek) – lyrický básník, přídomek Místecký dle rodného města svědčí o jeho vztahu k rodnému Slezsku. Působil ve Vídni poté, co tu vystudoval bohosloví a byl v roce 1887 vysvěcen. V letech 1906–1936 působil v Deutsch-Wagramu u Vídně. Udržoval kontakty s Katolickou modernou, přispíval do mnoha českých i rakouských časopisů, knižně mu vyšly tři tituly – jako první kniha *Básně* v roce 1888. Jedná se o dopis z 22. 4. 1894. (První Pěčkův dopis Bouškovi je z 8. 3. 1893 a mj. obsahuje i osobní vyznání: „Znám Vás teprve druhý den blíže a již Jste mi sympatickým, přítelem.[...] Vždyť životem jsme si podobní: Vy i já mezi Němci, v kraji nehostinném, daleko od svých přátel a známých...“ (Pěčka-Místecký Bouškovi, fond S. Bouška, LA PNP, oddíl korespondence přijaté).

⁶ *Katolische Warte* – německý katolický časopis, do kterého přispíval výše uvedený F. Pěčka Místecký. O své práci pro *Katolische Warte* píše Pěčka Bouškovi: „Zajisté nejste odběratelem „Kath. Warte“, jinak byste věděl,

[dopis 22,5 x 14,5 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenči pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

*že už 4. rok píšu původní básně německé. Nedivte se tomu: mé vychování je německé. Od hlavní školy až po universitu vtloukali do mne němčinu. Ký div, že se německy mnohem snadněji a jasněji vyjadřuji než česky...“ (8. 3. 1894, fond S. Bouška, LA PNP). V jiném dopise z 5. 3. 1893 píše Dostál-Lutinov Bouškovi o Pěčkovi, který ho informuje o volnosti katolických časopisů německých a cituje z jeho dopisu: „U nás by kněze za poemy také upálili, německá kritika je velebí...“ (In: *Jsem disgustován*, Olomouc – Rosice 2002, s. 48–49, neuvvedena lokace dopisu).*

¹ Místecký-Pěčka Ferdinand – viz výše

JŠB 6

Velevážený příteli!

K jmeninám Svým račte přijati moje upřímné přání všeho dobrého. Za dopis díky – osmělím se tedy co nevidět zaslati některé ukázky svoji chudé tvorby – prose o kritiku a pokyny pro další činnost.

Váš oddaný přítel

JINDŘICH Š. BAAR¹
kaplan

na Přimdě, dne 1. máje 1894.

[navštívenka J. Š. Baara s textem 6,2 x 10,6 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Místo podpisu použito tisku jména na navštívence.

SB 3

[adresa]

Hochwürdigen Herren Heinrich Baar¹,

Kaplan

Pfraumberg² [přeškrtnuto],

Breimporitschen³ [dopsáno cizí rukou]

Amice,

+

velis aliquid mittere ad almanach Kuldo⁴ dedicatum? Sed statim!⁵

Sig. Bouška

O.S.B.

¹ *Hochwürdigen Herren Heinrich Baar* – (německy): velebnému pánovi Jindřichu Baarovi.

² Pfraumberg (Přimda) – viz JŠB 1

³ *Breimporitschen* – správně Brennporitschen (Spálené Poříčí). Starobylé městečko a děkanství. Nacházelo se v okrese Blovice (hejmanství Plzeň). Dle Ottova slovníku naučeného mělo v roce 1890 přes 220 domů, přes 1600 obyvatel a kostel sv. Mikuláše. Nejstaršími vlastníky byli pánové z Vamberka, v roce 1749 koupila Spálené Poříčí metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze. J. Š. Baar zde působil jako kaplan v době od ledna do července roku 1895. „*Poříčí... neučinilo na nového kaplana valně příznivý dojem; ba ani zámek, středisko panství Poříčí-Těnovice a Nové Mitrovice s výměrou 6599 ha (r. 1906). [...] Také děkan Václav Koukl (* v Bítově u Královic 1841, 1. 9. † 1927), přijal Baara velmi chladně. Jako dobrý ekonom zvykl si ostře poroučet, málo mluvit, když se rozhovořil, tož tedy jen o hospodářství: žil střídavě, stavěl rád a zejména chudobince v Mitrovicích, v Poříčí, nic neměl a měl své názory o duchovní správě, které mu nikdo nezviklal. Již při první večeři novotníčkovi pověděl: Chcete-li kázání začínat slovy 'kdyby', to radš mi na kazatelnu nelezte. Kněz nemá nikdy jít na pensi, až na tu věčnou [...] – krátce Baara nemálo haštěřil, poněvadž on se považoval za dobrého řečníka. Měl ovšem pechum ustoporicenssem (Ustoporicium jmenují páni Poříčí po latinsku) skoro po celý pobyt zde chraptěl a sípal.*“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 164).

⁴ KULDA Beneš Method (16. 3. 1820 Ivančice – 6. 5. 1903 Praha) – katolický kněz (vysvěcen r. 1845), působil na několika místech (mj. 1850–1859 Brno, od roku 1859 v Chlumu u Sedlčan). V roce 1870 byl jmenován kanovníkem vyšehradským. Básník, autor kázání, náboženských spisů (zaměřených podobně jako v poezii především didakticky), publicista. Sbíral a vydal moravské pohádky a pověsti. Jako zasloužilý pracovník na poli kultury (i díky svým osobním kvalitám a pochopení) měl úctu mladých kněží – pozdějších představitelů Katolické moderny. Ti mu věnovali v roce 1895 (rok před tím Kulda oslepl) almanach *Pod jedním praporem* (viz následující poznámka), jehož sestavení Kulda vítal, finančně i morálně podpořil a kterým Katolická moderna poprvé předstoupila před širší veřejnost.

⁵ Amice, + velis aliquid mittere ad almanach Kuldo dedicatum?. Sed statim! – (latinsky): Příteli, chceš něco zaslat do almanachu věnovaného Kuldovi? Ale ihned! Pod jedním praporem (Almanach katolický básníků českých), Dobroměřice na Hané 1895. Tištěné věnování: “Vysoce důstojnému, slovutnému pánu Beneši Methodu Kuldovi, sídelnímu kanovníku nejdůstojnější kolegiatní kapitoly u sv. Petra a Pavla na král. Vyšehradu, tit. konsistornímu radovi, osobnímu děkanu, bývalému poslanci na sněmu českém a kn. arc. ordinariátnímu komisaři gymnasiijnímu, slavnému buditeli národa českého, básníku “Legend”, Nestoru katolické české poesie k jeho vzácným 75letým narozeninám, 50letému kněžství a 25 kanovníctví jako výraz holdu a lásky synovské posvěcují čeští katoličtí básníci.“ V almanachu byla světlotiskem reprodukována podobizna Kuldy. Obálku navrhl a nakreslil Bouška, který byl ostatně hlavním tvůrcem výtvarné podoby almanachu.

Machov u Police n/M

27/XII.94

Iam omnes miserunt! (53 poetae!)¹

Zasláno 30/12 94. [*dopsáno tužkou*]

[*dopisnice 14,1 x 9,1 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky*]

¹ *Iam omnes miserunt! (53 poetae!)* – (latinsky): Již všichni litují! (53 básníků!) Básníků bylo nakonec zastoupeno v Almanachu 51: Jindřich Š. Baar, Vilém Bitnar, Sigismund Bouška, Xaver Dvořák, Josef Florian, František Holeček, Vladimír Hornov, Jan E. Hulakovský, Adam Chlumecký, František Chramosta, Martin Chudoba, Josef Jasanovič, Jan Ježek, Josef Kalus, Antonín Knotek, František Kohout, Julius Al. Koráb, Karel Th. Kotrouš, Karel Kraus, František Kyselý, František Leubner, K. Dostál-Lutinov, Mikuláš Maršálek, Martin Medňanský, Ferdinand Pěčka-Místecký, Josef Mottl, František Novák, Jan Ev. Nečas, Antonín Pavelčík, Jakub Pavelka, Jarolím St. Pavlík, Alois Potěhník, František Richtr, Jaroslav Rouček, František Skalík, Karel St. Smutný, Rudolf Stupavský, Jan Spáčil-Žeranovský, Jan Svárovský, Antonín Sychrovský, Josef Šimon, Josef Šorm, Otakar Tauber, Antonín Travěnc, Sigismund bar. Uttenrodt ze Scharfenbergu, František B. Vaněk, Josef Vejchodský, Jan Vondráček, František Walzel, Prokop Zaletěl, František Žárovský.

JŠB 7

Rozmilý příteli!

Jsem si vědom své slabosti a byl bych pokládal za dotěrnost' sám obtěžovati. Jsa však přímo vyzván laskavostí Vaší, zasílám věci dvě – dle mého soudu nejlepší. Naložte s tím, jak za dobré uznáte.¹

Věc spozdila se tím, že už nejsem v Přimdě² nýbrž kaplanem ve Spáleném Poříčí³ u Plzně.

Děkuji Vám, že Jste na mne dosud nezapomněl. Vzpomínám často na seminář a na Vás – Přeji Vám k Novému roku, by podařilo se Vám proniknouti – a aby Vás alespoň doma pochopili. Ukazují se i na Vás slova „in propria venit et siu eum non receperunt“⁴

Váš

Baar

Spal. Poříčí⁵ 31./12. 94.

[dopis 29 x 23 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ V Almanachu byla nakonec otištěna na s. 11–13 báseň “Z Chodských písní”.

² Baarovy příspěvky pro almanach *Pod jedním praporem* – viz předchozí korespondence.

³ viz JŠB 1

⁴ *In propria venit et siu eum non receperunt* – (latinsky): Vešel do vlastního a vlastní lidé ho nepřijali. Jinými slovy: Doma není nikdo prorokem.

⁵ *Spal. Poříčí* = *Spálené Poříčí* (německy Brennporitschen) – viz SB 3

SB 4

[adresa]

Velebný pán,
pan Jindřich Šimon Baar,
kaplan,
in, ve Spál. Poříčí
u Plzně.

Milý příteli,
pošlete mi obratem pošty datum svého narození „dne ... 1869 v Klenčí (?) na Šumavě?“¹ Co je to hejčák²? Jeli v dialektu márno³?

Váš

S. Bouška.

Machov 21/1 95.

odp. 18 24/1 95 [napsáno tužkou J. Š. Baarem]

[dopisnice 14 x 9,1 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Bouška potřeboval tyto údaje do almanachu, protože u každého z básníků byly uvedeny základní životopisné údaje. “Dali jsme knize pořad abecední a předeslali kratinké nationale každého přispěvatele; myslíme, že to nebude bez zájmu a významu při našem sdružení...” (z úvodu almanachu podepsaného pořadatelem S. Bouškou, K. Dostálem-Lutinovem, X. Dvořákem a F. Skalíkem a datovaného “Na den sv. Školastiky, 10. února 1895”). Baarovy údaje vypadaly takto: JINDŘICH Š. BAAR. Nar. 7. února v Klenčí na Šumavě. Kaplan ve Spál. Poříčí u Plzně.

² hejčák – viz JŠB 8

³ [a potvrženo 2x]

JŠB 8

[adresa]

P.T. Důstojný a slovatný
Pán P. Sigmund Bouška
kaplan – spisovatel
v Machově u Police n/M

Rozmilý příteli!

Narozen 7. února 1869 v Klenči na Šumavě.

Hejčák nahrazuje u nás na Chodsku kolébku. Jirásek (Psohlavci s. 9) vysvětluje takto: Plátěná plachta čtyřrohá, v níž se děti kolébají¹.

Márno² je zprávnno!

S pozdravy mnohými Vás J. Baar.

Sp. Poříčí 18 23./I. 95.

[korespondenční lístek 9,1 x 14 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Plachta visí ve vzduchu, resp. je zavěšena na trámu.

² *[á je podrženo 2x]* Přestože Baar napsal Bouškovi, že je delší varianta správně, v almanachu je uvedena kratší varianta: „Marno vše, Honzíčku! – do stolu prašíme, výsknem si: Juch!...” (alm. *Pod jedním praporem*, báseň „Z Chodských písní”, s. 12).

SB 5

[adresa]

Důstojný pán,
pan Jindřich Š. Baar,
kaplan a spisovatel,
in, ve Spáleném Poříčí u Plzně.

Carissime¹,

prosím Vás o delší dopis a odpověď na otázky:

- 1) Jak se Vám líbí Alm.², co v něm nelíbí? co radíte?
- 2) “ “ Děkuvzdání dědouškovo?³ Máte je?
- 3).Š.⁴ sočí proti nám, denuncuje u představených, že jsme všichni 51 v Almanachu liberalové.
Jeden list jeho mám. Chceme podati veřejné osvědčení. Podepsal byste svolání Kat. spisovatelů, že schvalujete mé práce literární a směr můj a naší strany literární? Viz Hlídku!⁵)
- 4) Sejdeme se všichni poeti (družina „Vyšehrad“⁶) v Praze na Výstavě⁷ v srpnu (12 – 16?)
mohl byste ten týden do Prahy?

¹ *Carrissime* – (latinsky): nejdražší. Toto oslovení se používalo běžně v dobové korespondenci, a to i v korespondenci mezi duchovními. Viz Baarova slova: „*Carrissime*, (tak říkám my pampateři tomu, koho máme rádi.) ...“ (Baar P. Listovi 1908, fond List Pavel, LA PNP).

² Alm.= almanach *Pod jedním praporem* – viz SB 3

³ B. M. Kulda (viz SB 3) odpověděl na vydání almanachu *Pod jedním praporem* (1895) a jeho dedikaci sbírkou básní *Děkuvzdání* (vydána taktéž roku 1895). V Baarově fondu v museu v Klenčí se dochovaly tři Kuldovy dopisy. Jeden z nich (z 28. 4. 1895) se vztahuje k tomuto poděkování: „+ *Důstojný Pane Bratře! Už předběžně zasílám své děkuvzdání za almanach a přikládám několik brožovaných výtisků, snad pro známé nebo předplatitele na almanach Vás. Zůstaňte přízniv Svěmu příteli B. M. Kuldovi.*“

⁴ Š. – myšlen Tomáš Škrdlé – viz JŠB 1

⁵ Hlídku – viz SB 2

⁶ *Družina „Vyšehrad“* – Na vydání almanachu *Pod jedním praporem* navázaly schůzky hlavních organizátorů a jejich přátel, z nichž se posléze zformoval okruh Katolické moderny. Dne 15. května 1895 se sešli na Vyšehradě u B. M. Kuldy K. Dostál-Lutinov, X. Dvořák, F. Sekanina, F. Skalík a J. Vévoda. Proto označení družina Vyšehrad. O tom, kde přesně Kulda na Vyšehradě bydlel, píše mj. Bouška V. Bitnarovi, když mu doporučuje návštěvu starého, ale duchem čerstvého příznivce mladých autorů: „...vysoce důst. p. kanovníku jsem o Vás psal, rádím Vám, chcete-li sobě připravit vzácný požitek duševní a tomu dědouškovi našemu velikou radost, navštivte jej na Vyšehradě a to hodně brzy, jak budete mítí kdy. Je to slepec, je stále doma. [...] Bydlí za bránou vyšehradskou vzadu v řadě kanovníckých domů skoro poslední, hnedle u cesty z brány vedoucí. Jsou tam dvířka železná, jdete podle zdi zahrádkou až ke dveřím, zazvoňte.“ (Bouška V. Bitnarovi 3. 3. 1895, LA PNP Praha, fond Bitnar Vilém, oddíl korespondence přijaté).

⁷ Myšlena *Národopisná výstava* v Praze. Ke schůzce došlo 20. srpna 1895 v dřevěném Sochorově kostelíku. Schůzky se zúčastnili Baar, Bouška, Bitnar, Dostál-Lutinov, Dvořák, Holeček, Chlumecký, Chudoba, Koráb, Kyselý, Maršálek, Pavelčík, Skopec, Šorm, Vaněk, Zahradník a Zavoral. Bylo tu rozhodnuto o vydávání nového, samostatného časopisu.

Pište hned a mnoho. Na spěch.

Váš oddaný

S. Bouška

Machov u Police n/M

7/5 95

Biskup Brynych¹ poslal mi krásný list, všem nám žehná. – Agitujte pro Alm; celé spousty se vracejí, a je tak laciný!

[dopisnice 14 x 9 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Brynych Eduard Jan – viz JŠB 3

JŠB 9

L.J.Ch.

Přemilý bratře in Ch.¹!

S jásotem pozdravil jsem Bitnarovu² zprávu, že místo „Kuldy“ vycházeti bude „Nový Život“³ – jehož redaktorem budeš Ty⁴.

Bitnar mi sice psal, že mě s Korábem⁵ navštíví – čekám však marně – proto práce uchystané – jež jsem chtěl odevzdati jim, zasílám přímo Tobě. Jest to hřivna chudé ženy, také taková chudičká musa venkovská a ne „dáma s kameliemi“. Sincere dico⁶: nic lepšího nemám a nedovedu. Nač se přetvařovat? Uznáš-li za dobré, otiskni to, ne-li pošli zpět. Hněvat se nebudu – ale pracovat dál a za čas pošlu zas. Kvůli lepšímu porozumění věz, že v chodském dialektu zní naše byl – bul. Toto bul se v řeči často opakuje proto se Chodům říká obecně⁷: buláci (mužům), bulky (ženám) a jejich řeč je buláčina (tvořeno mnou, tedy ne obecně užív.) „Modlitba“ by snesla několik škrťů. Hned 1. sloka ať padne. Prosím tě udělej je za mne. Máš jistější ruku. Až budeš čisti: Trní a Hruška v poli, vzpomeň si na Dostálovu „písničku o lístku“. Cítím jak jsi kratčeji a krásněji a více řekl, než já. Prosím Tě, piš mi někdy. Nevím nic o Vás resp. o nás, jsem jaksi odříznut. Piš co bude stát ten „Život“ a potřebuješ-li adressy.

¹ *In Ch.* = In Christo – (latinsky): v Kristu.

² BITNAR Vilém (11. 4. 1874 Zbečnick – 12. 10. 1948 Praha) Literární historik, editor, bibliograf. Vystudoval technické obory, ale věnoval se hlavně literatuře. V mládí psal verše (knižně mu vyšly 2 sbírky: *Biblické rapsodie* 1896 a *Matky sedmiboletné* 897). Jeho hlavními tématy bylo baroko a katolická literatura. Bývá označován za dějepisce Katolické moderny. Podílel se na založení Nového života, v roce 1907 založil v Praze časopis Nový věk, který byl zaměřen na katolickou inteligenci. Redigoval také mj. revue *Meditace*. Je autorem životopisu S. Boušky – *Sigismund Ludvík Bouška (Informační stat' o životě a díle básníka)*, Praha 1932, který vyšel v nákladu 200 exemplářů na ručním papíře a který je základním pramenem pro studium této osobnosti.

³ *Nový život* – na schůzce u B. M. Kuldy na Vyšehradě (15. 9. 1895) se rozhodovalo o názvu časopisu, původní návrh byl „Kulda“, což B. M. Kulda odmítl. Zvítězil návrh „Vyšehrad“, redaktorem byl zvolen František Kyselý. Během podzimu došlo ke změnám. Kyselý se vzdal redakce, redakci převzal Karel Dostál-Lutinov. Z dalších návrhů na název (*Zora, Katolická moderna – orgán Kuldovy družiny*) vyšel vítězně Dostálův návrh „Nový život“. Začal vycházet od ledna roku 1896.

⁴ Redaktorem se stal K. Dostál-Lutinov. Bouška redakci vést nemohl, protože mu to opat jako řádovému knězi nepovolil. Přesto se podílel na „spoluredigování“ a výtvarné podobě písemnou formou „dopisů“, což bylo nepraktické a časově velice náročné. Navíc měl Dostál-Lutinov často své představy o časopisu, které s Bouškou nekonzultoval. O této „komunikaci na dálku“ o podobě časopisu velice podrobně vypovídá edice vzájemné korespondence mezi Bouškou a Dostálem (vydaná pod názvem „*Jsem disgustován...*“, editor Pavel Marek, nakl. Gloria, Olomouc-Rosice 2002). Bouška postupem času na zásahy do redakce rezignoval.

⁵ KORÁB Julius Alois (2. 7. 1874 Rychnov nad Kněžnou – 7. 1. 1940 České Budějovice) profesí soudce, ale současně básník, prozaik a překladatel z okruhu Katolické moderny. Podílel se na založení Nového života. Knižně mu vyšla sbírka *Trosky mých snů* (1896) a básně *Trocnov* (1920) a *Tryzna za dr. Rašína* (1923).

⁶ *Sincere dico* – (latinsky): Upřímně říkám.

⁷ [v této řádce, bul' a ,obecně' 2x podtrženo]

„Odbyl“ bych asi 10 kusů. Smím se tedy těšit že mi odepišeš? K „sedmikráskám“ gratuluji. Ten „šš–krrdle“¹ bude dělat zlou krev; ale je to výborné. Bůh Tě posiluj.

Tvůj

J. Baar.

Ořech u Prahy²

pošta Řeporyje v Čechách 8./XII. 95.

[dopis 34 x 21 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

² V Ořechu Baar kaplanoval od září 1895 do října 1897. I když měl rád zdejšího faráře – vikáře Otmanna (viz JŠB 40), měl tak veliký farní „úvazek“, že rád odcházel na podzim 1897 do Únětic. „Čas Baarův [...] zabíraly školy, úřední dopisování, časté výpomoci sousedním farářům. Učil doma 3, v Řeporyjích 5, v Chrástanech, Jinočanech po 3 třídách, celkem 14 či 28 hodin v týdnu, při stálém chrapění práce nad síly. Ještě, že s učiteli výborně vycházel; [...] Duchovní správa spočívala všechna na kaplanu, klesal pod ní často až vysílen. Na Boží Hod vánoční měl v kostele povinnost od 6 do ½ 10, od ½ 11 – ½ 1 s kázáním, odpoledne požehnání, o prostřední svátek v Řeporyjích velkou a kázání, odpoledne požehnání, na Štěpána kázání, v neděli a na Nový rok, tedy v 7 dnech 4 promluvy, jindy v 10 dnech kázal šestkrát. Návštěva kostela: děti dost, dospělých málo, tak 8 – 12 hlav. Osadníci proti předešlým osadám k náboženství jaksi lhostejní...“ (In: Teplý, František: Ze života J. Š. Baara, Praha 1937, s. 173).

JŠB 10

LJCh.

Rozmilý a slovutný pěvče!

K jmeninám Tvým přeji „omnia laeta et fausta quaeque. Sit Deus opitmus Tibi propitius, vitam Tuam nobis diu servet incolumem atque omni gratia coelesti cor Tuum repleat et animam Tuam.“¹ –

Rovněž děkuji za poslední dopis Tvůj i pokyny v něm. Řídím se dle toho. Něco přinesl „Čech“² od té doby – leč ani tam už nepíše – Dvořák mi vzkázal, bych tam nepřispíval. Ve včerejším Čechu však se Kopal³ Dvořákovi⁴ poklonil – četl’s? Feuilleton o Družině bl. Anež. (Česky) – možná že se tedy vítr otočí. Ostatně Čech a Večerní noviny splynou – to už je jisto – a co my potom? Výtečnou Tvou studii o Leubnerovi⁵ jsem četl a viděl – co je vlastně poesíí – zdá se mi, že čím míň a kratší básně – tím větší umění. – Co říkáš sjezdu? Co ti lidé spotřebují předsedů to je hrůza! Nejdřív Řehák⁶ – po něm Podlaha⁷ – nyní Kovář⁸ – půjde-li to tak dále... dále... A což my s našimi závody? To by byl sjezd! Ale škatulkovat, dělat třídy oddělení A, B, poddělení α , β atd. – ať jdou na bez.

Škrdle⁹ dostává sice od Jeho Emin.¹⁰ jedno vyznamenání za druhým – leč nevím zda už ho to zachrání. Kanovník Burian¹¹ mu bere z ruky jeho „činnost sociální“ – Škrdle se brání

¹ *Omnia laeta et fausta quaeque. Sit Deus opitmus Tibi propitius, vitam Tuam nobis diu servet incolumem atque omni gratia coelesti cor Tuum repleat et animam Tuam.* – (latinsky): Všechno radostné a šťastné. Ať je ti nakloněn nejmilejší Bůh, ať nám dlouho zachová Tvůj život neporušený a vši nebeskou milostí ať naplní Tvé srdce a Tvou duši.

² Čech – viz JŠB 1

³ Kopal Petr – viz JŠB 3

⁴ Dvořák Xaver – viz JŠB1

⁵ Bouška Sigismund: *František Leubner, Balady a legendy* (Večerní noviny 9, 1896, č. 40, s. 3, 2. 4.). Bouška psal referát pod zkratkou S. B. V textu byly ukázky z básní (*Rybář, Smrtička*).

⁶ ThDr. ŘEHÁK Karel Lev (5. 11. 1843 Sovenice u Mnichova Hradiště – 15. 12. 1941 Praha) – katolický kněz – farář v Podolí, u sv. Ducha a u sv. Havla v Praze, nesídelní (čestný) vyšehradský kanovník, profesor akademického gymnázia v Praze. Spisovatel publikující do časopisů pod pseudonymů Kukátko, Velikán Velikánovič. Autor spisů s náboženskou tematikou.

⁷ ThDr. PODLAHA Antonín (22. 1. 1865 Praha – 14. 2. 1932 Praha) – katolický kněz, generální vikář, církevní historik, světitel biskup pražský (od roku 1920). Autor mnoha odborných, vědeckých spisů s náboženskou, historickou, místopisnou tematikou; redaktor, publicista.

⁸ Kovář Matěj – viz SB 2

⁹ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

¹⁰ Jeho Emin. = Jeho Eminence – zřejmě myšlen pražský arcibiskup – kardinál František DE PAULA hrabě SCHÖNBORN (1844–1899), pražský arcibiskup v letech 1885–1899.

¹¹ ThDr. BURIAN JOSEF (24. 2. 1854 Chrástany – 23. 5. 1922 Praha) – vyšehradský kanovník. Na kněze vysvěcen v roce 1878, v roce 1891 zvolen za sídelního kanovníka na Vyšehradě, od roku 1904 děkan kapituly vyšehradské, od roku 1911 probošt téže kapituly. Byl činný i na poli literárním a sociálním. V letech 1895–1898

– prof. Drozd¹ na jedné schůzi se s redaktorem „Vlasti“ srazil – Škrdle ještě posílá rakety do světa – jako tu poslední Vašemu biskupu Brynychovi² – to je čistá „hradba“ co? –

Do Prahy jedu zřídka – o „Novém Životě“ nevím nic – ale líbí se mi. On a Hlídka – z těch se poučím. –

Prosím Tě, proč to přenesli z Prahy do Jičína?³ To je podivné.

Déle Tě mučit nechci. Až si vzpomeneš – piš mi zas.

Líbá Tě Tvůj

Jindřich

Orech⁴ 1/5 96.

[dopis 29 x 23 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

byl členem sboru obecních starších a městské rady pražské a vrchním dozorcem pražských útulků, pedagogickým inspektorem ústavu „Olivovna“ v Říčanech a městské polepšovny v Libni.

¹ Prof. DROZD Jan (5. 1. 1837 Praha – 23. 8. 1910 Praha) – profesor náboženství na městském reálném gymnáziu na Malé Straně (od roku 1871). Na kněze vysvěcen v roce 1860. Založil a redigoval časopis Čech a Večerní noviny. Byl předsedou Svatováclavské záložny, po jejím úpadku v roce 1902 byl odsouzen k 7 letům vězení. Autor *Církevních dějin, učebnice pro vyšší gymnázia a reálky* (1. vyd. 1873) a dalších spisů.

² Brynych Eduard Jan – viz JŠB 3

³ Redakci Nového života v Praze zastupoval X. Dvořák, administraci vykonávali J. A. Koráb a V. Bitnar. Protože došlo k neshodám, převzal od 3. čísla prvního ročníku (1896) redakci K. Dostál-Lutinov, žijící na Moravě. Proto došlo k přestěhování redakce do Nového Jičína, kde tehdy Dostál-Lutinov jako kněz působil. Poslední tři ročníky Nového života se pak s Dostálem přestěhovaly do jeho nového působiště v Prostějově.

⁴ *[Orech – varianta Ořechu bez háčku]*

SB 6

[b.d. – zařazeno dle kontextu]

Milý příteli,

Tvoji zásilku zaslal jsem ihned na pravou adresu redaktora Karla Dostála¹ do Nového Jičína na Moravě², kam jest přesazen. Psal jsem Ti jednou, ale snad Tě dopis nedošel? Kdy I. číslo vyjde, nevím. Měl jsem s tím starostí až k zbláznění dost, jsem rád, že redakci převzal Dostál. Jak víš snad, vzdal se Kyselý³ redakce pro nemoc. U Dostála bude v rukou dobrých. Četl jsem kdesi v obsahu, žeš psal verše do Čecha⁴? Já jsem rád nyní, že mám trochu pokoj. Netisknu teď nic. Upozorňuji tě na „Náš Domov“⁵, časopis ilustrovaný lidový, redaktor: Josef Vévoda⁶ Vévoda⁶ v Nové Ulici u Olomouce. Tam piš, tvé věci novější se tam velmi hodí. Radil bych Ti, abys psal spíše písně druhu prvního než „bulácké“, v nichž mimo u v byl a slovo „buláci“ není nic buláckého. Snad to cítíš sám, ten rozpor mezi dialektem a spisovnou mluvou. Aut – aut.⁷ Buď vůbec psát dialektem, a pak je to národní píseň – a ty se dnes ani na Chodsku už nerodíš, anebo psát spisovnou češtinou. V písních máš mnohem více poesie a vidím v nich u Tebe pokrok. To jsou ovšem jen názory mé, ale jsou upřímné. Pak ani k epice bych ti neradil, ježto upadáš snadno v prosu. Jinak líbí se mi u Tebe dnes pokrok ve formě. Já budu nyní psát více do Našeho Domova. Poslal jsem mu zásobu pro příští ročník. Jak bych chtěl a přál si psát, tak u nás skoro nelze. Uvidím až jak bude gustován Nový Život, lze-li se odvážit dále. Psát moderněji. Uvaž to sám a dáš mi za pravdu: Naše katolická poesie teprve nyní se počíná hýbat a kulhá o 50 let za generací Čechů a Vrchlických, vlastně už za jejich epigony. Už i Čech i Vrchlický patří ku „starým pánům“. Dnes poesie a umění vůbec je o veliký krok dále: Machar⁸, Sova⁹, Březina¹, Mrštík², Krejčí³, – to jsou moderní umělci. A my? věř mi, já se

¹ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

² Nový Jičín na Moravě – viz JŠB 10

³ Kyselý František (vl. jm. Sauer Bruno František) – viz JŠB 2

⁴ Čech – viz JŠB 1

⁵ *Náš domov* – viz následující poznámka Vévoda Josef.

⁶ VÉVODA Josef (1. 11. 1864 Rychtářov u Vyškova – 17. 4. 1927 Brno) – jako katolický kněz působil v Hanušovicích, Rýmařově, v Nové ulici u Olomouce. Od roku 1892 jako profesor náboženství pak v Zábřehu, Prostějově, Olomouci a Brně. Vázaly ho přátelské vztahy s K. Dostálem-Lutinovem. Vévoda redigoval časopis *Náš domov*, který vycházel od roku 1892 v Olomouci a byl zaměřen na širší vrstvy.

⁷ *Aut – aut* = (latinsky): buďto – anebo.

⁸ MACHAR Josef Svatopluk (29. 2. 1864 Kolín – 17. 3. 1942 Praha) český básník a prozaik, autor manifestu *České moderny*.

⁹ SOVA Antonín (26. 2. 1864 Pacov – 16. 8. 1928 Pacov), český lyrický básník a prozaik, jeden z hlavních představitelů generace 90. let 19. století.

stydím za název „Katolická moderna“. Až někdo z kritiků, jichž nyní máme dost a výborných (Šalda⁴, Krejčí, Vorel⁵, Vodák⁶ atd) srovná naši „Modernu“ a „Českou Modernu“. Co je u nás moderního? Nic. Náš nejlepší básník Xaver⁷ dostal cenu akademie, jak víš, (200 zl), to je dobrá odpověď škrdlovcům⁸, kteří jej ignorovali a ignorují, a na něž, bohudík, nyní více ani ve snu nevzpomínám. Nás kruh literární musí se postavit na vlastní nohy. Ze starých poetů našich vážím si opravdově dnes pouze Zeyera⁹. Vrchlický¹⁰ se vypsals až do banalnosti, Čech sevšedněl a zmladočeštil se až po frase písni otroka. Je také v koncích. Zeyer jde svou cestou dále. Čistý a veliký umělec.

Seznámili jsme se letos osobně. Slíbil nám psátí a vymohl jsem na něm věc krásnou: Píše nám „Marianskou hru“ pro N. Život¹¹. Druhý spolupracovník, jež získal Holeček¹² je

¹ BŘEZINA Otokar (13. 9. 1868 Počápy – 25. 3. 1929 Jaroměřice nad Rokytnou) – vl. jm. Václav Jebavý, významný, originální český básník, esejista, prozaik, filozof hluboké obraznosti. Byl dvakrát navrhován na Nobelovu cenu za literaturu. Povoláním středoškolský pedagog. Mj. přispíval v letech 1896–1901 do Nového života. S. Bouška ho několikrát navštívil, pojilo je upřímné přátelství a byli spolu v písemném styku. Jejich korespondence vyšla tiskem (Miroslav Červenka a Petr Holman: *Pocta Otokaru Březinovi, Vzájemná korespondence Otokara Březiny a Sigismunda Boušky*, In: *Literární archiv* 23, sborník PNP, Praha 1989, s. 7–200).

² MRŠTÍK Vilém (14. 5. 1863 Jimramov – 2. 3. Diváky u Hustopečí) český prozaik, dramatik, literární kritik, publicista patřící ke generaci 90. let 19. století

³ KREJČÍ František Václav (4. 10. 1867 Česká Třebová – 30. 9. 1941 Praha) významný český literární kritik, patřící ke generaci devadesátých let. Do Rozhledů přispíval 1892–1903.

⁴ ŠALDA František Xaver (22. 12. 1867 Liberec – 4. 4. 1937 Praha) – literární kritik, prozaik, básník, dramatik. Přední osobnost generace 90. let 19. století, ovlivňující zásadním způsobem literární kritiku až do 30. let 20. století. Narozen ve stejném roce jako S. Bouška.

⁵ VOREL Jan (1869 Telč – 20. 3. 1925 Praha) – povoláním učitel, posléze pak novinář, kritik, překladatel. Autor četných článků s tematikou literární, národohospodářskou, sociálně-politickou. Přispíval do Literárních listů, Moderní revue, Rozhledů aj. Knižně vydal v roce 1895 v Kritické knihovně Rozhledů studii *Román*.

⁶ VODÁK, Jindřich (?? 11. 1867 Lysá nad Labem – 10. 4. 1940 Praha) literární a divadelní kritik, patřící spolu s F. V. Krejčím a F. X. Šaldou k významné generaci kritiků nastupující v 90. letech 19. století.

⁷ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁸ Škrdlovci – viz Tomáš Škrdle (JŠB 1)

⁹ ZEYER Julius (26. 4. 1841 Praha – 29. 1. 1901 Praha) – představil lumírovské generace. Lyrický i epický básník, prozaik, dramatik s originálním viděním světa, touhou po kráse, ušlechtilých ideálech, duchovní hloubce. Inspirovaly ho se často motivy z dávné minulosti a dalekých kultur. Byl získán pro přispívání do Nového života S. Bouškou, který se s ním poprvé setkal v rodné Příbrami, když tu byl Zeyer v srpnu 1895 na návštěvě u své neteře K. Heinrichové. Vztahem Zeyera ke Katolické moderně, k jejím hlavním protagonistům, katolictví i víře (či vztahu k Bohu) vůbec se zabývá studie Vlasty Skalické: *Julius Zeyer – „náš“ básník Katolický (?)* (In: *Zajatci hvězd a snů*, Praha 2000, s. 201–222).

¹⁰ Vrchlický Jaroslav – viz JŠB 3 Přestože zde Bouška Vrchlického kritizuje, hlásil se k němu po celý život jako k učiteli a v úctě mu mj. připsal i svůj překlad Mistralovy *Mirèio* v roce 1916.

¹¹ *Marianská hra* pro Nový život – tento záměr se nerealizoval v této podobě, ale v podobě *Zahrady mariánské*, otištěné na pokračování v Novém životě v letech 1897–1898. Podrobné údaje viz výše uvedená studie V. Skalické (předchozí pozn.).

¹² HOLEČEK František (15. 7. 1871 Vlkonice u Horažďovic – 31. 10. 1947 Praha) – literární kritik a historik z okruhu Katolické moderny. Autor básní i drobné prózy, mající svůj příspěvek v almanachu *Pod jedním praporem* a přispívající do časopisu Nový život. Byl vysvěcen na kněze v roce 1894 a působil v Blovicích u Plzně, Petrovicích u Plzně a v Plzni. V roce 1911 odešel z kněžské služby, vystudoval češtinu a francouzštinu a stal se středoškolským profesorem nejprve v Písku a od roku 1919 v Praze. Od roku 1925 do své penze v roce 1936 působil jako zemský školní inspektor a připravil několik čítanek pro střední školy.

Klostermann¹. Třetí získal Kulda²: Dr. Dvořák³, orientalista. Dal nám arabskou poesii a přeloží nám Žalmy některé. Nakreslil jsem 2 různé titulní listy pro N. Život. Dvořák a pražští vybrali první. V ornamentech: Sv. Jan Eg. a Dante.

Dostál ti řekne, co vzal nebo nevezal. Mně vrátil z hromady veršů skoro vše i z překladů. Chce, aby se vše „smálo“. Bohužel, to já dnes nedovedu. Ale je redaktor, ať je samostatný, to chválím! Piš mu, co se mu nehodí, jak já to dělám, ať dá Vévodovi pro Náš Domov. Psal jsem, že toužím po jiné nové, vyšší poesii, ale ...? Příklad: v Almanachu mám I. číslo: Cestou života. Bývalý básník mi řekl (kaplan): Graeca sunt, non leguntur⁴ ! Naše knihy jsou ještě moc literárně nevyspělé, myslím clerus sám. Chápu jen Vlad. Šťastného⁵. To⁶ je poesie! přichvaloval si kdos, tomu rozumím! Inu! Ale už dost.

Líbá Tě Tvůj

S. Bouška

[dopis 22,9 x 14,5 cm, 2 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ KLOSTERMANN Karel (13. 2. 1848 hornorakouský Haag – 16. 7. 1923 Štěkeň u Strakonice) – český spisovatel, autor povídek a románů ze Šumavy, jihočeských Blat, středoškolského prostředí a Vídně. Působil jako středoškolský profesor v Plzni.

² Kulda B. M. – viz SB 3

³ ThDr. DVOŘÁK Rudolf (12. 11. 1860 Dříteň u Českých Budějovic – 1. 2. 1922 Praha) český orientalista, překladatel, vysokoškolský pedagog.

⁴ *Graeca sunt, non leguntur* – (latinsky): Jest to řecké, nečte se. (Ve smyslu „To jest mi věc cizí, to pomijím.“)

⁵ Šťastný Vladimír – viz JŠB 1

⁶ [‘To‘ podtrženo 2x]

JŠB 11

[adresa]

Slovutný Spisovatel,
pan OS.B. Sigismund Bouška
Police nad Metují¹
Království České.

17/4 99.

Drahý,

poslal jsem Ti včera z Prahy žádanou „andělskou“ prácičku a dnes „bulácký“ pozdrav
Tvůj Baar.

[dopisnice s motivem z Chodska „Pozdrav z kraje Chodského“, 9,1 x 14,1 cm, 1 s., LA PNP
Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ *Police nad Metují* – městečko na Broumovsku, kde byl i velký klášterní benediktinský areál. Místní farnost spadala pod broumovský klášter. Bouška zde působil jako kaplan od 1. 8. 1898 do září 1908 a živě se zapojil do místního kulturního života. „1. VIII. 1898 přišel Bouška za kaplana do Police n. Met. Farářem tam byl P. Gothard Šupl, veliký dobrák, více Němec než Čech, přítel W. W. Tomka, který dvakrát v roce delší čas v Polici bydlel. Šupl byl z alumnů, kteří v r. 1848 stavěli barikády! V Polici se Bouška podílel aktivně na spolkovém životě. Pro spolek 'Vlastimil' napsal vánoční hru 'Svatá noc'. Byla hrána několikrát, návštěva ohromná, ale B. z toho neměl ani krejcaru zisku. [...] V 'Besedě' počal nový život. Večírky besední staly se módou inteligence. Přednášelo se, debatovalo, předčítalo, a hrálo divadlo. Bouška napsal jednoaktovku 'Slamník' na motiv slavného feuilletonu Nerudova. /Nerudu znal z Prahy, chodíval do zahrady františkánské/. W. W. Tomek psal své paměti a z nich části předčítal. B. četl své překlady z Mistrala a z Felibrů. Bylo-li nějaké literární jubileum, mluvil B. při oslavách. Přední dámy z města považovaly za svou povinnost chodit na besední večírky. V polickém divadle pomáhal B. radou i věrnou účastí. Starý písmák, soustružník Brandejs, který napsal dějiny Police o 6 foliantech, byl Bouškovým věrným přítelem. Bouška mu mnohá místa v kronice opravil a doplnil. [...] S. Bouška založil v Polici několik spolků. Pro houbaře Bezděkovy a Luňáčkovy to byly slavné úterky v 'Křmě' v Ledhují. /úterky zašly, když Bouška odešel/. 'U Vacků' byly čtvrtky pro inteligenci, básník Bouška mluvil 10 minut o některém spisovateli a pak se četly nejkrásnější stránky z jeho díla. Vstup byl volný. Kruh nadšenců kolem Mistra S. Boušky rostl a plánovaly se stále nové a nové osvětové akce. Ustavila se kapela tamburašů, dávala koncerty a básník B. jim napsal směšno-hrdinské epos 'O zájezdu tamburašů do Orientu'. Jinou veselou historii zbásnil Bouška 'O bluzičkách', když Kocián hrál 'Na Poště' svůj veliký koncert. [...] Učňové měli svou školu večerní. Ředitel S. prosil Boušku, aby převzal hodinu náboženskou, že učňové katechetu trápí a že musel utéci. Básník přijal. Mluvil s hochy jako s dospívajícími muži a to je zajímalo. [...] A když měl P. Bouška po vsích v okolí Police křesťanská cvičení, hoši-učňové za ním léta chodili ze vsi do vsi. Vykládal jim též z literatury ze základů umění malířského a učil je dívat se na arcidíla mistrů.“ (In: P. Sigismund Ludvík BOUŠKA O. S. B. (dle vyprávění básníkovy zaznamenala Rafaela Hanušová), fond Rafaela Hanušová, LA PNP, oddíl rukopisů vlastních, strojopis, 8 s.). Životopisný přehled Bouškovy sekretářky R. Hanušové přináší i další informace o životě Boušky v Polici, o jeho výuce ve školách, kněžské činnosti v širším okolí, návštěvách významných osobností u Boušky (A. Slaviček, Em. Tilsch s A. M. Tilschovou, F. Procházka, B. B. Roura a další). Další informace In: Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*, Police nad Metují 1997, 32 s.

JŠB 12

Předrahy bratře,

ani mi neuvěříš, co znamená Tvůj dopis ve všedním životě mém. Jest mi uznáním, odměnou, posilou, vzpruhou k další práci, tím, čím bývá listině legalisace u notáře, jakousi sankcí mých snah, tužeb a cílů ...

Neštěstím je, že došel v době, kdy cele patřím jiným lidem. Dne 10. 11. a 12. t. m. byl u nás vikář na kanonické visitaci. Mám ve dvou vsích 8 tříd i. e. 16 hodin týdně školu – doma matriky, ordo divinorum¹ etc. Matka moje mi stůně a dnes dne 16. dubna jedu k ní domů na Šumavu asi na 3 dni. Tak kněz a člověk ubíjí v těchto dnech ve mně spisovatele. Nálada a klid nutný je daleko ode mne. – Za jiných okolností, byl by dopis Tvůj pro mne snad epochou, obratem – štěstím – ale tak pracuji ve spěchu, letmo, dávám co nejrychleji dáti mohu, jen abych Ti ukázal dobrou vůli a pak, že si Tvého hlasu a rady vážím. –

Hřešil-li jsem ve „Slepé“ per excessum², možná v této práci zde hřeším per „defectum“³ – autokritiku naprosto nemám. Je to moje neštěstí. Neumím odhadnout, co by se líbilo. Chytne mne to a píše. Někdy celý měsíc nic, jindy celý den – od rána do večera – bych drapal – kdybych nemusil za povinnostmi.

Schází mi 1.) vzory, které bych četl a studoval. 2.) peníze, abych si knihy a moderní cetbu vůbec opatřit mohl. Taková zoufalá bída o groš mě škrtí, že se až za ni stydím – 3.) Styky s jinými umělci a jejich úsudek. To je kletba naše, že jsme rozházeni po všech Lhotách, odříznuti od sebe, ani o sobě nevíme, po léta dlouhá se nevidíme, nemluvíme, nestýkáme se. – Bože, jaký je tu život možný?

Pravdou je, že prose zůstanu věrným, ač se přiznávám, že mi to nedá, abych tu a tam nějaký myšlenkový střep „neoděl frázovitým rouchem básnickým“ (např. „Náš Domov etc.“)

–

Zhrozil jsem se věty „do N. Ž. více psátí Nebudu etc.“ Tak! To jsme na nejlepší cestě seškrdat. Co nás to stálo práce, bojů a peněz než jsme si ho založili - a teď jeden z jeho otců na výživu nechce přispívat. A Ty bys mohl nechat ho hladu umřít? A to právě nyní – v kritické době?

¹ *Ordo divinorum* – (latinsky): řád božských.

² *Per excessum* – (latinsky): skrze vybočení.

³ *Per defectum* – (latinsky): skrze chybu.

Dal jsem „Novému životu“ na své poměry dost hotových peněz i dost prací úplně zdarma. Groš honoráře jsem dosud neviděl. Karel sám ví, že neomylným není. Nezapomínejme na to, co jsme si řekli: že se budeme často scházet. Neplníme to. Tož Ty, který Jsi nás kolem sebe s Xaverem první svolal, brzy nás svolaj zas, tam si to povězme – ale naše dítě: N. Ž. – ať tím netrpí – zvláště ne nyní, v krytické době českých katolických poměrů.

Dr Podlaha mi opravdu psal. Na román mám, bratře, příliš měkká křidelka. Ale něco kratšího jsem mu slíbil. –

Na Tebe si často vzpomínám, a sešitek veršů, který Jsi mi v mé nemoci do Klenčí zaslal, je celý ohmatán. Víím, že Jsi byl mým dobrým – často bezohledným – učitelem. Chci Ti být za to vděčným, posílám Ti jako důkaz tuto práci, uznáš-li za dobré, zašli ji Sám Růženě Svobodové¹ – ne-li, vrať mi ji.

Na ten brzký² sjezd náš nezapomeň !!!

Znovu Ti za Tvoji pozornost děkuje a vroucně Tě zdraví

celý Tvůj

Jindřich

Únětice – 15/4 99.³

[dopis 33,9 x 21,1 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š.

Baara]

¹ SVOBODOVÁ Růžena (10. 7. 1868 Mikulovice u Znojma – 1. 1. 1920 Praha) česká spisovatel, autorka románů a povídek. Žena spisovatele F. X. Svobody, dlouholetá přítelkyně F. X. Šaldy. V Bouškově přijaté korespondenci v LA PNP se nacházejí poměrně bohaté konvoluty listů R. Svobodové i F. X. Šaldy. Bouška se s nimi přátelil a pomáhal jim mj. se zajištěním letních pobytů na Broumovsku. R. Svobodové připsal Bouška také dedikaci prvního vydání své knihy *Děti* v roce 1917.

V případě zmiňované práce, kterou zasilal Baar Bouškovi, se jednalo zřejmě o Baarovu povídku *Slepá (Žebračka)*. Svobodová ji chtěla předčítat v „klubu mladých“ v jakémsi dívčím penzionátě. Jak se Baar zanedlouho od Boušky dověděl, Svobodová ji nepředčítala, protože shledala, že povídka je pro dívky „drsná, ba brutální“.

² *[podtrženo 4x]*

³ Baar kaplanoval v Úněticích od října 1897 do jara 1899. Poté přešel od 1. 5. 1899 do Klobuk, konečně „poprvé“ v hodnosti faráře, po úspěšných zkouškách vykonal „farářský“ slib 1. 5. 1909. „*V Úněticích za faráře Ludvíka se Baarovi v mnohém ulevilo – neučil tolik tříd, ve filiálce výpomocné katechisovali učitelé, krajina měla ráz víc dolní roviny – leč pro člověka ze Šumavy málo romantiky; ještě že mohl na Okoř, na Budeč. [...] V Úněticích se Jindra nezúčastňoval společenského života až na nějaké divadelní představení. Měl mnoho psaní a příprav k farnímu konkursu na počátku října 1898. Poslední zkouška, o níž kolega Komárek pravil, že by ji podstupoval ochotně každý rok, protože kardinál pozval kandidáty dvakrát k dobrému obědu. Xaver Dvořák ‚dělal‘ také zkoušku, a naše namáhání bylo víc tělesné než duševní – my modernisté jsme umět museli, sice [...] a dopadla ta fraška cum aplausu.*“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 205 a 207).

JŠB 13

[adresa]

P.T. Slovatný Pán

OS.B. Sigismund Bouška

Kněz – poeta v Polici nad Metují

Král. České.

[ustřiženo...] Únětic.

Carissime, do 21/5 jsem v Úněticích, poté odstěhuju se do Klobuk, kde jsem se stal farářem¹.
Co je s mou prací? Otiskl bych ji v Eucharistii². Prosím Tě, odepiš mi obratem.

Líbá Tě Tvůj

Baar. 1/5 99.

*[dopisnice s motivem Únětic 9,3 x 14,2 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška,
korespondence přijatá od J. Š. Baara; kus dopisnice ustřižen v místě známky i s textem na
druhé straně]*

¹ Baar se stal farářem právě 1. 5. 1899 – podrobněji viz JŠB 12.

² *Sv. Eucharistie* – časopis spolku kněží, klanějících se nejsv. Svátosti oltářní, sodálů Mariánských, Unie Apoštolské a kněží terciářů. Vycházel od roku 1895. Jeho redaktorem byl Jan Blokša, později Alfons Pryč a Josef Ocetek. Nejprve vycházel v Kroměříži a poté přesídlil do Olomouce.

JŠB 14

[adresa]

Slovutný Pán Sigmund Bouška,
O. S. B. kněz – spisovatel etc
v Polici n/M

[datumy pouze na razítku: 22. a 23. 7. 1900]

(Pozdrav z KLOBUK) [předtištěno v kulatých závorkách]
od Baara.

„Gratias“ za kritiku v „O.R.“¹ –

[barevná dopisnice s motivem z Klobuk „Pozdrav z Klobuk“, 8,9 x 14 cm, 1 s.,
LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ O. R. = Obrázková revue – ilustrovaný časopis (čtrnáctidenník) pro zábavu a poučení vycházející v Praze. Založil ji v r. 1900 Antonín Podlaha a vydávala ji Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrby. Do Obrázkové revue přispíval Bouška i Baar. Jednalo se o Bouškovu recenzi Baarovy knihy *Cestou křížovou* v oddílu 'Literatura česká': „Pozoruhodnou knihou jest Jindřicha Š. Baara román kněze: *Cestou křížovou* (Publikace Nového života, Cena 1 K.) Práce vycházela loni v Novém Životě a vydána nyní samostatně. Baar Jindřich je opravdový talent, duše moderně vnímavá a umělecky velice citlivá. Jeho práce je naskizzovaný pokus velkého románu kněze; ale i tato rychlá skizza je umělecky cenná. Srovnání života kněžského s cestou křížovou je případné, někde ovšem kapitola se vymyká této cestě, ale omnis comparatio claudicat. Některé scény naopak jsou velice přiléhavé a dramaticky působivé. Baar napsal tu dílo cenné a nové, poněvadž v tomto způsobě, bolestném a pronikavém, dosud nikdo o životě kněze u nás nepsal. To všechno, co napsali staří a po nich Beneš Třebízský, Jirásek, Rais a jiní, psáno více povrchně a ne tak subjektivně živě a citlivě, jako tu píše Baar. Baar ukázal ostrým jako bleskovým světlem na mučivý život dnešního kněze, který chce dle povolání svého bezúhonně a poctivě pracovat. Cítím a vidím to hrozné slovo, které mi z celé práce Baarovy sténá, křičí a zoufá: Nemožnost činiti dobré. Baar snaží se proniknouti k podstatě věci. Lid zná, žije mezi ním a snaží se ho vylíčiti tak, jak jest, bez idyllických frází a mnění staré školy. Baar cítí pronikavě nevděk lidu, socialní osamocení kněze v dnešní době mezi inteligencí a lidem – nedůvěra a nevděk – mezi Bohem a člověkem. Jeho hrdina je tragickou postavou od počátku do konce. A Obraz matky vedle něho je něčím neskonale něžným a hluboce křesťanským. Vím, Baar řekl mnoho, ale ještě neřekl vše, a přeče se to říci jednou musí a brzy. Zápas s bídou vlastní, zápas s bídou lidu, a ta beznadě, když nikde neviděti ovoce vši práce [...] Je to výkřik srdcelomný, jenž z Baarovy knihy mluví. Její cena je více kulturní, než umělecká, a v tom její váha.“ (In: Obrázková revue 1, 1899–1900, s. 432). Bylo ohlášeno pokračování recenze, ale posléze nerealizováno.

SB 7

[*adresa*]

Důstojný Pán,
pan Jindřich Baar,
slovutný spisovatel a farář,
in,ve Kloboucích u Slaného.

Milý příteli Jindřichu,
četl jsem, že's vydal novou knížku¹. Buď tak laskav a pošli mi ji, rád bych o ní něco napsal.
Nemáš také nějaké zprávy nebo vzpomínky na J. Zeyra²? Sbíráám materiál.

Tvůj

J. M. Ch.³

Police n/M 2. 3. 1901

[dopisnice 14 x 9 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Jednalo se o Baarovu knihu *Nalezeno na cestě všedního života* vydanou v nakladatelství V. Kotrby v roce 1901. Bouška na ni posléze reagoval recenzí v *Obrázkové revui* – viz JŠB 17

² Zeyer Julius – viz SB 6

³ J. M. Ch. = Jan Maria Christen – jeden z pseudonymů S. Boušky.

JŠB 15

[adresa]

Slovutný Pán Sigismund Bouška,
důstojný kněz řehole sv. Benedikta, poeta etc.
v Polici nad Metují

3/ 3 1901

Caro mio¹,

kdybych nějaký exemplář měl, jistě bych Ti ho už byl poslal. – Vážím² si nesmírně „mocných“ v literatuře i. e. kritiky. – Ve středu 6/3 pojedu do Prahy a pošlu Ti pak knížku pod pitevní nůž – a zároveň delší epištolu o ledačems – ale o Zeyerovi² nic! Leda bych Ti upřímně radil, abys pro věčné časy přibil, že jeho kondukt³ vedl farář od Sv. Štěpána – Páni od kanovníků vzhůru vedou pohřby a vykropují uzenaře, pekaře etc jen když jsou členy Kat. Besedy⁴, Sv. Václavské jednoty⁵, Sv. Vojtěšské družiny⁶ etc. zkrátka tedy: katolické pekaře, krejčí, tiskaře atd, ale nesníží se k tomu, aby vykropili mrtvolu katol. básníka. Ani za rakví ani před ní nešli. Jinou vzpomínku nemám.

S Bohem, miláčku měj se dobře!

Tvůj

Jindřich.

[dopisnice 8,9 x 14 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ *Caro mio* – (italsky): drahý můj. Toto oslovení se objevuje i v obrácené podobě *Mio caro* = můj drahý.

² Julius Zeyer zemřel 29. 1. 1901 v Praze. Proto žádal Bouška v minulém dopise o informace (zřejmě myšleny i informace o posledním rozloučení se Zeyerem).

³ Kondukt – průvod při smutečních příležitostech.

⁴ Katolická Beseda –

⁵ Sv. Václavská jednota –

⁶ Sv. Vojtěšská družina –

Police 11. 3. 1901

Milý Jindřichu,

právě jsem dočetl tvoji novou knihu¹. Gratuluji ti upřímně a radostně k tomu daru, jež si tím podal českému písemnictví. Svůj úsudek plný jinde napíši a přečteš si jej.

Nečekal jsem, že toho máš tolik – a ještě vím, že to není vše. Proč jsi nevezal tu stať z N. Života o otci, jenž trestá před místní škol. radou své dítě? A což to zaopatřování ženy? Tu věc silnou o znásilněné slepé, kterou jsem ti kdysi vrátil, pošli někam do „revue“ některé. Ba, Lumír² by ti to vzal s „radostí“, nenechávej to tlít doma – –

Tvá kniha je krásná. Stylově je znamenitá, zvláště místy mnohými, chtěl bych data při obsahu, kdy to bylo psáno chronologicky a kde to bylo otištěno. O většině nevím, jaks to najednou vysypal z rukávu? Tak se mi ta kniha líbí, že řeknu od srdce, sám bych si přál, abych ji byl napsal. Slíbils mi psaní a to nepřišlo, jen tvé upřímně srdečné řádky věnovací. Hled' – já totéž jsem vzpomínal chvíli před tím, než tvá knížka došla. Podivil jsem se. Byly to krásné doby, plné nadšení a plodného studia a práce. – – Kolikrát sám sobě se divím, co jsem v těch létech všecko zpojedl a co všecko se odvažoval plodit – Ale to jsem ve snu netušil, že z tebe bude tenhle dnešní Jindřich (prosím toho Henryka definitivně už zapomeň, nerad to slyším) – netušil jsem, že z tebe bude jednou prosaista a co víc, jak moderně dovedeš cítit, suggestivně psát a tvořit. Tos nebyl ty tehda. Proto bych tě rád nyní po letech viděl a s tebou pohovořil ... Ale já se hnouti nemohu, tak jsem tu ukován k práci mnohonásobné. A přece mi to nedá, komponuji, črtám, plány dělám – ó jen čas, jen volnost ... Jak by se to psalo! Sám také sním o podobné knížce, kam bych snesl, co jsem napsal a co mám napsáno v hlavě – prosou. A verše by chtěly do knihy. A legendy dětské. A studie ve vzděl. knihovně – – – . piš mi o sobě, svém životě a své práci.

Tvůj Sigismund

[dopis 17,5 x 11,3 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ J. Š. Baara: *Nalezeno na cestě všedního života* (Praha 1901) – viz SB 7

² *Lumír* – beletristický časopis založený Janem Nerudou a Vítězslavem Hálkem. Vycházel v letech 1873–1940, v této době ho redigoval Václav Hladík. Vycházel v letech 1873–1940.

JŠB 16

[adresa]

P.T.

Slovutný Pán

Pan Sigismund Bouška,

důstojný kněz řádu Otců Benediktinů

spisovatel, poeta etc

v Polici nad Metují

Milovaný druhu a příteli,

ze zkušenosti vím, že neodpovím-li na dopis hned, dokud ho ještě v ruce držím, dokud se mi v duši jako komáři na slunci rojí dojmy, slova, myšlenky, nálady – jež ten dopis vyvolal, že se to pak ve mne všechno někam propadne, vyvětrá, zmizí, potopí se a ztratí – a pak už neodpovím vůbec – a čtu-li si ho znovu, zdá se mi jakoby ani neměl co odpovědět. – Ale na dopis Tvůj chci odpovědět za každou cenu – proto odstrkávám všechno – a dokud ten květ je čerstvý, dýchá životem a hýří barvami – odpovídám.

Víš, Bouško – Ty jsi taková exaltovaná duše umělecká, která hned zahoří jako raketa a já tu Tvoji „velechválu“ také si vykládám, že´s ji napsal hned jaks knihu přečet. Chytlo Tě tu a tam některé místo a nadšenec psal psaní. Jen počkej až se probudí kritik! Ale přece Ti upřímně a radostně za krásná slova Tvoje děkuji. Hřála mi studenou dušičku moji, protože z nich vane takové radostné teplo, upřímná radost – chválíš mne tak otevřeně – jako otec chválívá synka, když mu „udělá radost“. Cítím, že asi takový svatý cit sedět Ti v duši a diktoval Ti tu chválu. Víš, že na tu knihu máš kus nároku, že máš o ni porci zásluhy – že kdybych se na „křížové cestě“ života nebyl s Tebou sešel – nebyla ta kniha jistě taková – ale tak nějak Škrdlovsky seškrčená – pokrytecky upiplaná – a proto se raduješ nade mnou.

Nemám proč se tajit tím. Kopal si mi do mých „bohů“ a kácel všechny modly moje. Zkazil Jsi mne na prach – naučil Jsi mne klaněti kacířům zvláště Vrchlickému jehož kult – pamatuješ se? – tehdy stál u Tebe v zenithu. Ještě dnes se usmívám – když si vzpomenu jak bylo na Tobě znát, když Jsi býval u něho návštěvou. Přišel Jsi do koleje s hlavou zdviženou a

s nikým Jsi nemluvil – ani s Mutlem¹! – Kde pak se mnou! Jeho sláva (Vrchlického totiž) Tě celého ještě oslňovala, pokrývala, v zajetí držela. Až Jsi konečně „vytrávil“ – vyhladověl a cítil potřebu se sdělit o ni s někým – tlačila Tě pak ta sláva jako kámen – a teď Jsi povídal o něm, o jeho dětech, životě – i knihu ukázal z jeho knihovny – ; „Čas“² tehdy Jsi mi nosil – kacíři – tam jsem čuchl k realismu – Macharovi³ a byl upozorněn na velikány Ruské – a tak se to ve mně chytalo jako býlí na poli – stále jsem piplal a smolil básničky – ale zatím už mezi nimi ta setba „kletá“ se zmáhala – přerostla je a jednou do „Nov. Života“ – když mi Karel⁴ psal o básně – poslal jsem svoji „v hypnose“ – a ta prácička podusila ve mně všechny dýchavičné „bulácké“, „moderní“ i jiné rýmovačky – Teď se k nim vracím jenom zřídka. Jako jiný si jde někdy někam „zaflámovat“ – zapytlačit, zatancovat, zahrát nebo zazpívat – tak já si jdu někdy do duše „zabásnit“ zvlášť když mě něco bolí, nebo trápí – když mám na něco „chodský“ vztek – tak se na těch básních mstím – smýkám slova a strkám jimi⁵ do řady do veršů – do rýmů – jako bych kluky tahal za pačesy. Ulevím si tak! Prose však zůstanu už – dá-li Bůh – věrným. Fuj – to jsem se jako slepice „rozkokorácel o sobě“ – už toho nechám – ale nadzvihl jsem Ti cíp – „jak se ze mne stal prosaista“. – Tak „o sobě“ jsem Ti toho snad napsal až neskromně dost.

Bylo by slušno a uctivo a místno a případno a – – – abych se navzájem revanžoval chválou Tvé činnosti. Bratře, není toho třeba. Chválí Tě jiní my všichni – které Jsi dovedl „objevit“ – seřadit a „do literatury“ – na veřejnost uvést. Jsi tak trochu Škrdle⁶ – katolické moderny – jaká škoda že nemáme dům – a nemůžem Ti vyplácet 1000 zl. – Tak jen drž nad námi ruku – ovšem bez metly a hlad’ nás, ujišťuji, pak že Tě budem mít všichni rádi a já nejvíc. –

Tuhle jsem četl v letoš. Rozhledech⁷ článek „Mimo literaturu“ Karásek⁸ – Krejčí⁹ – Egor¹⁰ stěžují si tam jak jsou „mladí“ rozházeni – nescházejí se nikde, nedopisují si – nesetkávají. Z duše mi tam psali. Celá naše „moderna katolická“ je na tom ještě stokrát hůř!

¹ ThDr. MUTL Vincenc (17. 12.1867 Skuhrov – 19. 1. 1938) křížovník, profesor náboženství v Praze, Baarův spolužák z pražského semináře. Autor odborných teologických prací.

² Čas – viz SB 2

³ Machar Josef Svatopluk – viz SB 6

⁴ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁵ [původně y]

⁶ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

⁷ *Mimo literaturu* (Rozhledy 10, 1900–1901, č. 3, s. 119–120, 1. 11. 1900). Glosa o malosti v společenských stycích mezi spisovateli.

⁸ KARÁSEK ZE LVOVIC Jiří (24. 1. 871 Praha – 5. 3. 1951 Praha) – významný český dekadentní básník, prozaik, literární a výtvarný kritik, překladatel. Majitel rozsáhlých uměleckých a archivních (literárních) sbírek.

⁹ Krejčí František Václav – viz SB 6

¹⁰ EGOR – vl. jm. ROŽEK Karel (1. 11. 1876 Pardubice – 11. 6. Praha) básník, dramatik, prozaik, editor a publicista. Do Rozhledů přispíval v roce 1901. Užíval pseudonymy Egor nebo K. Egor.

Jsme jako poustevníci rozlezlí českým světem – jeden o druhém neví – tím méně aby věděl jako vypadá – mluví – myslí – směje se – nepíše si – neznáme se – jen se dřeme. Mám toho tak zrovna po krk. Co pak naše „mocnosti“ nemohou trhnutím péra dva – tři naše lidi dáti do Prahy – aby člověk tam měl alespoň ke komu jít? „Nový Život“ se topí v Moravismu a takhle není naděje – že se dostane do Prahy. – Dnes je to Revue cele moravská – a já už v theologii se rval s Brněnskými bohoslovci, aby „Museum“ vycházelo v Praze. Píši to tyto dny otevřeně Karlovi –

A ta spuchřelá „Vlast“, jak pak dlouho ještě bude dělat ostudu? Jako Řekové před Trojou ležíme před ní a obleháme ji – máme notorickou většinu v ní i členskou a přece nic – nic – takové líné nic! Několik nezdařených útoků – jež končily fiaskem – a přece ona musí býti naše má-li se nám lépe vést. Naše peníze jsou v ní ať tam jsou i naše hlavy a s nimi naše snahy! Když si na to vzpomenu tož se trápím a hledám rýmy na slovo „Škrdle“ abych se mu alespoň epigramem pomstil. Když ta závistivá zlost' ulehne – jsem zase krotký človíček, bojácný – nevýbojný – vesnický kněžík – píšíci pozorně matriky – běhající do škol a večer – recte v noci píšíci mnohé „zbytečnosti“.

Opatruj Tě Pán Bůh a „tu ruku pravou požehnej Ti“ Kristus – abys s ní mnoho a mnoho napsal nám k povzbuzení i radosti. S Bohem – Bůh ví na jak dlouho zas!

Tvůj

J. Š. Baar

Klobuky

13/ 3 1901.

P.S. V mé knížce tyto věci byly v Novém Životě: „Podzim“ – „Zima“ (z cyklu „Stroje“) – Dne 24. prosince – Pro syna – a „Matka“ – to ostatní je nové – dosud nikde neotištěné – a jiné věci otištěné jsem tam už nesměl dát protože to nechtěl – špína nakladatel.

S Bohem!

[dopis 22,1 x 14,5 cm, 5 s ., obálka, LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

JŠB 17

Můj drahý bratře,

právě dnes o Mariánském dni přinesla mi pošta „Obr. R.“¹ – Jaj! ještě mi tváře pálí, jak jsem se červenal. Při čtení měl jsem cit, jakobych byl strunou, kterou nemilosrdná ruka mistrova kolíkem natahuje víc – víc – výš aby zněla – brnká na ni až se třese – nevím bolestí anebo radostí. Obojí se rve ve mne při čtení Tvého posudku². Bolest mám! Víím, že to tak všechno není – že Tvoje láska a přátelství to diktovalo ... Nesmím tomu věřit ... ale radost mám, radost velikou a jásavou – jsem Ti vděčen za uznání, pochvalu, povzbuzení – za to, že Jsi se knížky všiml – na ni ukázal a tak mi cestu upravil, pomohl o notný kus ku předu.

Chci pracovati, cítím v hrudi chuť k práci – takové svědění a dráždění v celém těle – asi jako mívá kůň zapřažený do těžkého vozu když spatří před sebou kopec – vrch příkrý ...

Nervosně strachem se chvěji – vytáhnu-li i já břemeno svých myšlének, citů, na ten kopec – vysoko tam – kde bys mě tak rád viděl a kam mě tak bratrsky tlačíš a pomáháš ...

Buď dlouho zdráv! Mám jedno přání: nezklamati Tě – neudělati z Tebe špatného proroka – a tu bych Tě prosil, upřímně – opravdově – (víš – jako tenkrát v koleji) pověděti mi také, co se Ti na mně – nelíbí!

K všestranné činnosti Tvé – básnické – překladatelské – kritické – folkloristické atd. Ti gratuluje a věř, že se Ti diví

¹ Obr. r. = Obrázková revue – viz JŠB 14

² Jindřich Šimon Baar: *Nalezeno na cestě všedního života*. Studie a nálad. V Praze. V. Kotrba 1901. Cena 1 K. – recenze v Rubrice Nové knihy in: Obrázková revue 2, 1901, s. 263. Recenzi napsal S. Bouška. Baara v ní velice chválil. Chválil i formát knihy a její provedení, kriticky se dotkl pouze grafického dělení stránky na dva sloupce oddělené čarou. „Druhá autorova kniha a mimo to několik větších prací uloženo je v ‚Obrázkové revui‘ a ‚Novém životě‘. Baar roste a přerostl mnohé o přes hlavu, kteří s ním v almanachu *Katolické Moderny* vstoupili. Tehdy psal verše a sám jsem netušil, že z něho bude dnešní Baar, autor studii a nálad v prose, autor *Křížové cesty českého kněze, kteréž dílo románové vydal právě v druhém vydání již s ilustracemi V. Försterovými, autor Farské paničky a známých větších prací z této revue. Těším se z toho jako snad nikdo a nová kniha Baarova je mi drahou. Znáám zajisté jeho počátky literární, kdy jsme ještě na universitě sedávali po léta vedle sebe a kdy jsem čítal jeho nesmělé bulácké, chodským vzduchem provanuté písně. [...] Baar dostal se ze semináře ven kamsi do hor, mezi lid, prošel několik míst, a jsa sám z lidu, studoval ho a chápal. Silný, obrozující proud moderní literatury nezůstal bez velikého vlivu na vytvoření jeho uměleckého profilu. Studoval mnoho, ještě více četl s porozuměním mladé, básnické duše a našel sám sebe. Dnes je Baar již na dobré cestě, po níž jde jistě za svou metou. Zdá se mi, že slyším Nového Beneše Třebízského z jeho básnické prosy, ale umělce většího, moderně citícího a vládnoucího moderní věci. Jeho učení je suggestivní, dává vám prožítí znovu to, co básník sám žil. Jeho umění nalézá zhusta své obrazy, svá slova, svou vlastní řeč, zkrátka má svůj styl, bez něhož pravého umělce nelze si mysliti. A Baar má sílu, která roste s novými pracemi jeho. Nebojí se slova, nebojí se silného výrazu, je-li to umělecky v díle zapotřebí; slovy neplýtvá, má děs a hrůzu všech moderních umělců před slovy prázdny, otřelými, vyvětralými, děs před suchoparem frásovitosti, děs před starými vyšlapnými promenádami lidí nemyslicích. Hospodaří slovy... Neopakuje synonyma... Má smysl pro duši věci... Sociální zabarvení práce Baarovy jest známkou jeho nejnápadnější. A ze všeho mluví tu soucit nesmírný, v pravdě božskou láskou*

Tvoje

Bára

Klobuky

25/3

1901.

[dopis 22,5 x 14,5 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

posvěcený. Vyšed sám z lidu chudého, cítí se mezi ním jako doma, vidí jeho duši a cítí sám jeho duši, trpí s nimi a miluje je. [...] Baar je mlád, nezpyšní, je si vědom své práce, studuje a napíše ještě mnoho a věci ještě lepší. “

SB 9

Milý Jindřichu,

podobiznu tobě určenou jsem založil a – žasni – teprve dnes nalézám ji a posílám. Prosím o Tvou. A co? ty prodáváš faru¹? Kde budeš bydlit tedy? Jednou bych Tě rád navštívil. Líbá Tě Tvůj věrný

Ziga.

A poslyš, nech toho Henryka²
to jistě Dostal³ vymyslí!!

Police 27. VI. 1901.

[dopis 23 x 18 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Viz následující Baarův dopis. V Klobukách byla stará fara, která se prodala a postavila se nová. Zásadní zásluhu na tom měl Baar.

² Baar užíval německé varianty svého jména „Henryk“ často, i v písemné podobě, říkali mu tak doma. I když ji v určité době používal při publikování svých prací v Novém životě, nebyla to rozhodně varianta převzatá od Dostála-Lutinova. Po této Bouškově výzvě Baar postupně od používání „Henryka“ upustil.

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

JŠB 18

un besoin instinctif des caresses¹ [*dopsáno nahoru na dopis tužkou S. Bouškou*]

Mio Caro²,

miluješ taková překvapení; nic – měsíc – dva – půl roku uteče – a nic – ani lístek od Tebe – najednou si vzpomeneš a přiletí list plný tepla, přátelství, list upřímný, který nezávidí – ale raduje se – nemyslí zlého atd. Děkuji Ti zaň – je mi potěchou – takovým jásavým – odvahu dodávajícím „huráh“ – v boji proti všem svatým šňupáryusům – křižujícím se nad nemravností a nezvedeností Baara, jenž měl odvahu farskou paničkou „inscenovati proticelibatní tažení“.

Je ku podivu, jak od Řípu ke Krkonošům doletěla zvěst' o prodeji fary Klobucké. Snad nečteš Slanské Světlo³? Či kde's tu zprávu vzal?

Je to takhle:

Klobučtí faráři zůstávali jako praví pastejři – t.j. v pastoušce a ne ve faře po dlouhý čas. Jakmile jsem se pastejřem stal sám – omočil jsem péro Do jedu a žluče a psal samé paralely mezi rezidencemi kanovníků, konírny, stáji, zámky a ve Vraném a Poříčí, byty kapitolních úředníků, správců, šafářů na straně jedné a pastouškou klobuckého faráře na straně druhé. Výsledkem, honorářem je nová fara – u kostela postavená a jako klec – „paláček“ hotový. Bude obývání schopný 1. října t.r. – Bratře kněže, velice bys mě potěšil – vyznamenal – poctil atd. Kdybys – ale tam do té fary nové – ke mně přijel. Banderium, hmoždýře, slavobrány, družičky, hlahol zvonů – to všecko uchystám – jenom přijed' – přijed' – Zvu tě upřímně⁴.

Tož na shledanou!

Tvůj

Jindřich, vždycky Jindřich.

¹ *Un besoin instinctif des caresses* – (francouzsky): Instinktivní (bezděčná) potřeba pohlazení.

² *Mio caro* – (italsky): můj drahý.

³ *Světlo* – noviny ve Slaném. Vycházely od roku 1878 (2 x měsíčně). Vydavatelem a odpovědným redaktorem byl Josef Hozdecký.

⁴ [*upřímně podtrženo 2x*]

—
— [čáry 8x]
—

Bukloky¹ 28/VI. 1901.

[dopis 22,5 x 14,4 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

[pozn.: ve fotoarchivu LA PNP v Praze se dochovala fotografie J. Š. Baara od firmy J. F. Langhans, rozměry 16 x 10,5 cm, která byla s největší pravděpodobností přiložena k výše uvedenému dopisu; obsahuje následující Baarovu dedikaci Bouškovi:]

Svému příteli knězi S. Bouškovi posílá svůj obrázek J. Š. Baar

V Klobukách, dne 28/6 1901.

¹ *Bukloky* = Klobuky . Úmyslná přesmyčka, svědčící o tom, že její pisatel měl dobrou náladu, k čemuž jistě přispěla představa nové farní budovy.

JŠB 19

Drahý příteli,

to je zrovna svátek, kdy se udá vhodná příležitost psát někomu z „našich lidí“. Jsme jako cikáni rozházeni po světě – a tak se mi zdá, že zvolna se navzájem jeden druhému odcizujeme. – Nevidíme se – nepíšeme si – nescházíme se – jenom společně se bráníme a bijem. – Čtu s láskou Tvoje práce – a zvláště Tvoje „Děti“ v *Obráz. Revue* či v „Českých Květech“¹ (ti lidé tam² nemohou svému listu nějak trefit na jméno) jsou rozkošné.

Vydal jsem sbírečku svých „buláckých“ písniček – z nichž některé jsem psal při Šprinclovi³ blahé paměti. (Mám dosud obrázek, jak Jsi ho vymaloval sedícího v katedře a oběma rukama objasňujícího slovo: „...extinguatur“⁴...) Vydal jsem jen věci – dle mého soudu ovšem – lepší – to nejslabší jsem hodil do kamen.

Když jsem to chystal k tisku – znovu jsem prožíval dojmy seminářské a uvědomil si vliv – který Jsi tehdy na vývoj můj měl. Byla to kolikrát sžíravá kritika – se kterou Jsi přijal některou moji naivnost' ale mě po ní vždy se otevřely oči.

A zda-li pak Si's vzpomněl – „in unserem Bunde der dritte“⁵ – Mutl⁶ – malý ale houževnatý jako červ – jak už tenkrát rval se s Rohlingem⁷ – za to, že mu nenapsal do indexu „eminenc“ – Ten muž už tehdy věděl, co dělá! – já to věděl teprv – až byl promován „sub auspiciis“⁸. ...

Tak buď zdrav – zdrav a plodný jako země na jaře! Přeje Ti to Tvůj

J. Š. Baar

¹ *Obrázková revue* – vycházela coby čtrnáctideník v letech 1899–1904. Jednalo se o beletristicky a výtvarně zaměřený časopis katolicky orientovaný, určený širším čtenářským vrstvám. Založil ho Antonín Podlaha a vydával Václav Kotrba. Narážka na problémy se jménem listu souvisí s tím, že ve 3. ročníku začal vycházet souběžně jako měsíčník s názvem *České květy*. Úmysl byl prostý – rozšířit odbyt a snížit cenu. Na podzim r. 1902 potom skončilo vydávání čtrnáctideníkové verze a zanikl původní titul *Obrázková revue*. *České květy* jako měsíčník vycházely ještě dva ročníky do r. 1904. V *revue* byly často tištěny i rozsáhlejší beletristické texty na pokračování. Vycházely tu mj. i práce Baarovy a Bouškovy. Bouška zde publikoval v letech 1899–1902 pod pseudonymem J. M. Christen. Jeho povídky *Děti* vyšly později ve třech knižních vydání (1911, 1918 a 1927).

² [zde přeškrtnuté slovo: tomu]

³ ŠPRINCL – jeden z profesorů během Baarova a Bouškova bohosloveckého studia – viz JŠB 34 a JŠB 41

⁴ *Extinguatur* – (latinsky): Ať je uhašen, usmrcen, zničen, zapomenut...

⁵ *In unserem Bunde der dritte* – (německy): V našem kroužku třetí. (Myšleno Baar – Bouška – Mutl).

⁶ Mutl Vincenc – viz JŠB 16

⁷ ROHLING August (15. 2. 1839 Neuenkirchen – 23. 1. 1931 Salzburg) – německý katolický teolog. Studoval v Münsteru a Paříži. Jako profesor působil v Münsteru, Milwaukee a na německé univerzitě v Praze, kde jeho přednášky navštěvovali v době svých studií i Baar s Bouškou. Rohling odešel do penze v r. 1901. Byl mj. autorem několika známých a vlivných antisemitských spisů.

⁸ *Sub auspiciis* – (latinsky): S vyznamenáním.

Klobuky 13/2 03.

[dopis 22,5 x 14,5 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

Police n/M 12. 8. 1903

středa

Milý Jindřichu,

kde jsou ty tvé zatrolené Klobuky¹? Chci tě navštívit a to brzy. Prosím tě, odepiš mi, jak se k tobě z Prahy jede. Kterou dráhou? Nemohu to na mapě najít.

Pojedu po neděli po 16. srpnu na prázdniny a stavím se v Praze a potom jedu do Libušína² u Kladna k sestře³, provdané za Šustu, štajgra horního. To jedu až do Smečna-Sternberku, odtud odtud pěšky nebo poštou do Libušína. Jsou ty Klobuky tam někde na té dráze?

Odepiš obratem.

Tvůj

S. Bouška.

[dopis 22,4 x 14,5 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ V *Klobukách* byl Baar po několika letech kaplanování instalován jako farář. Působil zde deset let od 1. 5. 1899 do 1. 7. 1909, kdy odešel na dalších deset let do kněžské služby do Ořechu u Prahy. Odtud šel již na penzi do rodného Klenčí.

² *Libušín* – hejtmanstvím a okresem patřil pod Slaný. V Libušíně stával kdysi hrad stejného jména, který byl dle pověstí nejstarším sídlem kněžny Libuše.

³ ŠUSTOVÁ Růžena, rozená Boušková – sestra Sigismunda Boušky.

SB 11

[adresa]

Důstojný Pán,
Jindřich Baar,
farář a spisovatel
v Klobukách u Loun.

Můj milý,

vzpomínám stále na tebe a tvůj dům. S Kuškou¹ jsme dlouho rozmlouvali do 1/2 2 v noci. Budu ti psát z Brna, jak tam dopadneme². Svoboda³, kapl. zdejší mi vyprávěl o tobě ze sjezdu. ještě jednou ti za vše děkuji, za všechnu tvou lásku. Stůjme pevně k sobě, Jindro. Bůh nám požeňná. Celý tvůj Ziga.

Maminku⁴ zdravím a též maminka⁵ má posílá jí upřímný pozdrav.

Pozdrav p. poštmistra¹!!

¹ KUŠKA Josef (24. 2. 1873 Zdice – 25. 1. 1953 Liberec) – kaplan na Kladně.

² V Brně se ve dnech 30. – 31. srpna 1903 konal katolický sjezd. Baar na něj přes několikere korespondenční vyzvání Dostála-Lutinova nepřijel. Ten se tím cítil dosti dotčen: „*Baar mi neodpovídá. Tu zajde chuť vyjednávat. Kat. Mod. je volné sdružení, neschopné organisace*“. (z dopisu Dostála-Lutinova Josefu Kuškovi 12. 8. 1903, fond J. Š. Baara, Muzeum J. Š. B. v Klenčí pod Čechovem, oddíl korespondence cizí).

³ SVOBODA – kaplan v Příbrami.

⁴ BAAROVÁ Anna, roz. ŠEPLOVÁ (2. 2. 1838 Klenčí pod Čerchovem – 7. 5. 1915 Ořech), Baarova matka, ke který měl hluboký citový vztah a která se mu stala nejen vzorem pro dívčí hrdinku knihy Hanýžka a Martínek, ale jejíž postava prochází celou Baarovou chodskou trilogii. Anně Baarové se v rodném Klenčí říkalo „Holubka“ podle rodného Baarova rodného statku (Klenčí č. 99), nazývaného „u dolejších Holubů“. Po smrti Baarova otce matka statek prodala, ale zůstala v Klenčí. V roce 1899, když Baar přišel na faru v Klobukách u Slaného, pozval maminku k sobě. Byla oblíbenou postavou Baarových návštěv a byla hrdá na svou zcela „po chodsku“ vybavenou světničku, zaplněnou předměty z rodného kraje. Ty se po Baarově smrti staly základem sbírky Baarova muzea. Anna Baarová zemřela v době 1. sv. války (1915) v Ořechu, kam její syn přišel jako farář v roce 1909. Po smutečních obřadech zařídil Baar převezení zemřelé matky do rodinného hrobu v Klenčí, kde byl již pohřben jeho otec a jeho milovaná sestra Baruška (přezdívaná Bábinka). V roce 1925 se na hřbitově v Klenčí uzavřel rodinný příběh slavným, okrojovaným pohřbem J. Š. Baara.

⁵ BOUŠKOVÁ Růžena, roz. WIMMEROVÁ (? – 28. 11. 1911 Příbram) – matka Sigismunda Boušky. Jak bylo již uvedeno, Bouška měl s matkou i otcem hluboký vztah založený na vzájemné úctě. Svědčí něm mj. bohatá korespondence, vedená od Bouškova odchodu do Prahy na studia až do jejich smrti. Obsahuje zajímavou dokumentaci o životě novice a informace o početné, dosti chudé rodině a jejich starostech s každodenním zabezpečením. Sigismund Bouška, rodným jménem Ludvík, se narodil jako nejstarší ze šestnácti dětí, z nichž jich osm zemřelo v útlém dětství. Bouška věnoval matce svůj překlad *Květu Mariiných* od Jacinta Verdaguera (1. vydání Praha 1906; 2. vydání coby II. svazek, Praha, 1929): „*Svaté památce své zbožné matky RŮŽENY BOUŠKOVÉ vděčný syn*“.

[b.d., na razítku z Klobuk 29. 8. 1903, na razítku z Příbrami 28. 8. 1903]

[dopisnice s fotem se stříbrným oltářem kostela v Příbrami 9,3 x 14 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ WILDT Bedřich – Baar měl v Klobukách, kde působil jako farář v letech 1899–1909 dva velké přátele, se kterými si vytvořil v Klobukách příjemnou společnost. Prvním byl vzdělaný a kultivovaný poštovník Bedřich Wildt a druhým ředitel cukrovaru Adolf KOTRBA (15. 9. 1860 Praha – 29. 3. 1907 Klobuky), bratr nakladatele Václava Kotrby „dobroděj jeho domácnosti, muž, o němž se mohl farář opřít všude a ve všem po celých 8 let...“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 264). Při procházkách doplňoval tuto společnost ještě slovenský chemik a básník, cukrovarský inženýr Jan Botto – Ivan Krasko (1876–1958). V roce 1907 Baar o Wildta i Kotrbu přišel. Wildt se v únoru 1907 přestěhoval do Řevnic a Kotrba 29. 3. 1907 nečekaně zemřel. Baar toužil po odchodu z Klobuk. Žádal o faru ve Vraném, ale neúspěšně, dostal ji služebně starší kněz. Mezi Wildtem a Baarem se po odchodu Wildta z Klobuk odvíjela četná korespondence (vedená až do Baarovy smrti v roce 1925), ve které často Baar oslovoval svého přítele „Amil“, vztahující se tak k Zeyerovu dílu „*O věrném přátelství Amise a Amila*“. O Wildtovi se zachovaly zmínky i v korespondenci s jinými adresáty, mj. ho poznal a oblíbil si i Bouška při své návštěvě v Klobukách. „Šel [Wildt – pozn. red.] z Klobuk hlavně proto, že bude mít v Řevnicích pomocnou sílu a za tím ji má pouze v letě a to ještě pouhou začátečníci – tak že se bojí vzdáliti se z kanceláře i na 2 dny jen. Přilnul jsem k němu víc než tušíte. Je to pochopitelné. Naše malá vesnice sblížila nás – tak že nyní oba těžce neseme svoji rozluku. Mně nad to umřel i druhý přítel – ředitel Kotrba – tak že jsem zde jako pust – a hledám stále skulinu, kterou bych se z Klobuk dostal – až dosud ovšem marně. Když je mi nejhůř piši dlouhý list do Řevnic – nečekaje ovšem odpovědi. Znáám svého přítele i jeho silný sklon k smutku ... a proto pochopuji, že má chvíle, kdy zanedbává i svoje dobré a oddané druhy. Musíte se vžít do našeho samotářského způsobu života – hořkého života starých mládenců a pak pochopíte a vyložíte si mnoho...“ (Baar P. Listovi 14. 4. 1908, fond List Pavel, LA PNP, oddíl korespondence přijaté). Na jiném místě téže korespondence dokresluje Baar svého přítele takto: „S Wildtem už to jiné nebude. Je to melancholik se silným sklonem k nejčernějšímu pessimismu a proto se moje sanquinicko – cholerická letora jako opačný extrém výborně s ním snášela. Doplnovali jsme se navzájem: on mne krotil a sprchami skepse poléval, když jsem hořel jako troud – a já ho zvedal, když klesal pod každým křížkem všedního života – jako by to byl drtivý balvan – proto se nám stýská navzájem!“ (Baar P. Listovi 20. 6. 1908, fond List Pavel, LA PNP, oddíl korespondence přijaté).

SB 12

[adresa]

Důstojný Pán,
Jindřich Baar,
farář a spisovatel,
Klobuky
u Slaného.
Čechy

[data na razítkách: Brno 2. 9. 1903, Klobuky 3. 9. 1903]

Na sjezdu¹ mluvil Pospíšil² zle proti nám, ale škodil si. Karel³ a Kuška⁴ ho odbili. Veřejný kler a kněžstvo Pa odsuzuje. Má práce⁵ vyjde v Bílém p.⁶ a v Mor. Orlicí⁷. Tvůj S. Bouška V noci jsem už v Polici.

[připis Karla Dostála-Lutinova]

Líbá Tě Tvůj Karel.
Prokop Šup⁸
J. Šrámek⁹

[dopisnice-pohlednice s obrázkem Průmyslového paláce v Brně 9 x 14 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Viz předchozí dopis.

² ThDr. POSPÍŠIL Josef (6. 5. 1845 Velké Meziříčí – 18. 12. 1926 Brno) – teolog, představil konzervativního křídla katolické obce stojící v opozici ke Katolické moderně.

³ Karel = Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁴ Kuška Josef – viz SB 11

⁵ Bouška měl na Katolickém sjezdu v Brně v srpnu 1903 (viz SB 11) přednášku nazvanou *Církev a naše literatura* (její text vyšel následně v Bílém praporu).

⁶ Bílý p. = *Bílý prapor*

⁷ Mor. Orlice = *Moravská orlice* – noviny vycházející v Brně od roku 1863.

⁸ ŠUP PROKOP Bartoloměj (24. 8. 1866 Senice u Litovle – 12. 12 1921 Rajhrad u Brna) katolický kněz – benediktin, později opat kláštera benediktinů v Rajhradě. Autor prací s náboženskou tematikou, publicista, redaktor, dramatik, překladatel z polštiny.

⁹ ŠRÁMEK Jan (11. 8. 1870 Grygov u Olomouce – 22. 4. 1956 Praha) – studoval bohosloví v Olomouci, podílel se na organizování křesťansko-sociálního hnutí. Jako kaplan v Novém Jičíně spolupracoval s K. Dostálem-Lutinovem a založil zde křesťansko-sociální spolek. Později působil jako politik lidové strany, stal se ministrem sociální péče a za okupace byl předsedou Státní rady československé v Londýně. Získal tituly Msgre. A ThDr. h.c. Knižně mu vyšlo několik knih projevů.

SB 13

[adresa]

Slovutný Pán,
Jindřich Baar,
farář spisovatel v Klobukách u Slaného.

[b.d., datum na razítku: 15. 10. 1903, ne úplně jisté]

Drahý! podobka na pohlednici tvé maminky je výtečná, jen formát vadí, kus rukou mi schází. Dostaneš velký obraz dle toho¹. Pošli mi tu podobku znova, vykopíruj to celé, ne na pohlednici! – V „Kalendáři NŽ“² píší o tobě. Líbá Tě tvůj věrný.

Sigismund.

[dopisnice s fotem vnitřku chrámu Nanebevzetí P. Marie v Polici n. Met., 9 x14 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Bouška bohužel obraz Baarovy matky nikdy nenamaloval.

² Kalendář NŽ = Kalendář Nového života

JŠB 20

Drahý bratře,

díky za všecku Tvoji lásku, posílám Ti maminky mé (mojí) polovičku i s rukama+. Jest-li mi opravdu vymaluješ – budu Tě mít ještě radši než Tě mám.

Spěchám – mám mnoho práce – chystám se do Vánoc vydat u Kotrbů¹ knížku – a tak to všecko znova musím přečítat – škrtat – opravovat – Však to znáš – ty bolesti porodní ...

Líbá tě Tvůj

Jindra

Klobuky 16/10 03

+/ s rukama upracovanýma, plnýma mozolů, – ne prstenů a náramků – a proto právě tak drahýma – !

[dopis 22,5 x 14,5 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ KOTRBA Václav (2. 4. 1871 Praha – 1. 12. 1929 Praha) – pražský nakladatel se zaměřením na katolickou produkci. Celý název nakladatelství byl *Cyrilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrby*. Jednalo se o Baarovu knihu básní *Rodnému kraji* – vyšla v roce 1903. Baar ji vydal pod pseudonymem Jan Psohlavý. I se Baar vyjadřoval o Kotrbovi jako nakladateli (kvůli honorářům) leckdy kritičtěji, udržovali spolu dobré vztahy. Teplý, František, který líčí návštěvy na Baarově faře v Klobukách (zmiňuje např. Amorta, Förstra, Kolíska, Bitnara, Sekaninu, F. X. Procházku), vzpomíná nostalgicky na nakladatele Kotrbu a Baarovu maminku takto: „*Nejradš viděla Mášu a Vášu Kotrbovic, Karla Švarců, dělala jim mámu, aby ledacos pochytily, co budou dycky' potřebovat. Nakladateli Kotrbovi vařivala nejlepší kafe, protože kdyby ho nebylo, neměla by čím topit. Praktikus Kotrba objednával jí z honoráře synova každý rok uhlí a dost často i jiné potřeby do domácnosti. Však se na té farce bez dluhů jen tak udržovali.*“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 246).

SB 14

[adresa]

Důstojný Pán,
Jindřich Baar,
farář
Klobuky
u Slaného

[b.d., data na razítkách: Police n. M. 30. 10. 1903, Klobuky v Č. 30. 10. 1903]

Milý Jindřichu, píši o tobě pár slov pro kalendář NŽ¹. Prosím tě, napiš mi chronologicky své práce, jak jsi je psal a vydal. (také v časopise uveř.) Jedná se mi o celek a rok správný. Jen ten seznam, nic víc. Ale brzy!

Tvůj

Ziga.

Moc práce!

[dopisnice s obrázkem a textem: NOVÝ ŽIVOT. NOVÝ JIČÍN. Pluetuat, non mergitur. Zmítá se, však neutone, 8,8 x 14 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Kalendář NŽ = Kalendář Nového života.

JŠB 21

Drahý,

list Tvůj šťastně došel a současně jej dále odesílám.

I mně se vede „všeljak“ – Máma Tě pozdravuje!

Tvoje

Bárinka.¹

Klobuky 30./X.03.

[dopis, LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ V dopisech blízkým přátelům používal Baar i dalších podob svého jména: Bárinka, Bárinka Klobucká, Bára, Báře, Brrr, – ar, apod.

Drahý,

smetám na hromádku svoje práce – a elegicky naladěm, dívám se na ně ...

Jak víš – začalo to v semináři a první moje láska byla – poesie.

H. Podlesák¹ (můj pseudonym) má v „Museu“² pod názvem „Alumnovy písně“ – „Chodské písně“³ Ve „Vlasti“ r. 1892 mám balladu Tři světlička⁴, literární studii o Vincenci Bradáčovi⁵, o seminářské knihovně⁶.

Pak mne vyhnali do Němec – do Přimdy. Odřízli od kulturního života vůbec a českého zvláště. Dali mi ročně 350 zlatek – a nařídili, abych z toho byl svému stavu přiměřeně živ – to jest abych zaplatil faráři 210 zl za jídlo a za ostatní koupil šaty, boty – atd.

Na literaturu mnoho nezbylo. Tak jsem trávil z tuku – který jsem o prázdninách nasbíral – pod dojmem příprav na Národopisnou výstavu. Tak otiskl jsem v „Poslu od Čerchova“ – řadu článků jednajících o Chodsku („Z nejstarší matriky v Klenčí“ a „Kronika města Klenčí“)⁷ v „Českém lidu“ otiskl jsem sbírku prostonár. písní chodských zvaných „Do kolečka“⁸ – a v deníku „Čechu“ serii článků: „Národopisná výstava a kněžstvo“⁹ (to bylo r. 1893–1894).

R. 1895. Dostal jsem se zpátky do Čech a sotva jsem se mezi svými ohřál – chopil jsem se vážně pera. Založil se „Nový Život“ a tu hned v 1. č. r. 1896, přiletěl jsem se svými „Ptáky“¹⁰ – téhož roku otiskl jsem v nedělní příloze Čecha sbírku (20) satyrických básní zvaných „Z moderních písní“ – jež nadělali¹¹ mnoho povyku ... Až dosud seděl jsem stále na Pegasu!

¹ H. PODLESÁK – Baar používal, zvláště v mládí, pseudonymy připomínající jeho chodský původ (Podlesák, Psohlavý, aj.). Pseudonym H. Podlesák používal po čtyři roky studia bohosloví pro své příspěvky v *Museu*.

² *Museum* – list českomoravských bohoslovců přináší jejich literární prvotiny (viz Růže Sušilova – JŠB 2).

³ *Alumnovy písně* (*Museum*, 1889, s. 53); *Z Chodských písní* (*Museum*, 1890, s. 164; pokračování – 1892, s. 28).

⁴ *Tři světlička* (*Vlast'* 8, 1891 – 1892, č. 8, s. 610–612, květen 1892).

⁵ *Příspěvek k básnické činnosti kněze Vincence Bradáče* (*Vlast'* 9, 1892–1893, č. 2, s. 121–127, listopad 1892). Baar tu vedle své studie otiskl i některé dosud nepublikované básně kanovníka Bradáče, jehož nákladem vyšel známý *Kancionál* v letech 1863–1867.

⁶ *Historie české seminářské knihovny* – viz JŠB 3

⁷ Články o Chodsku – viz *Posel od Čerchova* – JŠB 2

⁸ *Do kolečka* (*Český lid* II, 1893, sešit 5; pokračování *Český lid* IX., 1899, sešit 59). Do *Českého lidu* psal Baar už v roce 1892, kdy zde opublikoval *Drobné příspěvky k Vánocím* (*Český lid* I, s. 412).

⁹ *Národopisná výstava a kněžstvo* (*Čech*, 1893–1894, čísla 80., 93. a 104).

¹⁰ *Ptáci* (*Nový život* 1, 1896, č. 1, s. 14).

¹¹ [*chyby v i-y*] *Moderní písně* (Nedělní příloha *Čecha*, 1896, s.)

R. 1897. otiskl jsem v N. Ž.¹ prvou prosu: „V hypnose“² a na radu Karla³ „abych zůstal prose prose věren“ psal jsem v prose dál a básničky zůstaly mi svátečním jídlem – šampaňským – kterého užívám velice střídě –

R. 1898. Napsal jsem „Matku“⁴ – a „Modlu“⁵ a vedle toho ještě báseň např. „Skřivan“⁶ – Rozhodující byl r. 1899. To jsem otiskl v „N. Ž.“ první román: Cestou křížovou⁷ – Úspěch byl až zarážející – čtyry vydání ve 2 letech – a teď už jsem věděl – kde jsem – po dlouhém hledání – zkoušení – našel jsem se.

Píši od těch dob věci delší – románové – tak vznikly:

r. 1900: „Farská Panička“⁸; „Žebračka“

r. 1901.: „Poslední z rodu Sedmerova“⁹ – „Kohouti“¹⁰

r. 1902: „Pater Kodýdek“¹¹ – „Vlaštovky“¹²

r. 1903: „Pomstila se“¹³ – „Stavěl“¹⁴ –

To jsou moje věci význačnější roztroušené po časopisech. Drobnosti – třísky – mám ještě v „Našem Domově“¹⁵ – „Obzoru“¹⁶ – „Zlatých Klasech“¹⁷ – „Nedělních listech Hlasu Národa“ – různých kalendářích –

¹ N. Ž. = Nový život

² *V hypnose* (Nový život 2, 1897, č. 5, s. 130–131). Bouška reagoval na Baarovu prozaickou prvotinu takto: „Baar mě překvapil. Piš mu, ať nechá verše, je v něm přenešťastný tvor, ať píše prózu!“ (Bouška K. Dostálu-Lutinovi 19. 5. 1897, fond K. Dostál-Lutinov, LA PNP Praha, oddíl korespondence přijaté).

³ Karla = Karla Dostála-Lutinova – viz JŠB 1

⁴ *Matka*, povídka (Nový život 3, 1898, č. 6, s. 147–150).

⁵ *Modla*, povídka (Nový život 3, 1898, č. 12, s. 275). Povídka se měla původně jmenovat *Mlátička* a dle poznámek redakce v 'Listárně redakce' měla vyjít až v prvním čísle dalšího ročníku Nového života.

⁶ *Skřivan* (Nový život 3, 1898, č. 3, s. 71).

⁷ *Cestou křížovou. Román českého kněze* – vycházel na pokračování v Novém životě (v roce 1899, 4. ročníku, od č. 2 do č. 12). První knižní vydání v roce 1900.

⁸ *Farská panička* – vycházela na pokračování v Novém životě (v roce 1900, 5. ročníku, od č. 4 do č. 11–12). První knižní vydání v roce 1906.

⁹ *Poslední z rodu Sedmerova* – první knižní vydání v roce 1908.

¹⁰ *Kohouti* – publikováno v Novém životě (v roce 1901, 6. ročníku, od č. 1 do č. 11–12). První knižní vydání v roce 1912 (jako 2. svazek *Farských historek*). Práce se původně jmenovala *Kněz a učitel*, i když v Novém životě vycházela již pod názvem *Kohouti*. O genezi Baarovy práce je možné se dovědět v korespondenci Baara s Dostálem-Lutinovem: „K té úloze dané ‚Kněz a učitel‘ sbírej detaily... jinak to bude hrozně suché – třeba polemické články z novin nebo lokálky! Já už také vystřihuji a napichuji.“ (Baar Dostálu-Lutinovi 3. 5. 1900, fond K. Dostál-Lutinov, LA PNP Praha, oddíl korespondence přijaté).

¹¹ *Pater Kodýdek a jiné povídky* – vycházel na pokračování v Novém životě (v roce 1902, 2. ročníku, od č. 9 do č. 11.12). První knižní vydání v roce 1912.

¹² *Vlaštovky* –

¹³ *Pomstila se* –

¹⁴ *Stavěl* – publikováno v Novém životě (v roce 1903, 8. ročníku, od č. 1 do č. 11–12).

¹⁵ V Našem domově otiskl Baar tyto básně: *Jetel* (Nd V., 1896, s. 203), *Trní* (tamtéž, s. 215), *V cizině* (Nd VI., 1897, s. 32), *V lese* (tamtéž, s. 132), *Kaplánka* (Nd VIII., 1899, s. 55), *Koleje. Štěrkař*. (tamtéž, s. 102).

¹⁶ V Obzoru otiskl Baar tyto básně: *Planá hruška* (O XIX. 1896, č. 11, s. 166), *Vánoční sen* (tamtéž, č. 24, s. 358), *Vzpomínka* (O XX., 1897, č. 1., s. 7).

¹⁷ Ve Zlatých klasech otiskl Baar tyto básně: *Dívčí ctnosti /Úvod – Zbožnost – Dobročinnost’ – Šetrnost’ – Něžnost’ – Vlastenectví/* (Zk 33, 1896), *Českému králi. Svatému otci*. (Zk 35, 1898); *Zvony /Velký – Poledník – Hrana – Umíráček – Sanktusový/* (Zk 36, 1899, s. 26).

Samostatně jsem vydal

„Cestou Křížovou (4 vyd.) r. 1900¹.

„Nalezeno na cestě všedního života“ (1901.)²

„Kristus – Světlo“ – 1902.

„Rodnému kraji“ (básně – pseudonym Psohlavý)³

V tisku u Kotrby je a do vánoc má vyjít: „Dvanáct povídek“⁴

S Bohem! Líbá Tě Tvůj

Jindra. Maminka zdraví!

[dopis 17,4 x 13,4 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ *Cestou křížovou* – první knižní vydání vyšlo jako publikace Nového života v Novém Jičíně s podtitulem Román českého kněze. Baar byl jako autor uveden v podobě jména: Henryk Š. Baar.

² *Nalezeno na cestě všedního života* – knižní vydání v roce 1901.

³ *Rodnému kraji* – básně knižně vydané v roce 1903 – viz JŠB 20

⁴ *[podtrženo 2x]* Povídky nevyšly – viz JŠB 25

SB 15

[adresa]

Slovutný pán,
Jindřich Baar,
spisovatel farář,
Klobuky u Slaného

[b.d., data na razítkách: Police n. M. asi 30. 10. 1903, Klobuky v Č. 1. 11. 1903]

Carissime,

včera jsem ti psal a dnes tě zase trápím. U nás není ovoce. Prosím tě, řekni onomu sadaři (víš?) aby mi poslal 2 nůše jablek jaká chce, jen dobrá, aby též vydržela chvíli. Chci 2 nůše, ježto Dr. Mrázek¹ můj přítel – velký jedlík ovoce – chce půl. Peníze pošlu na tebe. Prosím tě, nějak nám to zprostředkuj. Ano? Tvou matičku zdravím z celé duše. Mám ji tak rád. A nezapomeň na Wildta²! Pozdrav! Tvůj Ziga.

Máš nějakou novou podobku svou? Musím tě kreslit pro NŽ Kalendář³. Kdybys tak měl z profilu!!

[dopisnice s obrázkem a textem jako předchozí, jen barva do červena, 8,8 x 14cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Dr. MRÁZEK – nepodařilo se zjistit. Ani ve fondu S. Boušky v LA PNP se nenachází jeho korespondence.

² Wildt Bedřich – viz SB 11

³ NŽ Kalendář = Kalendář Nového života

JŠB 23

[adresa]

Slovutný Pán

Sigismund Bouška – spisovatel

Police nad Metují.

Drahý, má-li autor trošku práva tedy rozhodně prosím, abys moji podobiznu nikam neposílal. To by bylo předčasné! Napiš si co chceš – ale nic nemaluj a nekresli o mně. Tak! – Na ta jablka se pozeptám a oznámím pak druh i cenu. Tvůj

Jindra

2/11 03.

[přepis Wildta]

Uctivý pozdrav – Wildt¹

[dopisnice s obrázkem Jaroslava Špillara Stará chuva z roku 1901, 9,1 x 14 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Wildt Bedřich – viz SB 11

JŠB 24

Drahý příteli,

promiň laskavě, že tak pozdě odpovídám na Tvé přání a k tomu ještě záporně. Onen sadař – co jsme s ním mluvili v Kobylníkách¹ – nemá – vyjímaje sušené švestky – hrušky a křížaly – ani jablátka. Prodal to všecko najednou do Saska. –

Maminka hledala u jiných sadařů – právě se vrací z Kokovic² – ale to – co viděla naprosto by Ti nevyhovělo – je to pádeř červivá – pěkné ovoce je pryč. – Promiň tedy znovu – a budoucně hlas se v čas³!

Spasitelné napomenutí to místo nůši jablek posílá Ti Tvůj

J. Š. Baar

Klobuky 12/11 03.

[dopis 17,3 x 13,5 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Kobylniky – vesnice asi 1 km východně od Klobuk směrem na Velvary.

² Kokovice – vesnice asi 1 km západně od Klobuk směrem na Louny.

³ [v čas podtrženo 2x]

SB 16

Police n./M 15. 2. 1904

Milý Jindro,

tvůj lístek mě překvapil!¹ Vyloučili tě z Vlasti², a Dostála³ a Kušku⁴ též. Já, brachu, nic nedostal. A jsem tím dvojnásob překvapen. Či by na mě byli zapomněli? To mi nejde do hlavy. Nebo jsem už byl dávno vyloučen, tenkrát již, když magnificus Kryštůfek⁵ mi vyslovil nelibost či opovržení – nebo co to bylo? – jménem Vlasti? Ale nepamatuji se, že by mi byli poslali oficiální přípis, že jsem „vyloučen“. Já jsem se „vyloučil“ sám dávno a po léta dlouhá nic o nich nevím, nečtu jejich „literaturu“ ani jejich měsíčník, ani co jiného z jejich dílny, nevzpomenu ani na ně – neexistují pro mě více. – Ale že Váš tři ted' právě vyloučili? Co jste jim udělali právě yní? Anebo snad neplatíte, nemáte zaplacenou padesátku a proto Vás vylili? Já také ne a vůbec mě to skoro mrzí, že když Baar, Lutinov, Kuška jsou anathema, proč já ne? Jsem snad z jiného těsta? Či se ještě dočkám? —

Horší věc je ta, že já s Xaver nepatříme již oficiálně do katolické Moderny. Píše mi Karel, že byl svolán sjezd intimní do Prahy a že já a Xaver⁶ nebyli jsme pozváni. Nebyli. A proč? Kuška tedy na nás zapomněl. Je to zajímavé, jak možno zapomenouti právě na nás dva

....

Inu, tempora mutantur⁷ ...

Tedy nové vyloučení... .

¹ Tento „lístek“ se bohužel nedochoval, resp. se ho nepodařilo v žádných navštívených a oslovených archivech najít. Baar v něm v něm zřejmě Bouškovi oznamoval, že byl vyloučen z Vlasti. Tato Baarova korespondenční informace se však dochovala v dopisech jiným adresátům – např. J. Vondrákovi do Bavorska (7. 2. 1904): „*Pokud se mně týče, – jsem právě v nejlepší náladě. Pošta mi přinesla – pochvalný dekret za moji literární činnost – tj. 'Výbor Družstva Vlas' mi oznamuje – že na schůzi dne 23/11 03 konané – byl jsem z liter. Družstva 'Vlast' v Praze vyloučen. [...] Není to k prasknutí? Četl jste něco o literátech: Stárka, Hálek, Suchoradský, Žák etc? Tyto literární kapacity zlomily nade mnou hůl... Pocta větší nemohla mi býti prokázána. Kdybych nebyl velikým přítelem pokoje a míru, kdybych trpce neželed rozháraných poměrů v círk. životě v Čechách – zatopil bych jim – až by se potili – ale takhle to nechám být... Můj vlastní klid je mi také drahý!*“ (fond J. Š. Baar, Museum J. Š. Baara v Klenčí pod Čechovem, oddíl korespondence odeslané). Z další korespondence vyplývá, že rozhodnutí Vlasti o vyloučení se ukázalo jako „neplatný omyl“.

² Vlast' – viz JŠB 1

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁴ Kuška Josef – viz SB 11

⁵ ThDr. KRYŠTŮFEK František Xaver (28. 10. 1842 Humpolec – 25. 1. 1916 Praha) – profesor církevních dějin v Hradci Králové, na teologické fakultě v Praze, kanovník na Hradčanech, probošt. Autor spisů s náboženskou tematikou (*Dějiny církve katolické v Rakousku-Uhersku, Bitva na Bílé Hoře...*). Redigoval Časopis katolického duchovenstva.

⁶ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁷ *Tempora mutantur* – (latinsky): Časy se mění.

Píše mi Lutinov, že on a Ty jste „protestovali“.

Děkuji Ti za to.

Pořád jsem se chystal, že ti pošlu své dvě knihy – a už jsem se toho vzdal. Legendy vyšly (asi 1/3 teprve) k Vánocům, ale nakladatel to neposílá, až prý bude celé dílko hotovo. A to asi do Velikonoc. Pak mi teprve pošle exempláře autorské a pak teprve dostaneš knihu.

„Duše v přírodě“¹ byla již počátkem prosince vysázena, pak jsem přikreslil některé vignety a nyní celý leden a únor tiskli 1. arch (!), Tak se Karel stará o svou edici.

Kdy kniha vyjde tedy, je u Boha. Ale bude se ti líbit úprava knihy. Formát² je větší než N Život a všude jsou linky, krajiny Kavánovy³, Förstrov⁴ (trojbarev. tisk), Luňáčkovy⁵, Vorlov⁶ atd. vignety mořských řas atd. kniha má 2 díly: Moře a Zemi, a končí hymnou na Boha.

Také Legendy jsou vypraveny velice originelně, velký formát podlouhlý, kresby sl. Vorlov⁶ černě jako uhel; jako mědirytiny.

Na Tvých „12 povídek“ jsem se dětsky těšil, ale – Co se s nimi stalo?

Velice mile mě překvapil podpis pana poštmistra Wildta⁷. Poslední dobu moc na něho vzpomínám. Studuji moderní německou literaturu. Právě jsem dočel Wassermannovu⁸ „Die Geschichte der jungen Renate Fuchs“. (6. vyd. Berlín 1903. S. Fischer. Verlag) Znáš to? Pořád mi zní příbuzná duše paní R. Svobodové⁹.

¹ *Duše v přírodě* – básnická sbírka Sigismunda Boušky vyšla v roce 1904 v edici *Básnické obzory*, kterou Bouška v letech 1895–1904 redigoval. Bouška sbírku věnoval Karlu Dostálu-Lutinovi. Vedle výše zmíněných ji výtvarně doprovodili Františe Bílek, A. Hofbauer, B. Jaroněk, V. Jícha, A. Kašpar, A. Runié, K. Z. Wellner i Bouška sám.

² Formát knihy je 25,5 cm na výšku a 32,5 cm na šířku.

³ KAVÁN František (10. 9. 1866 Lhota Vichovská u Vrchlabí – 16. 12. 1941 Libuň u Jičína) – významný český malíř, krajinář. Byl také autorem symbolistických básní, které v 90. letech 19. st. tiskl mj. v *Nivě*, *Novém životě*, *Volných směrech*. Jeho sestra Marie Kavánová byla v roce 1905 administrátorkou *Nového života* (viz Kavánová Marie – JŠB 29).

⁴ FÖRSTER (FOERSTER) Viktor (26. 8. 1868 – 9. 12. 1915 Praha) – český malíř, autor mozaiek (*Emauzy*, *chrám P. Marie Sněžné v Praze* aj.). Syn skladatele Josefa Förstera a bratr J. B. Foerster. Studoval na pražské Akademii. Mnoho jeho prací je inspirováno náboženskými motivy.

⁵ LUŇÁČEK Václav (31. 8. 1867 Police nad Metují – 14. 10. 1948 tamtéž) – český malíř, žil v Bukovici u Police n. Metují. S Bouškou ho pojilo přátelství i záliba v houbaření. Luňáček ilustroval houbařský atlas a mnoho let po něm se výtvarnému pojednání hub věnoval ve stáří i Bouška.

⁶ VORLOVÁ – VLČKOVÁ Zdenka (3. 4. 1872 Velké Meziříčí – 28. 9. 1954 Praha), česká malířka, též ilustrátorka knih. Vystavovala s Kruhem výtvarných umělkyní k samostatně.

⁷ Bedřich Wildt – viz SB 11

⁸ WASSERMANN Jakob (10. 3. 1873 Fürth 1873 – 1. 1. 1934 Altaussee) – německý spisovatel.

⁹ Svobodová Růžena – viz JŠB 12

Od p. Wildta bych si rád vypůjčil něco z jeho něm. knih a něm. překladů. Měl také laciná krásná vydání Mutherových¹ uměl. monografií. Které je to vydání. Kde a co stojí? Tuším, že je to velice laciné, asi 1 M. či 2 M. —

Co bych si moc přál, máli pan W.² seznam své knihovny dle té, bych si vypůjčil – svolil-li by – a já stejně ochotně bych mu půjčoval ze své. Pozdravuj mi ho upřímně.

Líbá Tě Tvůj oddaný

Ziga.

[dopis s emblémem PAX v levém horním rohu, 22,4 x 14,4 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ MUTHER Richard (25. 2. 1860 Ohrdruf – Wölfelsgrund/Miedzygorze 1909), německý dějepisec výtvarného umění, od roku 1894 profesor dějin umění na univerzitě ve Vratislavi. Vydal např. *Die älteste deutsche Bilderbibel, Die deutsche Bücherillustration, Geschichte der Malerei* aj.

² W. = Bedřich Wildt – viz SB 11

JŠB 25

Drahý,

ano, to je to – neplatili jsme – neplatíme a patrně vědí že platit nebudeme, družstvo „nefedrujeme“ – do časopisů nepíšeme – pro „podniky“ neagituje – z tiskárny ani krámu neodebíráme a nekupujeme – co s námi? Jsme suchou ratolestí na starém „zdravém“ kmeni věčně zelené „Vlasti“¹ – a proto jako v bibli (je známo jejich příslovečné „přísné katolické stanovisko“): „bude uřat a na oheň uvržen“. Děkuji Pánu Bohu, a že píšeme rok 1904. a ne např. 1404. – jinak by onen biblický obraz také názorně a prakticky na nás provedli ... Ostatně celá věc vezme – možná – komický obrat – „výbor“ družstva už na př. uznává „že se u mne stal omyl“ – – – třeba vyčkati času a sečísti hlavy vyloučených a dohodnouti se o společném postupu. Je velikou chybou naší – že jsem tak rozstrkaní po všech koutech diecéze – zbavení osobních styků a jen a jen na psaní odkázání – ! Usneseme-li se na nějakém společném kroku – dostaneš o tom jistě zprávu. –

Ve dnech 4–5 února byl opravdu sjezd K. M.² a podivili jsme se, že Jsi nebyl pozván. Svolavatel vyložil – že jednáš s námi jako s „Vlastí“ – že na pozvání neodpovíš – nepřijedeš atd. Tož Tě zbytečně nezval. Ohradili jsme se – ale já Tě, – brachu v duchu velice chválil a – – – slíbil jsem si, Tvůj krásný příklad následovat a nejezdit budoucně – nikam. Jsou tam samá debata o programu, organizaci, příspěvku atd a našinec svoji živou letorou vážné jednání jen zdržuje a ruší. Nemám valně smyslu pro tu „praktickou“ stránku – pro předsedy a jednatele – pro odbory a skupiny – Byl jsem jako ze zajetí osvobozen a oddychl jsem si z hluboka – když asi po 11. hod. v noci – Dostál³ – Holeček⁴ – Kuška⁵ a já konečně jsme se odtrhli a zašli do Tůmovky¹. Taková milouňká zábava – takové teplo hřejivé bylo v tom kroužku intimním, že se nám ani od sebe nechtělo. Tu člověk teprve dovede změřiti ten duševní hlad a žízeň – kterou ve svých vesnických samotách trpíme a hned tam jsme si umiňovali, že na žádný „sjezd“ už nepojedem – ale vypraví-li se někdo do Prahy, že si dopíšem abychom si zas připravili takový „bezprogramový“ sice – ale za to velice náladový a

¹ Vlast' – viz JŠB 1

² Ve dnech 4.–5. února 1904 se konal „důvěrný“ sjezd Katolické moderny, který do Prahy svolal Josef Kuška. O tom, že nebyl pozván Bouška, nevěděl ani Dostál-Lutinov: „Byl jsem v Praze a dověděl jsem se ke svému zděšení, že aranžér Kuška nepozval ani Tebe, ani Dvořáka. S Baarem jsme proti tomu protestovali. Ostatně byl by ses smrtelně nudil.“ (Dostál-Lutinov S. Bouškovi 8. 2. 1904, fond K. Dostál-Lutinov, LA PNP, oddíl korespondence přijaté).

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁴ Holeček František – viz JŠB 6

⁵ Kuška Josef – viz SB 11

vzácný večer. – Druhý den ráno už jsem „na sjezd“ nešel ale putoval jsem s Karlem² k Bílkovi³. – Tu návštěvu Ti ovšem líčit nemohu, protože bych popsal mnoho papíru – a proto přeskakuji hned na moji projektovanou – ale bohudíky – zmařenou už knihu⁴.

Především zabila moji knihu „Anna Maria“⁵ – když mých „12 povídek“ z čista jasna přetrumfla svými „17 povídkami“⁶ – byl bych musil přebíjet alespoň „dvacítkou“ a to se mi nechtělo. – Nechtělo se se mi ani nový titul vymýšlet a rozešel jsem se i s tiskařem. Slíbil že knihu vydá do nového roku – nevydal ji a pak zase chtěl na ni tak židovsky šetřit a vydat ji v úpravě „české kuchařky“ – nechtěl jednotlivým povídkám ani na titul věnovati samostatný list – nýbrž jako články v čítance mělo to jít za sebou. Vydrápal jsem mu to z chřtánu a teď leží ty věcičky u mne. Uleží se – odleží se – seskupím je jinak – snad ideově – snad vůbec ne – neboť nespěchám na to, abych měl „tolik a tolik svazků“ – raději míň a – dobré.

Na Tvoje knihy upřímně se těším – myslím, že většinu básní znám – sledoval jsem v poslední době dost podrobně Tvoji činnost – máme tu v Klobukách takovou „ambulantní kavárnu“ pokud časopisů se týče a tu člověk alespoň to význačnější slízne.

Panu Wildtovi⁷ dal jsem Tvůj list přečísti a posílám mu tento list otevřený s prosbou, aby Ti laskavě odepsal sám.

Bud' zdrav!

Tvůj

J. Š. Baar

V Klobukách 17/2 04.

¹ *Tůmovka* – pražská kavárna na rohu Lazarské a Vodičkovy ulice v 1. patře. Scházeli se zde hlavně novináři.

² Karel = Karel Dostál-Lutinov.

³ BÍLEK František (6. 11. 1872 Chýnov – 13. 10. 1941 Chýnov) – český sochař a grafik s širokým záběrem činnosti (ilustrace, architektonické návrhy, církevní interiéry, nábytek, knižní vazby aj.). Mystik, filozof, spisovatel. S Bouškou je pojilo přátelství s intermezem v letech 1899–1916, k němuž bohužel nepřispěl ani konflikt okolo návrhu náhrobku V. Beneše Třebízského (viz následující korespondence). Bouška Bílka několikrát navštívil. Dochovaly se vzájemné portrétní kresby obou umělců. Korespondence S. Boušky F. Bílkovi byla vydána knižně (*SIGISMUND BOUŠKA FRANTIŠKU BÍLKOVÍ (korespondence z let 1895–1916)*, Praha 1992, 53 stran, editorky: Zuzana Pokorná a Iva Janáková).

⁴ Kniha měla vyjít v nakladatelství u Václava Kotrby. „Chtěl jsem vydati u Kotrbů knihu, ale nevydám už Nedohodli jsem se o úpravu (tisk, formát a obálku).“ (J. Š. Baar J. Vondrákovi 7. 2. 1904, fond J. Š. Baar, Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čechovem, oddíl korespondence odeslané).

⁵ TILSCHOVÁ Anna Marie (11. 11. 1873 Praha – 18. 6. 1957 Dobříš) – česká spisovatelka, autorka řady románů a povídek, řadící se do realistického proudu české prózy první poloviny 20. století.

⁶ [17 *podtrženo 2x*] Narážka na knihu A. M. Tilschové, která začala svou literární dráhu dvěma soubory povídek – *Sedmnáct povídek* (1904) a *Na horách* (1905). Větší čtenářský ohlas si však získala až svým prvním románem *Fany* (1915).

⁷ Wildt Bedřich – viz SB 11

[přepis rukou Boušky – týká se zřejmě dopisního papíru.]

Baare, jaký je to papír? Kde se dostane?

[dopis 28,6 x 22,1 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

Police n/M 23. 2. 1904.

Milý Jindřichu,

děkuji Ti za Tvůj milý a tak teploučký list! Kdybys věděl, jakou radost mi každým listem způsobíš, jakou událostí je to hřejivé teplo Tvého slova, jistě bys mi častěji psával. Ale zase si myslím, kdo pak by psal tvé romány a povídky? Jen piš si tedy dál, ale na mě také někdy vzpomeň.

Té Vlasti jsem se od srdce zasmál. Bral jsem to hned tragicky a zatím – je v tom měšec pana Škrdlete¹!

Musím Ti ale sdělit věc důležitou, kterou mi včera napsal Xaver². Snad už o tom také víš. Týká se to našeho plánu postavit pomník Beneši Třebízskému³.

Z čista jasna poslal mi Xaver dlouhý dopis Bílkův a spolu velkou kresbu, náčrt pomníku (16 m délky). Xaver žádal, uvaž celý návrh, přidej k tomu svůj úsudek a pošli dál členům komitétu t.j. nám všem, kteří jsme na Provolání podepsáni byli. Za mnou byl hned podepsán Lutinov. Tož jsem tedy celý ten návrh rozvážil a svůj úsudek napsal. A sice tak: aby se to po případě mohlo uveřejnit někde⁴, v NŽ nebo v žurnálech. Vytkl jsem vše, co se mi nezdálo, byly to věcné výtky. Glossy ty (asi 16 str. tohoto papíru) jsem s dopisem Xaverovým, Bílkovým a kresbou poslal Dostálovi.

Najednou dostanu dopis od Bílka. Samé urážky a nadávky a zároveň hrozba, že nezaplatímli t.j. nedoplatímli mu co jsem dlužen (200 K jsem mu už dal) za jeho 2 sochy, že do 14 dnů mě žaluje. Že když já jsem se s ním “vypořádal” i on se “vypořádá” se mnou.

O jeho návrhu pomníku že nejsem ani 1. mocen, ani 2. hoden 3. souditi. Smím jen říci: Chci – anebo Nechci.

¹ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

² Xaver = Xaver Dvořák

³ Z korespondence lze zjistit průběh vzniku a formování postavit Třebízskému pomník na Vyšehradě. K původnímu návrhu Bouškovu se v roce 1903 vrátil X. Dvořák. „Milý Sigismunde! Právě píše Karlovi abychom se my tři v čele sestoupili v komitét pro postavení pomníku Třebízskému na Vyšehradě. Chci, aby to oznámil jménem katol. Moderny v Novém životě (v tomto čísle). prosím, aby mu své svolení napsal a případně své myšlenky. Kdybys však nechtěl, oznam mi abych já ohlásil, že si беру policejní dovolení k shromažďování a sbírání příspěvků sám. [...] Srdečný pozdrav! Tvůj Xaver.“ (X. Dvořák Bouškovi 2. 9. 1903, fond S. Bouška, LA PNP, oddíl korespondence přijaté). Na tomto dopisu dopsáno tužkou rukou Boušky: „Můj návrh o pohřbu Kuldově: Benešovi dát želez. kříž (českou renaissanci dle kresby Fantovy“ Druhý přepis: „...už jsem dopsal oběma“ – míněno Dostálovi a Dvořákovi.

⁴ [‘mohlo uveřejnit někde‘ podtrženo asi Baarem modře]

Co to? Patrně mu někdo zradil něco z listu mého. Co jsem vytkl bylo důvěrné pro komitě, na schůzi komitětu byl bych poctivě musil říci totéž. A můj soud přece nerozhodoval pranic. Zajisté každý z pánů dotyčných byl by soudil zase samostatně a přímo. Teprve výslednice celé porady by znamenala, zda tento návrh se Bílkovi odporučí, čili nic. Pro Bílka vůbec jsem byl.

Ale tu přijde nový list. Od Xavera. A ten píše, že je zdrcen.

Dostál Lutinov vydal mé glossy Bílkovi a komitětu je neposlal. A hned rozhodl, on že je pro Bílkovu mohylu. Já své glossy se všim ostatním jako spis celý poslal Xaverovi, on Dostálovi – a ten to měl poslati tobě.

Co tomu říkáš?

Poslední dobou stalo se mnoho věcí mezi mnou a L.¹, které mi byly podezřelými – teď se mi všechno vysvětluje. Xaver prohlašuje, že teď přestává všechna upřímnost vůči L., že do NŽ² víc nepíše.

Mně nezbyvá nic, než přerušit styky s Dostálem. Takovéhle zákeřnictví nelze mlčením schváliti.

Bílek “zuří” (dle slov Xavera). Na pomníku víc pracovat nechce. Xaver ti ale celý ten akt pošle, snad už to máš.

Co teď? Kam budeme psát? Sám často naříkáš, že se NŽ topí v moravismu, a konečně si všimni, že Dostál už mé věci ani netiskne. Od září mu říkám, aby tiskl něco z mé “Duše” – a on ještě v únorovém čísle neměl ukázkou!! Nechápeš, proč?

Pro zakládání nového listu nejsem, ale my bychom se snad mohli sskupit kolem některého listu pražského a psáti tam. Co říkáš?

Lituji, že tvé Povídky nevyšly. Víím, Kotrba³ je zloděj. Co já jsem vystál s ním, než mi vyplatil honorář za Miriam⁴, nelze říci. To byla hotová odyssea. A po všem upomínání a hrozbách – ještě mě o 42 K okradl!

Prosím tě, než špatně, nevkusně, čítankově, tož raději nic – a počkej. Svě věci vydej vkusně. Stojí za to. Vzpomeň, co jsem Ti říkal. Rád bych všechny Tvé práce z belletrie viděl souborně vydány, v témže formátě pěkný papír, velký tisk, hezký okraj čistého papíru kolem sazby. “Křížovou cestu” beztoho budeš asi brzy znovu tisknout, začni už s tou prací. Lutinov,

¹ L. = Karel Dostál-Lutinov

² NŽ = Nový život

³ Kotrba Václav – viz JŠB 20

⁴ Knihu *Miriam – Maria (výklad litanie loretánské)* vydal Bouška u nakladatele Kotrby (Cyriilo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství) v roce. Kniha měla 335 stran a Bouška ji věnoval básniku Xaveru Dvořákovi.

kdyby měl kouska rozumu, tu by netiskl veršovce à la Stupavský¹ v nádherné úpravě a vydával by si svého Baara. To je mé přesvědčení. A když ne on, vydá to jiný. Ale jen pěkně, vkusně.

Pana Wildta mi vřele pozdravuj. Děkuji mu za jeho laskavou ochotu. Stýská se mi, rád bych tě zase jednou viděl a s tebou si pohovořil.

Líbá Tě Tvůj

Sigismund.

[dopsáno tužkou:] Prosím Tě o Tvou podobiznu!

[dopis s emblémem PAX v levém horním rohu, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ STUPAVSKÝ, vl. jm. Josef NAVRÁTIL (31. 3. 1868 Holešov na Moravě – 26. 11. 1935 Černotín u Hranic). Katolický kněz, působil v Černotíně. Spisovatel, básník, publicista. Přispíval do Vlasti, Obzoru, Našince, Nového života, Meditací aj. Užíval pseudonymy Rudolf Stupavský, Jos. Navrátil-Stupavský, R. S. Krajan, H. O. Lešovský.

Můj drahý,

prosím Tě jen Se nezlob. Dostál musí ti dát nějakým způsobem satisfakci. A co toho Bílka¹ rarah bere? Vždyť přece o něm mluvíš až lichotivě – nenalezl jsem ve Tvé zprávě ani místečka, které by ho mohlo zranit. – Dostál to je rozený redaktor *Linge*² – je v něm kus žurnalisty – obchodníka – rys kramáře – a to ho svedlo, že Tvůj posudek poslal Bílkovi – Ty zcela upřímně líčíš v něm zásluhy Kat. Moderny o Bílka – vytykáš, že se nám odcizuje atd. Jak vítaná příležitost pro Karla³ – nepřímo říci to Bílkovi! Není to šlechetné – ale věř – že pouze ono místo svedlo Karla k unáhlenému kroku tomu – myslil si „až Bílek přečte, co o něm Bouška soudí, kajicně vrátí se do N. Života ...“ Přimlouvám se za smírné vyřízení této trapné historie in foro interno⁴. Prosím – uvaž ten poprask – až by se „Kat. Moderna,, rozstoupila ... Škrdle⁵ by jistě radostí metal po svém celém domě kozelce – a což ostatní veřejnost česká? – Současně s Tvým dopisem dostal jsem od Boh. Brodského⁶ Bílkův list i Tvůj posudek –ale kresba Bílkova přiložena k tomu není. Všichni až dosud (Dostál také! – pak Dvořák⁷ – Brodský a já) jsme pro Tvůj návrh – zbývá už jen Vaněk⁸ – kterému tu paštiku odesílám a ten se jistě přidá k nám. Kdybych já měl sám volit – dal bych na hrob Třebízského⁹ Bílkovu – orbu¹⁰. Tak s tím tvrdým skalním balvanem – jak je v jeho „Modlitbách“ – Ta¹¹ by mně vyslovovala celý trudný život Třebízského, chudý,

¹ Bílek František – viz JŠB 25

² LINGG Hermann Ludwig Otto (22. 1. 1820 Lindau – 18. 6. 1905 Mnichov) – německý básník lyrického a baladického rázu, dramatik. V letech 1846–1851 působil jako lékař (studoval lékařství – jeden rok také v Praze). Bouška překládal jeho verše již jako bohoslovec (In: Vesna 11, 1892, s. 327–328; básně: *Černá smrt', Zimní jízda, Zpěv slepých*).

³ Karel = Karel Dostál-Lutinov.

⁴ *In foro interno* – (latinsky): na vnitřním fóru, na vlastní půdě.

⁵ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

⁶ ZAHRADNÍK BRODSKÝ Bohumil (21. 8. 1862 Hostačov u Časlavi – 26. 11. 1939 Průhonice) – vl. jm. Bohumil ZAHRADNÍK, spisovatel, autor početné řady povídek a románů. Jako katolický kněz působil v Ouběnicích u Votic. Ve své době oblíbený a populární autor. Od počátku roku 1919 působil jako sekční rada duchovenského odboru ministerstva školství a národní osvěty. Přestoupil k Československé církvi husitské.

⁷ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁸ VANĚK František Bernard (15. 7. 1872 Stádlec u Tábora – 1. 4. 1943 KZL Dachau u Mnichova) katolický kněz, děkan v Pelhřimově. Spisovatel, publicista, přispíval do *Nového života*, *Světozoru* aj. Autor románů. Redaktor. Zakladatel Chrámového družstva v Pelhřimově.

⁹ BENEŠ TŘEBÍZSKÝ Václav (27. 2. 1849 Třebíz u Slaného – 20. 6. 1884 Mariánské Lázně) – vl. jm. BENEŠ VÁCLAV. Gymnaziální studia ve Slaném a v Praze (ve Slaném absolvoval primu – jeho spolužákem zde byl Jaroslav Vrchlický). Vystudoval bohosloví, jako kněz působil v Litni u Berouna a Klecanech u Prahy. Autor historických povídek a románů romanticko-vlasteneckého charakteru se zaměřením na širší vrstvy čtenářů. Časový rozsah jeho děl byl od 14. st. (husitství) až po st. 19. Čerpal hlavně z Palackého, ale i z vlastního studia po archívech a farních kronikách. Proto se děje jeho knih odehrávají na Slánsku, Lounsku, Berounsku, Roztokách – místech, která znal a kde působil jako kněz. Zemřel předčasně ve věku 35 let.

¹⁰ [podtrženo 2x]

¹¹ [podtrženo 2x]

bolestný – bojující s nepochopením, neuznáním u vlastních lidí (konsistoře) – jeho utrpení lidské (chromý byl) kněžské (hořel pro reformy) vlastenecké (cítil neštěstí česk. lidu ztrátou politické samostatnosti) – práci se udřel – předčasně umřel – na skále se plazil – jeho setba vychází na plano ... Neujala se ... Neměla vláhy. Kdybychom mohli přenést Třeb. do kapličky – ještě lépe! tam po zdech by Bílek umístil kříž – Marii – sv. Václava atd. – Ještě jednou prosím za smírné vyřízení této neblahé affairy! – Kdyby však k němu dojít nemělo – kdyby Dostál vzpíral se napravit chybu způsobem jaký Ty za vhodný uznáš – ač nerad – rozešel bych se s ním i já. – Že by nás v Čechách v seriosním listu některém přijali – velice pochybuji. Je to v Praze všecko samá klika a polemika. Nezbylo by jiného, než tlouci se pak na svoji vlastní pěst'. Brodský mi píše, abych se Tě optal – chceš-li vstoupit do Máje¹? Píše také mně abych se přihlásil! Tak třeba na lístku – odepiš² – vstoupíš-li tam čili nic. V Třebízi už³ včera (24/2) po ohromném namáhání podařilo se mi sehnati „Kroužek rodáků V. B. Třebízského“ – který si vytkl za cíl⁴ v rodném domku jeho uspořádati „museum památek V. B. Třebíz.“ Vypracoval jsem jim „provolání“ – „pracovní program“ – adresy – formuláře žádostí etc – Je to hnusná práce jednati s lidmi pyšnými na – své bohatství. Dávají Ti stále cítit, že jsi proti nim žebrák, cizák takový, příšlý sem odjinud – vlastně také hlupák – tmář – klerikal – kdežto oni jsou vzdělaní – svobodomyšlní Podřipané – kteří Ti prokazují milost', že s Tebou vůbec jednají – ! Ach – to jsou radosti! Buď' zdrav a nezlob se! Bílek – jeli rozumný, Tvým posudkem uražen býti nemůže, je tak věcný, tak poctivě spravedlivý, že ho může pouze těšit. Do smrti bych si byl nepomyslel, že ten tichý mystik – „mit dem Christusbart“⁵, – ten lahodný snílek dovede zuřit – nedávat – hrozit – mstít se – atd ...

Svoji podobiznu nemám – ale dám se „vyblejsknout“ a pošlu – .

Až přijedeš o prázdninách do Klobuk – doufám, že se v Třebízi potěšíš!

Také tu vychází ve Slaném letos I. roč. listu (čtrnáctidenník) „Třebízský“ pokřtěného – nechtěl bys do slavnostního čísla – které se projektuje ke dni 20/6 1904 (dvacetileté úmrtí Beneše) poslati nějaký příspěvek? To podotýkám však výslovně – honoráře že Herman¹ nedává ani kr!

A teď už dost!

Tvůj

¹ *Máj* – spolek českých spisovatelů. Vydával v letech 1902–1915 stejnojmenný časopis tradičního zaměření na beletrii známých českých spisovatelů, naučné články, osvětovou činnost. Časopis byl určen širokým čtenářským vrstvám. Majitelem bylo Nakladatelské družstvo Máje.

² [podtrženo 2x]

³ [už podtrženo 2x]

⁴ [zde škrtnuto – schr]

⁵ *Mit dem Christusbart* – (německy): s Kristovým vousem.

Baar

25/2 04.

[dopis s předtištěným obrázkem vesnické rodiny, 19,8 x 9,8 cm, 5 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ HERMAN FRANTIŠEK (14. 12. 1871 Slaný – 2. 6. 1949 Cerhovice u Hořovic) – dramatik, autor veseloher, prozaik. Povoláním právník, v mládí pobyl několik měsíců v pražském kněžském semináři. Pocházel ze Slaného, kde absolvoval gymnázium a hrál v ochotnickém souboru. Přispíval do Slánského obzoru.

JŠB 27

Můj drahý příteli,

spůsobil jsi mi svým darem velikou radost a roztomilé překvapení. Je to krásná kniha¹ – tak krásná – že bych ji hladil a líbal jako krásné dítě láskáme. – Nadarmo Jsi Se nemodlil: „tu ruku pravou požehnej mi, Kriste“² – Požehnal Ti ji. Ať vezmeš do ruky pero – nebo štětec – mění se v ní v kouzelný prut čaroděje. Kouzlem je Tvoje umění. – Od Tebe lze se stále učit, s Tebou nelze jít – musí se jen kulhat ze Tebou. Jak ošklivými zdají se mi moje knížky! Hned bych je spálil. – Ode mne se takových darů ovšem nedočkáš. Moje věci budou vycházet stále jen v režné kytli – v šerce – přiznám se a nestydím se – já bych knihu tak vypravit prostě nedovedl. Schází mi k tomu vkus – rozhled po umění výtvarném – zkrátka všecko. A protože se Ti nemohu odměnit – musíš se spokojit prostým ale srdečným díkem mým. –

Tuhle jsem ve Slaném mluvil s Vymetalem. Tvoje písničky „Růže“ a „Náš pan farář“ už jsou hotové a vyjdou co nevidět tiskem. Pošle Ti pak exemplář. Čeká od Tebe ještě nějaké texty. Slíbil’s mu je prý. –

Prosím Tě, urovnej to nějak s Karlem³. Hle, dedikuješ mu tak krásnou knihu⁴ – v Evě⁵ máš takové skvostné věci – a to všecko bys přetrhal? Rozlámal a pošlapal ty květy přátelství

¹ Zřejmě se jednalo o Bouškovu knihu *Mirjam – Maria* (liturgický výklad) vydanou v roce 1903.

² Verše z úvodního Prologu Bouškovy knihy básní *Pietas* (1896):

*„Tu ruku pravou požehnej mi, Kriste,
své krve rubín vpust’ v tu pravou dlaň,
v níž беру denně Boha Tělo čisté
tu jako Františkovu ruku raň!*

*Tu ruku pravou požehnej mi, Kriste,
tou zvedám Krev Tvou denně v kalichu,
necht’, andělové, čistá jako vy jste,
plá v nevinnosti zářném přepychu!*

*Tu ruku pravou požehnej mi, Kriste,
kéž Panen Královna ji posvěti,
tou bojuji já za vítězství jisté
a za svůj hřích chci býti obětí.*

*Tu ruku pravou požehnej mi, Kriste,
v ni péro беру, jak jsem přísahal,
bych ke cti Ježíše a Panny čisté
své hymny svaté a ty pouze psal!“*

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁴ Bouška věnoval Dostálovi svou básnickou sbírku *Duše v přírodě* (1904) – viz SB 16

⁵ *Eva* – časopis (měsíčník) pro katolické ženy a dívky. Začal vycházet od počátku roku 1904 za redakce K. Dostála-Lutinova.

pro jediný přehmat – nedorozumění? Nebud' tak zlý – smiř se – ať nepřátelé naší neradují se z našeho nesváru.

Do „Maje“ se Ti asi nechce – protože na to neodpovídáš – což?

Až se Tvé knihy nasytím – dám ji mamince a potom p. Wildtovi¹ – který si ji asi prohléd – zběžně ovšem – dřív než mi ji poslal.

Bud' zdrav a stále tak pilný – přeje Ti to Tvůj oddaný

J. Š. Baar

Klobuky 6/3 04.

P.S. Vítr zavál k nám jednoho občana z Police n/M – jakéhosi pana Jaromíra Pašmu² (?) – otevírá u nás obchod se stříž. zbožím – znáš ho?

[dopis 17,3 x 13,5 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Wildt Bedřich – viz SB 11

² PAŠMA Jaromír – nepodařilo se zjistit.

JŠB 28

[adresa]

Slovutný Pán

pan Sigismund Bouška

Police n/M

Drahý,

k jmeninám¹ Ti blahopřeji Baar s maminkou. V Klobukách dne 1/5 04.

[popis: dopisnice s obrázkem Z. Orlové a tiskem NOVÝ ŽIVOT. NOVÝ JIČÍN., 9,3 x 14,1 cm, LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Svátek slavil Bouška dle svého řeholní jména dne 2. května na Sigismunda (Zikmunda) – krále a mučedníka. V dobových kalendářích je tento svátek uváděn 2. května, v odborné literatuře je však uváděn u tohoto 1. květen. Svatý ZIKMUND (SIGISMUND) BURGUNDSKÝ, král, se narodil v 5. století ve Francii a zemřel snad 1. května u Coulmiers ve Francii. Byl synem ariánského krále Gundobalda, burgundského panovníka a v roce 497 přijal proti vůli svého otce křest, i když otec jeho rozhodnutí následně toleroval. Životní příběh Zikmunda se až nepříjemně řadí ke krutému období formování nové Evropy své doby. Přestože byl díky svému obrácení dobrým a zbožným panovníkem, na popud své druhé ženy dal zardousit svého syna z prvního manželství, také křesťana, a nevinného k tomu. Vykonal předpsané pokání a litoval svého skutku. Po porážce francským králem Chlodomírem, byl Zikmund s celou svou rodinou zajat a všichni utopeni ve studni u Coulmiers. Bouškovo původní (ne – řádové) rodné křestní jméno bylo Ludvík a obdržel ho proto, že v den Bouškova narození 25. 8. byl svátek Sv. Ludvíka krále. Svatý LUDVÍK IX., král, se narodil 25. dubna v Poissy ve Francii a zemřel 25. srpna 1270 u Tunisu. Králem Francie se stal již ve 12 letech a byl bezesporu jednou z největších osobností tehdejší doby, stejně jako Francie prožívala pod jeho vládou úspěšné období. Byl věrný církvi, ale zároveň se snažil držet pevně v rukou práva krále a státu proti zneužívání církvi. Účastnil se dvou křížových výprav a při druhé z nich, kdy dobyl hrad v Kartágu, zemřel na mor, který tehdy ochromil i jeho vojsko. Nedochoval se záznam, zda si Bouška řádové jméno Zikmund (Sigismund) zvolil sám či ne. Např. pozdější opat Anastáz Opasek ve svých pamětech píše, že ještě za jeho vstupu k benedikťinům (což bylo o několik desetiletí později) bylo zvykem přidělovat jména podle abecedy a tento zvyk se změnil až v jeho generaci, tj. v době 1. republiky. To znamená, že novic přijatý před Bouškou by měl řádové jméno od „R“ a novic přijatý po něm od „T“. Tuto domněnku však nelze potvrdit. Rozhodně je zajímavé, že oba Bouškovi patroni byli francouzské krve a on sám měl velký vztah k francouzské kultuře a francouzskému národu. Také lze snad s velkou měrou nadsázky říci, že jeho sebevědomá povaha a přímé, někdy až příliš sebejisté vystupování mělo rodem vysoce postavené patrony.

Drahý bratře,

především gratuluji ke kritice ve Zvonu¹. To co tam píše o knížce Kavánové² – je pravda. Je to trapná kniha. Netěší Tě kritika „Zvonu“ víc – než celý ten chvalozpěv její?

Dne 12/6 má už vyjít slavn. číslo „Třebízského“³ a Ty pořád nic. Tak mi alespoň odepiš – abych mohl říci Komárkovi⁴ – který list pořádá – pošleš-li něco čili nic.

Líbá Tě Tvůj

Baar

Klobuky v Č. 30/5 04.

[dopis 17,4 x 13,5 cm, 1s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ *Zvon* – beletristický a literární týdeník. Vycházel od roku 1901 (1. ročník). Jednalo se kritiku Bouškovy básnické sbírky *Pietas* v oddílu Literatura – S. Bouška: *Pietas* (*Zvon* IV., 1904, č. 32, s. 445–446, podepsána šifra L.). Kritika nebyla jednoznačně kladná. Sice na počátku hodnotila obecně novou Bouškovu sbírku výše než jeho první sbírku *Duše v přírodě* a ocenila některé konkrétní básně, ale větší část textu vytýkala básním popisnost, pompéznost, rozvleklost, staromódnost, vypadávání z velkého hymnického vzletu do zdobňování; kritika se nevyhla ani kresbám doprovázejícím básně.

² KAVÁNOVÁ Marie (1874 Vichovská Lhota u Jilemnice – 24. 3. 1952 Libuň) – spisovatelka z okruhu *Moderní revue* a *Katolické moderny*. Autorka náboženské lyriky, vzpomínkových textů, novinových příspěvků. V letech 1904 byla spolu s Aloisem Kolískem redaktorkou časopisu pro katolické ženy a dívky *Eva*. V roce 1905 byla administrátorkou *Nového života* a krátce vedla i domácnost K. Dostála-Lutinova (v určitých údobích se starala i o domácnost svého bratra – malíře Františka Kavána – viz SB 16). Publikovala také v *Novém životě*, jehož nákladem vyšla také kniha jejích esejů *Naši básníci* (1904), věnovanou tvorbě X. Dvořáka, S. Boušky, K. Dostála-Lutinova a V. Bitnara. Uvedená kritika ve *Zvonu* se týkala právě její knihy *Naši básníci*. Kritika vyšla v následujícím odstavci na s. 446 hned za výše uvedenou kritikou Bouškovy *Pietas*. Autor kritiky (šifra L.) nemilosrdně zavrhl knihu i autorku „*spisovatelka je asi hodně prostá duše a málo obeznalá ve světové literatuře...*“ a cituje na závěr slova K. Dostála-Lutinova: „*Vydavatel K. Dostál-Lutinov sám vyznává v doslovu, že se mu samému točila hlava z těch nadšených superlativů, ale přece jen knížku vydal, aby se vzbudil zájem pro myšlenku a aby se připravovala cesta novému českému Dantovi, kterého katolická moderna čeká.*“

³ Beneš Třebízský Václav – viz JŠB 26

⁴ KOMÁREK František (25. 6. 1967 Kukleny u Hradce Králové – 4. 9. 1942 Mnichovo Hradiště) – kaplan ve Zlonicích u Slaného, autor historických monografií.

Police 1. 6. 1904

Drahý můj Jindro,

odpusť – neměl jsem času. Zpovídání, školy a visitace. Návštěva. A tenkrát vzácná, přítel Dr. Benet Roura y Barrios¹ z Barcelony, osobní přítel + Verdaguera² a jeho lékař. Katalán, duší i s tělem. Jezdí světem a navštěvuje přátele Katalanisty. Ted' jede přes Drážďany, Berlín, Stockholm, Christianii (kde má španělské známé) až na Cap Nord.

Tedy k věci. Prosím tě, o tom Beneši³, chcešli, otiskni tu glossu. Je trpká, ale kdybych psal znovu, byla by trpčí. Je mi bolestno vzpomínat na jeho pomník – Dostála⁴ a Bílka⁵

Zvon⁶ jsem nečetl. Kdosi mi řekl s radostí špatně tajenou, že si mně tam dobírají – a mě to zbolelo. Jsou to všechno moji osobní, staří známí. A jak nepěkně tam psali o Vánocích⁷. To jsem četl.

Vyjednávám s nakladatelem o vydání svých povídek „Dětské hlavičky“⁸, jež jsem Ti věnoval. Odpusť a nezlob se.

Tvůj vždy věrný

Sigismund

obrat'

¹ Dr. ROURA BENET Y BARRIOS z Barcelony (1865 Martinique – 1. 1. 1915 Barcelona) – lékař, publicista, bojovník za nezávislost Katalánska. Patřil mezi trojici lékařů, která se starala ke konci života o katalánského básníka Jacinta Verdaguera. Dr. Benet Roura y Barrios udržoval vřelé kontakty s českými lékaři a umělci, byl několikrát v Čechách, propagoval Čechy a českou kulturu na stránkách katalánského tisku. S. Boušku dokonce navštívil v Polici nad Metují. V Bouškově fondu v LA PNP se dochovalo okolo 100 ks Rourovy korespondence a dokonce notový zápis Rourou zhudebněné části Snu sv. Jana od J. Verdaguera, věnovaný Bouškovi. „25. V. 1904 navštívil Boušku slavný katalánský spisovatel, lékař Dr. Roura y Barrios. Konal cestu Evropou až k Sev. Mysu a navštěvoval známé katalanisty. Miloval Čechy, naše zvyky národní, psal o nás články do katalánských revuí. Zamiloval si zvláště Mik. Alše. Bouška mu musil přeložit koledu ‚My tři králové jdeme k vám‘ a kresbu Alšovu otiskl v Barceloně. Vezl si domů naše ‚kočičky‘ a holubičku z pouchu a papíru, jež znamená Ducha Svatého. Byl nesmírně nadšen, když uviděl na procházce za Policí louku s tisícerymi pampeliškami. Utrhl si květ, zasadil jako trofej do klopu kabátu a hrdě si vykračoval. [...] ‚Na Poště‘ popíjel kat. spisovatel Barrios plzeňské a o víně nechtěl ani slyšet.“ (In: P. Sigismund Ludvík BOUŠKA O. S. B. /dle vyprávění básníkovy zaznamenala Rafaela Hanušová/, fond Rafaela Hanušová, LA PNP, oddíl rukopisů vlastních, strojopis, 8 s.).

² Verdaguer Jacinto – viz JŠB 40

³ Beneš Třebízský Václav – JŠB 26

⁴ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁵ Bílek František – viz JŠB 25

⁶ Zvon – viz JŠB 29

⁷ Vánoce – Bouškova vzpomínková kniha na dětství a vánoce prožité v rodinném kruhu v Příbrami. Kniha vyšla v roce 1903.

⁸ Dětské hlavičky – Bouškovi se nepodařilo tento soubor povídek v této době vydat. Vyšel až v roce 1911 pod názvem Děti.

Snad by ten redaktor mohl také otisknouti mé „Karlsteinské havrany“ z Legend a k nim pár slov Kavánové¹ z její knihy „N. Básníci“².

To by se hodilo³

Tento dopis mi vrať!

S pozdravem Brr.

3.6.04

[dopis s emblémem PAX v levém horním rohu, 22,4 x 14,4 cm, 2 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Marie Kavánová – viz JŠB 29

² N. básníci = Naši básníci. Kniha M. Kavánové z roku 1904 – viz JŠB 29

³ [tyto 3 řádky podtrženy ne Bouškou při psaní dopisu, ale Baarem při čtení modrou pastelkou]

JŠB 30

Drahý,

nemám dosud Tvých legend¹ – ale koupím je jakmile pojedu do Prahy – prosím Tě pěkně opiš mi svoje „Karlštejnské havrany“² a kvůli rychlosti zašli je laskavě přímo Frant. Komárkovi³, kaplanu ve Zlonicích u Slaného (Čechy).

Bud' zdrav! Zítra je visitace u nás!

Líbá Tě Tvoje

Bárinka.

Klobuky 7/6 04.

[dopis 22,3 x 14,5 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Bouškova kniha *Legendy* vyšla v Brně v roce 1904 nákladem a tiskem Antonína Odehnala (rozsah 66 stran). V jejím podtitulu bylo uvedeno: „*Malým i velkým napsal Sigismund Bouška, obrazy vyzdobila Zdenka Vorlova*“. Dedikace zněla takto: „*Svaté památce velkého vlastence, kněze a pohádkáře Beneše METH. KULDY, básníka ‚Legend‘ posvěceno.*“ Legend bylo v Bouškově knize celkem třicet.

² Jedna z legend ve výše uvedené Bouškově knize (s. 57–58). Je u ní poznámka, že byla psána v r. 1890 před opravou Karlštejna a jedna sloka v ní je věnovaná Václavu Beneši Třebízskému: „*Já vše to ukryl v srdci svém, až jednou mladý kněz sem často ke mně přicházel, a já mu všechno vyprávěl a do péra mu často zřel, jest ve knihách to dnes!*“

³ Komárek František – viz JŠB 29

JŠB 31

Zlatý příteli,

vypadá to tak, jakobych tu vzácnou, krásnou knihu byl na Tobě vyloudil. Ale věř mi – nemohli jsme nikde sehnat Tvoje „Havrany“¹ a tak jsem se rozhodl k onomu kroku. Jsem Tvým velikým – velikým dlužníkem! Mám mnoho práce – tak jsem drahou knihu tu jen trošičku v ruce podržel – Je krásná tím že je jednolitým – nádherným nádherným kusem – je jako zvon stříbrný – pokrytý skvostnými obrazy. To se jí nesmí „Duše v přírodě“² jako celek svojí úpravou ani zdaleka rovnat – ! Byl bych šťasten – kdybych i já Ti mohl podati knihu tak nádhernou!

Buď zdrav! Znovu Ti děkuji

Tvůj

J. Š. Baar

Klobuky 12/6 04.

[dopis 17,4 x 13,5 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Bouškova legenda *Karlštejnští havrani* – viz JŠB 30

² Bouškova kniha básní *Duše v přírodě* vyšla v r. 1904, tedy ve stejném roce jako jeho *Legendy*.

JŠB 32

Drahý, jak se jistě pamatuješ, jest toto úryvek¹ z Tvého posudku Bílkova návrhu na pomník Třebízského. Dnes 19/6 04 je tomu 20 let co Beneš umřel². Ke dni tomu má být vydán ve Slaném pamětní list – a v něm i příspěvky (bez honoráře) českých spisovatelů. Prosil bych Tě – abys do listu přispěl – vydává jej hlavně kněžská skupina Slánského vikariátu – ³ kdybys jinak nechtěl – dovol otisknout citovaný výňatek Tvé práce – anebo to rozšíř – doplň nějak – ale jistě mi to do týdne pošli.

Líbá Tě Tvůj Baar

V Klobukách, dne 22/6 04.

[dopis – resp. něco jako ustřižený konec dopisu, 9,2 x 21,2 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Úryvek posudku se u dopisu nedochoval.

² Václav Beneš Třebízský zemřel 20. 6. 1884 v Mariánských Lázních.

³ *[zde přeškrtnuto zájmeno – má]*

JŠB 33

[tužkou připsáno u adresy:] (matka Baarova)

[adresa]

Slovutný Pán,
pan Sigismund Bouška
v Polici nad Metují

Drahý, list tvůj šťastně došel a současně jej dále odesílám. I mně se vede „všelijak“ – máma tě pozdravuje!

Tvoje

Bárinka *[připsáno zřejmě Bouškou:]* (= Bar

Klobuky 30/X. 05.

[dopisnice s fotografií sedící Baarovy maminky, držící noviny a brýle, 8,9 x 13,9 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

SB 19

[adresa]

Slovutný Pán,
Jindřich Baar,
farář a spisovatel v Klobukách u Slaného

[b.d., datum na razítku asi 19. 12. 1905]

Můj milý, místo Myslbeka¹ s dorozuměním Xavera² volím F. X. Šaldu³. (M.⁴ je Bílkův⁵ nepřítel!!) S B.⁶ jsme v nejlepší harmonii. Byl jsem u něho hostem o prázdninách. Tvůj

Sigismund

Veselé Vánoce!!

*[dopisnice s fotem vnitřku chrámu Nanebevzetí P. Marie v Polici n. Met., 14,1 x 9,2 cm, 1 s.,
Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]*

¹ MYSLBEK Josef Václav (20. 6. 1848 Praha – 2. 6. 1922 Praha) – známý český sochař, syn malíře Václava Myslbeka a otec malířů Karla a Josefa Myslbekových.

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ Šalda František Xaver – viz SB 6

⁴ M. = Myslbek

⁵ Bílek František – viz JŠB 25

⁶ B. = Bílek

Police n/M 20.XI.1906.

Milý Jindřichu,

poslal jsi mi svou F. Paničku¹, za kterou Ti vřele děkuji. Nebyla mi novou mimo obálku. Hned jsem ji odebíral, jak začal ji Máj vydávat. A hned jsem se zlobil na hanebnou, prahanebnou úpravu. Ten starý mizerný tisk, ty nečisté typy, to je unicum v naší literatuře, jak hanebně kramářský Máj vydává své věci. Škoda tvé krásné knihy! Věř mi, bylo mi jí moc líto. Jak jinak by ji byl vypravil Nový Život². Nerad to vidím, žes se dal do Máje. Ti lidé pro nás necítí nic a nedělají a neudělají nic. Tohle je ostuda, jak se k Tobě zachovali. Kdyžs jim F. P.³ dal, psal mi Dostál a litoval, žes odešel a své věci chceš tisknout jinde. Já ovšem nevím, jak jsi s ním byl, ale tuším to. Myslím si dle sebe, že as D.⁴ ti honorář neplatil, a že si Baar jednoho dne řekl, než psát zdarma, to raději půjdu jinam⁵. Já sám jsem kolikrát říkal Dostálovi, aby Tvé Sebrané Spisy vydával v knihovně ve stejném formátě a v krásné úpravě. A dosud mě to žere, že se tak nestalo a neděje. Tohle vydání v Máji je jako políček tvé práci. Rád bych měl všechny Tvé věci ve stejném formátě, na pevném papíře, krásný tisk, řadu knih vedle sebe ---

¹ Baarův román Farská panička vyšel knižně v roce 1906.

² Baar se rozhodl již na konci roku 1905 do Nového života nepřispívat, ani pod jeho jménem nevydávat knihy. Přispěla k tomu jistě i roztržka s K. Dostálem-Lutinovem na společné výpravě do Holandska, Belgie a Německa, ale i Baarovo rozhodnutí vstoupit v roce 1905 do Máje (v pramenech lze nalézt lišící se údaje o tom, že tak učinil na výzvu F. Heritese, popř. B. Zahradníka-Brodského, nevylučuje se však více návrhů, které dozrály posléze v Baarův příklon k Máji). V neposlední řadě se na rozhodnutí vstoupit do Máje podílelo i zklamání z církevních poměrů jako takových, protože v roce 1905 neobdržel faru v Úněticích, o kterou si zažádal po smrti faráře Ludvíka. Za rozhodnutím o nepřidělení fary Baarovi byl prozaický důvod – Baarova literární činnost. „*Odstrk bolet Jindřicha nejvíce z té příčiny, že kanovník Dr. Krásl prozradil Podlahovi, s nímž žil klobucký pán stále v dobrém přátelství: Baar nedostane už od nás nic, protože je víc spisovatel než kněz! Kanovník, sám literát, jistě vzkázal Baarovi více než svoje vlastní mínění ostatních patronů, neboť z autopsie znal horlivého jeho působení a oceňoval příspěvky do katol. Listů. Když později kompetoval Baar o farku sv. Apolináře v Praze, přimlouval se zaň a zase nepořídil.*“ (In: Teplý, František : *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 246–247). Svědectví o Baarově rozhodnutí odejít z Nového života se ostatně dochovalo i v jeho korespondenci různým adresátům, např. v dopise P. Listovi: „*Jak se pravdě podobá – rozejdu se asi s ‚Novým životem‘. Po desíti letech měnit byt je jistě bolestno – a tím bolestnější, – že dosud o nové přístřeší postaráno nemám. Rozladuje mne to – tak – že i pero rezaví...*“ (Baar P. Listovi 22. 12. 1905, fond Pavel List, LA PNP Praha, oddíl korespondence přijaté).

³ F. P. = Farská panička

⁴ D. = Karel Dostál-Lutinov – viz JŠB 1

⁵ I platby honorářů v Novém životě mohly být částečným důvodem Baarova odchodu. „*Nato přistoupil [Baar] do spolku českých spisovatelů Máje, nejvíce ponoukáním milého jednatele spisovatele-lékařníka Heritese. Vložil knězi, že jako člen Máje může si zajistiti i pensi, což rozhodlo, neboť Jindřich po takovém zneuznání poctivé kněžské práce si umínil odejiti na odpočinek do Klenci.*“ (In: Teplý, František : *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 248–249).

Stavěl, Žolinka¹, ten čarokrásný P. Kodýdek² atd. atd. — Kdy se toho dočkám? Proč nic neděláš? Tvé věci se čtou. Není o čtenáře! Hni se přece! F. Paničku jsem si nedočkavě z Máje odbíral, doufaje, že ji předěláš. Tos měl. Je té práce škoda. Mimo počátek a konečnou scénu svůdnickou, je to moc skizzováno, a tys to mohl provést v krásnou románovou stavbu! Při vydání novém to lehce šlo. – Ale kladu Ti to na srdce, nevzdávej se té myšlenky. Chtěls napsati ještě II díl kdysi. Napiš.

Prosím Tě, co děláš? Ulakom se trochu a napiš mi osobě dlouhý list. Tolik bych rád něco věděl o Tobě! Letos jsem už málem byl na cestě k Tobě. Ale nedostal jsem se do Libušína. Až po druhé! Tatínek³ mi stůně k smrti a sestra Lojzicka⁴, učitelka, též. Souchotiny oba. Měl jsem zlé prázdniny.

Studii o Verdagerovi⁵ jsem dopsal. Bude toho v tomto posl. čísle N.Ž.⁶ 27 stran. Dal jsem si si tu část zvlášť otisknout a pošlu ti to, jak to dojde. NŽ dosud nemám.

Četl jsem, že naši „přatelíčkové“ s mitrou a bez ní tebe také jmenují mezi „příštimi“ patery vyklouzy. To jsem se zasmál. Co říkáš Dlouhému Pok.⁷? – A co *Doubravovi*¹? Toho neznám.

¹ *Stavěl, Žolinka* – dvě Baarovy povídky. Vyšly časopisecky a později spolu s povídkou *Žebračka* knižně pod titulem *Farské historky* v roce 1908.

² P. Kodýdek = *Páter Kodýdek* – Baarova povídka, vyšla časopisecky a poté v roce 1912 knižně pod titulem *Páter Kodýtek a jiné povídky*.

³ BOUŠKA Karel (3. 7. 1843 – 1907) – Bouškův otec byl naddůlním na Březových horách u Příbrami, podobně jako někteří další příbuzní pracovali na šachtě. Bouška si otce velice vážil, což dokládá (stejně jako v případě matky) jeho poměrně rozsáhlá korespondence ve fondu S. Boušky v LA PNP. V květnu roku 1892 došlo v příbramských dolech k důlnímu neštěstí, při němž zemřelo 369 horníků a při kterém se Bouškův otec zachoval velice statečně při záchranných pracích. V novinách se dokonce objevila zpráva o jeho smrti. Bouškův otec utrpěl pouze zranění, ale jejich následky si nesl do konce života. Bouška mu věnoval svůj knižní překlad *Podobizen svatých* od Ernesta Hella v roce 1898. O důlním neštěstí v roce 1892 napsal pod pseudonymem Jaromír Slavík článek do Zlaté Prahy (roč. 9, č. 30-31) otci věnoval v tomto roce také báseň *Syn horníkův* (In: *Sírotám příbramským*, sborník vydaný spisovatelským spolkem Máj pro podporu rodin postižených důlním neštěstím).

⁴ BOUŠKOVÁ Aloisie (17. 12. 1880 – 9. 7. 1907) – Bouškova sestra. Otec, Karel Bouška, o ní píše v rkp. nazvaném *Náš rodokmen* (uložen v Bouškově fondu LA PNP): „*živa a dobře se učí*“. Ludvík (Sigismund) Bouška byl nejstarší ze sourozenců, Aloisie desátá, rodina měla celkem patnáct dětí, z nichž sedm zemřelo do svých čtyř let. Sestru Aloisii, Lojzu, nebo Lojzátka, jak jí doma říkali, měl Bouška obzvláště rád, vystudovala na učitelku (působila v Březnici v Čechách) a byla oblíbená i u svých spolužaček, Boušku několikrát navštívila na faře. Bohužel předčasně zemřela na souchotiny, její smrt Boušku velmi zasáhla. Podrobně je to dokumentováno v Bouškově korespondenci K. Dostálu-Lutinovi. V témže roce 1907 zemřel pak Bouškovi po dlouhé nemoci i otec. „*Milý Karle, dlouho jsem Ti nepsal... Byl jsem na cestách letos na severu, na Rujáně, bloudil pralesy bukovými... Víš, že letos umřel otec a pak sestra. To byly dvě veliké rány.*“ (Bouška Dostálu-Lutinovi 15. 10. 1907, fond Družina umělecká a literární, Zemský archiv Olomouc).

⁵ Bouškova studie o Verdagerovi vycházela v tomto roce v Novém životě na pokračování od č. 3 až do posledního č. 12. S. Bouška: *Básník mučedník (Jacinto Verdager)*, Nový život 11, 1906, č. 3–4, s. 139–145; č. 6–7, s. 213–218; č. 9–12, s. 349–376).

⁶ N. Ž. – Nový život

⁷ DLOUHÝ-POKORNÝ Emil (12. 3. 1867 Brandýs nad Labem – 5. 9. 1936 Brno) vlastním jménem Emil Dlouhý. Katolický kněz v Praze, spisovatel a publicista. Příslušník Katolické moderny, který po jejím nezdaru odešel z církve a pracoval jako magistrátní úředník. V lednu 1920 stál při vzniku nové církve československé,

neznám. Ten ale k nám nepatřil! Dostál naříká pořád na dluhy, ale jeho báječné příjmy! To já jsem žebrák žebrácká a ještě abych psal zdarma anebo čekal léta na pár zl. honoráře. Prosím tě, ustrň se a odepiš aspoň Ty.

Tvůj starý

S. Bouška

[dopis 17,4 x 11,1 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

byl jedním z 12 členů církevního výboru vedle K. Farského B. Zahradníka Brodského a dalších, stal se duchovním a později biskupem církve československé.

¹ ThDr. DOUBRAVA Josef (29. 2. 1852 Mníšek pod Brdy – 20. 2. 1921 Hradec Králové), v letech 1903–1921 biskup královéhradecký.

JŠB 34

Drahý bratře,

věř mi, že „Máj“¹ se mnou jednal a jedná mnohem lépe – než „naši“ lidé. –

Je pravdou, papír v „Paničce“² je špatný, tisk je mizerný, úprava bídná, vůbec celá výprava knihy je hanebná – ale polož mé I. vydání „Cestou křížovou“ vedle edice „Máje“ a budeš spokojen ... To co mne s Dostálem³ rozvedlo nejsou peníze – ale jiné a věř mi – ještě sprostší věci. Nelze vůbec o tom psát, ale jednou si Ti z toho vyzpovídám.

Ostatně pro „Nový Život“ – který miluji – byl bych mu konečně odpustil – ale už už když se rána hojila – udeřil mne do tváře svými sprostými veršičky na desce „Nového Života“. Snad se pamatuješ jak to začínalo bídácky „měsíc zvoní atd“ – To se o mně nestyděl napsal Dostál – to jsem si v Katol. Moderně vysloužil po desíti letech – já, který s Holečkem⁴ jediný když se rval s Kohnem⁵ stál při něm a nabídl mu svoji faru – když ho štváli z diecéze. – Věř mi, Bouško, nebylo člověka, kterého bych byl více miloval ale není dosud v mém životě jména, ve kterém bych se byl více zklamal. Hrozně mne to dojalo – otrásl to mnou v základech – nebo není snadné a lehké rvát tak silná pouta, jakými já k „N. Ž.“⁶ přirostl – těžké to bylo pro mne také proto, že jsem se nikomu z Vás nechtěl svěřit – aby se nezdálo, že „dělám klepy“ anebo náladu proti Dostálovi – on stál právě v ohni „Judaismu“ – a tak jsem to žral všecko v sobě a nesl sám.

Dnes je mi už lépe. Je to překonáno a dívám se na to jako na hotovou věc. Navazuji zvolna a těžce nové styky literární v kruzích laických – neboť stěhovat se snad do Vlasti⁷ anebo ke Kotrbovi⁸, kde by mne s otevřenou náručí přijali – to nechci – a tak hledám kvartýr a

¹ Máj – viz JŠB 26

² Panička = Farská panička (Baarova kniha)

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁴ Holeček František – SB 6

⁵ ThDr. KOHN Theodor (22. 3. 1845 Březnice na Moravě – 3. 12. 1915 Ehrenhausen ve Štýrsku) – na kněze vysvěcen r. 1871, od r. 1882 prof. bohosloví v Olomouci, kde studoval i K. Dostál-Lutinov. V letech 1892–1904 olomoucký arcibiskup. Zpočátku podporoval K. Dostála-Lutinova i aktivity Katolické moderny. V roce 1899 (po druhém sjezdu Katolické moderny) však došlo k rozepřím, jejichž rozměr přesáhl únosné meze a které spolu s odporem nižšího duchovenstva, kritizujícímu přílišnou Kohnovu přísnost, podpořily jeho následné odvolání (resp. abdikaci) z arcibiskupského stolce v březnu r. 1904. Poté žil Kohn na svém zámku v Ehrenhausenu. Jeho kniha *Lebens-Denkwürdigkeiten* byla v r. 1921 stáhnuta z prodeje. Na osobnost Kohna vzpomíná i J. S. Machar v knize *Oni a já* (Praha, 1927). Osobní fond T. Kohna (41 kartonů) se dnes nachází v archivu Arcibiskupství v Olomouci.

⁶ N. Ž. = Nový život.

⁷ Vlast' – viz JŠB 1

⁸ Kotrba Václav – viz JŠB 20

pohostinnou střechu v Máji a Zlaté Praze¹. Máš-li nějakých styků literárních – byl bych Ti vděčen, kdybys mi pomohl buď do „Květů“² anebo do „Zvonu“³ – o které jsem se dosud nepokusil. Je mi tak, jako bych začínal teprve – tak cize se na mně redaktoři dívají. Stěhuji se nerad a kdyby se mi podařilo někde se uvelebit definitivně jak N. Ž. – seděl bych zas věrně. V „Máji“ to je těžké věc – tam je řada lidí – nával – tlačence – a doprošovat se neumím a také ani nechci. – O nové věci moje konečně mi ani tak nejde. Neudám-li je v listech „I. řádu“ – přijmou je rádi jinde – v „přástkách“⁴ – „vesnách“⁵ – „světózorech“⁶ – „besedách lidu“⁷ etc. etc. Jsou tu však starší moje práce už otištěné – a ty bych rád vydal hlavně pro sebe – abych měl přehled – a mohl pak pro definitivní vydání je upravit – takhle to mám rozházené až běda.

Tak vidíš, to jsou moje bolesti literární – ale i o jiné není nouze. Snad už víš, že jsem asi před 2 roky žádal o Ounětice⁸ – a nedostal jsem je „protože že jsem spisovatelem“. To je důvod – co? – I jinak mne sekýrují kde a jak jen mohou – neboť jak víš – u mne je patron a konsistoř jedno a totéž. To Ti máš k popukání. Konsistoř uzná, že se má studna na faře – ze které zmizela voda – pohloubit, vůbec voda pro faru opatřit – ale „patron“ t.j. titíž lidé oznámí mi patronátním úřadem, že mám čekat „až prameny natáhnou – že bude pršet – a potom že bude vody dost“ ... atd. – atd. – atd. Hnusí se mi na to myslet – natož o tom déle psát. –

Lituji Tě, upřímně lituji, že Ti smrt' sahá po Tvých drahých⁹. Vidíš, to když se na večer podívám na moji drahou – stále ještě v 70 letech – jako panenka červenou mámu¹⁰ – zapálím si půl portorička a řeknu: „Mámo, povídejte mi něco, třeba mi vypravujte ,o vohnivým muži' anebo ,vo světlickách“ a máma začne, tak jsem tě šla jednou ze mlejna vod Šimanů – bylo to v adventě ...“ tak si myslím, že jsem přece jen šťasten – zapomenu na všecky Dostály, Krásly¹¹, konsistoře – čert to všecko někam odnese – a já se matčinýma očima dívám, jak se z Hory valí k Sirkovně „kus vohně jako sud“ jak hodnejm lidem svítí na

¹ *Zlatá Praha* – obrázkový týdeník pro zábavu a poučení. Vycházel od roku 1884 (1. ročník).

² *Květy* – viz JŠB 1

³ *Zvon* – viz JŠB 29

⁴ *Přástky* – zábavná příloha *Zemědělských listů*, vycházejících nákladech družstva zemědělců Svěpomoc.

⁵ *Vesna* – podtitul „časopis zábavněpoučný pro náš lid a jeho přátely“. Vycházel od počátku 80. let 19. stol.

⁶ *Světózor* – obrázkový týdeník. Vycházel od roku 1867. V letech 1867–1899 ho redigoval M. A. Šimáček.

⁷ *Besedy lidu* – laciný prstonárodní obrázkový časopis. Vycházel od roku 1893, redigoval ho A. E. Mužik, vydávalo nakladatelství J. Otty.

⁸ *Ounětice* = *Únětice* – viz komentář k Baarově žádosti o faru u dopisu SB 20

⁹ Na smrt nemocný Bouškův otec a sestra – viz SB 20.

¹⁰ Baarová Anna – matka J. Š. Baara – viz SB 11

¹¹ ThDr. KRÁSL František (24. 12. 1844 Králův Dvůr u Berouna – 27. 7. 1907 Praha) – katolický kněz, od r. 1884 kanovník kapituly u sv. Víta, probošt metropolitní kapituly v Praze (od r. 1906) a nositel dalších titulů. Zemský poslanec (od r. 1873). Církevní historik, knižně mu vyšlo mj. *Arnošt hrabě Harrach* (1875), *Sv. Prokop, jeho klášter a památka u lidu* (1895), *Sv. Vojtěch* (1898), *Blahoslavený Hroznata* (1898). Redigoval Hlasy katolického spolku tiskového, časopis *Blahověst*, spoluredigoval *Časopis katolického duchovenstva*.

cestu ale všechny zatracené darebáky zavede do potřeckovskéjch rybníků – což mě pokaždé náramně těší a blaží. Ach, Zigo zlatý, ne dogmatika ani fundamentálka, ani Šprinzl¹ ani Pachta² nedali mi víru – nepřesvědčili mě o ní ani kanovníci ani biskupové – tu mi dala ta stařenka tam sedící v kuchyni vedle v polstrované židli – být jen těch prvních a nebýti jí – tu ovšem by to s mou vírou smutně dopadlo. „Klep“ jsem slyšel a dopálí-li mne to, „klepnu“ ty drzé jazyky přes hubu nějakým mastným zaslánem, až se jim udělá na nic.

Tak buď zdrav! Přeje Ti to vřele k vánocům i novému roku

Tvůj

Jindřich.

Klobuky 6/12 06.

[dopis 22,5 x 14,6 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ ŠPRINCL – Baarův a Bouškův profesor v pražském semináři – viz JŠB 19 a JŠB 34

² ThDr. PACHTA Josef (22. 7. 1846 Krasíkovice u Pelhřimova – 2. 1. 1917 Praha) katolický kněz, profesor dogmatiky na teologické fakultě v Praze, kde ho jako studenti zažili Baar i Bouška. Znalec církevního zpěvu, autor odborných statí o církevní hudbě.

JŠB 35

Můj drahý bratře,

moje máma zlatá i já cítíme a neseme s Tebou velkou bolest' Tvoji¹. Bůh Tě potěš! Více nelze říci.

Tvůj

JINDŘICH Š. BAAR. *[místo podpisu tisk navštívenky]*

10/3 07.

[navštívenka J. Š. Baara s textem, 6,8 x 11,2 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Bouškovi zemřel v únoru nebo počátkem března r. 1907 otec Karel Bouška – viz SB 20. Přesné datum úmrtí se nepodařilo zjistit. Nedochovalo se úmrtní oznámení a ani z rodinné korespondence nelze datum určit.

Police 19. 3. 1907. [ověřit, zde 19. nebo 14. dle úmrtí otce S.B.]

Můj drahý,

děkuji ti za tvá laskavá, srdečná slova! A ty víš, jak je mi od Tebe každá řádka milá! Ruka Páně těžce nás dotekla! Tamhle na zdi visí relief hlavy Kristovy a pod ní poslední list mého otce: požehnání, jež mi psal na smrtelném loži!¹ Svata zlatá slova ... A považ, sestra Lojzicka², jež je několik let teprve učitelkou v Březnici, udřela se a umírá mi na souchotiny. Ubohé dítě, půl plic už má pryč, a nic netuší. –

Jel jsem z pohřbu do Prostějova. Viděl jsem Bílkovo arcidílo, křížovou cestu³. Nejsou všecky štace stejně cenny, vidím, že nakvap to dokončil, škoda. Ale i tak stojí to za to, jeti schvalně do Prostějova. Jistý mecenáš dal za ni 10.000,– Bílek je teď nadmíru drahý a skoupý. – S Karlem⁴ jsme hovořili důvěrně o Tobě. Víím, cos mu psal o jesuitech v[a] NŽ a

¹ Toto požehnání se dochovalo v Bouškově fondu v LA PNP. Má rozměry 23 x 13, 5 cm, nalepeno na světle zeleném podkladovém papíře o rozměrech 29,5 x 19,7 cm. Z podstatného rozdílu barvy na okraji podkladového papíru vyplývá, že ho měl Bouška zarámované a zřejmě velice dlouho pověšené. Znění požehnání dokresluje hluboké vztahy a vzájemnou úctu mezi otcem a synem, je psáno „nevypsanou“ rukou zvyklou těžce pracovat, (typickým rukopisem obou Bouškových rodičů). „Můj drahý milovaný synu Ludvíku! Posílám ti mé poslední požehnání skrz „Nejsvětější Trojici Boží!“ „Požehnej Tě všemohoucí Bůh Otec! + „Bůh Syn + a Bůh Duch Svátý + . Provázej Tě po všech cestách Nejsvětější Rodička Boží, Panna Maria! a Anděl strážný opatruj Tvůj každý krok! Za všechny mše sv., které jsi za mně sloužil Ti 1000 x zaplat' Pán Bůh vyslovují a spomeň na mne také se mši sv. až mé oči se navždy zavřou. S Pánem Bohem! Můj drahý Ludvo! „S Pánem Bohem!!!“ Tvůj otec Karel Bouška.

² Boušková Aloisie (Bouškova sestra) – viz SB 20

³ Jedná se o Bílkovu křížovou cestu v kostele Povýšení sv. Kříže v Prostějově. K spolupráci na výzdobě kostela jej vyzval K. Dostál-Lutinov, který v Prostějově působil jako farář. Bílek předtím realizoval některé své práce v Pelhřimově (díky J. B. Vaňkovi) a v Nové Říši. Kromě křížové cesty vytvořil Bílek pro prostějovský kostel ještě menší práce (konzoly apod., z kterých se dodnes dochoval pouze reliéf nad kropenkou. O díle F. Bílka a jeho spolupráci s Katolickou modernou viz dva příspěvky v knize *Zajatci hvězd a snů* (Praha 2000): *Katolická a moderna a výtvarné umění* (autoři Aleš Filip a Roman Musil, s. 272–290) a *Vidění a symboly Františka Bílka* (autor Aleš Filip, s. 338–364). Následující citace o Bílkově křížové cestě v Prostějově je z druhého příspěvku (s. 361–362). „*Na obrazech a reliéfech křížové cesty pracoval Bílek od roku 1905 a dokončil je v srpnu 1906. Křížová cesta byla vysvěcena 15. září 1906 kapucinským kvardiánem Hubertem Ettlem, ač měl prý výhrady k její nezvyklé koncepci. Jednotlivá zastavení podle tradičního rozvrhu, tvořících „mystický doprovod mistrův“: nahoře kristologický cyklus Utrpení nebe, vespod Utrpení země – rozjímání o utrpení Panny Marie. Doprovodné reliéfy byly později vypáleny v hlíně jako samostatné dílo Meditace ke křížové cestě. U prostějovské křížové cesty chybí 12. zastavení s výjevem Ježíšovy smrti na kříži, neboť je nahrazuje hlavní oltář Povýšení sv. Kříže. Ještě roku 1935 nabízel Bílek tamnímu děkanovi, že chybějící zastavení dodělá, k realizaci však nedošlo. [...] Po úspěchu prostějovské křížové cesty v uměleckých kruzích (v katolické církvi byly vznášeny výhrady vůči její teologické nejasnosti) se Bílek tomuto námětu stále věnoval. Například roku 1909 vyhlásila revue meditace subskripci na vydání jeho křížové cesty v podobě kolorovaných dřevorytů. V letech 1910–1913 vytvořil Bílek křížovou cestu (14 reliéfních řezb) pro děkanský chrám sv. Bartoloměje v Kolině, která je zjednodušenou variantou centrálního cyklu prostějovské křížové cesty.“*

⁴ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

indexu¹. Lumpové! To se jim podobá. Ale Karel těžce nese, že jsi se s ním rozešel, znova mi tvrdil, že neví, proč jsi se urazil, že prý se tě 3x ptal, a žes mu neodpověděl. Ten epigram prý nebyl na Tebe, ale na Máj². Nevím. Já tehdy jsem z něho nevyčetl, že by to bylo na Tebe. Ale tys mi psal, že něco jiného ti K. provedl, co, tos neřekl. On to těžce nese, že Tě ztratil. Rád jsem byl, že Hlídka o tobě hezky psala, za to ti lumpové v Naší Době! Inu, jsem kněží, ergo. – A co jednota? co dělat? to je tíživé a hrozné vědomí, že biskupové nechápou svůj clerus ani dobu a že nám takhle škodí – – – Piš mi, prosím tě, můj drahý!

Mám zde originaly Kubovy³, akvarely, nechtěl bys jeden? jsou laciné, od 10 zl – do 40 nejvíc. Krajiny, studie, typy, hlavy, postavy lidu z Bosny a Hercegoviny. Některé vypadají čistě Čermákovsky⁴. Technika mistrovská. Zajímášli se o to víc, miluješ umění popsal bych ti to víc i ceny udal. 2 obrazy jsou z Budějovic⁵. Pohled na kostel gotický a interieur; Křížová got. chodba, non plus ultra majstrštück akvarelu.

Za 30 zl!! Poslal to Kuba příteli jednomu svému a snížil ceny.

Tvůj Sigismund

Pozdravuj mi tu svou zlatou maminku⁶, tu co má tak krásné oči! Však ti ji musím namalovat ještě⁷!!

[dopis 17,4 x 13 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Tento Baarův dopis Dostálu–Lutinovi se nedochoval.

² Máj – viz JŠB 26

³ KUBA Ludvík (16. 4. 1864 Poděbrady – 30. 11. 1956 Praha) – český hudebník, spisovatel, folklorista, malíř. Původním povoláním učitel. V letech 1885–1995 absolvoval cesty po slovanských zemích a vydal následně 12 knih výboru písní z jednotlivých zemí. Počátkem 90. let 19. st. začal také malovat, hlavně akvarely, a to opět s národopisnou či krajinářskou a historickou tematikou. V letech 1904–1911 žil ve Vídni. Za své dílo i aktivitu na poli národopisu byl několikrát oceněn doma i v zahraničí. V roce 1945 se stal profesorem na Akademii výtvarných umění a obdržel titul národního umělce.

⁴ ČERMÁK Jaroslav (1. 8. 1830 Praha – 23. 4. 1878 Paříž) – předčasně zemřelý český malíř a grafik žijící v Paříži. K cíli jeho častých cest patřila i Dalmácie, Černá Hora a Dubrovník. Jeho romanticky laděné obrazy z jihoslovanského prostředí, ať již s historickými tématy či portréty, se staly velice známé.

⁵ V odborné literatuře jsou Kubovy obrazy kláštera v Českých Budějovicích a jižních Čech vůbec uváděny s datací let 1898–1899.

⁶ Baarová Anna – viz SB 11

⁷ Svůj (opakovaný) úmysl Bouška bohužel nerealizoval.

Police n/M

5. 4. 1908

Můj milý Baare,

posílám Ti tři návrhy Bílkovy na pomník Třebízského¹ – i svůj úsudek.

Je to zase jednou příležitost Tobě ptát² a zeptat se, co děláš? Kdosi poslední dobou píše N. Věku³ o nás obou, o spolku katol. spisovatelů a teď zase v dnešním čísle o povznesení katol. belletrie u nás. Co o tom soudíš? N. Věk dokonce chce začít anketu o té věci. Je to nešťastná myšlenka. Kdo z nás bude mít tolik odvahy a upřímnosti, aby veřejně napsal pravdu? a bude mít N. Věk odvahu to otisknouti? A i kdyby měl, cui bonum⁴? Jaký výsledek? leda nová persekuce. katol. literatuře u nás nepomůže nic. A dnes kde kdo přestane psát, anebo tisknout pod svým jménem. Až se vžije nová instituce vikariatních biskupských censorů tj. udavačů, bude kdekdo z nás „kacířem, modernistou“ a podobným nebezpečným individuem.

Zlé časy nastaly a ještě horší přijdou. Teď kvetou růže šplhavcům a idiotům. Katolická belletrie! K smíchu. Kde? kde máme tisknout? A zdarma, že? a bez „božího požehnání“ jako N. Věk?

A spolek katol. spisovatelů? Ó můj drahý předsedo, těš se! Škoda⁵, Jiroušek⁶, Kovář⁷ Kovář⁷ atd., jací to „bratři“ spisovatelé – *difficile est satiram non scribere*⁸.

A co děláš? ozvi se, prosím Tě, víš, jak Tě mám rád, ale Ty nedbáš. Tvůj

S. Bouška

N. Věk tiskne mé velké dílo o Llullovi¹. Počal sázeti v listopadu, a dnes jsou 2 archy vytištěny!! korektury neposílá – – –

¹ Bílkovy návrhy na pomník Třebízského.

² [asi má být psát a Bouška se přepsal]

³ *Nový Věk* – nezávislý kulturní týdeník. Jeho redaktory byl Vilém Bitnar a Gustav Mazanec. Týdeník vycházel v letech 1907–1916.

⁴ *Cui bonum* – (latinsky): Komu to bylo na prospěch?

⁵ Zřejmě ŠKODA Karel Jan (10. 5. 1810 Příbram – 31. 12. 1876 Praha) – katolický kněz, pedagog, autor náboženských a pedagogických spisů, překladatel z němčiny.

⁶ JIROUŠEK Tomáš Josef (30. 5. 1858 Praha – 6. 2. 1940 Praha) – dělnický katolický spisovatel, publicista, redaktor brněnských časopisů *Dělník*, *Národní noviny*, *Spravedlnost* apod. Původní profesí strojní zámečnický, od roku 1879 se angažoval v dělnickém hnutí v řadách sociální demokracie a od poloviny 80. let 19. stol. pak v křesťansko-sociálním hnutí.

⁷ Kovář – viz SB 2

⁸ *Difficile est satiram non scribere* – (latinsky): Těžké nepsat satiru. (In: Iuvenalis, *Satiry* 1, 30).

Ó katolická belletrie!

Mám v úmyslu psát pod pseudonymy do listů českých nekatolických. Žádali mě s několika stran. Ty píšeš do Máje a dobře činiš. Aspoň nás poznají a nebudou se nás bát jako strašáků.

[dopis 17,6 x 12,9 cm, 3 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ LULL Ramón (1235 Mallorca – 1315 Mallorca) španělský mystik. Podobně jako sv. František prošel obrácením. Z rytíře – dobrodruha se stal díky zažitým vizím jedním z největších tehdejších mystiků. Během svého života pobýval v Paříži, Římě, Montpellier, Tunisu, na Kypru, v Janově, Pise, Avignonu. Byl autorem řady prací, některé z nich se dočkaly i překladů do cizích jazyků. Do češtiny přeložil jedno z jeho hlavních děl *O přáteli a miláčku* S. Bouška, kterému se však nikdy nepodařilo svůj překlad v Čechách vydat. Dnes je (spolu s obsažnou studií o Lullovi) uložen v Bouškově pozůstalosti v LA PNP Praha.

Drahý bratře,

díky za Tvůj dar – totiž za obraz a list! Obojí mne velice potěšilo, víc než tušíš! Tak si v té vesnické samotě časem vzpomenu na naše sblížení, na ty krásné chvíle, kdy's mi otevíral nové obzory a vodil na cesty před tím neznámé ... A tu je mi vždycky tak smutno v duši, tak hořko z toho samotářského života, že jím skoro opovrhují. Zmizí všechna chuť ku práci, všechna radost' z četby, přírody a stýská se mi hrozně po kroužku 2–3 přátel alespoň – po Tobě, po Mutlovi¹ – toužím zasmát se, mluvit, vidět tvář lidskou a slyšet lidský hlas. Závidím lidem, kteří si našli svoji stejnorodou společnost' a zapadají do ní jako článek v řetězu – připadám si tak ubohý, opuštěný – tak bez radosti a veselosti života – že je mi až úzko! – To by byl můj sen života – jít do pense někam – kde by žili alespoň dva naši lidé – ale marné volání!

Dle chifry „Kk“² soudím, že to do „N. Věku“ píše kladenský Kuška³. Je samá synthesa, samý spolek, organisace, program, stanovy, schůze a podobné hnusnosti. Mám ho rád, a nemám mu to za zlé. Myslí to upřímně – a měl by být kardinálem! Dokud jím nebude, jsou jeho plány a návrhy směšné. Od dosud neví, že jsem byl v lednu volán k Jeho Eminenci⁴ ad verbum andiendum⁵. Audience začala: Velebný pane, napsal jste prý povídku nemravnou a to mě bolí. Nevím jak se to jmenuje – tak nějak jako „farní paní“⁶ – já to nečet ale bylo mi řečeno ad strany naprosto důvěry hodné, že je to velice neslušná knížka. Bylo mi nevýslovně trapně v té chvíli. Obešle si mne jako chlapce, řekne mi, že sám ode mne nic nečet, pochlubí se denunciací a vytýká mi, proč nepíšu jako – Kosmák⁷! Dal jsem se do šibeničného smíchu

¹ Mutl Vincenc – viz JŠB 16

² Kk – tuto šifru coby Josefa Kuška se nepodařilo potvrdit. Ve Slovníku pseudonymů v české a slovenské literatuře (J. Vopravil, Praha 1973) není zastoupena. Nejblíže je jí podoben PhDr. Josef Kalousek (1838–1915) se šifrou Kk., který přispíval mj. také do Katolických listů a Časopisu katolického duchovenstva.

³ Kuška Josef – viz SB 11

⁴ SKRBENSKÝ z HRŠTĚ Lev (12. 6. 1863 Hukovice na Moravě – 24. 12. 1938 Dlouhá Loučka) – 29. pražský arcibiskup v letech 1899–1916. Vysvěcen v roce 1889, studoval v Římě, v r. 1901 jmenován kardinálem. V letech 1916–1920 byl olomouckým arcibiskupem.

⁵ *Ad verbum andiendum* – (latinsky): k audienci.

⁶ Jedná se Baarův román *Farská panička*, který vycházel nejprve časopisecky. Knižně vyšel až v roce 1906, takže trvalo zhruba rok, než si arcibiskupovi někdo stěžoval.

⁷ KOSMÁK Václav (5. 9. 1843 Martínkov u Moravských Budějovic – 15. 3. 1898 Prostoměřice u Znojma) – katolický kněz (vysvěcen r. 1866), působil na řadě far na Moravě, naposledy byl děkanem v Prostoměřicích u Znojma. Autor výchovných próz a fejetonů s výchovným zaměřením. Ve své době jeden z nejpobulárnějších autorů lidové četby. Přispíval do brněnského Hlasu, Moravské Orlice, Našeho domova, Hlasu národa, Obzoru a dalších novin a časopisů. Používal pseudonym Kukátko či Kukátkář – představoval se totiž ve svých textech v postavě „kukátkáře“, který popisuje, co při svém putování kde slyšel, viděl, zažil. Knižně vydal za svého života několik titulů, první z nich v roce 1871 *Jaké lidi nemáme volit za představené obci? aneb Starostování Jana*

řek jsem, že Farská Panička už je na světě a kazi kněze plných osm let – že jsem ji – darebnou holku prodal ‚Máji‘ – mé práce že čtli s náramným gustem plnokrevní řím. katoličtí Bavoráci v Deutscher Kreuzschatzu¹ a aby se optal Kosmáka proč nepsal jako Baar. Své oči vznešené mohl Kníže pán nechat na mně. Já nebyl nic dojat – nic zkrušen – naopak zdálo se, že já jsem v literatuře kardinálem a on ubohým vesnickým farářem – který neví co je to individualita a neodvislost literáta etc. Konec konců byl, že si přečetl sám „farskou pani“ a poslal mi rekomandovaný pastýřský list² – kde ji chválí – až na jedinou scenu – tak že nyní mohou v ‚Máji‘ vycházet moje „farské historky“ s dodatkem: „schváleno nejd.³ k. a. Ordinariatem“⁴. Budou-li mě v „N. V.“⁵ ještě provokovat – tak se s tím příspěvkem účastním té ankety o katol. spisovatelích – – –

Kopal⁶ s Kotrbou⁷ mi navrhuji – odstěhovat se do Prahy a vstoupit do redakce „Čecha“⁸. Kopal myslí založit v Čechách belletristický list – asi 14 denník – neillustrovaný – cosi jako je – Zvon – Novina – místo Nového života. Co tomu říkáš? Já mu dosud neodepsal. Kotrba by to financoval – a tři lidé by to uživil: 1.) S. Bouška, 2.) X. Dvořák⁹ 3.) Baar. Uvažuj o tom! Ale rychle! Kdybychom my tři se podepsali jako redaktoři – věř mi brachu –

Nedohnala a jako poslední povídky *Otrávená růže* a *Boj o mandát* v roce 1897. Kosmák patřil i mezi oblíbené autory při zimních četbách „hyjtách“ v Klenčí na Chodsku v dob Baarova dětství. Baar se přiznával, že jedna z jeho nejranějších představ „stát se spisovatelem“ vznikla právě při četbě Kosmáka. Při otázce rodičů, čím by chtěl být, odpověděl ještě jako chlapec, že „kukátkářem“, což vzbudilo pobavení, ale zároveň svědčilo o skryté touze připojit se k vyprávění lidských příběhů, kterou Baar později tak vrchovatě naplnil.

¹ *Deutsche Kreuzschatz* – Baarovy práce do tohoto i dalších německých listů (např. *Deutscher Hausschatz*) překládal Josef Vondrák – viz JŠB 39 časopis tohoto znění nenalezen

² V Baarově fondu v Klenčí se dochoval dopis arcibiskupa Skrbenského z 15. 1.1908: „*Důstojný pane faráři, když jsem některé části zmíněné knihy přečetl, přišel jsem k dojmu, že obsahuje i scény a líčení skutečně méně důstojné kněžského spisovatele. Milerád uznávám, že onen mladý kněz ve farské paničce*“ líčený jest zjev sympatický a že vítězství, kterého mu necháváte dojíti, působí dojmem povznášejícím. Avšak ostatně právě tato scéna se mně zdá a jest skutečně příliš realisticky podána, a může proto snadno u čtenáře buditi hnutí a představy nečisté, což zajisté nebylo účelem, a což právě proto že vychází z pera kněžského spisovatele jest sto obdiv i pohoršení u čtenářů vzbuditi. Bylo by proto velmi žádoucí, aby aspoň scény tohoto druhu vyloučeny aneb přepracovány byly v přítomném vydání. Nemohu zde též neopakovati své přesvědčení, že kněz, božským Zakladatelem sv: Církve obdařený krásným spisovatelským darem, povolán jest, aby matce své, sv: Církvi, které služby své zasvětil, i v tomto ohledu síly své věnoval, líče její krásy a blahodárné účinky, a šetrně přecházeje přes ony nedostatky, které lidská slabost po hříchu i mezi námi působí. S upřímným arcipastýřským pozdravem jsem Vaší Důstojnosti oddaný + Leo kardinál ze Skrbenských, kníže – arcibiskup. V Baarově fondu v Klenčí se dochoval i koncept odpovědi Skrbenskému, o kterém se můžeme domnívat, že byl odeslán: „*Vaše Eminenci, Nejdůstojnější Pane! Přání Vaší Eminence jest mi rozkazem a slibuji ze svých spisů vyloučit scény rázu choulostivého. Ruku Vaší Eminenci líbá za všecku shovívavou vlídnost děkuje v nejhlubší úctě a poslušnosti věrně oddaný J. Š. Baar, far.*“

³ Nejd. = zřejmě nejdůstojnějším.

⁴ *Ordinariát* – úřad, který ve jménu biskupa v jeho obvodě vykonává duchovní pravomoc.

⁵ N. V. = Nový věk

⁶ Kopal Petr – viz JŠB 3

⁷ Kotrba Václav – viz JŠB 20

⁸ Čech – viz JŠB 1

⁹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

nebude fary – kde by se neodebíralo! Ovšem – list by musil být podle toho. Čekám na Tvoji odpověď!

V Dědictví¹ jsem vydal Jana Cimburu – kterého ti pošlu – jakmile dostanu autor. výtisky.

Líbá Tě Tvůj

Baar.

Klobuky 14/4 08.

[dopis 22,4 x 14,5 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ *Dědictví svatojánské* – jiná verze názvu spolku Dědictví sv. Jana Nepomuckého. Tento nábožensky orientovaný spolek byl zaměřen na vydávání českých knih a jeho dlouholetou činnost ohraničují roky 1833–1948. V letech 1907–1932 byl redaktorem Antonín Podlaha. J. Š. Baar vydal v Dědictví svatojánském několik svých knih: *Několik povídek* (1907), *Jan Cimburu* (1908), *Mžikové obrázky* (3 svazky 1909–1914), *V různých barvách* (1918).

JŠB 37

Drahý bratře,

netrpělivě jsem očekával Xaverovu¹ odpověď, dnes konečně došla! Mezi tím se ozval i Bitnar² – zdržel jsem ho až do 30/IV. a posílám Ti oba listy o jichž vrácení prosím. – Rozvaž si celou věc znovu a napiš:

- 1.) Měli-li bychom vydávati list sami –
- 2.) anebo s Kotrbou³ a
- 3.) anebo s Bitnarem (toto by mi bylo sympatické)

Administrace by musila být spolehlivá – víš, jaké zmatky byly v Novém Životě. Pouze špatné vedení administrace přece zavinilo – že N. Ž. stal se majetkem Dostálovým⁴.

Odpověz brzy.

Tvůj

J. Š. Baar.

Klobuky 25/4 08.

[dopis 22,5 x 14,6 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² Bitnar Vilém – viz JŠB 9

³ Kotrba Václav – viz JŠB 20

⁴ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

Police n./ Metují – Zel. Čtvrtek. 27/4/1908

Můj milý,

čekal jsem Tvou odpověď a dnes se dočkal. Jakou jsi mi udělal radost! Jsem rád, že se ti obrázek Vorlové¹ líbí. Psal mi dvakrátě Xaver² a čekal jsem, co odpovíš, že Ti hned dopíšu. Příkládám tedy Xaverův list³. Je to nedorozumění. Já návrhy Bílkovy neviděl, až teď, kdy mi je Dostál⁴ poslal. V porotě⁵ byl jsem členem, ale tehdy jsem jeti nemohl. V Praze jsem byl asi před měsícem a to jsem se Šaldou⁶ mluvil a krásný večer u něho ztrávil. Poněvadž porota rozhodně se nevyslovila, ale s podmínkou odporučila III. návrh, soudil jsem to logicky, že tedy comité může se nyní rozhodnouti jinak. Ale Xaver se durdí. Nevidím v tom nic zlého. Dostál se rozhodl pro I. návrh; já po delším přemýšlení též. Konec konců ale jsou všechny 3 návrhy milé a cenné, a je mi to jedno, který Bílek provede. Můj úsudek jsi četl na oběžníku.

Mluvíš mi z duše. Stejně i já rád bych časem si s Tebou pohovořil. A snad by to bylo možno? Hleď, byl jsem u Tebe, nemohl bys nyní Ty přijeti ke mně? Dělali bychom vycházky do čarokrásného okolí našeho a promluvili si upřímně o všem, co nám na srdci leží. A je toho tolik nastřádáno! (Ne-li, přijedu letos k Tobě.)

Ten kardinal! To je výtečné! Opravdu, takhle si ho vždycky myslím. Svojsík⁷ vyprávěl, jak ho ho k sobě citoval pro cyklus našich přednášek v Praze. Zle se kasal, že jsme bludaři, a že Bílek je svobod. zednář!

Svojsík: „Račte dovoliti, Em., víte, kdo je to Bílek?“

Kard.: Ne, to nevím.

Svojsík: „Pak ovšem přestává všechna diskusse.“ A odešel.

¹ Vorlová-Vlčková Zdenka – viz SB 16

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ V Baarově fondu v Muzeu J. Š. Baara se nalézá v oddíle korespondence cizí dopis X. Dvořáka S. Bouškovi z 11. 4. 1908 s tímto textem: „Milý Příteli! Rád bych věděl datum kdy Ti to poslal D. a kdy Tys to odeslal Baarovi. Baar mi ještě neoznámil. Tvé volbě jsem se podivil. Vždyť žádné volby není; volbu vykonala porota (Sucharda, Šaloun a Šalda), s níž Jsi se konformoval. Jaký to tedy nevkus! Nepodobali bychom se nejhorsím šosákům, abychom svůj úsudek stavěli nad úsudek nejpřednějších umělců českých! Jak naivní již se stránky čistě formální! O ostatním pomlčím. S přátelským pozdravem Xav. Dvořák.“

⁴ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁵ [původně slovo komissi, škrtnuto Bouškou]

⁶ Šalda František Xaver – viz SB 6

⁷ SVOJSÍK Antonín Benjamin (5. 9. 1876 Praha – 17. 9. 1938 Praha) – pražský středoškolský profesor, zakladatel a organizátor čs. skautingu. autor odborných prací z této oblasti. V roce 1915 založil časopis Skaut-Junák.

Neříkám-li já tedy správně, že nikdo katol. belletrii naší nepomůže k rozkvětu, než pan kardinál?

Můj drahý, ten návrh s Kopalem¹ a Kotrbou² je velice podezřelý. Pamatuješ se, jak jsem byl Tebe? povídals tehdy, je to už pár let, že chceš u Kotrby vydat asi 15 povídek. A nevyšly. Kotrbu to rozešlo patrně. Jeho láska a obdiv k Tobě nebyly tak příliš veliké!

A teď najednou, kde se to vzalo! Žasnu!

Kopal a Kotrba, čili Kotrba a Kopal – to je jedno – vidí, že se Tvé věci kupují. To je vše.+) Odtud ta láska. Kopal je bezcharakterní člověk, který nás už bepočtukráte zradil – a proto mu nevěřím. A dnes stařec – který se kývá do větru kardinalského.

Myšlenka je dobrá, ale s Kopalem nic není. mám své trapné, přetrpané zkušenosti. Jako dnes s Tebou, tak vyjednával se mnou, dříve než začal vydávati Kříž a Marii³. Ano v jednom feuilletonu do Čecha⁴ psal o mně, že až zemře, odkáže mi Kříž i s Marií. – Ale šibal ode mě verše bral, ale – nic neplatil. A když to dlouho už trvalo, já ho upomínal. – a on mlčel a nic nedal. A já přestal psát. – Kotrba? ten je ještě horší. Když jsem u něho vydal Miriam⁵, platil mi honorář po několika zlatých, já stále upomínal a musil hrozit advokátem! S těmi lidmi nic nechci mít. Znáám je příliš dobře.

— A myšlenka listu a redakce je výtečná. Dávno jsem na to myslil a s Xaverem jsme o tom si psávali a mluvivali. Ano, ihned přistoupím. Naše tři jména nejsou nijak proskribována. A mají zvuk dobrý, český na obou stranách. Proto by nám dali pokoj obě strany. Šli bychom si za svou prací, bez polemik. Jedná se tedy o Xavera. O finance se neboj. Myslím, že bychom to uhradili sami. Nákladem naším. Jako Zvon-íci⁶. K čemu se dříít na Kopalý? Uvažuj o tom. – Právě jsem dostal pozvání z Barcelony na květné hry v máji⁷. – Líbám Tě bratrsky Tvůj

S. Bouška

+) A že Máj Tě tiskne!!

[přípis na začátku dopisu]

Ještě něco, Bitnar⁸ chce vydati v květnu „Meditace“, novou revue, ale já mu nevěřím

¹ Kopal Petr – viz JŠB 3

² Kotrba Václav – viz JŠB 20

³ Časopisy Kříž, Maria (i další – Vychovatel, Obrana Víry) založil Petr Kopal – viz JŠB 3

⁴ Čech – viz JŠB 1

⁵ Miriam – Maria (výklad litanie loreťanské), Bouškova kniha vydaná v roce 1903 – viz SB 17

⁶ Zvon-íci – viz Zvon – JŠB 29

⁷ Pozvání z Barcelony na květné hry – tradice „květných her“, kdy se soupeřilo v recitování poezie a literárních prací, pocházela ze středověku z doby trubadúrské poezie a v 19. století se dostala znovu do velké obliby. Hry se konaly v různých městech Provence a Katalánie. Tento rok to byla Barcelona.

⁸ Bitnar Vilém – viz JŠB 9

[dopis 16,3 x 13,2 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

JŠB 38

Drahý Zigo,

vím, že nedočkavě čekáš na moje zprávy – ale nemohu si pomoci. Mám v levé noze ischias – propuklo to náhle – hnout jsem se nemohl – a teprve dnes jsem usedl na chvíli k peru.

Zprávy nejsou valné.

Dne 3. května překvapili mne v Klobukách návštěvou V. Bitnar¹ a Dr. Kratochvíl². Zaslechli něco v Praze o našem podniku a nemohli se dočkat mé odpovědi. Oni už jsou s přípravami hotovi – takže se mi zdá – že jen jaksi „pro formu“ jednají s námi. Přinesli docela už i kartáčový otisk titulního listu a 2 ukázky ilustrací. „Meditace“ mají vycházeti 1/4letně pro začátek a mají býti listem filosofickým a kritickým – výchovným – beletrie má býti pouze jako přívěsek „aby list nesla“ – *expressis verbis* – z nouze dobrá pro gros čtenářstva.

Dal jsem jim příspěvek po 1. číslo – ač nevím – bude-li se do rámce listu hodit. Tu je tedy všecko marné, Bitnar už neustoupí – předešel nás a jedná se mu o to, aby buď list námi projektovaný vůbec nevyšel – anebo značně později – což se mu podařilo. –

To by ovšem nevadilo – neboť mně tanul na mysli čtrnáctidenník – (Zvon – Novina) s určitou skupinou autorů kteří by listu vtiskli svůj charakteristický ráz a kde by mohli své věci bez obtíží tisknout.

Kotrba ani Bitnar se mnou blíže o ničem nevyjednávali a já bych také každé vyjednávání závazné odmítl. Nabídli mně samému redigovati list – ježto instinktivně jako dobří obchodníci vycítili, že situace je příznivá. Neodpověděl jsem dosud ani ano ani ne ale psal jsem nejdříve Tobě a Xaverovi sám o své vůli – neboť sám bych nikdy žádné redaktorství si na krk neuvázal – neboť své síly nepřeceňuji. Teprve až by mezi námi třemi byla dohoda – pak bychom mohli dle společného rozhodnutí podniknout další krok. Kotrba a Bitnar tedy nenabízejí dosud nic – musili by být teprve vyzváni, aby nabídku učinili – zprvu o Bitnarovi vůbec nebyla řeč – pouze Kopal s Kotrbou mě vyzvali a sice samotného.

Souhlasím tedy s Tvým návrhem – utvořiti družstvo – do kterého by vstoupili: Bouška – Dvořák – Baar – Bitnar – Dr. Kratochvíl – Kotrba – to je Tvůj návrh – družstvo bylo by

¹ Bitnar Vilém – viz JŠB 9

² Zřejmě PhDr. ThDr. KRATOCHVIL Josef (9. 3. 1882 Dolní Kounice na Moravě – 7. 4. 1940 Brno) vysokoškolský pedagog na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze a poté na teologické fakultě v Brně. Spisovatel a publicista prací s náboženskou tematikou (přispíval např. do Hlídky a Vlasti), překladatel z několika jazyků, redaktor Revue pro filozofii a pedagogiku a Vychovatelských listů.

možno i rozšířit – snad by se připojil i Dr. Podlaha¹ – snad i více přátel – ale redaktorství bychom nesli jen a pouze mi tři a také také bychom si vůči družstvu vyhradili naprostou neodvislost² – družstvo by mohlo být jen majitelem listu a míti spolehlivou administraci. Tou by nemohl být ani Kotrba a tedy ani Bitnar. Napadá mi Svojsík² – to je agilní praktický Američan – je v Praze – což ho získat? Ten už by nám poradil v té ekonomické stránce listu.

Tak si to, milý bratře, rozmysli a odepiš. Pak teprve sdělím Tvé návrhy X. Dvořákovi – kterému jsem na jeho poslední list dosud neodepsal. Poslední list Tvůj jsem mu také neposlal. Nechci ho omrzovat – dokud se neshodnem my dva. Ostatně můžeš s ním jednat přímo – a mně dodatečně oznámit na čem Jste se dohodli.

S Bohem! Tvůj

chromý Baar.

Klobuky 15/V. 08.

[dopis 22,5 x 14,6 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Podlaha Antonín – viz JŠB 10

² Svojsík Antonín Benjamin – viz SB 23

[b.d., zařazeno dle kontextu]

Orlová, Rak. Slezsko.

B + D!

Milý Jindřichu!

Jsem na čas kaplanem za nemoc. spolubratra¹ zde ve Slezsku. V M. Ostravě² je professor na realce³ jenž mě prosil o pomoc: Sestavil Čítanku českou pro německé realky a už ji pošle k ministerstvu ku schválení. Chce tam míti též výbor z Katol. M.⁴ – Já jsem poslán sem na rychlo a nemám zde své věci, vše je v Broumově; tam mám i celou literaturu K Moderny.

Prosím Tě v zájmu Tvém i dobré věci (!), pomoz mi, pokud se Tebe týče. Nemám času. Zde je nesmírně práce (škol! 30 hodin)

Chci z Tebe některou Tvou drobnou povídečku a data životopisná, lakonicky, na 2–3 řádky. Ale já sám rád bych měl výčet všech tvých prací s letopočtem. Něco je i přeloženo do němčiny. Udej mi to též.

Máš asi též práce dost, snad bys mi mohl zapůjčit tu povídku (z časopisu? z N. Života? či odjinud? ze sbírky „Nalezeno“ – však už sám rozhodneš.) Vrátím Ti to.

2) Kdybys mi dal pokyny co z koho bych měl vzít, a třeba i hned půjčil, byl bych moc rád.

Píšu i Bitnarovi⁵ (z Bibl. R. něco)

Dostálovi⁶ (ze Sedmikrás?)

Co ze Dvořáka¹? (Porad'.)

Komu ještě? Musí být vše stručné a o Katol. Mod. též něco bibliograf. stručně.

¹ Nemocným spolubratrem byl P. Mikuláš. „Jsem zde kaplanem za těžce nemocného P. Mikuláše, který je nyní u Sv. Markéty. Byl jsem poslán sem z Broumova telegrafickým rozkazem p. opata. Nemám zde nic svého. Jel jsem s pouhým kufříčkem v září. A je tu nesmírně práce.“ (Bouška Dostálovi b.d. z Orlové, Zemský archiv Olomouc).

² M. Ostrava = Moravská Ostrava.

³ Prof. BŘEČKA Vojtěch (22. 4. 1875 České Budějovice – ?) – středoškolský profesor češtiny a němčiny. Mj. působil v Praze – Vršovcích a v Ostravě. Autor literárních přehledů, čítanek, slovníků, antologií, ale i prací s náboženskou tematikou. (Např. Německo – český slovník obchodní, 1902; Německo – český lidový slovník, 1911; Utrpení a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, 1902; aj.). Bouškovi záleželo na tom, aby Katolická moderna získala své místo v kulturním povědomí. „Prof. Břečka sestavil Českou čítanku pro německé realky, pošle ji již k ministerstvu ku schválení. Žádá mě o výbor z Katolické moderny. Píšu Tobě, Baarovi, Bitnarovi, Xaverovi. Komu ještě? [...] Bude to první zmínka o Katolické moderně v knize vážné. Prof. Břečka mě upozornil na novou knížku Dr. Nováka, vyšlou u Prombergera, kde o nás opět falešně píše a téměř prý nic...“ (Bouška Dostálovi b.d. z Orlové, Zemský archiv Olomouc).

⁴ Katol. M. = Katolická moderna.

⁵ Bitnar Vilém – viz JŠB 9

⁶ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

Upozornuji opět, že zde nic nemám, a z paměti nelze psát bibliog. data.

Prozatím tě zdraví Tvůj

Tě milující

S. Bouška.

Do týdne to mám dát.

[dopis 17,4 x 11,2 cm, 3 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

Drahý bratře,

buď pozdraven v tom kraji Bezručově! Slyšel jsem o Tvém přeložení při svěcení Třebízského pomníku. To byl den, kdy ta zpráva o Tobě zrovna řezala – protože jsem vzpomínal, jak předchůdci těch světitelů bez milosrdenství zapřahali + Beneše¹. Osoby se ovšem změnily – usmívají se a říkají: „my Beneše neutýrali – my nic – my jsme muzikanti“. Starý tryk církevní! „My neupálili Husa“ „My nevyháněli emigranty po katastrofě Bělohorské – „ My vůbec nic neudělali – ale systém patrně se nezměnil, protože pro kněze literáty mají jen štace à la Klecany², Ořech³, Orlová⁴ ... „O du, Million-du!“⁵ Třebízský patřil na Vyšehrad za živa – dostal se tam ale až po smrti! A ještě je pálí. Chikanují Dvořáka⁶ – dělají drahotu s místem, chlapi – arkády nastavěli ale pro – uzenáře a pekaře. Neštěstí je, že ta socha stojí „na frajplace“ v okolí samých pitomých geometrických pomníků – beden – krychlí – jehlanců – křížů a takového kamenického harampátí. Teď ji chtějí uřezat – amputovat nohy a přilepit za ní nějaký kříž. Jest–li toho se odváží, povídám Ti že pak musí Třebízský pryč z Vyšehradu – pryč – kdybych ho měl ukráct a pochovat ho třeba v hrobě jeho rodičů na hřbitůvku kvíllickém. Tam patří – mezi doškové střechy – za českou ves a ten pomník měl světit ne biskup ale nějaký ubohý kaplánek z hor. Och, jak mi tam svrběla ruka – fackovat jsem to tam mohl všecko na potkání. Dobře, žes tam nebyl.

Jestli učíš všech těch 30 hodin týdně – pak – pak jsi – ale promiň, já to nedokončím.

¹ Beneš-Třebízský Václav – viz JŠB 26

² *Klecany* – ves u Roztok. Narážka na to, že tu v letech 1876–1884 kaplanoval Václav Beneš Třebízský. Na jeho památku mu tu byl v roce 1898 postaven pomník.

³ *Ořech* – současné působiště J. Š. Baara. Působil zde jako farář od 1. 7. 1909 (poté, co tu od září 1895 do října 1897 „kaplanova“). Zhruba o měsíc později, než byl napsán tento dopis Bouškoví, stěžoval si Baar na úřední povinnosti v Ořechu, protože fara měla hodně propachtovaných polností, musel studovat různé berní a jiné normy psal a doufal, že za rok se do toho zapracuje a bude lépe. Ořech samotný hodnotil takto: „*Ořech sám je typická vesnička pražského okolí! [...] mám na osadě 4 školy, tři hřbitovy – tři kostely – tedy plno filiálek. Duchovní správa spočívá pouze v tom, že konáme 'funkce'! Kaplan i já běháme do škol, křtíme, pochováváme, matriky vedeme. duši kvapem přibývá jako v okolí Prahy vůbec. 'Multipli casti gentem, sed non laetitia'* žaluji zde Bohu. Řeka všelikou nečistotu vyvrhuje na břehy. I „veleměsto“ Praha své smetí mravní vyvrhuje za své zdi. [...] Do Prahy jezdím týdně - vždy ve středu do Nár. divadla na odpo. představení. Je to má jediná rekreace. Teprve později, až zde zdomácním, naleznu snad i čas navštívit její knihovny, literár. přednášky a ucítím i její kulturní „vpliv“ - až dosud na to času nebylo.“ (Baar J. Vondrákovi 22. 12. 1909, fond J. Š. Baara v Muzeu J. Š. Baara v Klenči pod Čechovem, oddíl korespondence odeslané).

⁴ *Orlová ve Slezsku* – současné působiště S. Boušky. Působil zde jako kaplan ve dnech 2. 9. – 3. 12. 1909 a poté ještě o patnáct let později jako farář od podzimu 1924 do jara 1925.

⁵ „*O du, Million-du!*“ – Baar toto slovní spojení použil i v korespondenci s jinými adresáty. Jedná se o nějaký dobový kontext, slova písně či něco obdobného.

⁶ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

V Ořechu Jste mými osadníky. Vás dvůr Mirešice¹ je sem přiřazen a „táhnu,, od Vás za pivo ročně asi 64 K – tož Tě zvu na sklenku! Přijed' brzy – můžeš-li.

Žádných pokynů na mně nechtěj – neboť i mé knihy většinou jsou ještě v bednách – protože ten chlív – ježž jsem zde našel místo fary – bude nutno omítnout vymalovat – okna a podlahy dát – znovu se z něho někam vystěhovat a zase nastěhovat. Teď sem zatím jezdí komise, stavitelé, patronátní komisaři a různá uniformovaná „individua“ aby illuse chlěva byla úplná.

Tak si nějak pomoz sám. Ať to napíše Bitnar² – dědic K. M.³ – to je dobrá rada a dávám ji zdarma⁴. V té Orlové buď orlem ale pro Boha rozuměj dobře – ne tím Dostálovým katolickým!

Líbá Tě Tvůj do

Ořechu zakletý

J. Š. Baar.

⁵Ořech 26/XI. 09.

I. Životopis na 3 1/4 řádky.

(Ten přidaný 1/4 řádky je důkazem příslovečné ješitnosti spisovatelské)

Jindřich Š. Baar narozen 7/II. 1867. v Klenčí na Šumavě – studoval v Domažlicích gymnasium⁶, v Praze theologii⁷ – r. 1892. na kněze vysvěcen – je nyní farářem v Ořechu.

II.

Do němčiny přeloženo J. Vondrákem¹:

¹ Myšlen statek *Mirešice*, který patřil břevnovskému benediktinskému klášteru, do jehož konventu Bouška patřil. Ve svých pamětech ho zmiňuje i břevnovský opat Opasek: „*Břevnov měl vřdycky rozsáhlý majetek, stejně jako celá církev v Čechách. I když komunita byla jedna, majetek byl rozdělen na oblast broumovskou a oblast břevnovskou. Břevnov sám měl pět dvorů v rozloze asi 1000 ha, kolem 1200 ha lesů na Kladensku a ještě jiný majetek. Celý tento majetek spravoval jediný kněz, provizor, který měl k ruce jednoho úředníka; správa to byla dosti primitivní. Provizorem byl kněz velmi spravedlivý, český vlastenec, páter Celestin Salfický. Když jsem přišel do Břevnova, byl již starý. Byl zbožný, trochu pedant, ale měli jsme ho rádi. Než přišel do Břevnova, byl vikářem v Polici nad Metují na Náchodsku. [...] Polnosti břevnovského kláštera byly různé. [...] Nejbliže byly Mirešice poblíž Řep. Byl to prastarý polnohospodářský statek, vedený v majetku od středověku, měl tři sta hektarů...*“ (In: Opasek, Anastáz: *Dvanáct zastavení – Vzpomínky opata břevnovského kláštera*, Praha 1992, s. 50–51).

² Bitnar Vilém – viz JŠB 9

³ K. M. = Katolické moderny.

⁴ Snad narážka na Bitnarovy problematické platby honorářů.

⁵ [zde škrtnuto – Klob – Baar chtěl napsat Klobuky, jak byl zvyklý ze svého předchozího působistě]

⁶ O gymnaziálních studiích, spolužácích, učitelích podrobně In: Teplý, František v knize *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937. Jedná se o kapitolu *Baar na gymnasiu v Domažlicích* (s. 56–100).

Tamtéž: kapitola *J. Š. Baar v kněžském semináři* (s. 101–138).

1.) Cestou křížovou (Ein Kreuzweg) vyšlo

2.) Žebračka (Eine Bettlerin) v „Deutscher Hausschatz“² a pak i knižně [svorka 1-2]

3.) Stavěl (Ein Baumeister)

a asi 4 drobné povídky jako feuilletony v novinách: Reichspost – Pilger aj. sám to dobře

ani nevím. – Něco je přeloženo do rusínštiny (maloruštiny) a pak do flámštiny.

III.

Žádanou povídku – pro studenty jako ušitou – příkládám. Je ze sbírky „Nalezeno na cestě všedního životě“ vydané r. 1901. u V. Kotrby³ v Praze – otiskl ji Vaněk⁴ v Kalendáři – ovšem bez mého svolení. Vaněk – pane – to je literární pirát – krade kde může a špikuje tím svoje „Venkovany“ „Mládež“ – „Vzkříšení“⁵ a jak se ty jeho světové listy jmenují. Šikovný člověk – nezapomeň tu vlastnost' dát do jeho životopisu i kdyby to mělo stát 2 řádky víc!

[dopis 22,7 x 14,6 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ VONDRÁK Josef (13. 1. 1864 Koloveč— 3. 5. 1933 Lenz u Kemptenu) – katolický kněz, překladatel do němčiny, autor článků. Rodák z Chodska, studoval s Baarovým bratrancem na domažlickém gymnáziu. Vystudoval bohosloví v Bavorsku, kde také působil (hlavně v Nabburku). S Baarem je pojilo upřímné přátelství. Přestože Vondrák nebyl stoupencem modernismu, vzájemná korespondence mezi ním a Baarem je zajímavá svou otevřeností ve formulaci názorů.

² *Deutscher Hausschatz* – německý časopis, pro který J. Vondrák překládal Baarovy práce. V korespondenci Baarovi, dochované v Museu J. Š. Baara v Klenčí, Vondrák píše o tom, že byly Baarovy prózy čtené a oblíbené.

³ Kotrba Václav – viz JŠB 20

⁴ Vaněk František Bernard – JŠB 26

⁵ *Kalendář, Venkovan, Mládež, Vzkříšení* – tituly vydávané F. B. Vaňkem. Spektrum jeho činnosti, aktivit i kontaktů bylo velice rozsáhlé. Kromě jiného založil v Pelhřimově i Chrámové družstvo, které se zabývalo výrobou a prodejem církevních uměleckých předmětů. V Pelhřimově se díky Vaňkovi dodnes nachází originálně vyzdobená křížová cesta a o Vánocích se vystavuje Bílkův betlem s figurami v téměř životní velikosti.

Můj drahý Sigismunde,

Tvé smutné psaní chvěje se mi v ruce a probouzí ve mně ty nejmilejší i ty nejsmutnější vzpomínky. Jako by to byl nůž a ne psaní, tak znova jítí a otevírá rány už zahojené, obnovuje bolesti už zapomenuté.

Vzpomínám si nad Tvým listem především na seminář. Se šťastným úsměvem myslím na Tebe a Mutla¹ – jak “my tři bratři” v přestávce mezi přednáškami promenovali jsme po dlouhé chodbě německé fakulty – mládí hýřilo v krvi – hlavě i srdci – plno snů, tužeb, plánů, hlad po studiu, četbě, práci, chuť k životu, oheň nadšení sálal z očí i řečí – – –

Dvacet let minulo, přiletěl dnes tvůj dopis, vidím sebe na faře, už druhý (!) rok na slušné faře, vidím se ráno od 1/2 7 až večer do 6. hod. zapražena denně – a teprv teď – k 8 hod. po večeri usedajícího ke svému stolku s papíry, perem a inkoustem...

V celé arcidiecezi není pro mě místočka které by mi dalo chleb a k němu i čas. Jak víš – škrábal jsem se na Vyšehrad² za Vinařickým³, Kuldou⁴, Štulcem⁵, Ehrenbergrem⁶ – ale ty časy minuly – kdy tam směli živí literáti. Dnes je tam berou pouze po smrti – když totiž zaplatí 5000 K za místo hrobové (případ Svatopl. Čecha)¹. Musím prodělat – ² prožít pravdu přísloví “bez práce –

¹ Mutl Vincenc – viz JŠB 16

² Baar požádal v roce 1910 o místo kanovníka na Vyšehradě, které bývalo dříve často obsazováno kněžími, kteří byli literárně činní. Podobně o něj žádal nějakou dobu před ním jeho přítel Xaver Dvořák. Místo samozřejmě, coby příslušníci Katolické moderny, nedostali. „*Čtete-li „Čecha” tu dočetl Jste se jistě nejen o naší “Katolicko-politické a Kristiansko-socialní mizerii” ale i – že žádám o sídelní kanonikát na Vyšehradě. Petentů je 15 – slovy: patnáct - že je mi v tom stáde nevolno – jistě chápete. Naděje, že bych se živý dostal na ten kopec je malá – skoro žádná. Žádost má také s tím nepočítá – ona má ráz víc demonstrační – po B. Brodském, X. Dvořákovi, Al. Dostálovi mám demonstrovati české veřejnosti teď já, že českému knězi belletristovi cesta na křeslo kanovnické zarostla travou... Vinařičtí, Kuldové, Ehrenbergrové etc chodili tam, když porce kanovnická činila asi 1000 zl – dnes – když se znamenitě zlepšila – šlapou tam cestu profesoři, spiritualové, ceremoniáři aj. – “ (Baar Josefu Vondrákovi 27. 4. 1910, fond J. Š. Baar, Museum J. Š. Baara v Klenčí pod Čechovem, oddíl korespondence odeslané).*

³ VINAŘICKÝ Karel Alois (24. 1. 1803 Slaný – 3. 2. 1869 Praha) – katolický kněz a vyšehradský kanovník. Básník a autor článků s náboženskou tematikou, překládal z latiny, němčiny a polštiny. Zakladatel Časopisu katolického duchovenstva a knižnice Dědictví sv. Prokopa. Publikoval v Květech, Všele aj.

⁴ Kulda Beneš Metod – viz SB 3

⁵ ŠTULC Václav Svatopluk (20. 12. 1814 Kladno – 9. 8. 1887 Praha – Vyšehrad) – katolický kněz, od r. 1860 sídelní kanovník na Vyšehradě, „slavjanofil“. Básník (sbírka *Pomněnky na cestě života*, 1845), spisovatel (především autor povídek), překladatel, publicista. Přispíval do Blahověstu, Časopisu katolického duchovenstva, Hlasů Katolického spolku tiskového aj.

⁶ EHRENBERGER Josef (21. 7. 1815 Korouhev u Poličky – 7. 2. 1882 Praha) – katolický kněz, vysvěcen 1841, výborný kazatel, od roku 1868 kanovník vyšehradský. Básník a spisovatel se zaměřením na lidovou četbu a mládež s tematikou vesnickou a historickou. Kromě beletrie vydal knižně též svá kázání a různé odborné brožury se zaměřením na aktuální společenské otázky.

nejdou koláče” – a tak sčítám lidi, píši seznamy branců, očkovanců, nemanželských dětí, zemřelých, oddaných, narozených, “vedu” matriky, statistiku, rediguji “Věstník”, běhám do filiální školy v Jinočanech – (kaplan má Řeporyje a Chrást’any) a cítím cosi jako závist’ “že Jsi pouhým kapitulárem” a unaven tím, co v dnešní ideové vřavě nazývá se “duchovní správa”, roztrpčen “přisahami” a vším tím, co přináší nám Ordinár. list v každém čísle, – přál bych si vroucně být – na Tvém místě! Bouško, netouži po farářství! Zapřahni se do práce literární – intensivně – a při své veliké erudici “vyděláš” (odpusť ten výraz!) víc, než jako farář na faře můžeš mít. Že Tvé pero rezaví – je skoro hřích! Zahálí-li teď – až je bude držet Bouška farář – pak se bude namáčet jen v inkoustu kancelářském! Hledám dvířka, kterými bych utekl z fary – a nenalézám jiný únik než – v pensí. Ježto ta by až dosud byla hubená, tu největším sebezapřením táhnu dál a čekám na chvíli, až mi vypočítají pense alespoň 8 stovek a pak půjdu. – Maluješ si všecko černěji, než to ve skutečnosti je. Ty nejsi “zapomenut” – ale nesmíš se zakopávat Sám. Ve Svém 44. roce Jsi boháčem, ale musíš těžít ze Svého bohatství a nechávati je ležet ladem. Snad Tě otravuje okolí, prostředí, ale samota je plodná – ignoruj to, vzmuž se, a jsou Ti otevřeny dvěře do všech listů. Snad není nemožností, abys se stal “kapitulárem” v Břevnově. To bychom měli blízko k sobě. V mé farnosti leží Vás velkostatek “Mirešice”³ – Jste tedy mými osadníky a postaral bych se o časté styky vzájemné – ač dosud jsem Břevnov neviděl. – Trpký chléb farářský pusť z hlavy a vrať se k literatuře, k Mistralovi⁴ a Aubanelovi⁵, k Verdagnerovi⁶ a Verlainovi¹. K poesii, překladům, kritice, malířství, hudbě a

¹ ČECH Svatopluk (21. 2. 1846 Ostředek u Benešova – 23. 2. 1908 Praha) – básník a prozaik, autor rozsáhlého díla. Patřil ke generaci ruchovců. Od r. 1872 se podílel na řízení časopisu Lumír a o rok později v r. 1873 s podílel na založení časopisu Květy (kromě nich publikoval v řadě dalších listů). V 80. letech 19. st. se mu dostalo významných poct, byl vnímán jako mluvčí českého národa a národní básník. Zemřel v r. 1908 v Praze – Troji a jeho pohřeb se stal národní manifestací. Pohřbu se zúčastnil i J. Š. Baar a snad tam se dověděl cenu za „místo hrobové“. O svém pocitu z posledního rozloučení se S. Čechem píše Baar ve své korespondenci: „*Na pohřbu Svat. Čecha jsem byl a viděl poprvé in corpore českou literární obec. [...] O tom pohřbu jsem přímo cítil snahu – bojkotovat i společensky kněze – poměry jsou u nás už úplně “francouzské” – . Všechno je rozeštváno a volební boj trhá poslední pouta a kořínky. Naším štěstím je, že v parlamentě sedí i poslanci z Alpských zemí. Kdyby rozhodovati mohli jen Češi – věřte – že už zítra by se uzákonila konfiskace církev. majetku – volná škola etc...*” (J. Š. Baar J. Vondrákovi 6. 3. 1908, fond J. Š. Baar, Museum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, oddíl korespondence odeslané).

² [zde škrtnut začátek slova – práv]

³ Mirešice – viz JŠB 39

⁴ Mistral Frederic – viz JŠB 2

⁵ AUBANEL Théodore (26. 3. 1829 Avignon – 31. 10. 1886 tamtéž) – provensálský básník, žil v Avignonu, kde se dodnes nachází jeho dům, ve kterém bylo zřízeno jeho muzeum. Bouška průběžně překládal jeho básně a uveřejňoval časopisecky. Jeho první překlady z Aubanela (básně *Devátý Thermidor*, *Smuteční mše*) byly otištěny za Bouškových studií v r. 1891 ve Vesně (Vesna 10, 1891, s. 355, pod společným titulem: *Z básníků provençalských*). Další Bouškovy překlady z Aubanela vyšly v následujícím roce 1892 v Květech a Lumíru a Aubanel se tak zařadil nastálo do Bouškovy překladatelské dílny. Aubanelův životní příběh nenaplněné lásky z mládí ho inspiroval k napsání novely *Láska Aubanelova* (knižně vyšlo v roce 1898 v Hranicích – vydavatel P. Zapletal).

⁶ VERDAGUER Jacint (17. 5. 1845 Forgueroles – 10. 6. 1902 Vallvidrera) – katolický kněz, jeden z největších katalánských básníků. Bouška ho začal překládat záhy, spolu s provensálskými autory. Věnoval mu rozsáhlé

ke všemu, co kdysi v Tvé umělecky založené duši jásalo. Ukazuj cesty a vytyčuj mety. Využij svých znalostí jazykových a rozhledu po literaturách světových – ved’ nás z českého bahna² “Katolické” literatury – do říše mystiky, askese, za sv. Terezií, Kateřinou, Františkem, “nedej zahynouti nám ni budoucím” – pochop a uzněj, že zde není druhého, který by byl našim Šaldou³, který by ukazoval, že existuje jiné umění, než to, kterému se v Čechách říká “katolické”. Tvůj čas přijde.

“Meditace”⁴ jsou efemerní⁵. Umrou souchotinami finančními. Ale je zde bašta, kterou už jednou jsme brali útokem a ovšem marně – je to “Vlast”. Není přece myslitelné, že by časem nevtáhli jsme s vlajícím praporem do této tvrze dnes ještě tak skvěle hájené hloupostí a fanatismem!...

Hle, jak jsem se rozkrákorál. Ale to jen proto, že mi konec Tvého listu vynutil slzy z očí. I má duše je skepsí rozežrána, nezdarem zbodaná, ale uštvat se nedám! Naopak nezdar mě dráždí, by skoro posiluje a rád – tuze rád bych Tě viděl s hlavou vztýčenou a zas v čele a třeba – “proti všem”. Nechápu na př. proč tvrdošíjně mlčíš, když Machar⁶ jako hyena vrhá se na mrtvého miláčka Tvého i mého – Zeyera⁷. Nečeš “Čas”? Nemám to Macharovi za zlé – protože vidím, že mu schází smysl pro jediné pravé umění t. j. pro romantismus – ale to se mu má říci a odkázat ho – kam patří – totiž mezi agitatory politických stran a frakcí. V umění dnes platí mu slovo jediné: “taceat”⁸ – protože nenávisť činí ho nepřičetným jako opilce. Co jsem já? Nulla! Ale Zeyerovi jsme mnoho dlužni z lepších dob “Nového Života”. Jsme mu dlužni vděk za “Zahradu Mariánskou”⁹ “Pod jabloní”¹⁰ za “Amisa a Amila”¹¹ za celé Jeho literární dílo...

studie, přeložené básně publikoval v různých časopisech. Knižně vyšly tyto Bouškovy překlady z Verdaguera: *Eucharistie* (Praha, Československá akciová tiskárna, 1. vyd. 1924, 2. vyd. 1929), *Květy Mariiiny* (Praha, Čsl. akc. tisk., 1. vyd. 1906, 2. vyd. 1929), *Sen sv. Jana* (Praha, Česká akademie, 1894). Bouška se s Verdagerem sice osobně nikdy nesetkal, ale dochovaly se Verdagerovy dopisy ve fondu Boušky v LA PNP.

¹ VERLAINE Paul (30. 3. 1844 Metz – 9. 1. 1896 Paříž) – francouzský básník, jeden ze zakladatelů francouzského symbolismu.

² [zde škrtnuto – do světových]

³ Šalda František Xaver – viz SB 6

⁴ *Meditace* – revue vydávaná Vilém Bitnarem v letech 1908–1911.

⁵ *Efemerní* = prchavé, rychle pomíjející.

⁶ Machar Josef Svatopluk – viz SB ž

⁷ Zeyer Julius – viz SB 6

⁸ *Taceat* – (latinsky): mlč.

⁹ *Zahradu mariánskou* – psaná pro Nový život (viz SB 6)

¹⁰ Zeyerova básnická legenda *Pod jabloní* vycházela na pokračování v Novém životě v roce 1900 (5. ročník) a 1901 (6. ročník).

¹¹ Zeyerovo dílo *Román o věrném přátelství Amise a Amila*. Knižně vyšlo v r. 1880. Baar se zde zřejmě spletl, protože třetí Zeyerovou prací pro Nový život byla *Legenda o rytíři Albanu*.

Nechceš-li se zatím stýkat s “Meditacemi” je zde “Nový obzor”¹ vydávaný Prombergrem² a redigovaný Dohnalem³ – to je zdravý podnik. Bittnar⁴ mi pověděl, že s byl v Praze – bylo mi líto, že Jsi Si na mne ani nevzpomněl ač jsem teď kousek cesty od Prahy – ale mlčel jsem, protože respektuji v Tobě Tvé nálady a nevnučuji se. Ale tvůj list – kterým Jsi Se ozval – zní jako bolestný výkřik tonoucího a nemohu ho pominout jen nějakou frází.

Co jsem psal – to jsem psal – ale diktovalo to upřímné přátelství, ba – láska! Nevím, jako to přijmeš. Vycítíš-li z mých slov to, co jsem při psaní cítil já – kterému by se chtělo nechat všeho a ject do Broumova – jen hodinku – malou hodinku si pohovořit ... Bylo by to lepší než 10 takových neslušně dlouhých epištol jako je tato.

Líbá Tě Tvůj

Jindřich.

V Ořechu 18/II. 1911.

P.S. Zde Ti opisuji svoji “služební tabulku” jak ji přikládáme k žádostem o quinquinálky⁵:

Jindřich Baar:

Služby v duchov. zprávě:

Kalendární doba těchto služeb:

1.) kaplan v Přimdě	od 1/IX. 1892.	až do 11/IX. 1894.
2.) ” ve Spáleném Poříčí	” 11/IX. 1894.	” 12/VII. 1895
3.) administrator ve Stochově	” 13/VII. 1895.	” 31./VIII. 1895.
4.) kaplan v Ořechu	” 1/IX. 1895	” 14/X. 1897.
5.) ” v Úněticích	” 15/X. 1897.	” 30/IV. 1899.
6.) farář v Klobukách	” 1/V. 1899.	” 30/VI. 1909.
7.) ” v Ořechu	” 1/VII. 1909.	?

¹ Nový obzor – viz

² PROMBERGER Romuald (8. 2. 1856 Nové Město nad Metují – 27. 10. 1932 Brno) – knihkupec a nakladatel v Olomouci.

³ DOHNAL František (31. 7. 1876 Čelčice u Prostějova – 28. 7. 1956 Prostějov) – katolický kněz, farář v Křížanovicích na Moravě. Básník, spisovatel, překladatel z několika jazyků (francouzština, němčina, dánština, polština, norština), dramatik, literární kritik. Patřil ke kruhu Katolické moderny, mezi jeho přátele patřil K. Dostál-Lutinov a J. Deml. Přispíval do časopisů Archa, Nový obzor, Nový věk, Nový život, Obrázková revue, Vlast, Týn aj. Redigoval Obzor (1908–1910) a Nový obzor (1911–1913). Dohnal byl členem a později funkcionářem Družiny umělecké a literární v Olomouci.

⁴ Bittnar Vilém – viz JŠB 9 [na tomto místě ho Baar píše se 2 t – Bittnar]

⁵ Quinquinálky (latinsky) – padesátiny.

V Přimdě byli Němci. Ve Stochově jsem administr. in spiritualibus¹ za suspendovaného faráře Bícu². Tam jsem poznal bídu mravní kněžského života zvláštní kletbu celibátu a tam jsou kořeny mých prací “z kněž. života”. Ten cyklus není ukončen”. Schází v něm ještě: “Pan patron” a “Matka” – které napíše, až budu v pensi – nezabije-li mně Bůh dříve. V Ořechu jsem byl u Karla Otmana³, vikáře a idealisty – rúžaře a včelaře – napsal jsem zde do tehdejší přílohy “Čecha” cyklus tendenčních básní “Z moderních písní” 1895 – pamatuješ-li se – chtěl jsem je jakož i “Alumnovy písně” psané v semináři pod pseudonymem: Hynek Podlesák⁴ – ve stolku, kde odsud leží. Vydal jsem na Tvou radu pouze “bulácké” básně svoje “Rodnému kraji” (pseudonym Jan Psohlavý) Do Únětic jsem přišel po Dru Horském⁵ a tam počal jsem tisknout větší svoji prosu: “Cestu křížovou” ač ještě v 1. č. “Nového života” v I. roč. jsem měl báseň “Ptáci” a nikdy mi nenapadlo, že bych mohl psát povídky. V “Meditacích” je ten seznam mých prací skoro úplný. Pouze to bych Ti připomenul, jak jsem v semináři byl zuřivý folklorista – jak jsem se dostal do polemiky s nynějším prof. J. F. Hruškou⁶, kterou jsem vedl Tvým prostřednictvím v “Času” – (tehdy týdeník – od těch dob jsem mu věrným) a jak jsem se třásl i s Tebou, když to Hruška přinesl do Čecha! Sehnal jsem v semináři tak zv. “národopisný kroužek” a přispíval pilně Zíbrtovi do Českého Lidu drobnými příspěvky zvykovými (o Vánocích, velikonicích atd) delší práce tam mám otisknuté: Roč. II. (1893) str. 589.: “Do kolečka” – 50 nových prostonár. písní a variantů sebraných na Chodsku.

Roč. IX. (1900) str. 59 a 130: “Do kolečka” – dalších 30 písniček proston. – chodských

¹ *In spiritualibus* – (latinsky): V duchovních věcech.

² BÍCA Felix – farář při kostele sv. Václava ve Stochově. Situace popsána In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 167–168. „*Okolnost, že ve Stochově těžce onemocněl farář Bíca duševní chorobou, přivedla Baara na tuto faru v předpokladu, že jako mladý a zanícený kněz napraví chyby svého předchůdce. Rozloučiv se s děkanem Kouklem ve Spáleném Poříčí, nastoupil Baar místo ve Stochově dne 13. července r. 1895. Bydlel ve vsi a úřadovat chodil na faru, kde ještě bydlel nemocný farář. Když se tento v krátku ze Stochova odstěhoval, dal Baar faru do pořádku a Mohl o ni žádat. Ale neučinil tak, by ani prosbě osadníků o návrat do Spáleného Poříčí nevyhověl. Požádal o faru v Řepích, ale i na toto místo byla malá naděje. Když přišel do stochova administrátor Skrbek, bylo konsistoři určeno Baarovi místo v Ořechu u Prahy, kam se odstěhoval 3. září 1895.*“ In: Žáček, Jaroslav: *Jindřich Š. Baar. Strážný duch Chodska*. Spolek Psohlavci v Praze, Praha 1948, s. 20.

³ OTMAN Karel (5. 6. 1822 Budyně nad Ohří – 6. 1. 1898 Ořech). Katolický kněz, vysvěcen v r. 1848, byl farářem v Mešně, Klobukách, Pozdně a Ořechu, kde byl jmenován vikářem.

⁴ Baar používal během své spisovatelské praxe řadu pseudonymů. Z těch ovlivněných jeho „chodským“ původem to byly: H. Podlesák, Hynek Podlesák, Hynek Chod Klenečský, Jan Psohlavý.

⁵ ThDr. Horský Jan – viz JŠB 2

⁶ HRUŠKA Jan František (6. 6. 1865 Pec u Trhařova – 17. 10. 1937 Plzeň) – národopisec, dialektolog, folklorista, spisovatel – autor povídek s chodskou tematikou. Povoláním středoškolský profesor češtiny a latiny v Domažlicích. Publikoval v řadě časopisů, mj. v r. 1900 i v Novém životě. Jeho významným dílem byl *Dialektologický slovník chodský* (vyšel v roce 1907).

Roč. XI. (1901.) Kamenné kříže z okolí Přimdy (tzv. “baby”)

Roč. XVIII. (1909.) Zařikávání ohně.

Z tohoto studia lidového vznikly pak i práce moje jiné jako “Pro kravičku” – “Jan Cimbura” atd.

Některé z mých básní dostaly se do muziky. A. Vymetal složil hudbu na slova básní “Co nám vzali” “Co nám zbulo” a “Žně”.

Jindřich Jindřich¹ komponoval na “Bulačinu”² aj.

Z překladů v posledních dnech přeložil do němčiny ale dosud neotiskl Dr Jarosl. Šťastný³, gymn. professor v Praze v Truhlářské ulici moji “Sýkorku” z knihy “Ptáci”⁴.

Jinak nevím, čím bych se Ti pochlubil. Salve⁵!

Ba

[dopis 22,8 x 14,6 cm, 8 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ JINDŘICH Jindřich (5. 3. 1876 – 23. 10. 1967) – český hudební skladatel, klavírista a etnograf, původem z Chodska. V letech 1911–1912 doprovázel na klavír bratry Buriany, v letech 1926–1927 podnikl turné s Emou Destinovou. Jako autor se zaměřil především na vokální tvorbu (sóla i sbory) a drobné klavírní skladby. Svou tvorbu (i další aktivity) věnoval rodnému kraji. Sbíral lidové písně a vydal řadu zpěvníků, z nichž nejvýznamnější byl devítidílný *Chodský zpěvník*. S Baarem je pojilo celoživotní přátelství.

² *Bulačina* – Baarova báseň jako oslava rodné řeči, resp. chodského nářečí. Bulák (či v plurálu ‘buláci’) se přezdívalo Chodům proto, že ve své řeči říkali místo ‘byl’ – ‘bul’. Z toho Baar odvodil z toho slova: buláci, bulačina. Bulačinu zhudebnil Jindřich Jindřich. Kvůli Baarovu přání, aby mu byla tato píseň zazpívána u hrobu, ji J. Jindřich ihned po Baarově smrti upravil píseň pro mužský sbor a Baarovi ji nad hrobem zpíval Zpěvácký spolek *Čerchovan* z Domažlic.

³ PhDr. ŠŤASTNÝ Jaroslav (27. 12. 1862 Praha – 27. 10. 1932 Praha) – středoškolský profesor latiny, řečtiny a češtiny. Vyučoval na gymnáziích v Resslově, Truhlářské a Žitné ulici. Byl autorem odborných článků především z oblasti řecké historie, publikoval v Českém časopise historickém, Listech filologických aj. Byl také autorem četných hesel v Ottově slovníku naučném.

⁴ Knihu povídek s názvem *Ptáci* dokončil Baar v r. 1909 ještě před stěhováním z Klobuk do Ořechu. Vyšla v roce 1910 nákladem Meditací (s fotem autora).

⁵ *Salve!* – (latinsky): Buď zdrav.

Broumov v/Čech.

21. 2. 1911.

Milý Příteli!

Tvůj list mi způsobil velikou radost. Jaká škoda, že nejsme si blíže a že tak zřídka si dopisujeme! Vzpomínám na Lutinova a srovnávám. Co času a píce jsem věnoval kdysi tomu přátelství! A dnes mi L.¹ ani neodpoví. Žárlil vždy na mne a na mou práci literární a proto z toho svazku nic trvalého nevzešlo. A vzpomenu na Tebe, jaký to rozdíl! Vzpomínáš si na naše čtyřleté sousedství na universitě. Sedali jsme spolu vedle sebe při přednáškách a v pauzách hovořili o literatuře ... Tehdy byls Ty jediný ze seminaristů, s nímž jsem se spřátelil. Leubner² za čtyry ta léta se mnou nepromluvil slova ... Zůstali jsme si vždy cizí. Tys psal verše a já tě v tom krotil a zrážel, jen Tvé studie chodského života mě rozradovaly a v tom jsem Tě vždy pobádal a chválil. Kdež pak jsme tehdy tušili, že budeš jednou psát prosu! Vidíš, vše je člověku Prozřetelností souzeno.

A já tu dnes sedím už na třetí rok zbytečně, nečinně, ruce mám svázaný a život, mládí ubíhá, stáří se blíží, cítím to, nemoce a síly ubývá. V Polici byl jsem spokojen v duch. správě. Lidé mě tam měli rádi. A farář³ žárlil na mě jako ďábel. Druhý kaplan⁴ držel s ním a kuchařkou proti mně. Cokoli jsem učinil, vše bylo špatné. Ve všem mě podezřívali. Děkan dokonce psal udavačné listy na mě ke konsistoři. Kuchařka⁵ byla vtělený ďábel, intrikánka zlá a pomlouvavá, do očí sladce limonádově přívětivá a pokorná. A zatím! Stopovali každý můj krok, každého člověka, který se mnou se stýkal a byl mi nakloněn, pronásledovali. Bylo to hotové peklo. Konečně jsem jednoho dne sedl a psal ostrý list p. opatu, aby mě ihned vzal z P. pryč. Prosil jsem kamkoli jinam, mohli ale si přát, tož do Břevnova. Přišel rozkaz: Stěhujte se do Broumova. Mezi Němce. A já chtěl jinam do duch. správy. Opat místo děkana starce trestal mě!!!! A tak jsem zde. Jako kůl vražený do německého tělesa, kde je mi vše cizí a

¹ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

² Leubner František – viz JŠB 2

³ KANĚRA CYRILL. F. (6. 9. 1840 Horní Radechová – 7. 11. 1910 Police nad Metují)– katolický kněz, benediktin, farář v Polici nad Metují.

⁴ KRIESHOFER Fridericus (Bedřich) CAR. (7. 3. 1865 Opařany u Tábora – 15. 2. 1941 Police nad Metují) – katolický kněz, benediktin, kaplan v Polici nad Metují. Dle údajů v Catalogu cleri, odkud jsou čerpány i výše uvedené údaje, ho zde v roce 1909 ho zde na „kaplanském“ místě vystřídal taktěž benediktin HOLOUBEK Placidus Václav (30. 10. 1866 Červené Poříčí – 1943).

⁵ Kuchařka – nepodařilo se zjistit.

protivné. Město nenávidí Čechy vůbec. Členové řádu, moji bratří, mě neznají. Převor mi posměšně říká “ten básník!” A má to být potupa. A tak žiji zcela sám a sám. Bydlím vysoko, nejvýše v klášteře na úzké a vysokánské chodbě uprostřed, mám čarovnou vyhlídku přes město na daleké hory. Dali mi malý pokojíček, musil jsem nechat skoro celou knihovnu v P. u své sestřenice, tamější učitelky. Teprve později vyklidili mi vedle druhou komoru a tam mám svou obrazárnu a malou knihovnu, hlavně cizojazyčnou. Celý den mimo do kostela a do choru nevycházím ven, ani na procházku.

Jak víš předloni rozstonal se v Orlové ve Slezsku kaplan¹. Poslali mě tam, byl jsem tam od 2. září do 31. prosince. Psal jsem ti z O. Bylo tam práce k nezastání a odnesl jsem si z toho dření srdeční vadu. V lednu 1910 a i potom jsem stonal. Teď jsou tam jiní 2 kaplani, mají 35 hodin týdně každý. K tomu duch. správu a nemocné. Češi, Poláci, Němci. Zde nemám žádný úřad, jsem nullou, posledním kolem u vozu a není naděje dostat se odtud. Mám letos dělat farní konkurs o Velikonocích. A co s tím? Fary není pro mne. Bojíš se, že bych potom na faře nemohl vůbec nic pracovat literárně. Toto!

Právě naopak. Dají mi nejprve nejhorší farku. Kde nebude skoro žádná práce a příjmů také málo. Ale zde? Považ, jako konventual² mám pouze 20 zl měsíčně, a z toho si musím platit snídání, pivo (víno), sluhu, ministranta, petrolej, líh, cukr, pečivo atd (vařím si snídání sám) atd. K tomu přijdu chudí, almužny, sbírky, teď v masopustě bály, věnečky, zábavy (nikam nejdu ani do hospody ne, ale oni přijdou zvat až sem nahoru a jako “pán” musím dát po zlatce. Kde na to na všecko nabrat? Kde vzít na knihy, časopisy? Mé literární práce jsou jiné než Tvé. Napsat povídku nestojí tě nic, než čas a genia, ale já mámli psát studie z cizích literatur (a mé věci jsou tak neznámé!) musím vše koupit předem, a stálo mě to nekřesťanské peníze. Mé studie o Ramónu Lullovi³ stály mě sta! Uznáš tedy, že takové práce nemohu dát zadarmo. Mám mnoho dluhů, které mě trápí a které zplácím bídě a sám se nuzuju. Vydal jsem Legendy⁴, knihu nádherně vypravenou, (snad je to nejkrásněji vypravená kniha katolická!) Slečna Vorlova⁵ dostala za ilustrace 400 zl – a já nic. Dal jsem to zdarma. Musil, mělali kniha vyjít. Bitnarovi⁶ jsem začal psát, ale on neplatí. Za povídku “Řích” a verše otisknuté mi nedal nic. Začal jsem u něho tisknout Lulla, věc velikou a u nás naprosto novou, vytiskl 3 archy – a já přestal. Zadarmo mu takové dílo dát nemohu.

¹ Kaplan – nepodařilo se zjistit.

² Konventual = řadový člen konventu (tj. shromáždění všech mnichů v klášteře, zde benediktnů v Broumově).

³ Lull Ramón – viz SB 20

⁴ Legendy – Bouškova kniha – viz JŠB 30

⁵ Vorlová-Vlčková Zdenka – viz SB 16

⁶ Bitnar Vilém – viz JŠB 9

Loni mě animoval, že vydá mé Sebrané Spisy. Všecky. Bylo by toho asi 30 knížek. A navrhl sám, že mi měsíčně bude pošt. spořitelnou posílat 25 zl. Já svolil. On začal a přestal. Neposílá nic. Nemá. První knížka měly být Děti. (Řada povídek). Já mu povídky poslal, a on nesázel. Patrně mu tiskárny tisknout nechťejí. Mezi tím mě prosil Dohnal pro N. Obzor o práci. Psal znovu a znovu. Já dopsal Bitnarovi: Pošli mi jednu povídku mou recomando. On nic. Dohnal¹ znova psal. A já myslil, že už D.² práci má. Lekl jsem se, že seto snad na cestě ztratilo. Ptám se Bitnara, a on mi neodpovídá. Jednu povídku tiskne v M. po kousíčkách, aby honorář posílati nemusil. To je vše špinavé a bídne. Brodský³ mi píše stejně: “Bitnar mě žádal důtklivě o práci a sliboval honorář, jakého si budu přátí. Práci r. 1909 otiskl, na honorář mi poslal splátku 50 korun a zbytek 180 K nedal. Marně jsem mu psal. Neodpovídal vůbec. Dopálen, dal jsem to advokátovi a i ten marně psal, vyhrožoval, žaloval, exekvoval⁴. Neodpovídá, vesele “pracuje” pro literaturu dál a velebníčkové mu dávají práce. To je taky jeden pracovník, jak má býti a jací se do našeho prostředí hodí. Kotrba⁵ Škrdle⁶, Bitnar, Jung⁷, Myslivcové⁸ atd. Och, Pane Bože, to je na světě čeládka, která Tvé jméno běře nadarmo!”

Tak doslova píše Brodský. Mně Bitnar psal: !Dám ti nejvyšší honorář, jaký platím Baarovi!” Tedy Baar je summum⁹ v jeho očích. T. j. 16 zl za arch. Řekl jsem: “16 zl. za 1000 exemplářů!” A na to neodpověděl. Smlouvu sním udělat? Co by to bylo platno! Viz případ Brodského!

Zkrátka: Bitnar nic nemá a nemůže tedy nikomu platit. Snad Tobě platí, protože ví, že Tvé věci se dnes čtou a hledají.

Divíš se, že mlčím. Vždyť já nemám kam psát!! N Život¹⁰ zanikl, Šťastnému¹¹ jsem kdysi poslal balíček rukopisů, on nic neotiskl! Kotrba je zloděj! a když jsem mu nabídl knihu do

¹ Zřejmě DOHNAL František (31. 7. 1876 Čelčice u Prostějova – 28. 7. 1956 Prostějov) – básník, literární kritik, esejista, dramatik, překladatel z francouzštiny, němčiny, polštiny a dánštiny, redaktor. Patřil ke skupině Katolické moderny, mezi jeho přátele patřili Karel Dostál-Lutinov a Jakub Deml. Byl členem a později i funkcionářem Družiny literární a umělecké v Olomouci. Působil i jako redaktor, mj. redigoval Nový obzor.

² D. = Dohnal František

³ Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 26

⁴ *Exekvovat* = vykonat exekuci (soudní či úřední rozhodnutí postihující dlužníka).

⁵ Kotrba Václav – viz JŠB 20

⁶ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

⁷ [Jung^r?] – nepodařilo se přečít.

⁸ MYSLIVEC Václav (10. 11. 1875 Doksany u Roudnice – 29. 5. 1934 Praha) – funkcionář křesťansko-sociální strany v Čechách, poslanec říšské rady, po vzniku Československé republiky politik Československé strany lidové.

⁹ *Summum* – (latinsky): nejvyšší, největší.

¹⁰ N Život = Nový život

¹¹ Šťastný Vladimír – viz JŠB 1

tisku, ani neodpověděl!! Básník jako je X. Dvořák¹, vydává své věci vlastním nákladem! Radíš mi N. Obzor². Zde nemám dosud žádných zkušeností a proto jenom nedůvěru jako ke všemu “katolickému” u nás. Vydává to Promberger³ a tomu jsem dlužen za knihy.

Nemysli si, že zahálím. Mám leccos, co bych tisknouti mohl, ale není, nebylo kde. Zdarma nic už nikomu nedám. To to raději nechám ležet.

Ty mi radíš časopisy laické. Vím to. Mám všude tolik konexí, totiž známých, že mi s radostí vezmou všecko, ale není to kapitulace? Není to krach po létech úmorné práce? Chtěl jsem vzkřísit katolickou literaturu naši – a dnes je všecko ve troskách a kletbě. Oficiální literatura nás ignoruje a persifluje, hierarchie mlčí a nás nenávidí, pronásleduje, podezřívá z kacířství, “katoličtí” nakladatelé nás okrádají.

Rozhodl jsem se. Brodský už léta mě animuje, a už před mnoho léty mě vybízeli literáté z Máje, abych tam vstoupil. Svoboda⁴ mě to zrazoval. Ale on myslil asi Družstvo Nakladatelské, a do toho mi nic není, kde bych také vzal stovku! Vstoupím do Máje a budu psát do listů nekatolických. Není jiné pomoci. –

Přikládám Ti výstřižek z moravských novin nějakých. Poslali mi to. Co tam stojí o Bílkovi a Bitnarovi je bohužel pravda⁵. Psal mi to dávno už malíř Pavel Malý⁶. – Vzpomenuli na + Kuldu, mnohé se mi vysvětluje. Bitnara léta podporoval hojně, platil mu na studia, a on zatím nikde nestudoval! Když to zvěděl, celý ten humbug, zakázal mu Vyšehrad. A náš správce Kara⁷, zde v Broumově, člověk velice intelligentní a sečtělý, (navštěvuje mě) zná Bitnara z Kladna, kde býval adjunktem na našem panství. Bitnar tehdy bydlel v Kladně u chudé vdovy po portýrovi, Čechrovi. Živili ho. Jediný syn její, studovaný mladík, spadl s vysoké pece a zabil se, a Bitnar tu žebračku ošidil o několik set a z Kladna ujel. Kara vždy s hrůzou o tom mluví. Proto mě vždy zrazoval jakékoli obchodní spojení s Bitnarem.⁸

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² N. obzor = Národní obzor – viz JŠB 31

³ Promberger Romuald – viz JŠB 40

⁴ Svoboda – z korespondence či jiných pramenů se nepodařilo zjistit, který Svoboda. František Xaver Svoboda?

⁵ Vilém Bitnar několikrát zneužil důvěry B. M. Kuldy.

⁶ Malý Pavel – viz JŠB 50

⁷ Kara – nepodařilo se zjistit.

⁸ Tato informace v Bouškově dopisu měla ještě dohru, protože Baar dal dopis číst další osobě a Bouškovo sdělení nezůstalo utajené. Viz Bitnarův dopis Baarovi z 23. 3. 1911 (uložen v Muzeu J. Š. Baara v Klenčci): „Milý Jindřichu, piši Ti hned druhý den po svém příjezdu od Tebe, po krásném odpoledni a po přátelském rozhovoru. Nepiši Ti jako starému příteli, ale piši Ti jako knězi a gentlemanu. Žádám Tě, aby vykonal svou povinnost a poskytl mně příležitost k obhájení napadené cti. Obsah dopisu Bouškova, který Jsi dal kdysi v Klobukách přečísti Dr Kratochvilovi s žádostí, aby o věci pomlčel, neznám. Ale Kratochvil sdělil tento obsah Pacovskému a co horšího, jakémusi páteru Šidlíkovi na Smíchově. Tento páter řekl obsah kaplanu Frydrychovi z Kolína, který zase vše sdělil Dru Hrachovskému. Tento byl rozezlen na Kratochvilův klep a žádal mne, abych Kratochvila vyloučil z redakce “Meditací”. Tyto neblahé okolnosti nutí mne, abych Tě požádal o zapůjčení Bouškova dopisu a sice o zaslání obratem v přiložené obálce. Jedná se mně pouze o seznání obsahu klepu, který

“Čas”, milý příteli, nečtu už dlouho. Hnusí se mi fysicky pamflety Macharovy a rozčiluje mě to až k nemoci. Nevím, že píše o Zeyerovi. A s ním polemisovati? dát se vlíkat kalužemi a hnojištěm za doprovodu jeho nadávek. Myslím lépe že toto individuum ignorovat. Já o Zeyerovi psal v Čes. Květech.

Mé studie leží a hníjí ve starých zašlých časopisech. Těšil jsem se tolik, že to zreviduji, doplním a že to vyjde jednou. Dnes otiskují literáté¹ i své polemiky a nadávky pod čarou kdesi vychrlené v knihách, a mé pracné studie věcné jsou zapomenuty. Kdo by to vydal? Vždyť jsem kněz!

Píšeš, že jsem byl v Praze a že jsem se u Tebe nestavil. Milý příteli, předně jsem neměl peněz. Jel jsem z lázní poděbradských, kde jsem se léčil, a utratil, co jsem měl, domů k mamince do Příbrami. Jenom přes Prahu dál. Nebyl jsem ani v Břevnově. K Bitnarovi jsem zajel, tj. vystoupil v Libni a šel k němu, měl mi dáti slíbený honorář a neposílal nic, – nebyl doma – žena jeho mě ani už nepoznala! a nevlídně mě přijala, sedla si – a psala adressy na Meditace. Bylo to trapné. Měl jsem čekat, až přijde odněkud domů. Já vstal, řekl jsem, kterým vlakem jedu a šel jsem do Prahy. Na nádraží B. přiběhl, velice vlídný, “bratříčku sem, bratříčku tam” – že prý mi peníze poslal pošt. spořitelnou! ale já byl v Příbrami 14 dní a nedostal nic a potom jsem jel direktně zase do Broumova. Teprve za 6 neděl poslal peníze!! Dnes to všecko už dobře chápu!

K Tobě bych byl tak rád zajel! Vždyť já na to bezpočtukrát myslil. Ale nevím dosud, jak se tam k Tobě jede: To mi musíš vyložit. Nezapomeň. Ty ani nevíš, jak jsem vždy toužil potom, zajeti si k Tobě a pohovořit si s Tebou o všem. A bylo by toho mnoho! Ale Tys mlčel a já nevěděl, jak začít.

Odtud je mi těžko se hnout. Prelát mě nepustí (až na prázdniny a i to je těžko) a není na cestu. Ale Ty, – jak navrhuješ – bys mohl přijet – Bože, to bys mi radost udělal! – Pohostil bych Tě královsky. Co se pohostinství týče, to my Benediktini jsme známi. Kuchyně je dobrá, pivo i vína, jaká budeš chtít. Host do domu, Pán Bůh do domu. Teď p. opat stůně, nechodí k jídlu do refektáře.

K nám se jede přes Choceň – Halbstadt – Broumov. Nebo Hradec – Týniště – Halbstadt – Broumov. A neznášli Vamberice, zavezl bych Tě tam kočárem. Ovšem, co je tu báječného,

mně nechce nikdo sdělit. Užiju dopisu velmi diskretně, aniž bych v nejmenším se dotkl Tebe; Bouška se nikdy nedoví, že's dopis dal čísti jinému a také já proti Bouškovi nezakročím. Vše vyřídím zcela přátelsky!! Dopis ihned vrátím! Uznáš, že mám právo žádati na Tobě tuto službu. Čest' svou nesmím nechati pokálenou. Je-li cos pravda na klepu, zachovám se tak, jak se na muže sluší. Záležitost je zcela osobní a prosím, abys tím vším nebyl rozladěn. Takový rmut přináší život již s sebou. [...] O záležitosti s Lulem nepiš Bouškovi, činím tak sám bez sdělení, že věc vím od Tebe!”

¹ [místo formy literáti použita netypická forma literáté]

jsou lesy naše a skály. Hvězda, Teplice, Adrsbach, Hejšovina. To je unikum v Čechách, to ale až na jaře.

Klášteř je krásný, Diezenhofrovo dílo.¹

Do Břevnova mě opat² nedal. Předně se farář břevnovský Lev zle proti tomu zpěčoval (závist, žárlivost?) za kaplana mě nechťel! – a potom se opat bál blízkosti Prahy, že by spisovatelé mě často navštěvovali. Zkrátka zase totěž: žárlivost. Ona je Němec a já Čech.

Za Tvůj dlouhý list Ti vřele děkuji.

Pozdrav mi svou matičku stařenku.

Tvůj

Sigismund.

[dopis 17,2 x 13,1 cm, 14 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ O přestavbě píše v nejnovější publikaci o klášteře v Broumově ředitel zdejšího muzea Miroslav Otte: „*Barokní období je érou všestranného vzestupu břevnovsko–broumovského opatství. Po překonání katastrofálních následků třicetileté války, zejména za opatů Tomáše Sartoria (1663–1700) a Otomara Zinkeho (1700–1738), dosáhl řád zvyšováním robotních povinností poddaným i vlastní velkorysou podnikatelskou činností, velmi dobrého hospodářského postavení, které mu umožnilo nákladnou výstavbu klášterních objektů, rezidencí a kostelů. V Broumově tak byly podle návrhů stavitele Martina Allia obnoveny všechny kostely, zejména požárem zničený gotický klášterní kostel a klášter, pod vedením Kryštofa Dientzenhofera upraveny terasy a nádvoří a postaveno klášterní gymnázium a lékárna, a konečně realizovány projekty Kiliána Ignáce Dientzenhofera, vrcholící radikální přestavbou broumovského kláštera v letech 1728–1738.*“ (In: Otte, Miroslav: *Broumov*, vydáno Městským úřadem v Broumově b.d., fotografie Horst Bauer, s. 1).

² V této době byl opatem Bruno Čtvrtečka. Bouška za svého života od vstupu do benediktinského řádu zažil čtyři opaty. Na podzim roku 1887, kdy Ludvík Bouška po vstupu do kláštera přijal 5. 10. řeholní roucho a řádové jméno Sigismund, byl benediktinským opatem ThDr. Rupert SMOLÍK (5. 10. 1832 Praha – 22. 8. 1887), opatem od 14. 9. 1886 do své smrti. Poté byl opatem (tedy i v roce 1892, kdy byl Bouška vysvěcen na kněze) ThDr. Bruno Herman ČTVRTEČKA (6. 3. 1843 Albeřice – 16. 2. 1922 Broumov), německé národnosti, byl jeden čas ředitelem řádového gymnázia v Broumově. Opatem byl od 25. 10. 1887 do své smrti. Pod opatem Čtvrtečkou prožil většinu svého času v aktivním působení v řádu. I když se v korespondenci s Baarem ozývá časem výtka na opata, měl Bouška se Čtvrtečkou dobré vztahy. Alespoň je tak sám hodnotí ve svém životopisném přehledu ke konci života. Svědčí o tom mj. i tři slavnostní Bouškovy tištěné básně (první v latině, druhá v němčině a třetí v češtině) věnované tomuto opatovi k jubileu v roce 1916. Bouškovi ji vlastním písmem vytiskl a 2 ornamentálními dřevoryty vyzdobil Josef Váchal. Bouška doplnil básně vlastním perokresebným portrétem opata a dedikací: „*J. M. Dr. Brunonu H. Čtvrtečkovi O. S. B., opatu Břevnovsko – Broumovskému k jubileu padesátiletého kněžství. 16. VII. 1916*“. Po Čtvrtečkovi se stal opatem Vilém (Wilhelm) RUDOLF (17. 11. 1865 – 5. 9. 1926), opatem od 4. 10. 1922. Posledním opatem byl pak Dominik PROKOP (6. 8. 1890 Otovice – 6. 4. 1969 Rohr), ve funkci opata od 15. 12. 1926 – rezignoval na funkci 31. 3. 1969.

JŠB 41

Můj drahý bratře,

když jsem si přečetl tklivý a smutný Tvůj list, musil ze šuplíku vyrukovat svazeček zažloutlých papírů s nápisem: “Jaromír Slavík”¹. Stonal jsem tehdy zle a poslal mi ty verše a psaní do Klenčí, kde jsem r. 1890. u rodičů ležel. Chovám je jako reliquii a jsou v nich i 2 obrázky. Jeden je + prof. dogmatiky Sprinzla² a druhý je Rübřův³ – Bože, jak jsme tehdy při vši miserii života byli veselí – a dnes ... Hořko domyslit. Tak se všechny ty snahy a plány nesené za “vysokými city” rozbily – zříkáme se jako “Satanáše” – modernismu slavnou přísahou – otrávený život – nesplněné touhy a marná přání – je resultát všech čistých a ideálních snah nesoucích se k renesanci katol. literatury v Čechách.

Bolestné je nepochopení Tvého úkolu a poslání u nás. Napsal jsem výše, že snahou naší byla renesance katol. umění – ale musím se opravit. Vždyť vlastně u nás mimo Zeyera⁴ a trochu Sušila⁵ – nikdo z pokladů těch nečerpal. Nejedná se o vzkříšení ale přímo o vznik literatury a umění náboženského v Čechách – na poli mystiky, ritu, legend, dějin – nikde nic. U nás vlivem různých Škrdlů⁶ myslí se, že katolická literatura je, když se moralisuje a napiše se Bůh s velkým “B” ... A tu bylo Tvoji úlohou otevřít nám oči a předložit nám vzory – ukázat krásu vloženou v církvi a co jiní a jinde dovedli z toho vytěžit ... A hle snaha tak čistě umělecká i církevní – nenašla u nás sluchu natož podpory u vlivných lidí. Od počátku se nuzujeme a mimo mecenáše Kuldy⁷ – nenacházíme přijetí nikde. Neštěstím našim jsou i lidé, kteří materiální stránku celého hnutí měli v rukách. To není jen Bitnar⁸, vzpomeň na + Skalíka⁹ a ztrátu jeho kufříku s účty, po které jsme znova platili hotově na “Nový život” ... Jak je to dávno, co se mi platí honoráře? Co jsem se napsal Dostálovi a mým honorářem byli – knihy o

¹ SLAVÍK Jaromír – jeden ze pseudonymů Sigismunda Boušky, pod kterým publikoval v Čechu (1890–1892), Hlasu Národa (1891), Obzoru (1891) atd. Dalšími pseudonymy a zkratky, které používal byly mj.: Emil Starý, Jan Maria Christen, S. B., S. B-a, Bška.

² SPRINZL (uváděn Baarem také jako Šprincl) – Baarův a Bouškův profesor na bohosloví v Praze – viz JŠB 19 a JŠB 34

³ RŮBER – Baarův a Bouškův profesor na bohosloví v Praze.

⁴ Zeyer Julius – viz SB 6

⁵ SUŠIL František (14. 6. 1804 Rousínov u Vyškova – 31. 5. 1868 Bystřice pod Hostýnem) – vlastenecký kněz (vysvěcen r. 1827), od r. 1837 profesor na bohosloveckém ústavu v Brně, organizátor katolického hnutí na Moravě. Básník (témata náboženská a vlastenecká), sběratel a vydavatel moravských lidových písní navazující na F. L. Čelakovského, překladatel antických autorů, jihoslovanských a ruských lidových písní, autor teologických spisů.

⁶ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

⁷ Kulda Beneš Method – viz SB 3

⁸ Bitnar Vilém – viz JŠB 9

⁹ Skalík František – viz JŠB 3

kterých jsem mimo to i recenze musil psát. Za mé “Ptáky” mi Bitnar dal 68 K– za můj Román letošní “K Bohu” 22 K– Sigmunde, je to mnoho? A to nazývá Bittnar nejvyšší honorář? Mně je to líto, paní mu zle stonala – a tak jsem mu práci dal – věřím však, že Meditace¹ tento rok nepřežijí ...

X. Dvořák² je idealista – setkal jsem se s ním letos po svém solovém výstupu Vyšehradském (kandidatura na kanonikát)³ a sní o tom – že bys’ Ty – on a já – “my tři bratři” – tedy že bychom mohli vydávat “svůj” list. Snad – kdyby Xaver nebo já stali se kanovníky anebo Ty opatem. Peníze! Toto slovo zabijí všecko. Nereaguješ na to, co jsem psal o “Vlasti” – vidím v ní stále jedinou spásu katolické literatury – dosud ovšem v mlhavé budoucnosti. Krachují-li “Meditace” – bylo by snad přece možno zachránit je i s jejich knihovnou – ve které by se ovšem musili vydávat jen překlady dobrých věcí – informační – ze světových literatur – aby se nám v Čechách otevřely oči.

Zle je, že Jeho Eminencí nemá smysl pro literaturu! Měl jsem s ním liter. debatu když mě citíval k Sobě na svůj Olymp kvůli mé “Farské paničce”... Je cele v rukách omezených lidí – ač jinak je dobrý člověk – přece mu naprosto schází samostatný úsudek. Vyhazuje peníze teď na politiku katolickou a přece musí býti jasno všem rozumným lidem, že se musí speciálně v Čechách pracovat nejdřív kulturně – literárně – vědou – uměním – máme-li si uznání nějakého vynutit. Věřím však, že celý tento systém dnešní se po.... a že se dočkáme časů, kdy Tvé práce budou vydávány – se schválením Nejd. k. a. ordinariátu. Znovu si čtu Tvůj list – a znovu mám pocit strašné křivdy, která je na Tobě spáchaná. “Konfesse literáta” bych to Tvé hořké psaní také nazval a kdyby bylo lze je otisknout – působilo by jako strašný dokument našich poměrů. Ten výstřižek z novin není z “Času” ale z Kočího “Národního obzoru”⁴ – Karo Ben Jehuda⁵ trestá jim ještě denunciaci Dostála–Lutinova a dle ryze českého

¹ Meditace – viz JŠB 40

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ Kandidatura na kanonikát – viz JŠB 40

⁴ KOČÍ Bedřich (2. 3. 1869 Mladá Boleslav – 17. 1. 1955 Praha) – Nakladatel a knihkupec v Praze, filozof, theosof, léčitel – zakladatel etikoterapie, spisovatel. Autor knihy vzpomínek, některé jeho texty se dodnes nacházejí pouze v rukopise. Vydával časopis Národní obzor.

⁵ KARO BEN JEHUDA, vl. jm. JUDA Karel (28. 12. 1871 Kamenice nad Lipou – 27. 1. 1959 Praha) – spisovatel a novinář se satirickým laděním, humorista, literární kritik, autor odborných studií. Povoláním středoškolský profesor v Brně, Prostějově, Příboře. Přispíval do Národních listů, Národního obzoru aj., redigoval časopis Čtenář. Vedle pseudonymu Karo Ben Jehuda používal řadu dalších jako např. K. Exulant, Kapižon, Juda-Kapižon, Páter Vyklouz. V roce 1906 proběhla v tisku ostrá polemika mezi K. Dostálem-Lutinovem a K. Judou. Oba tehdy žili a působili v Prostějově. První jako farář a druhý jako středoškolský profesor. Odstartovala ji výstava Františka Kupky a Judův text k výstavě vyjadřující se k oficiálnímu katolickému náboženství. Polemika mezi Dostálem a Judou se rozšířila do širších polemik na výše uvedené téma. Juda dostal od zemského školního výboru důtku a byl přeložen z Prostějova do Příbora. Je možné se domnívat, že tato kauze sehrála svou roli při psaní Baarovy povídky *Kohouti*. Jak vyplývá z korespondence mezi Baarem a Dostálem, nechával si Baar na toto téma zasílat od Dostála materiály potřebné k psychologickému pochopení mentality obou hlavních protagonistů – kněze a učitele.

českého zvyku bije hlava – nehlava jen když vězí v koláru ... To je specialita české “pokrokovosti”. Jinak “Čas” vsutku upadá, což je pochopitelné, protože se stal listem politickým a tudíž ani nemůže býti – kulturním, alespoň v Čechách kultura a politika jsou neslučitelné pojmy.

Teď ve školním roce nelze paty z domova vytáhnout. Podívej se do šematismu jaká dřina je tu: 3 filial. školy – 2 filial. kostely se hřbitovy – 1/2 5 tisíce duší – doma škola – jsme oba s kaplanem jako ve mlýně – jsem rád když prchnu 1 za 14 dnů do Prahy. Ale o prázdninách – když nálada Tvá i má se nerozprchne – určitě se slezeme. Lépe zde u mně. Žiju sice jako Spartán – prostě – nic ti vzácného kuchyně moje neposkytne – ale to je vedlejší věcí. Hlavně bych Tě rád viděl a slyšel! Do Ořechu se dostaneš po slepě. Sedneš na Smíchově do vlaku, který jede směrem k Slanému (týž, co jede i do Klobuk) – za 2 šestáky koupíš si lístek do Řeporyj¹ a odtud je 1/2 hodinky k nám. S Vašimi břevnovskými pány se právě tahám o 63 K– je to roční² relutum zdejších farářů za pivo, které jim klášter Vás dával dřív “in natura” za křesť. cvičení v Mirešicích (Váš dvůr na mé osadě) – rád bych jim je odpustil – protože se mi přičí shánět si svůj plat jako žebrák – ať mi dá stát mých devět stovek a shledává si to on kde chce. Kdybych mohl, nejraději bych Tě ustanovil inspektorem dvora v Mirešicích – kde stojí hezký Váš dům pod 1 patro – tak asi jako je bratr Brodského – premonstrát Zahradník inspektorem v Hradišti někde.

Daleká cesta – marné volání!

Své knihy Ti dám, až se slezeme.

Kdybys Si však přál, pošlu, co mám, hned.

Tak hlavu vzhůru a doufejme v šťastnou hvězdu lepší budoucnosti

Tvůj

Jindřich

Ořech 27/II. 11.

[dopis 22,8 x 14,6 cm, 6 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ [Bouškou červeně podtržené Řeporyje a řádky o cestě a o tom, že by ho Baar rád viděl a slyšel, také o cestě přes Smíchov]

² [zde škrtnuto – let]

Broumov v/Č. I/III. 11. [datum poznamenané tužkou – asi Baarova datace]

Carissime¹,

článek o Tobě jsem poslal Tumpachovi². Psal jsem ho s láskou a radostí velikou. Zbývá mi nyní na rychlo Třebízský³. Mělo to být hotovo stejně s Tebou, a já ještě nezačal. Konkurs kvapí a já abych seděl u knih a studoval ...

Prosím Tě, porad' mi a půjč něco, z čeho bych všechna potřebná data o Ben. Třebízském vzal. A co Ty o něm jako o umělci nepokrytě soudíš. Bojím se se svým úsudkem ven, že bude leckde zle.

Tumpach chce na mně ještě hesla:

Brodský⁴ (co o něm soudíš, prosím Tě! nikdy jsme o něm spolu nemluvili ani si nepsali!)

Brodská Großmannová⁵)

Březina Otokar⁶)

Bulant⁷) [svorka] do konce dubna.

Braunerová⁸)

Bitnar Vilém⁹)

¹ *Carissime* – (latinsky): nejdražší.

² ThDr. TUMPACH Josef (20. 1. 1862 Osek u Rokycan – 20. 11 1916 Praha) – katolický kněz, profesor církevní práva a křesťanské sociologie na pražské univerzitě, svatovítský kanovník. Spisovatel, bibliograf, redaktor, překladatel z latiny a němčiny. Spolupracoval s biskupem ThDr. Antonínem Podlahou na *Dějínách a bibliografii české katolické literatury náboženské 1828–1913* (vyd. v Praze v letech 1912–1923). Své práce publikoval např. ve *Vlasti* či *Časopisu katolického duchovenstva*, na jehož redakci se podílel. Jde o hesla do Českého slovníku bohovědného.

³ Beneš-Třebízský Václav – viz JŠB 26

⁴ Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 25

⁵ BRODSKÁ-GROSSMANNOVÁ Ludmila (24. 5. 1859 Netvořice u Benešova – 2. 4. 1935 Praha) – vlastním jménem Ludmila GROSSMANNOVÁ, používala různé pseudonymy, také Ludmila Brodská. Česká spisovatelka, beletristka, autorka řady románů a povídek směřovaných k širokému čtenářstvu, též zaměřena tvorbu pro mládež. Překladatelka z angličtiny a němčiny. Prožila těžké dětství (jako dítě přišla o sluch, musela pomáhat chudé, osiřelé matce s péčí o sourozence). Profesí učitelka ručních prací a kreslení, později spisovatelka na volné noze (její nejznámější knižně vydaný román pro dívky *Opuštěná* je z roku 1924). Publikovala v mnoha časopisech, především pro mládež a často také časopisech zaměřených katolicky (např. *Vychovatel*, *Vlast* apod).

⁶ Březina Otokar – viz SB 6

⁷ BULANT Antonín (24. 10. 1862 Křesín u Libochovic – 3. 7. 1926 Praha) – katolický kněz a katecheta v Praze. Jako student na gymnáziu psal básně do *Světozora*, později publikoval práce s náboženskou tematikou. Pavel Marek uvádí, že na gymnáziu v Praze učil mj. Josefa Svatoluka Machara (In: *„Jsem disgustován...“*, *Vzájemná korespondence Sigismund Ludvíka Boušky a Karla Dostála-Lutinova*, Olomouc – Rosice 2002, s. 69).

⁸ BRAUNEROVÁ Zdenka (9. 4. 1858 Praha – 23. 5. 1934 tamtéž) – česká malířka a grafička. Krajinářka (žačka Antonína Chittusiho), sběratelka lidového umění, ilustrátorka knih a vůbec propagátorka knižní kultury. S Bouškou ji pojilo přátelství (viz jejich korespondence v LA PNP Praha).

⁹ Bitnar Vilém – JŠB 9

Böttinger¹ malíř.)

Došlo dnes 2. číslo N. Obzoru². Má práce o Lullovi tam není³. Došel ho asi rukopis pozdě.
S radostí čtu tvou glossu o Macharovi⁴!!

Brachu, ten román svůj o mamince své vlastní piš!⁵ A zachycuj celou řeč její a vylič ji tak,
jako Cimburu⁶, důkladně. To je vzácná žena!

Prozatím Tě zdravím srdečně.

Spěchám na poštu. Tvůj

Ziga.

Co platí v Děd. Svatoj.⁷ za arch?

A co v Májí⁸? (časopise.)

[dopis 17,2 x 13,1 cm, 3 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence
přijata od S. Boušky]

¹ BÖTTINGER Hugo (30. 4. 1880 Plzeň – 9. 12. 1934 Praha) – český malíř, karikaturista, žurnalistický kreslíř; žák Maxe Pirnera. Své kresby vydal v knihách Album, Grotosky. Používal pseudonym Dr. Desiderius.

² N. Obzor = Národní obzor, časopis vydávaný B. Kočím – viz výše.

³ Bouškova práce o Lullovi vycházela v Novém obzoru na pokračování od 3. (březnového) čísla do prosince roku 1911. Jednalo se překlad ze starokatalánštiny a úvodní studii. Sigismund Bouška: *Ramóna Lulla Kniha o Příteli a Miláčku*, Nový obzor 1, 1911, č. 3, s. 112–116, březen; č. 4, s. 154–158, duben; č. 5, s. 203–207, květen; č. 7, s. 312–315, červenec; č. 8, s. 371–374, srpen; č. 9, s. 418–422, září; č. 10, s. 470–473, říjen; č. 11–12, s. 542–561, listopad – prosinec).

⁴ Baarovu glosu o Macharovi se nepodařilo v tisku najít.

⁵ Baarův záměr zaznamenat život své maminky a její vyprávění prošel postupnými změnami, až nakonec vyústil do podoby selky Králové, která se objevuje v Baarově chodské trilogii *Paní komisarka, Osmáctýřicátníci a Lůsy*. Vybrané kapitoly pojednávající o dětství selky Králové (Hanýžky) a jejího dětského kamaráda Martínka (Martiny Kliků) byly později sestaveny v knihu pro děti s názvem *Hanýžka a Martínek*. Poprvé vyšla v Praze r. 1939 (nakl. Novina, 150 s., podtitul: *Výbor pro mládež*, předmluvu napsala Hana Štěpánková, knihu ilustroval Adolf Záborský). Kniha se od té doby dodnes se dočkala početných vydání v Čechách i v cizině.

⁶ *Jan Cimburu* – jihočeský sedlák, hlavní hrdina stejnojmenného úspěšného Baarova románu – viz JŠB 36

⁷ Dědictví svatojánské – viz JŠB 36. O honorářových poměrech tohoto období se zachovala zpráva u F. Teplého: “Dr. Podlaha vyštípil královský honorář 10 kor. za stránku. [jde o honorář za Jana Cimburu vydaného r. 1908 v Dědictví svatojánském] *Za Farskou paničku z redakce Máje vzal Baar 340 kor., v Zlaté Praze za povídku Uhodla 40 korun, za Cestopis k severnímu moři od Hlasu (Moravského) 80 kor., Frant. Vodrák, farář v Nabburgu bavorském, vyplatil za autorské právo ku překladu Stavěla do Mnichovského Hausschatzu 30 kor., pelhřimovský Fr. Vaněk za kázání ve sbírce řeč. Kazatelna obyčejně za jedno 10 kor.; někdy in duplo podle kapsy. Fr. Vaněček, red. Rádce duchovního za 1 kázání 12-14 kor. Jirásko ve svém Kazateli štědřil Baarovi 32 kor. Za tiskový arch, Bohemian Benediktine Press v Chicagu za některé povídky 10 dolarů = 50 kor., mecenáš Václav Kotrba poukazoval obyčejně najednou 100 i 200 kor. Po srážce za dodané uhlí a j.” (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 275-276).*

⁸ Máj – viz JŠB 26

Drahý bratře,

radím především abys dal tento list desinfikovat – neboť jej píši po krizi “chřipkové” – abys pak na mne nenaříkal

O Benešovi Třebízském¹ nemám nic, než co má ‚Naučný Slovník Ottův‘ (článek psal řid. Bílý²) a pak Braunův Životopis Třebízského v sebraných spisech³. Tento životopis je důkladný a všecka data tam máš. Něco o Třebíz. napsal Rais – něco přinesla “Vlast” ale kritické ocenění liter. díla Benešova - liter. jeho profil a místo v české literatuře dosud vytčeno není. Sháněl jsem příslušnou literaturu pro Museum Třebízského v Třebízi a pro svoji řeč kterou jsem tam měl o kteréši slavnosti – a mohu Ti říci, že vše, co napsáno je plácání lyrické – dojemné – nadšené ale – nekritické.

Ty to také nemůžeš jedním článkem vytrhnout. Celá studie by na to musila být – aby se soudy nezdály příkré a nespravedlivé – musilo by se hojně citovat a dokládat. Myslím že Třebízský byl velký umělec jako Vrchlický⁴. Lehce tvořil, měl živou fantasií – ale nakladatelé nakladatelé ho zkazili – nedovedl nikomu nic odepřít – církve v něm nerespektovala umělce ale zapřahala ho jako kaplana a tak nebylo klidu a času – aby se umělecký proces kristalisační – jaký se v duši umělce při každém díle udati musí – nerušeně a přirozeně také udál. A tak vidíme v tvorbě Benešově 3– 4 stěžejní díla a to druhé už je slohem manýra – skizza dějem i propracováním. Nebylo času v horečné nutnosti “psát a psát” ani na hluboká a důkladná studia kulturní ba ani historická jako je u Wintra⁵ a Jirásk⁶ – a tak chytá čtenář u Beneše jen

¹ Beneš-Třebízský Václav – viz JŠB 26

² BÍLÝ František (8. 11. 1854 Brno – 17. 10. 1920 Praha) – středoškolský profesor v Přerově a Praze. Ředitel reálky na Žižkově (od roku 1898) a zemský školní inspektor v Praze (od roku 1910). Literární kritik a historik, spisovatel, kulturní a osvětový pracovník, autor jazykovědných prací.

³ Jedná se *Životopis Třebízského* od Josefa BRAUNA, otištěný v Sebraných V. B. Třebízský, svazek 15 z roku 1889. Josef Braun (11. 7. 1864 Kutná Hora – 28. 8. 1891 Kutná Hora) byl povoláním učitel, ale působil i jako novinář. Byl autorem historických próz z Kutné Hory a okolí. Inspirací mu bylo právě dílo V. Beneše Třebízského, které vydal v patnácti svazcích v letech 1884–1889.

⁴ Vrchlický Jaroslav – viz JŠB 3

⁵ WINTER Zikmund (27. 12. 1846 Praha – 12. 6. 1912 Reichenhall v Bavorsku) – český spisovatel, autor historické prózy a odborných historických studií, vždy založených na důkladné znalosti archivního materiálu. Těžištěm jeho tvorby je 16. století a počátek 17. století. Působil jako středoškolský profesor v Pardubicích, Rakovníku a Praze. Jeho největší a nejznámější dílo *Mistr Kampanus* vyšlo knižně v roce 1909.

⁶ JIRÁSEK Alois (23. 8. 1851 Hronov – 12. 3. 1930 Praha) – český spisovatel, autor povídek, románů a dramát s historickou a vesnickou tematikou. Jeho dílo sehrálo významnou roli ve vývoji české historického románu a realistické tvorby vůbec. I jeho dílo bylo podobně jako dílo Winterovo založeno na kvalitní znalosti historických pramenů. Časové rozpětí historických témat zahrnuje období od 15. století (husitská témata) až po revoluční rok 1848. Působil jako středoškolský profesor v Litomyšli a Praze.

jen a jen lyrismus, melancholie – vlastenectví – citovost' zkrátka – byl své doby slavíkem ale dnes pod pitevním nožem kriticky by neobstál – také mimo Brauna – nezanechal epigonů – O těch ostatních (Brodský¹ etc) spolu nemluvme, ježto dosud žijí a nepochází z takových soudů nic dobrého. Za arch nemám honorář ani v “Máji” ani v “Dědictví” nýbrž za stranu a to dostávám v “Máji” (formát 8° – na př. Far. historky) 2 K– a v Dědictví (formát “cihly”) – 5 K² (pět K)

Je mi tuze a tuze mizerně – snad znova ulehnu. Nutím se k práci – ježto 20-21/III. jsou u nás dnové kritické prvního řádu t. j. kanonická visitace – přijede Dr Horský³ – sloup Vlasti, vůdce “náš” a tatíček – kéž už bys byl tím farářem abys na vlastní kůži pocítil všechny ty slasti ...

Líbá Tě Tvůj

Baar.

V Ořechu 12/III. 11.

[dopis 22,7 x 14,6 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 26

² [5 *podtrženo 2x*]

³ ThDr. Horský Rudolf – viz JŠB 2

JŠB 43

Můj drahý bratře,

to jsou velice řídké a vzácné chvíle ve kterých si píšeme, ale věř mi, že dnešní list raději bych Ti nepsal.

Čtu právě v novinách přesmutnou zprávu o úmrtí Tvé matky!¹

Co bych Ti mohl psát – co bych Ti mohl říci – všechno by v Tvém hoři musilo znít banálně. A tak jenom Ti ruku tisknu, abys věděl, že je srdce, které s Tebou cítí! Tvůj

J. Š. Baar.

V Ořechu 30/XI. 11.

[u dopisu přiložen opis dopisu s rkp. Poznámkou: Orig. půjčen na výstavu knih 1939 do Úpice]

[dopis 22,5 x 14,6 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Bouškova matka Růžena Boušková (podrobněji viz SB 11) zemřela 28. 11. 1911. Baara čekala tato smutná událost zhruba o tři a půl roku později v květnu 1915.

Broumov v/Č.

7. 12. 1911

Můj milý, drahý Baare!

Zřídka mi psáváš, ale vždycky je mi tvé písmo svátkem a radostí mého srdce. A jako Ty nikdo nedovede promluvit od srdce k srdci; děkuji Ti vroucně.

Když jsem četl tvého Cimburu¹, tak jsi mi mluvil z duše, že jsem se několika místech slzám neubráníl.

A jak mě to těší, že si přece na mě vzpomeneš a za mě se nestydiš. Vždyť já nic nejsem. Nic, milý Jindřichu! V německém řádě poslední člen, v německém městě, v německém klášteře. “Neumím prý německy”, proto k ničemu se nehodím. Každý má nějaký úřad a z něho několik zlatých příjmů, jen já nemám nic. V Orlové² jsem byl na výpomoc od srpna do N. Roku³ – a vzali mě zpět. Já se nehodím k ničemu; poslali tam mladého kněze. Ten se hodí a vše v pořádku. Bouška ne. To je blázen. Vždyť on píše verše! “Básničky!” – Ten “básník”. Řekne se s potupou a posměchem. A víc o mně páni bratři neví. Knihy mé neviděli,

¹ *Jan Cimbur* – jihočeský sedlák, hlavní postava Baarovy stejnojmenné knihy, vydané v roce 1908 – viz JŠB 36
² Bouška byl v Orlové ve Slezsku oficiálně v termínu 2. 9. – 3. 12. 1909 jako kaplan. Vrátil se tam (opět nakrátko) o mnoho let později v termínu 14. 9. 1924 – březen 1925. V Orlové na polských hranicích zažil Bouška konflikty, jejichž připomínku či líčení je možno najít v jeho korespondenci různým adresátům. „*Rozstonal se P. Mikuláš, kaplan v Orlové (je to naše fara) a já ho jel zastupovat. Od července do konce roku 1909. Práce je tam nesmírně. Poměry asijské. Češi, Poláci, Němci. Škol přemnoho, cesty daleké, zlé, povídání ve 3 řečech denně dlouhé, nemocní denně, havíři z dolů vynesení, rozbití, lidé od četníků probodeni, v hádce a pitce ubití, to je děsný kraj Bezručův. Tam jsem byl. Často jsem neměl času se najíst, a již zase běžel nebo jel na káře venkovské k nemocnému, štvaný ve dne – i v noci, ale v duši na dně až tam jsem byl šťasten, vědomí, že jsem knězem a že stále jen dobro činím, mě blažilo. [...] Farář stařec, obr, s hlasem zvonu největšího, nemluva, si mne ani nevšiml. Ignoroval mě. Děti ve škole mě milovaly. [...] Ale Poláci, nepřátelé naši větší než Němci, mě nenáviděli. Byl jsem jim nebezpečným Čechem. Hierarchie je tam polská. Gener. vikář zarytý Polák, ten mě nepotvrdil za kaplana, a tak jsem jel zpátky večer na Sylvestra a jel celou noc, až v poledne jsem byl zase v Broumově o N. Roce. Jest v Orlové německá škola klášterní. Jeptišky Němky, Průšačky. Děti všechny Češky. 6. tříd. (3 Němky v 6. třídě). Představená mě nenáviděla. Učil jsem náboženství česky zdarma. A dívky uvědomoval, že jsou Češky a ne Němky. Tato představená jde ruku v ruce s polskou hierarchií. A ta se o to postarala, abych nedostal definitivu. Ostatně bych musil skládati zkoušky z polštiny (!) u gen. vikáře. Nelze si ani představit nenávist Poláků k nám. A ten ubohý lid ujařmený. Samý sociální demokrat sloužící Židu – Němci. Denně ráno tam slyšeti o nové vraždě. Pro 10 krejcarů, jež chudý horník v hospodě nedoplatil prý (!) židu šenkýři, zavolal žid četníka a ten toho chudása probodl. To jsou slezské poměry. Byl bych se těch lidí ujal, jsem sám z hornického rodu, – ale Bůh jinak soudil.“ (Bouška R. Svobodové 30. 5. 1910, fond S: Bouška, LA PNP, oddíl korespondence přijaté). Bouška tak silně prožíval tuto situaci nejen kvůli tomu, že se cítil naplněný kněžskou službou a že mu hornický kraj Orlové připomínal rodnou Příbram, ale i proto, že zde uzavřel cenná přátelství s místní inteligencí, o čemž svědčí korespondence i fotografie v jeho fondu v LA PNP. Bouškova korespondence s těmito lidmi je důležitá i proto, že se k Orlové, která byla v 60. letech 20. století z podstatné části zbourána, a jejím k někdejšími obyvatelům a farnosti dochoval v Okresním archivu v Karvině jen velice torzovitý (resp. téměř žádný) materiál.*

³ N. Roku = Nového roku.

a kdyby viděli, nečetli by. – Tři roky tu už sedím jako žebrák. A má práce literární? Měl jsem sny o povznesení katol. písemnictví našeho. Psal jsem a mnoho. A skoro zadarmo nebo zdarma.

Teď je konec všeho. Bitnar¹ už dodělává. Meditace prý zajdou. Na všechny mé dopisy, urgencye, dotazy, prosby a výhrůžky – neodpoví. Mlčí.

Otiskl v září mou povídku Červ. bluzička, měl mi dát 23 zl – a nedal nic. Loni začal před Vánocemi sázet mou knížku “Děti” a v únoru přestal. – Na všechny domluvy mlčí. Žádal jsem rukopisy zpět a oznámil, že zakazuji tisk “Děti” dál, že to dám jinému nakladateli – a on měsíc mlčel. Teď teprv, když už matka mi umírala, poslal mi visitku a lakonicky oznamoval, že “Děti” se sázejí a že do 25. listop. “vše bude vysázeno, a že mi korektury pošle”. Nic víc. Žádnou smlouvu, ani slova o honoráři a vydání knihy, já zase nic nedostanu. A žalovat ho? Marno. Brodský² žaloval marně.

To je můj osud. Začal posílati korektury. Chtěl jsem do “Děti” připsat nové práce, ale bojím se, že za to nic nedostanu, že by bylo lépe psát jinam do listů nekatolických.

Maminka umřela bez závěti. Je 7 dědiců, dětí³. Nechci dům se zahradou prodat, chci, aby to převzala jediná svobodná sestra má Anna (38 let!) hubená, nemocná od utrpení s matkou a nočních obsluh – a aby vyplatila podíly. Sám jí chci pomoci. Ale z čeho? Mé knihy některé jsou rozebrány, kdo je vydá znovu? V řadě mě ignorují a offic. literatura též. A vysoký klerus? – – –

Jak rád byl bych tě navštívil. Ale nevím, jak se k Tobě jede, a pak, ač tuze rád, stydím se věru jeti. A jak bych Tě rád viděl, to si ani nemůžeš představit. A tvou matičku! – – Čtu tvé práce v Máji loni – letos a vidím, jak rosteš a z toho mám takovou radost.

Buď zdrav a piš hodně dokud je síla a mladost.

Tvůj

Sigismund.

¹ Bitnar Vilém – viz JŠB 9

² Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 26

³ Všichni Bouškoví sourozenci byli schopni se dohodnout na rozdělení pozůstalosti (resp. nechat dům svobodné sestře Anně a zřeknout se podílu na domku nebo nechat se vyplatit) kromě jeho provdané sestry Marie, která si činila nárok na dům. Bouškoví sourozenci: sestra Růžena Šustová (žila s rodinou v Libušíně u Kladna), bratr Václav (putoval po světě, byl v cizinecké legii v Africe – Alžiru, potom žil ve Francii, kde zemřel), sestra Anna (zůstala svobodná a posloužila matce až do její smrti), bratr Hanuš a již zmíněná sestra Marie. Sedmým dědicem byla miněna Lidunka – dítě zesnulého bratra Karla, oboustranný sirotek, která žila v domě spolu s Bouškovou sestrou Annou. Anna později hospodařila Bouškoví na faře v Bezděkově, ale nerozešli se úplně v dobrém, protože se ve vyšším věku vdala a odvezla Bouškoví z fary mnoho z jeho zařízení (Bouška si na tuto situaci stěžuje v korespondenci adresované Dostálu-Lutinovi).

[dopis 18,7 x 14,8 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenči pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

JŠB 44

Drahý bratře,

od té chvíle, co jsem přečetl Tvůj smutný list nemám pokoje. Myslím na Tebe stále až konečně usedám a píši. Píši po zralé úvaze – neboť bych se vinil, kdybych nepsal. K ničemu Tě nepřemlouvám, proti nikomu neštvu. Ale jako přítel cítím se povinna otevřeně Ti říct, co bych na Tvém místě udělal.

Kdybych totiž já měl Tvoji erudici, znalost jazyků, rozhled po literaturách i umění výtvarném i hudbě, kdybych měl Tvůj instinkt – čuch umělecký – který přesně odhadne zrno i plévu – a kdybych byl zůmyslně v řádu ignorován – šel bych rovnou k opatovi a řekl: milosti, buď anebo! Buď mi vykážete v našem řádě místo, které by odpovídalo mému vzdělání, věku a potřebám hmotným i duševním – anebo si takové místo najdu mimo řád. Zůstanu Benediktinem – protože mě poutá láska k řeholi – ale nezůstanu v klášteře a biskupu i celé veřejnosti řeknu proč. Jak víš, není Promberger¹ spokojen s redakcí “Nov. Obzoru”² – přijal by Tě jistě do svého nakladatelství jako artistického rádce – a Promberger není jako Kotrba³ – jistě by Tě i slušně honoroval – práci Tvou cenil – byt v Olomouci opatřil – hmotně Tě zabezpečil a kdybys nechtěl k Prombergrovi – sháněl bych se – být na Tvém místě – po jiném koutku – jen abych se dostal z toho prostředí, které mě nejen nechápe ale ještě utlouká mě blátem posměchu ... Myslím, že naše jediné neštěstí bylo, jsme nikdy neměli redaktora – centrum – hlavu – vždycky jsme byli taková *membra disjecta*⁴ po všech peklech a každé naše ústředí buď nestálo za nic anebo sledovalo jiné cíle než umělecké. Tak ztroskotal každý podnik náš. Kdybys vzal do ruky redakci, věřím, že by to prospělo v první řadě nám, srazili bychom se znovu k sobě – střechu nad hlavou bychom měli – ať už by se jmenovala “Nový Obzor” – nebo “Meditace”⁵ – prapor by zavlál zase ve výši – meta – cíl vytkl – věci by se tedy prospělo – naší věci, umění – o které nám vždycky šlo – knihovna mystiků by mohla konečně spatřit u nás světlo světa – sv. Terezie⁶, Kateřina⁷, Jan Huysmann⁸ – Hello¹ – Bloy² –

¹ Promberger Romuald – viz JŠB 40

² Nový obzor – viz JŠB 40

³ Kotrba Václav – viz JŠB 20

⁴ *Membra disjecta* – (latinsky): rozptýlené údy.

⁵ Meditace – viz JŠB 40

⁶ Sv. TEREZIE (28. 3. 1515 Avila – 4. 10. 1582 Alba) – řeholnice, mystička, církevní učitelka, autorka několika knih, patronka Španělska.

⁷ Sv. KATEŘINA (1347 Siena – 29. 4. 1380 nebo 1378 Řím) – dominikánská terciářka, mystička, církevní učitelka, autorka mystických spisů, patronka Itálie.

⁸ HUYSMANS Joris-Karl (5. 2. 1848 Paříž – 12. 5. 1907 tamtéž) – francouzský spisovatel, vyšel z naturalismu, přiklonil se k dekadenci a nakonec, po konverzi ke katolizmu nesla jeho díla pečeť k mystiky a katolické

Bloy² – a j. mluvit k českým duším ubohým, ustrašeným – nevědoucím co jinde náboženství zrodilo – a prospělo by se i Tobě. Zkoušej sebe Sama! Nejsme už děti – blížíme se k 50! Najdeš-li, žes překonal těkavost, nestálost – objevíš-li v sobě dar vytrvání – dopiš Prombergerovi – vyjednej si s ním podmínky – vylič mu Své postavení a pak jednej bezohledně! Xaver³ i já věrně budem státi při Tobě – za jiné slibovat nemohu – ale myslím že se přihlásí i mladší – Novotný⁴ – Oral⁵ – Šach⁶ – [Peer?]⁷ – a z výtvarníků Tvoji přátelé – v první řadě zase Bílek⁸.

To jsem Ti chtěl říci! Plivat po sobě nenech! Prosí Tě za to

Tvůj

Baar.

Ořech 16/XII. 11.

symboliky. Povoláním ministerský úředník, na sklonku života žil v klášteře. Autor řady děl: román *Na ruby* (1884), *Katedrála* (1898), *Oblát* (1903), *Zástupy lurdské* (1906) aj. O jeho díle psal i Bouška.

¹ HELLO Ernest (1828 –1885) – francouzský autor, konvertita. Bouška překládal z jeho prací a publikoval časopisecky, napsal o něm i větší, zasvěcenou studii. Knižně vyšel ve dvou vydáních Bouškův překlad Hellovi knihy: Arnošt Hello *Podobizny svatých* (1. vydání, Praha, 1898, Vzdělávací knihovna katolická; 2. vydání, Praha, Ladislav Kuncič, 1938, na obálce tohoto druhé vydání je uveden název místo *Podobizny Postavy svatých*). „Překlad ‚Podobizen svatých‘ (1898) od Ernesta Hella (1828–1885), vedle Němce Schella nejctěnějšího zahraničního vzoru katolické moderny. Bouška přidává k překladu i podrobnou studii a poprvé v Čechách představuje tohoto novodobého apologetu, polemika s liberály a ateisty, hagiografa a mistra paradoxu. Hellův svižný, na sériích antitezí založený styl se zdál v českém katolickém milieu, zvyklém na těžkopádnost domácí polemické produkce, pravým zjevením naprosté absence komplexu katolické méněcennosti (jž ovšem vzdělaný a kultivovaný Hello neměl opravdu důvod trpět) napřimovala šije. Jeho vliv na tuto generaci byl obrovský a byl překonán až v další generaci vlivem Hellova žáka Léona Bloy: Teprve ve srovnání s bloyovskými petardami vybledl Hellův lesk...“ (In: Putna, Martin C.: *Česká katolická literatura 1848–1918*, Praha 1998, s. 323–324).

² BLOY Léon (11. 7. 1846 Périgueux – 3. 11. 1917 Bourg-la-Reine) – francouzský spisovatel, polemik, kritik současných poměrů, „hlasatel“ příchodu nové doby, autor pamfletů. Do češtiny přeložena mj. jeho kniha *Zde se vraždí velcí lidé*, která vyšla v překladu Josefa Floriana v roce 1902 nákladem Nového života (mimo ediční řady).

³ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁴ Nepodařilo se zjistit, kterého Novotného Baar myslel.

⁵ ORAL Jan, vl. jm. DAVÍDEK Václav (11. 12. 1889 Lipnice – 19. 9. 1942 Kolín nad Labem) – katolický kněz (od r. 1933 farář a děkan, později arcibiskupský notář v Kolíně n. L.). Spisovatel, básník, literární kritik. Přispíval do *Meditací*, *Týnu*, *Musea*, *Evy*, *Českého lidu*, *Nového obzoru*, *Rozkvětu* aj. Kromě pseudonymu Oral používal ještě jména Jaromír Vileta či Š. J. Renata).

⁶ JUDr. ŠACH Josef (27. 8. 1886 Radošovice u Votic – 16. 6. 1974 Hradec Králové) – katolický kněz (za 1. sv. v. na frontě jako polní kurát). V letech 1919–1924 farářem v Trhovém Štěpánově. Po vystudování práv (1924) rezignoval na kněžské působení a stal se úředníkem, posléze pak vrchním komisařem čs. státních drah v Hradci Králové. Spisovatel a publicista, autor povídek, románů, literárních studií a vzpomínkových prací na významné české spisovatele Němcová, Neruda, Třebízský, Rais, Vrchlický, Zeyer). V roce 1927 vydal knihu *J. Š. Baar v zrcadle vzpomínek*, která přináší i úryvky z Baarovy korespondence. Coby publicista přispíval do *Lidové demokracie*, *Lidových listů*, *Národní politiky*, *Národních listů*, *Našince*, *Osvěty*, *Rozkvětu*, *Zemědělských novin*, *Zlaté Prahy*, *Času*, *Časopisu českého muzea* aj. Používal při tom řadu pseudonymů (Jaroslav Sázavský, Jaroslav Skála, Jaroslav Smiřický...).

⁷ [Peer] – toto jméno se nepodařilo se přečíst.

⁸ Bílek František – viz JŠB 25

[dopis 22,5 x 14,6 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

Drahý bratře,

jak ze zkušeností víš, dostává autor od nakladatelů své výtisky až poslední. Proto teprve dnes mohu Ti poslat poslední své dvě knihy¹.

Tisknu Ti ruku za Tvůj článek v “Slovníku”². Posílil jsi mě – až je mi teď úzko – zklamali Tvé naděje. Jenom o to Tě prosím, co v mém díle najdeš vadného, přímo mi vytkni – alespoň dopisem – budu ti za to upřímně vděčným, znáš mne a víš, že moje autokritika není valná.

Nepohněval Tě nějak můj poslední list? Snad’s mu neporozumněl dobře, vytryskl z lásky i hořkosti, mluvili jsme o Tobě s Xaverem³ a pod dojmem toho hovoru jsem Ti psal.

A co říkal, že žádáme o probošství⁴? Byl to nápad Xaverův a měl s námi jíti i Brodský⁵, ale ten v poslední chvíli odepřel – nechce si to pokazit, neboť touží ještě po děkanství Karlštajnském, kdežto moje kněžská kariéra už je definitivně uzavřena. Jak víš žádal Xaver několikrát o kanovníctví Vyšehradské, já jednou, zpupný pan Burian⁶ však prohlásil, “že si více žádnou veš do kožichu nenasadí” – (poslední veš, kterou v něm měli byl patrně + Kulda¹) – nebylo tudíž jiné formy, kterou by se dalo panstvu říci, že na to plijem, než nežádat o žádné z vypsanych míst kanovníckých – ale podati si dost špičatě stylizovanou žádost’ o probošství přímo Císaři Pánu.

¹ Z kontextu není jasné, o které dvě Baarovy knihy se jednalo. V roce 1911 vydal Baar povídky *Z duchovní správy*. V roce 1912 pak tituly: *Kohouti* (2. díl Farských historek), *Skřivánek a jiné povídky*, *Páter Kodýtek a jiné povídky*. Z následující korespondence vyplývá, že se snad jednalo o jednu knihu povídek a nové vydání románu *Cestou křížovou*.

² Bouška zpracoval heslo *Baar Jindřich Šimon* do *Českého slovníku bohovědného* (I. díl, pořádaný Dr. J. Tumpachem a Dr. A. Podlahou, Praha 1912). Vydavatelem slovníku byla Cyrillo-methodějská knihtiskárna a nakladatelství Václava Kotrby. Heslo se nachází na s. 822–823 pod autorskou značkou [S. B-a.] = S. Bouška. Do slovníku přispíval i Baar (pod značkou *Ba*. lze např. nalézt v tomto I. dílu na s. 823–824 jím zpracované heslo věnované jeho strýci Josefu BAAROVÍ, faráři v Putimi (31. 10. 1835 Klenčí pod Čerchovem – 15. 12. 1907 Putim). Heslo *Bouška Sigismund Ludvík O. S. B.* bylo zpracováno v II. díle slovníku (s. 390–391), který vyšel v Praze r. 1916 se stejnými pořadateli a vydavatelem. Bohužel zde již nebylo uváděno, kdo heslo zpracoval.

³ Xaver = Dvořák Xaver.

⁴ Poté, co v roce 1910 nedopadla pozitivně pro Baara (podobně jako před tím pro Xavera Dvořáka) žádost o kanovníctví na Vyšehradě, rozhodli se oba, že si podají žádost o probošství. Byla to odvážná akce, jakási manifestace proti byrokracii a konzervativnosti církevní hierarchie. „V konci března 1912 však provedli se Xaverem husarský kousek. O kanonikát se neucházeli – ač stallum starou doménou čes. spisovatelů – podali žádost přímo k císaři – o probošství. Věc neslýchaná, drzost úžasná... ! – tou formou, kteráž snad mezi kněze nepronikla ani na venek, aby ‘opovázlivost’ nerozesmála, dali na jevo panstvu své suverénní stanovisko. J. Brodský podobně pohořel s děkanstvím na Karlštejně. A přece tito tři katol. spisovatelé: Dvořák jako něžný básník Eucharistie, Baar a Zahradník jako oblíbení autoři tehdy udržovali svými povídkami náboženského ducha v rodinách.“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 302).

⁵ Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 26

⁶ Burian Josef – viz JŠB 10

Buď zdrav a vzpomeň si někdy na Svého starého Kameráda

J. Š. Baara.

V Ořechu 22/2 12.

[popis: dopis 22,5 x 14,6 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Kulda Beneš Method – viz SB 3

Broumov 15. 3. 1912

Milý příteli,

děkuji ti za dar, za Tvé dvě nové knížky. Už je znám, první sbírku povídek jsem si hned koupil, jak vyšla, a Kříž. cestu mám z dřívějška. Ale mně je vše od Tebe milé a vzácné. Obavou o Tebe mě naplnila zpráva Tvá, co jsme s Xaverem udělali¹. To víš, z novin se nic nedovím, a nikdo mi nepíše z liter. přátel, tak jsem nic nevěděl. Byl to sice genialní tah, pozlobili jste ty pašy vyšehradské, ale – ale – neuškodils sobě do budoucna? Xavera už dávno celá hierarchie odstavila a nepočítá s ním, je až bolestno na to myslet! Strašno. Mám Xavera tolik rád, že bych ho rád dávno viděl na místě nejvyšším. On, taký umělec, paedagog a duše tak zbožná a přece těm čepičárům nahoře se nehodí! Je to zrovna kletba u nás, kdo ze kněží věnuje se umění. Má pravdu Bloy², že katolíci mají nenávist přímo ďábelskou ke všemu umění. “Čech”, samospasitelný orgán kleru vysokého, vůbec ignoruje všecku literaturu a zmiňuje se jen o *broji*, jež produkují klerikální tiskárny. A to ještě ne všeho si všimne.

Je mi hořko žít, milý Baare. Přehořko. A není pomoci ani naděje na nic, než živořit a zhynout. S Prombergrem³ nic není. Je to kšeftař jako jiní. Hrdlovat jsem se s ním musil o každou částku honoráře. Je to tak hnusně sprosté až k dávení. Liberalní tisk zaplatí, samozřejmě bez prosby, ale u nás si myslí každý Kotrba⁴, Promberger atd – že dělá milost spisovateli, dává mu na upomínku dávno minulý honorář, babku. Já mu udělal present nesmírný svou studií o Lullovi⁵, který u nás nikdo neocení. Mně to stálo sta zlatých.

Na tvou výzvu asi mi Promberger po několika měsících (!) odpověděl na můj dopis. Nabízí mi, abych se do Olomouce přestěhoval a převzal redakci N. Obzoru, Knihovny kalendářů atd, všeho, co vydává a vydá, a zároveň obstaral korektury ! (!), tedy i vedle redaktora mnohonásobného, dělal korektora (!) a spolurádce ve všem podniku vydavatelském. Za to vše by mi dal 1000 zl ročně. Z toho bych ovšem si musil platit byt, stravu, obsluhu, šaty

¹ Žádost Baara a Xavera Dvořáka o proboštvství – viz JŠB 45

² Bloy Léon – viz JŠB 44

³ Promberger Romuald – viz JŠB 40

⁴ Kotrba Václav – viz JŠB 20

⁵ Lull Ramón – viz SB 22

atd. A motivuje svůj návrh tím, že mu 2 účetní, nebo cos podobného, odešli ze kšeftu, tedy bych já to vše měl nahradit jako Mädchen für Alles¹.

Věc sama padá už tím, že mě opat pryč nepustí. Že prý by mi mohl opat dál platit, co mi patří, i v Olomouci. Směšno, 20 zl měsíčně. Z toho já žiji t. j. jako žebrák. Moje místo kaplanské dal opat v Polici P. Ant. Krásovi²; znáš ho. Studoval s námi, potom profesuru na něm. univ. v Praze, potom suplentoval zde, ale zkoušky nedělal a proto musil z gymnasia pryč. Opat ho poslal potom na víd. universitu znovu studovat, a on tam flámoval ve Vídni a nedělal nic. Vrátil se a lenošil tu. A za ty všechny zásluhy je kaplanem v Polici, kde já byl 10 let a odkud jsem šel pryč, ježto mě “Farská panička”³ pronásledovala až k zešílení a farář od ní našťvaný spolu. Nechtěl jsem jí sloužit a dělat jí psíka v kuchyni. Chtěl jsem z Police do Břevnova. Ale opat řekl (mě ne, svým věrným!) že by mě tam navštěvovali čeští spisovatelé, to že nejde. A tak jsem už 4. rok zde posledním konventualem. Loni jsem z nařízení jeho dělal farářské zkoušky s P. Vilémem⁴, zdejším kaplanem. Teď až umře některý z našich českých farářů, dostane faru Vilém, a až zemře druhý, potom snad já. A to mi dá ves Bezděkov⁵, kde farář umírá hlady, má třikrát do roka křest, 2 třídy školy a 60 zl. čtvrtletně z příjmů z důchodu.

A tak sedím doma ve své celle a studuji a maluji a nevyjdu někdy celé týdny ven. Poslední dobu studuji pilně japonské umění, barevný dřevoryt.

Pro Boha Tě prosím, porad' mi, co si počnu s Bitnarem⁶? Mou knihu Děti začal tisknout roku 1910 v prosinci, a dnes 15. března 1912 má teprve 8 archů vytištěno a přestal docela. Na žádný dopis neodpoví. Dal mi v září 1910 zálohu na “Sebrané Spisy” (!!!) moje 75 zlatých. Za práce v Meditacích je mi dlužen. Ať upomínám, jak chci, mlčí, neodpoví. Brodský⁷ ho *žaloval, marně. Nemá, nic nedá, neodpoví ani.*

Co si mám počít? Mohu dát knížku nyní jinému nakladateli, aby ji sázel znovu?

Vydal bych rád některé věci své, ale nemám nakladatele t.j. nikoho, kdo by též něco dal za ně. Svě “Legendy” jsem dal Odehnalovi⁸ docela zadarmo, ale už to víc neudělám.

¹ *Mädchen für Alles* – (německy): Děvče pro všechno.

² KRÁSA Antonín (25. 11. 1869 Staré Brno – 15. 12. 1923 Břevnov) – katolický kněz – benediktin. Působil na farách v Břevnově, Polici nad Metují a poté znovu v Břevnově.

³ Narážka na Baarovu románovou postavu „farské paničky“ a poměry ve stejnojmenné knize.

⁴ P. Vilém – nepodařilo se zjistit, v této době není žádný Vilém veden v katalogu cleri pro Broumovský klášter.

⁵ Bezděkov – Bouška se stal farářem v Bezděkově na jaře roku 1914 – viz SB 29

⁶ Bitnar Vilém – viz JŠB 9

⁷ Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 26

⁸ ODEHNAL Antonín – nakladatel v Brně. Jeho nákladem a tiskem vydal v roce 1904 v Brně Bouškovu knihu Legendy – viz JŠB 30.

Má Pietas¹ je rozebrána dávno, Vánoce² též, Duše v přírodě³ dávno též. Legendy bych bych vydal lacině bez obrázků, a Studií celou knihovnu! Když jsem nabízel Tumpachovi⁴ do “Vzdělávací knih katol.” svou velikou knihu o Jacintu Verdaguerovi⁵, odepsal mi za věčnost, že má “překladů” dost! A to je professor universitní! A byl bych do té knihy dal velikou anthologii ze všech děl Verdaguerových.

Já nemám pro své knihy nakladatele, – a jakýsi Janota⁶ vydá u Kotrby překlad z Mistrala⁷!!! Prosou! a z katalanského volného prosaického překladu Verdaguerova! Tedy ne ne z originalu, ne veršem, ne formou originalu! To je děs!

Promberger mi nabízel za knihy moje honorář 12 až 25 korun! Slyš!

A když jsem mu odepsal, že jsem nikdy nic nevydal laciněji než arch za 20 zlatých, a že mi jen Bitnar nabízel 16 K za arch mé knihy Děti a že jsem mu to jako příteli hloupě dal, – tu mi slibuje, že když se k němu do Olomouce přestěhuji, budu mu dělat korektora atd., že vydá mé věci arch za – 16 K! To je summum⁸ u něho.

Už jsem mu odpověděl.

V N. Obzoru⁹ jsem chtěl tisknout svou knížku Návštěvy¹⁰. Poslal jsem cyklus básní z ní redaktoru, on otiskl stránku v 1. čísle a ve 2. už nic. – – –

Tak vidíš, že mi není pomoci.

Ani intence nemám, jsem jako žebrák. Ty jistě nemáš též, a pakli tož po 1 Koruně, že? Zde časem dostaneme z Vamberic po 1 Marce. Ostatní mše si rozeberou (à 2 K) páni bratři

¹ *Pietas* – Bouškova první tiskem vydaná básnická sbírka (vyšla v roce 1897).

² *Vánoce* – vzpomínky (vyšly v roce 1903, potom v roce 1911 rozšířené pod názvem *Děti*, další rozšířené vydání vyšlo v roce 1917).

³ *Duše v přírodě* – Bouškova básnická sbírka (vydaná v roce 1904).

⁴ ThDr. TUMPACH Josef (20. 12. 1862 Osek u Rokycan – 20. 11. 1916 Praha) – katolický kněz, kanovník u sv. Víta v Praze. Spisovatel – autor prací s náboženskou tematikou, bibliograf, překladatel z latiny a němčiny. Profesor církevního práva a křesťanské sociologie na pražské univerzitě. Redigoval Časopis katolického duchovenstva, kde také kromě Vlasti a jiných listů publikoval. Byl také zakladatelem a redaktorem různých katolických vzdělávacích knižnic. Spolupracoval s Antonínem Podlahou na *Dějínách a bibliografii české katolické literatury náboženské 1828–1913* (Praha 1912–1923).

⁵ Verdaguer Jacinto – viz JŠB 40

⁶ PhDr. JANOTA Otokar Jindřich (2. 7. 1882 Praha – 1919 Zbraslav) – český romanista (studia v Praze, Římě, Lausanne), filolog, básník, překladatel, středoškolský pedagog, lektor španělštiny na Karlově univerzitě v Praze (od r. 1903). Autor odborných prací z romanistiky.

⁷ Mistral Frederic – viz JŠB 2

⁸ *Summum* – (latinsky): nejvyšší, největší.

⁹ N. Obzor = Nový obzor.

¹⁰ *Návštěvy* – knihu básní a vzpomínkových textů se Bouškovi nepodařilo vydat. Proto uveřejnil její části časopisecky na pokračování pod hlavním názvem *Z knihy Návštěvy* v Novém obzoru v letech 1912–1913. Šlo celkem o čtyři pokračování: 1.) *Prolog, Duma, Píseň pro hudbu*; Nový obzor 2, 1912 (leden), č. 1, s. 26.

2.) *Ráno, Do památníku*; Nový obzor 2, 1912 (duben–květen), č. 4–5, s. 188.

3.) *Manželům, Školačce, Do památníku*; Nový obzor 2, 1912 (červen), č. 6, s. 259.

4.) *Machovské vzpomínky, Z městečka Machov*; Nový obzor 3, 1913 (leden a červen), č. 1 (s. 15–19), č. 6 (s. 60–65).

Němci mezi sebou. Čech je tu parion¹. Do slova. Vypůjčit si peníze také není kde. Nabízejí se se mi laciné nádherné japonské dřevoryty od starých zemřelých mistrů, v ceně od 3 zl – ale kdež! Nechtěl bys sobě koupit něco? Mám je z ciziny. Pozdravuje tě

S.

[dopis 18,7 x 14,8 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ *Parion (pária, pariové)* – z tamilského Parijan, Parijaz. V původním významu nejnížší kasta či kmeny, které považovány za rasově nižší (v Indii a Barmě), nesměli uzavírat sňatky s Hindy. V obecném přeneseném smyslu slova příslušník nejnížších vrstev, člen opovrhovaného národa, vyvrhel, vyděděnec.

Drahý bratře,

děkuji Ti za srdečný Tvůj list. Je strašnou obžalobou a zachová-li se v mé korespondenci – příšerně osvětlí jednou poměry, v nichž jsme musili žít.

Bláhový, myslíš, že ještě něco očekávám v církvi boží? Má kariéra kněžská je definitivně ukončena. Autor “Farské Paničky” by dělal jen ostudu kanovníkům,proboštům, vikářům, konsistorním radům a celé té smečce ješitné ... Proto o žádné z uprázdněných míst kanovnických už více nežádám, učinil jsem tak jednou – víc pro svého životopisce – abych mohl podati důkaz, že jsem nebyl “capax”¹ státi se víc – než farářem vesnickým – což je konečně dost, neboť na své vsi cítím se býti knězem především, který káže, zpovídá, křtí, pochovává a co ti tam na těch měkých křeslech pod mitrami? Jsou ještě kněžími Kristovými? ...

Proto je moje perspektiva přede mnou jasná: musím do penze a pujdu, jakmile dostoupí 1000 zl – což bude – nepovolá-li si mne zatím Pán Bůh na věčný odpočinek – asi za 8 roků. Do té doby chci si namamonit tolik, abych si mohl koupit někde baráček se zahrádkou alespoň tak velikou, abych se mohl položit na její zelený drn a říci: ležím na svém – jak to řekl Herben?² “ten sloupec země pode mnou až do středu země a ten sloupec vzduchu nade mnou až ke slunci – je můj” _____

Na faře jsem pořád v cizím ...

Omezují se proto a šetřím a – odpusť – ani ty dřevoryty si nedopřeji – jen abych k metě své se o groš zase přiblížil. Bude-li mě mítí Pán Bůh rád, dá se mi dožít té samostatnosti a pozlatí tak alespoň západ mého života.

Intence dostávám jen z konsistoře – nesmím je ani odjinud brát – je o tom přísný ferman³ konsistorní. Píši na kvap – protože spěchách s odpovědí, tak že bohatý Tvůj list nelze

¹ *Capax* – (latinsky): dost schopný.

² HERBEN Jan (7. 5. 1857 Brumovice u Hodonína – 24. 12. 1936 Praha) – novinář, literární kritik, spisovatel – průkopník uměleckého realismu, publicista. Dle rodinného přání se měl stát knězem, ale vystudoval češtinu, historii a zeměpis na univerzitě v Praze (doktorát získal v r. 1886). Na přelomu století přešel z katolické církve k evangelíkům. Jeho hlavní tvůrčí období je svázáno s vydáváním časopisu *Čas* (1886–1915), hlavním tiskovým orgánem realistické skupiny s T. G. Masarykem. Jeho hlavními knižními tituly, spojující v sobě prvky beletrie, dokumentu a publicistiky, jsou *Do třetího a čtvrtého pokolení* (nedokončeno, postupně vydáváno od r. 1889) a *Hostišov* (1907). Po r. 1918 zastával mnoho funkcí (mj. byl senátorem), byl členem Národní strany práce a později strany národně socialistické, v letech 1925–1927 byl členem redakce Lidových novin.

³ *Ferman* – (z *perštiny*: *fermán*, *fírmán*) = rozkaz. Původně se toto slovo používalo v Turecku a vztahovalo se na sultánovy rozkazy, které byly určeny nejen pro Cařihrad, ale i pro provincie. Rozkaz obsahoval různé náležitosti a před čtením byl přikládán na čelo na znamení úcty k sultánovi. Slovo se přeneseně používalo ve významu: úřední výnos, nařízení, rozkaz, vyhláška, oběžník.

zodpovědět mi úplně. Nechám si to na příště – až zase bolestná nálada vtiskne mi pero do ruky. Nám nelze jinak – bratře – než padat dál po¹ Křížem a vléci se na svou Golgotu ...

Líbá Tě a ruce tiskne

Tvůj

Jindřich.

21/3 12.

[dopis 22,5 x 14,6 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ [Má býti ,pod' – chybí ,d'.]

[b. d. – razítko 1917]

[adresa]/

Slovutný pán
Jindřich Baar,
farář spisovatel
v Ořechu.
p. Řeporyje u Prahy.

[razítka Bezděkov nad Metují – Bösig a. d. Mettau – b.d.;
Řeporyje 5. xy. 1917]

Milý Baare, K. D. – L.¹ už mi dvakrát urážlivě psal, že “Týn” chce jeho A. zabít, že jsme bezchar., zrádci atd. – předrážděně a dětinsky. Že prý Č.A.T.² vyzvala ho, aby A. přenesl do Prahy (dodnes nic o tom nevím!) atd. Odpověděl jsem mu už podruhé obšírně a list ten posílám teď zároveň Xaverovi³, aby Ti ho dal též číst a spolu direktivu, jak se chci zachovat a my, abychom jednali stejně.

Prosím Tě, v tom dopisu už Tě zvu, a teď tady ještě: přijed’ ke mně, hned jak můžeš, ústně bychom vše si vyřídili a Ty zase s X. v Praze bys mohl dále to realizovati. Přijed’ dříve, než začne zpovídání. Prosím Tě! Jedešli ve 3/4 11 ze severozáp. nádraží, jsi v 5 h. v Polici na nádraží, tam tě čekám, ke mně je 1/2 hodinky⁴. Toužím po Tobě a zde uvidíš poklady umělecké.

¹ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

² Č. T. A. = Československá akciová tiskárna.

³ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁴ Ke mně je 1/2 hodinky = Bouška působil od 19. 4. 1914 jako farář v Bezděkově (německy Bösig), který je zhruba půl hodiny od Police nad Metují (farářem jmenován o několik dnů dříve dne 5. 4. 1914). Fara patřila pod benediktinský klášter v Broumově. Bouška zde působil až do roku 1924 (v letech 1920–1924 měl navíc na starost faru v Machově). Bezděkov, s kostelem sv. Prokopa, školou a poštou, byla chudá osada, ale budova fary byla příjemná a osadníci také. Na zdejší faře přivítal, pohostil, ubytoval Bouška řadu svých přátel z řad umělců. V Bouškově fondu se dochovaly nákresy fary a dokonce kolorovaný výhled z okna fary do kraje. „*Oznamuji Vám, že jsem se stal farářem v Bezděkově - socius dolorum. Byl jsem tu prvních 14 dnů, ba 21 dní - a štola má obnášela “60 krejcarů”. 20 kr za modlení. 40 kr. za křest. Druhou neděli sbíralo se na spolek sv. Bonifáce, to musím odvést. Prosím Vás o radu. Víte, že v Novém věku jsem měl povídku. Zorali mi ji, korekturu mi neposlali vzdor ustavičné žádosti! Psal jsem o honorář – nic – psal jsem znovu - zase nic. Napsal jsem Dr. Mazancovi list, poslal mi 5 zlatých. Potom na nový list za dlouho 15 korun. Já ale žádal za každý sloupec feuilletonu 1 korunu. Mám tedy dostati více. Porad’te! Dostanu? jaká je tam sazba za feuilletonovou povídku? Mám zde ročně od kláštera 200 zlatých fix, k tomu dříví, pivo, něco obilí. Za školu 0. Lid je tu ale hodný. Mám denně kázní: májovou pobožnost (dle své Mirjám) upravena, a kostel je denně plný! Ze 3 farností sem jdou houfně lidé. V 1/2*

Líbá tě Tvůj

Sigismund.

Ještě lépe: Státní nádraží. Večer 1/2 9 (8.25) vyjedeš na Choceň. v 1/2 4 z Chocně sem, zde jsi v 1/2 6 ráno, u mně v 6 hodin!! Ode mne též noční vlak v 1/2 10 odjíždí, v 1/2 6 h. v Praze.

[dopisnice 9 x 14 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky/

8 večer začínám. zpíváme, hraju harmoniu dole u jeskyně Lourdské, Svatohorské Zdravas zpívají děti. Tedy duchovní radosti zde budou a to jediné mě těší. 'Katolická Literatura', to je vše u nás švindl. zakrvácel jsem se a cui bonum?'" (Bouška nezjištěnému 13. 5. 1914, fond J. Š. Baar, Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čechovem, oddíl korespondence cizí).

JŠB 47

Drahý bratře,

lístek, který's mi poslal dne 5. února velice mě překvapil svým obsahem. Čekal jsem denně, že mi Xaver¹ pošle list, o kterém se zmiňuješ, dny prochaly pošta nic nepřinášela, mrzelo mě, že Tě nechávám tak dlouho bez odpovědi, a tak včera – dne 14. února – jel jsem do Prahy. V tiskárně Č. S.² mi řekli, že X. Dvořák stůně a tak mi nezbyvalo, než vyhledati ho v bytě, kde jsem dosud nikdy nebyl. Doptal jsem se však a zastihl Xavera opravdu vážně churavého krčním neduhem jakýmsi a v prašpatné náladě.

Podal mi nejdříve Tvůj list, který platil i mně, pak mi ukázal i list Dostálův³ i Tvůj korrespondenční lístek, který ho velice urazil.

Pravdou je toto:

Dne 10. ledna ve 3 hod. odpo. sešli jsme se v Českoslov. tiskárně a Kuška⁴ přiznal, že vyjednávali bez nás s K. Dostálem o koupi "Archy"⁵. Nedošlo k tomu pouze proto, že Dostál jako hlavní podmínku uvedl, že on (Dostál) zůstane redaktorem, dokud bude chtít. Na to tiskárna nepřistoupila, přerušila s ním jednání a pozvala nás.

Nevidím v tom nic nečestného. Už jsme se smáli + Škrdlovi⁶, že se učinil "doživotním" redaktorem Vlasti⁷. Co bylo tam hříchem, nemůže zde být ctností. Je těžko z Prostějova redigovat list vycházející v Praze. Ale nijak jsem se proto na Karla¹ nezlobil; kdyby on byl býval redaktorem, stejně byl bych k práci se přihlásil; ani ve snu mi také nenapadlo, že by se mohl cítit nějak dotčena založením nového listu v Čechách, listu, který nijak nechce konkurovat s Archou, která má zcela jiný směr, útočný, apologetický, vědecký, kritický – kdežto nám se jedná pouze o umění – nechceme pěstovat polemiku ani politiku. Teprve po přečtení Tvých listů vidím, že Karel se domnívá míti opravdu monopol na katol. literaturu, že je rozhněván, že má chuť zakazovat a rozkazovat co smíme a nesmíme a to mě překvapuje. Očekával jsem, že "Týn" s radostí uvítá, v "Arše" ho jako bratrský list doporučí a k práci se přihlásí. Či jen na Moravě smějí vycházeti naše listy? Mně napsal Dostál, že chce

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² Tiskárna Č.S. = Českoslovanská tiskárna.

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁴ Kuška Josef – viz SB 11

⁵ *Archa* – revue založená v roce 1912 K. Dostálem–Lutinovem jako pokračování či náhrada někdejšího Nového života. V době 1. světové války byla kritizována za prorakouské ladění. Archa se stala po vzniku Družiny literární a umělecké v Olomouci v roce 1913 tiskovým orgánem tohoto sdružení. Přestala vycházet v roce 1948.

⁶ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

⁷ Vlast – viz JŠB 1

ode mne něco belletristického pro “Archu” a že doufá, že zůstanu staré lásce věrným. To jsem také chtěl; ale dnes nabývá to všechno zcela jiné tvářnosti. On se snaží “Týn” ubít, posílá po redakcích katolických oběžníky a to je nebratrské.

Nám ovšem musí na tom záležet nyní, abychom “Týn” udrželi. Ty ho nemůžeš redigovat ani já, protože jsme zastrčeni v Tramtáriích a trvá malou věčnost, než přijde dopis z tiskárny. Proto jsem stál na tom – a pak i ohledů církvě–politických – aby se stal redaktorem Xaver sám. List vyjde v těchto dnech. Včera tiskli už třetí arch. Je slýcháno, aby za necelý měsíc uveden byl v život list tak vážný? Posud', jaká intenzivní práce to musila být, napsat řadu listů, sehnat příspěvky, vybrat z došlého braku práce hodnotné – a mohl bys se vážně zlobit při tomto čísle, že Ti nebyly zaslány korektury? Korektury, které se přímo trhaly sazečům z rukou, aby co nejdříve mohly se dostat pod lis? A Tys mohl napsat Xaverovi, že se stal redaktorem proto, aby si zlepšil pensí? Na veřejném lístku mu to psát! Co ti to jen, Zigo, napadlo! Víš, že Xaver je odhodlán vzdát se redaktorství, neomluvíš-li se mu? Už nejsme děti, abychom se takhle škorčili a činili se směšnými před veřejností. Za pozvání děkuji upřímně. Přijedu určitě k Tobě, přivezu Ti své knihy – ale až nebude sibiřská zima a nastanou “časové pokojní”. Tak prosím Tě, bratře, jménem dobré věci, piš moudré psaní Xaverovi a přísné Dostálovi, nechce-li s námi, tož alespoň ať neuráží a neštve. Líbá Tě srdečně Tvůj Tě milující bratr

Jindřich.

Ořech 15/II. 17.

[dopis 19 x 14,7 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Karel = Karel Dostál Lutínov

18. 2. 1917

Quiquagesioma.¹

Milý příteli, potěšil mě Tvůj list a vybavil mi dávná léta našeho přátelství, kdy jsi mi ještě psával a na Boušku nezapomněl. Teplo vane z něho, je psán od srdce k srdci. Xaver² se durdí, píšeš, že můj lístek “ho velice urazil”.

Bože můj, děti, genus irritabile vatum³, nepřevracejte pravdu a nehledejte urážek, kde jich není! Citoval jsem v odpovědi dopis Dostálův! To nebyla má “urážka”, nýbrž Dostálova slova! Což oba ještě nerozumíte? Já přece stojím při Vás pevně a věrně, mám Vás oba rád, a když mi Xaver psal, že D.⁴ “štve” proti Týnu a když mi hned na to D. o věci té psal, tu jsem dle povinnosti své Xaverovi referoval o tom, co D. píše. A Xaver se urazil a zlobí se na mě? Vy jste děti opravdu. Uvaž, že mi je letos 50 let a Vy se mnou jako s dítětem nezkušeným se hašteříte. Rozesmál jsem se na celé kolo ...

Stojím mimo celou věc,
mimo všechny strany, redakce a Tiskárny.

Vývoj celé situace je tento:

1. Xaver mi už léta psával o svém plánu: založit v Praze revui s 3 redaktory: Ty, Xaver a já. V principu byl jsem pro tu věc vždy, jen se jednalo o nakladatele.
2. Pak mi psal Xaver a žádal, abych k poradě přijel do Prahy. Že Česk. tisk. chce list vydávat. A spolu psal mi i Kuška⁵, abych přistoupil do akciového družstva, že mě chtějí za výbora zvolit, mohli měsíčně jezdit do Prahy. Teprve od Kušky jsem zvěděl, že K. je předsedou, o celé Č. A. T.⁶ jsem nevěděl zholo nic. Kuškovi jsem otevřeně psal, že k Č. A. T. nemám důvěry, domnívaje se, že tam je čímsi Bitnar a Dr. Mazanec⁷, kteří mě oba okradli. Kuška mi vysvětlil věc a obavy rozptýlil. B.⁸ i M.¹

¹ *Quiquagesioma* – (latinsky): padesátiny.

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ *Genus irritabile vatum* – (latinsky): Popudlivé plémě básníků. (In: Horatius, *Listy* 1, 2, 102).

⁴ D. = Dostál-Lutínov Karel.

⁵ Kuška Josef – viz SB 11

⁶ Č. A. T. = Československá akciová tiskárna.

⁷ MAZANEC Gustav – Vilém Bitnar a Gustav Mazanec vydávali v letech 1907–1916 nezávislý kulturní týdeník *Nový Věk*.

⁸ B. = Bitnar Vilém.

pouze tisknou v tiskárně, nic víc. Mezitím Bitnar navrhl tiskárně, aby dotiskla mou knihu Děti², kterou už od r. 1910 tiskne pokaždé v jiné tiskárně kousek a všude je dlužen.

3. Přišel sjezd v Praze. Mě to stálo peníze a co se vyjednalo, víš. Sám jsem navrhnul, aby byl jen Xaver jmenován redaktorem na listě. t. j. my tři abychom list redigovali a on pouze byl uveden. Důvody jsem uvedl. List byl sázena já si vyžádal korekturu své části v I. čísle. Mlčeli, i X. i tiskárna. Potom výmluvy, že je pozdě, Xaver zase, že on sám korekturu vede, že učí se francouzsky atd.
4. Korekturu jsem chtěl a měla se mi poslat. Nebylo dobré vůle. Jsemli spoluredaktorem, pak byla povinnost nakladatelstva, aby mi kartáčové otisky³ celého prvního čísla poslali. Abych věděl, co tam je a popřípadě mohl upozornit, co by tam býti nemělo, nebo mohl opravit, zlepšit něco. Nejsemli spoluredaktorem – a nejsem, ani Ty nejsi – pak na mou žádost měl se asi poslat kartáčový otisk mé studie o Mistralovi⁴, z důvodu lingvistického, poněvadž už 1/4 století mi sazeči všech tiskáren orají v mých textech provençalských a katalanských. Výklad Xaverův je naivní. Frančtina není provençalština. Polština není ruština. A právě sazeč, nebo redaktor, korektor, jenž umí francouzsky, “opravoval” mi dosud provençalská slova na francouzské formy.

To je jasné, že?

Co píšou, jsou jen zásady, principy, a ne osobní vztahy. Netoužím po redakci a žádnou bych nevzal⁵. Není to žádný med. Ale Xaver musí redaktorem zůstat, už z toho důvodu, že již začal⁶ a že bydlí v Praze.

5. Mezi tiskem Týnu psal mi Xaver, že Dostál štve proti Týnu. A už se i D. sám ozval. Žasnu nad tím, máš pravdu, on je druhý Škrdle⁷, já – já – já., “malý Kohnek”⁸ mu říkají na Moravě. Vysoké kramfleky a cilindr – aby se zdál větší. To jsem mu dávno vytknul otevřeně. Mně psal o bezpráví, jaké se mu stalo tím, že založen Týn “konkurenční list” jak on bájí.

¹ M. = Mazanec Gustav.

² *Děti* – Bouškova kniha povídek (vyšla celkem třikrát v letech 1911, 1918 1927). Nakladatelem byla Československá akciová tiskárna.

³ [toto podtržení červené – asi někým jiným než Bouškou]

⁴ Bouškova studie o Mistralovi *Studie o Mistralovi* vycházela v 1. ročníku Týnu (1917, s 14).

⁵ [Celá věta podtržena červeně – zřejmě Baarem při čtení. Podobně i v dalších částech dopisu čtenář používá k zvýraznění slov a vět červené a modré tužky.]

⁶ [podtrženo 2x]

⁷ Škrdle Tomáš – viz JŠB 1

⁸ Narážka na osobu Theodora Kohna – na viz JŠB 34

6. Stala se ale chyba stejná od Č. A. T., která za našimi zády vyjednávala s D. a mně se nic neřeklo. Teprve od D. jsem to zvěděl. Chtěli koupit? Archu. Dostál mi píše: “Hned jsem si myslel, že jsi špatně informován. Před 7–8 měsíci obrátila se na mne Č. akc. t. listem, abych přenesl Archu do Prahy. S největší ochotou jsem jí vyšel vstříc a odhalil nejintimnější admin. poměry listu. Neodpověděli. Až k Vánocům mi na urgenci sdělil tajemník, že založení konkur. listu je neodvratné. (Má poznámka: napsal tajemník slovo: “konkurenčního?”) Z Prahy se mi sdělilo, že se jedná hlavně o Xavera, který je v pensi a potřebuje zaměstnán a finanční přilepšení ...¹ (Zde máš, Baare, doslovně citováno, co Xavera urazilo a urazit musilo! Nesmí, ale mně psát: Tys mohl napsat Xaverovi, že se stal redaktorem proto, aby si zlepšil pensi?” Rozumíš již, jaký nesmysl to tvrdíš?) Dále píše Dostál: “Xaverovi jsem několikrát po Baarovi vzkázal, že jsem ochoten s ním se o redakci rozdělit.”² Teď nevím, komu věřit? Tobě – Dostálovi? Ty píšeš jinak? “Dostál kladl hlavní podmínku, že zůstane redaktorem, dokud bude chtít. Na to tiskárna nepřistoupila, přerušila s ním jednání a pozvala nás.” Věřím Ti, ale proč jsi mi dosud sám ani neřekl, ani nenapsal tuto věc, že Dostál chtěl být doživotním redaktorem a že chtěl mít Xavera spoluredaktora?

Vidím, že nejte nikdo úplně upřímný ke mně, ani Tiskárna, ani Xaver, ani Ty. A takovéto *arrière-pensées*³ se potom trestají a jsou z toho mrzutosti.

Akc. tiskárna chtěla Archu “přenést” do Prahy. Dostál svolil. Redaktorem být nemůže dle zákona, když musí zůstat farářem v Prostějově. Všecku Škrdlovinu⁴ nenávidím, katol. umění bude i bez Dostála živo. V Praze je katolický cenný list nutný. O konkurenci nelze mluvit.⁵ Ta je pouze ve strachu⁶ Dostálově, aby nepřišel o monopol. katolictví v literatuře, – Škrdle II. Archa⁷ je list slabý, moravismu, prostějovismu. Osobní list faráře městského. V Oknech mnoho křiku jako z politické tribuny. To vše se mi hnuší.

Dle mého přesvědčení ale a zkušeností bylo by nemožno redigovati s Dostálem list jakýkoli, ať by s ním byl v redakci Xaver anebo my 3 všichni. Dostál je despot, jenž má za každou cenu své odchylné mínění, jen aby on stál na zvláštním stanovisku “svém” Z toho by byly boje ustavičné.

¹ [podtrž. modře]

² [Celá věta podtržena červeně.]

³ *Arrière-pensées* – (francouzsky): tajné, záluďné myšlenky.

⁴ Narážka na osobu Tomáše Škrdleho – viz JŠB 1

⁵ [Celá věta podtržena červeně].

⁶ [‘strach’ – podtrženo červeně]

⁷ Archa – viz JŠB 47

Naše trojhlavá redakce byla by možná a osvědčila by se, kdyby se prováděla skutečně. Nutno je ale, abys Ty i já dříve než se tiskne, měli v rukou kartáč. otisk čísla.¹ Myslím hlavně na zadní část, kde budou kritiky, zprávy, literární a podobné novinky a pod. Aby se tam nikdy nezatrousilo nic, co by nám zbytečně a nerozumně nedělalo zlou vůli ve veřejnosti. Shodli jsme se na programu: práce umělecká, vědecká, - žádná politika, žurnalismus, žádné štvání a rvaní atd – žádné “dostálství”. Ad vocem program: Zde se stala chyba první: měl jsem dostat do ruky jako spoluredaktor znění programu. Kdo to psal? Ten text přece měl mluvit za nás tři!

Dle lícně Dostálovy soudil jsem, že se mu stala křivda, dle Tvé dopisu vidím, že ne. Vidíš, jak je nutno slyšet vždy obě strany. Proto² jsem psal Xaverovi a Tobě, prosil Xavera, aby ti poslal můj list (on mohl a neposlal! tys marně čekal) a žádal byste se oba vyslovili o Dostálovi a jeho věci. A? ... Xaver se urazil To je vše. Vysvětlení žádné. Teprve Tvůj list mě dnes informuje. Ale i Ty bloudíš: Vyčítáš mně, co řekl Dostál. – Nu, teď už je jasno, Baare? Vidíš, že je nutno, abys přijel. Tento dopis hned Xaverovi pošli, abych nemusil psát totéž i jemu. Nemám teď času.

Líbá Tě Tvůj Sigismund.

Ještě něco o tom “přilepšení”. Redakce dostane 20 zl za jedno číslo. Xaver mi píše: 10 K dá korektorovi za 1. korekturu, druhou dělá sám. Dopisy, frankatury³ stojí 10 K, zbude mu tedy 20 K za číslo. Rád věřím! Ani tolik nezbyde později, kdy bude práce víc. O přilepšení nelze myslet. Ale ani jinak. Budeli Xaver psát jen verše do Týnu, kolik dostane honoráře? (Ač on by ze svých zkušeností, liter. styků, ze svých vědomostí professorských, katechetických atd – . měl psát mnoho prosy!⁴) Tedy, kdo o tom “přilepšení” mluvil, byl osel. A byl to jistě někdo z lidí z Č. A. Tiskárny. Když já jsem na schůzi řekl, že 2 zl za str. je málo pro mé studie literární, osopils se tam na mě přede všemi a žádal totéž pro svou belletrii, jako bych já byl nikdy nic podobného nepsal a nedovedl snad. To mě zamrzelo. Jsem starý literát jako Ty a snad i starší, a vím, která práce stojí člověka více námahy, studia, pomůcek, knih, peněz, literatury atd. hledání, dopisů, port, pošt atd atd – zda povídka či literární studie, kde kvůli jedinému slovu a datu a pramenu třeba ztráviti léta času a sta zlatých výloh.

Tedy ani já sám nečekám zlepšení svých poměrů od Týnu.

Co jsem dosud tiskl byly veliké presenty kolika set zlatých, jež jsem dával redakcím a honorář? Lépe o tom mlčet.

¹ [‘kartáč. otisk čísla’ – *podtrženo červeně*]

² [*podtrženo 2x*]

³ Frankatury – poplatky za dopravu poštovních zásilek.

⁴ [mnoho *podtrženo 2x*]

Jedině, kdo je relativně placen lépe, jsi Ty. To je přirozené u románů a povídek. Ale Xaver nebude mít z Týnu než výlohy a mrzutosti.

On se též zlobil na Tebě i mě, že jsme dali práce do I. čísla Archy. Dostál mě žádal o ni dříve než jsem o nějaké revui v Č. A. T. věděl. A kdyby! což nemohu psát kdy chci a kam chci? Od té zásady svobody slova nikdy neustoupím. Zodpovídám jen za obsah své práce, za práci samu. A ta byla vždy česká a ke cti české katolické literatury. Ergo!¹

Zdraví Tě Tvůj S.

[psáno rukou J. Š. Baara:]

Dne 25/II. 17. Obdržel jsem od Boušky podepsaný list na jehož zadní straně stálo: Milý Baare, posílám Ti odpověď Karlovu neotevřenou. Přečti si to sám – odpověz mu sám. Nechci už s celou věcí nic mít. Xaver na mé dva dopisy, že Karel to napsal “1x o tom přilepšení” (a já jen citoval Dostála! – mi odepsal velmi příkře. Mně!! A ty taktéž soudíš a mně jsi stejně psal. Vezmi na vědomí toto: Dodnes(23. února odpoledne!) mne ještě 1. číslo Týnu nedošlo ... To mluví za celé folianty! A před týdnem vyšel. Ani redakce ani administrace o mně neví, ač mě do Prahy volali, já utratil 50 zl – a teď Mouřenín může zase jít.

Dojde-li mě (sic) vůbec I. číslo Týnu, upravím do 2. čísla krátký článek o Mistralovi (dokončení) – a pak mi dejte pokoj.

Půjdu sám svou cestou jako dříve.

S. Bouška

List D'ův² mi nevracej.

Moje odpověď: Milý Bouško, přečti si mé dva listy znovu. Účelem jejich bylo, odstraniti nedorozumění mezi Tebou a Xaverem. Uznávám, že se Ti stala křivda, že Ti měly být poslány korektury – že jsi měl čísti slovo úvodní atd, ale omlouvám to překotným spěchem. Chtěl jsem odstranit a jak vidím neodstranil. Tím je moje úloha skončena. Byl bych Ti dal pokoj, kdybys nebyl korespondenci Sám vyprovokoval Svým lístkem. Na si oprávněně stěžuješ – já nezavinil a tudíž nejsem za to zodpovědným. Doufám tedy, že Ty mi dáš pokoj, budeme mít pak dva pokoje a zase na řadu let. Jak chceš! J. Š. Baar

25. II. 1917

¹ Ergo! – (latinsky): Tedy, proto.

² List D'ův = List Dostálův.

[nevím kdy dopsány Bouškou následující řádky, možná koncept odpovědi, která zůstala neodeslána ... viz mé poznámky v předchozí verzi edice]

Baar přijede ke mně!

Cítát: Bouška stojí u otevřené almary: v ní cigáry, tabák obyčejný i vojenský,
cigarety, fajfky, čibuky atd. – a praví:

“Toto všecko Tobě, Baare, dám, když neklekneš a nebudeš se mi klaněti. Nejsem básník, ale Ty jsi. Buď mi vítán! Sedni a zapalme si dýmku míru.”

Uvidíš skoro celé dílo mistra Váchala¹, spoustu děl od Arnolda Koblitze², celý japonský dřevoryt, naše mistry i cizí. Malé Museum a spoustu knih – a harmonium. A zahrajeme si. Je tu krásně. Jen brzy přijed', Jindříšku.

[dopis 21,2 x 17 cm, 6 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ VÁCHAL Josef (23. 9. 1884 Milavče – 10. 9. 1969 Studeňany u Jičína) – český malíř, grafik, dřevorytec, tvůrce nových grafických technik (mnohobarevný tisk z jedné desky), spisovatel – autor různých textů a tvůrce vlastních knih, tiskař, řezbář, fotograf. Bouška obdivoval jeho umění. Seznámili se za 1. sv. války, Bouška si od Váchala koupil několik jeho prací a po odchodu Váchala na frontu finančně pomáhal Váchalově ženě Máše. Bouška měl ve svých bohatých uměleckých sbírkách mnoho Váchalových děl. Nechal si také od Váchala vypracovat několik ex libris a několik vyřezávaných dýmek. Váchal strávil v Bezděkově jako host několik dnů a z fotografického i materiálového svědectví (Váchalovy malované rukopisy) vyplývá, že tam byl Váchal skutečně šťastný. I když se Bouškovy a Váchalovy cesty styky později přerušily, což nebylo u Váchala nijak nezvyklé, setkali se spolu přátelsky na konci Bouškova života. „*Koncem srpna (1942 – pozn. edit.) zemřel Sigismund Bouška, „Starý přítel, jemuž přeji ráj!“ Ještě ke svátku sv. Josefa Váchalovi gratuloval. Váchal vzpomíná, jak v roce 1938 jej navštívil s přítelem Procházkou ve Rtyni, a jak byli ‘mladě šťastni’; jak potom on se svojí Rafaelou jej navštívili ve Studeňanech, prohlíželi ŠUMAVU a RECEPTÁŘ a debatovali. Pak napsal Bouška Váchalovi dlouhý dopis. ‘Bylo to vlastně kázání pekelníku, ale tak, aby se neurazil: jenže argumenty o katolickém Pánubohu jsou příliš slabé, než aby přesvědčily.’ Váchal se tehdy rozhodl jen pro konvenční poděkování“ (In: Bajerová, Marie: *O Josefu Váchalovi*, Praha 1990, s. 119). V Bouškově fondu v LA PNP se dochoval rozsáhlý konvolut korespondence Váchala, stejně tak ve fondu Váchala tamtéž korespondence Boušky. Je to svědectví o přátelství dvou silných osobností.*

² KOBELITZ Arnold (6. 6. 1883 Vysoké Mýto – 3. 2. 1933 Praha) – malíř a grafik. Studoval na Akademii ve Vídni. Nadaný autor krajin, zátiší, interiérů, portrétista. Byl příbuzensky spřízněný s rodinou Arne Laurina a Boušku k němu i Laurinovým vázalo hluboké přátelství. Koblitz trávil u Boušky i letní pobyty a portrétoval ho. Bouška litoval jeho předčasně smrti a ještě po letech posílal jako poděkování za přání k narozeninám, svátku či při jiných příležitostech pohlednicové reprodukce svého dřevorytového portrétu od Koblitze.

Můj znejmilejší,

píši Ti obratem; děkuji především za Tvůj upřímný list, který však Xaverovi¹ přečísti nedám. Sám Jsi velice citlivý a pochopíš proto, že by se některá místa asi bolestně dotkla stejně citlivého Xavera a mohlo by býti ještě hůř. Většina toho co píšeš, je mi novinkou, nestaral jsem se o to, a kdybys nebyl mi na lístku sdělil, že Xaver mi má doručit Tvůj dopis, nebyl bych nic věděl a v důsledku toho také do ničeho se pletl. Vlezl jsem ke Xaverovi a našel ho velice podrážděného – snad i indisposice tělesná měla na tom podíl a tak jsem musil strčit prsty i tam, kde se svírá a proto jako hasič na stříkačce přijel jsem rychle k Tobě ve svém listu. Lekl jsem se totiž nesmrtelné ostudy a škodolibé radosti, která by z toho byla na všech stranách – a nejvíc na “sesterské” Moravě – kdyby hned při prvním čísle mělo dojít k nějaké roztržce. Dětské nemoci musí prodělat každý podnik, naš “Týn” také, a je to snad dobře že s nimi zápasí tak vrzy, toto bahno se alespoň vyčistí, vysvětlí, neupřímnost pomine a zbude pevná skála upřímného bratrství, srdečné lásky a vroucího přátelství. Věř mi, bratře, že nemám v srdci jediné falešné myšlénky, vyjedu se vším a hned, je tím vinna moje prudká letora, horká krev horácká, mnoho jsem si tím škodil v životě, ale nemrzí mě to, víc by mě trápila povaha hadovitá, úhořovitá, politická, kompromisní, diplomatická, intrikánská. Na literárním nebi našem vždycky mě dojíhá souhvězdí Vodňanské: Zeyer – Mokřý – Herites.² Si licet parva componere magnis, si potuerit hic et ille³ – proč by se nemohli snést i Bouška – Xaver – Baar? Podati si své čisté, poctivé ruce, otevřít si svoje nadšená srdce, opřít se vzájemně o sebe v dobách šťastných i zlých? Jak by to bylo krásné! Tak jsem si myslíval vždycky v hlubinách své duše, ale nikdy se to neuskutečnilo; byli jsme – pravda – přátely, s Tebou dřív a víc, s Xaverem jsem se osobně seznámil dost pozdě, poprvé o pohřbu Svatopl. Čecha¹, tykáme si teprve krátký čas, ale vždycky jsem naň jako na Tebe se díval s úctou pro práci, kterou Jste vykonali, pro činy, které ještě vykonat musíte. Teď konečně svedla nás takřka náhoda, ta okolnost, že se rozbilo vyjednávání s “Archou” a že tiskárna – aby byla

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² ZEYER Julius (26. 4. 1841 Praha – 29. 1. 1901 tamtéž) – významný český básník a spisovatel. V letech 1887–1899 žil ve Vodňanech a stýkal se zde přátelsky se spisovatelem Mokřým a Heritesem. MOKŘÝ OTAKAR (25. 5. 1854 České Budějovice – 1. 1. 1899 Vodňany) – básník, beletrista, překladatel, publicista, povoláním notář. HERITES František (27. 2. 1851 Vodňany – 19. 1. 1929 Praha) – spisovatel, dramatik, autor knih pro mládež, povoláním původně lékárník ve Vodňanech, posléze novinář a redaktor v Praze. Napsal knihu *Vodňanské vzpomínky* (1904).

³ *Si licet parva componere magnis, si potuerit hic et ille* – (latinsky): Je-li dovoleno skládat malým velké, mohl by ten i onen.

zaměstnána – chce mít časopis. Poprvé v životě – a už dlouhém životě – “my tři bratři” rozhodujeme o jeho směru, můžeme říci je “náš” – máme ho v rukou, nejsme jen “příspěvatel”, smíme radit, navrhopat – a to všecko také budeme, dá-li Pán Bůh – ale časem. Během 14 dnů – ve kterých číslo stůj co stůj musilo být hotovo a se sazbou počato, nemohlo se to jinak stát než se stalo. Snad i celý první ročník bude jen hledání cest a cestiček, tápání, bloudění, ale věřím, že se všechny otázky, nedorozumění, omyly vysvětlí, vyjasní, že najdeme formu na všecko, jen když láska bude našim tmelem. Když nic, žádná pomluva, agitace, odkudkoli valící se špína nás neposkvrní, našim svazkem neotřese ...

Víš, bratře, mně bylo samotnému smutno. Cítil jsem že upadám, nebylo listu, kam bych byl žádán, a vtírat se někam? Tak zbývaly kalendáře atd. a to ubíjí, celé měsíce často minuly, nesáhl jsem po péru a jen jsem četl a četl. Proto teď vítám “Týn”, proto se třesu strachem, aby náš svazek duší i srdcí pro hloupost, pro ničemnost, padoušství jiných, nebyl otřesen.

Prosím Tě, Zigo zlatý, přines tu oběť a napiš Sám a přímo Xaverovi milostný list, v němž mu jmenovitě znovu řekneš, že ta slova neblahá byla citátem. Z Tvého lístku to zjevno nebylo.

“Týn” už máš jistě v ruce, a doufám – uvážíš-li všechny okolnosti, že se Ti líbí. Mně se nejvíce líbí Xaverova úvodní báseň² a Tvůj referát o Verdiově requiem³. Líbí se mi úprava, zvláště obálka – až na tu nohu a botu. Chci navrhnout, aby tam dole v pravém rohu nechal Urban do roka vyrůst nějaký keříček, který by to zakryl. – Dostál snad poznává z toho jediného čísla, že o žádnou konkurenci “Arše”⁴ neběží. Že chce být Dostál neseaditelným

¹ Pohřeb Svatopluka Čecha – viz JŠB 40

² Xaverova úvodní báseň se jmenovala stejně jako revue – TÝN (Týn 1, 1917, s. 1). Znění básně:

*Báj Monsalvatu sladce v duši zní,
kde mystickým žhne zárem svatý Gral,
kde rytířů stráž s ohnivými broni
mu slouží ctných jak snivý Parsifal.*

*Ted' český Monsalvat se noří po ní
z mé duše vznícné, ó ples i žal,
jej královského Gralu záře cloní
jejž národ na smrti střeh' a uctíval. –*

*Ó Týne náš, jak mystického Gralu
liň z tebe záře věčných ideálů;
Gral umění a krásy v sobě chraň!*

*Co v národě kdy nejčistějšího zráló,
co zárem Ducha v srdci rozkvétalo:
tvým Gralem svatým bud' a sladce plaň! –*

³ Verdiovo Requiem v Praze (Týn 1, 1917, s. 43–44). Bouška podepsal článek pseudonymem *Boháč*.

⁴ Archa – viz JŠB 47

redaktorem v případě, že by “Archa” v Praze vycházela, slyšel jsem po prve v Praze z úst Kůšky,¹ dne 10. ledna na schůzce naší a Tys to buď přeslechl, nebo t bylo řečeno dřív než jsi přišel (pamatuj se, že s přišel pozdě, jednání už bylo v proudu) – nemohl jsem Ti to tudíž psát dřív. Po mně Dostál nevzkazoval, že chce Xavera na “spoluredaktora” nýbrž za “spolupracovníka”, Xaver nikdy by na to nepřistoupil, protože Dostál zle se ho dotkl jízlivou kritikou jeho poslední sbírky básnické v “Arše”. Neupřímnost’ mi nevyčítej, můj poměr k Tobě až do 10. ledna po řadu let – co jsem v Ořechu – co zašel “Nový život” – byl vlastně nijaký. Měl jsem Tě stejně rád jako Ty mě, ale nepsali jsme si, nebylo styčných bodů – *membra disjecta*²! – *Ad vocem*³ program: Opsal jsem Xaverovi na jeho žádost program z 1. č. “Nového života”, on těch pár vět napsal, přečetl jsem je v kavárně a schválil – stalo se to, že jsem náhodou v Praze byl. Nejezdím tam teď, protože se musím brodit buď sněhem, nebo blátem 1/2 hod.na nádraží a vlaky jezdí teď jak chtějí. Někdy ano, někdy ne. – Nic ti “nevyčítám” ve svém listě, jen Tě prosím pro dobrou věc znovu, abychom ignorovali prostě všecko intrikánství, neotravovali se malichernostmi a měli teď na zřeteli “Týn” - . Debatovat, vyměňovat si názory a návrhy, pronášet přání budeme hned, jakmile dvě, tři čísla vyjdou a list počne se stavět na “nohy”. Xaveru je zle! Nemá takřka žádných prací – uznejme to! I otázka honorářová se upraví. Vzpomeň si, že jsem se “osopil” pro první rok, pro začátek; až se list vžije, že se o té otázce bude mluvit znovu, jmenovitě, kdyby list měl 2000 abonentů. Xaver může už teď nadlepšovat honoráře, a nic nebudu namítat, strhne-li mi a jinému přidá - . Co bylo, bylo! Já také dlouho psal pouze pro “čest” býti v kruhu “Katol. Moderny”... Dostálovi jsem dal práci po⁴ 1. č. “Archy” před tím, než se o “Týn” jednalo, kdybych uznal za dobré, dal bych mu ji zas, do “Týnu” psát musím, ale jinam mohu – to je samozřejmé, terror se netrpí! Baar přijede k Tobě jakmile ta zatracená vojna – naše i světová – skončí, a to musí být do srpna tohoto roku – napíší to Wilsonovi⁵ – protože toho měsíce⁶ uvidíš Abrahama a “Týn” musí mít o Tobě článek – a neseženu-li “odborníka” – přijedu Tě pohnout, abys Si to napsal sám. Kus memoirů oživil by obsah. Pamatuj na To! Jsem Ti tu pomstu dlužen za “Bohovědecký slovník”⁷ za článek, kterýs tam o mně napsal. Tak teď to všecko víš. Tvá horká hlava zatím schladla, napiš Xaverovi, že to byl citát atd. a duha míru ať se vyklene nad

¹ Kuška Josef – SB 11

² *Membra disjecta* – (latinsky): rozptýlené údy.

³ *Ad vocem* – (latinsky): s ohledem.

⁴ [*zřejmě chybí r – pro*]

⁵ WILSON Thomas Woodrow (1856–1924) – politik, historik, představitel Demokratické strany. V letech 1913–1921 prezident USA.

⁶ [*zde škrtnuto – slavíš*]

⁷ Heslo J. Š. Baar v Bohovědném slovníku zpracoval Bouška – viz JŠB 45

námi! Buď zdrav, příteli, dlouho zdrav pro “Týn”, pro umění, pro vlast’, pro církev a také pro
Svého starého a upřímného bratra

Jindřicha.

V Ořechu 20/II. 17.

*[dopis 19 x 14,7 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š.
Baara]*

[b.d. – zařazení dle kontextu]

Milý a drahý Baare,

nezlobím se na Tebe a nezlobil jsem se. Naopak, měl jsem Tě vždy rád, mám a budu!
Zlobilo mě jen, jak se tiskárna, celý ten závod ke mně dosud choval. Xaver¹ dosud mi neodpověděl na má psaní na “urážky”, jež se mu nestaly. Začíná se mi leccos nelíbit v jeho povaze – a to mě rmoutí. Neměl lepšího přítele ve mně vždy a ve všem!

Napsal mi na lístku, že se stala “mrzutá věc”, že se ztratil kus mého rukopisu o Mistralovi v tiskárně. Nemám opisu, považ, co to tedy znamená. Pro mne velice mrzutá věc. Byl to právě překlad z Mistrala a verše v tom ještě, teď sednout znova a zase dělat práci znova. Ovšem, že se to už tak nepodaří. Dva dny jsem psal a hledal do půlnoci!

Ale začínají takhle v tiskárně, jeli tu možnost, že věc, jež se sází, se ztrácí, co bude později? Já jsem tak pozorným k nim, že vše posílám express, aby se to nemohlo ztratit – mám výlohy s tím!! – a oni mi ani za týden nemohou poslat Týn! Konečně došel. Úprava je pěkná, líbí se mi. Nejlepší jsou “tečky”. Tisk pěkný. Obsah? Úvodní báseň krásná, ostatní slabé. Tvá prosa je rozkošná, jako vždy a činí Ti čest! Dojem I. čísla byl na mě velice příznivý, dá Bůh, že to bude stále lepší. Chápu, že do I. čísla nebylo lze sehnati za několik dní arcidíla.

Rukopis další (Mistral) jsem poslal, bude ta studie táhnouti se celým ročníkem a dám do ní mnoho nových překladů z celého Mistrala.

Na žádost tiskárny půjčil jsem jim vzácný jap. tisk prastarý, bojím se teď o ten tisk. Když se tam i rukopisy ztrácejí ...

D.ovo² psaní jsi vrátil neotevřené. To jsi neměl. Nechtěl jsem znova drásati svou duši a doufal jsem, že Ty to už nějak osobně s X. spravíš. Do Prahy máš pár stanic a cesta je laciná, u mě to znamená 2 celé dny cesty.

Tvé dlouhé psaní mi udělalo velikou radost a děkuji Ti za ně z celé duše, krásně jsi psal a podpisuji vše, až na to “přílepšení”, jež nevzniklo v mém mozku.

Přijed', přijed' brzy, nenechávej to až po válce ... Kdož ví, kdy to skončí?

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² D.ovo = Dostálovo (Karel Dostál-Lutinov)

Píše mi právě Dr. Svítíl (Bochnia, Marodenhaus). Znáš ho? = Kárník poet¹. Byl na skok doma, v Brně koupil si Týn “Byl jsem přímo okouzlen, krásná, vkusná reprezentativní publikace. Kéž by se udržel!” píše.

Dostál dostal cenu za voj. písničku. Četl jsi v novinách? Takové věci on umí, to je pravda. A Hornof²! Podivno, 2 kněží pouze dostali cenu. Já jsem nekonkuroval, nemám pro podobnou poesii smyslu.

Pozdravuji Tě celou duší, Tvůj

Ziga.

[dopis 21,1 x 14,6 cm, 2 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ MUDr. KARNÍK Jan, vl. jm. SVÍTIL Josef (16. 8. 1870 Nové Město na Moravě – 27. 12. 1958 Nové Město n. M.) – básník, esejista, překladatel z polštiny a propagátor česko-polských vztahů, publicista, činorodý osvětový a regionální pracovník. Zdroji jeho tvorby byla křesťanská-katolická víra, láska k rodnému kraji a vztah ke slovanským národům. První sbírka básní *Chudobná žeň* mu vyšla v roce 1904. Hlásil se ke Katolické moderně. Povoláním obvodní lékař v Opatovicích na Moravě a od roku 1906 v rodném Novém Městě (za 1. sv. války sloužil coby vojenský lékař v Polsku – odtud jeho zájem o Polsko). S Bouškou ho pojilo vřelé a dlouholeté přátelství.

² Msgre. HORNOF Vladimír (10. 5. 1870 Holice u Pardubic – 26. 7. 1942 Praha) – katolický kněz, profesor náboženství v Hradci Králové. Spisovatel – básník, beletrista, fejetonista, publicista. Přispíval do *Vlasti*, *Lidových listů*, *Orla*, *Štítu*, *Neděle*, *Květů lásky*, *Jitřenky* aj. V době svého působení v Hradci redigoval sborník *Lidové jeviště*.

JŠB 49

Drahý příteli,

mám takovou radost, že hned po přečtení Tvého listu musím Ti psát. Ze Tvých drahých řádků vidím že “Týn” neopustíš, že už se Morava nedožije té radosti, aby mohla prstem po nás ukázat: “ejhle! Už po 1. čísle se rvou”.

To a jen to¹, aby se nestalo, hnalo mě strkati prsty mezi Tebe a Xavera². O Dostála³ mi vůbec neběží, o něm jsem se také nikdy ani slovem nezmínil Ale představ Si: Xaver hrozí že se vzdá redaktorství, Ty hroziš, že “půjdeš svou cestou” – viděl jsem tu strašnou literární ostudu, která by byla jedinečnou v literatuře, tu škodolibou radost, která by z toho vznikla a tak jsem sedl na “parní” stříkačku a jel hasit – nevěděl jsem kam dřív – do Bezděkova nebo do Prahy, a proklínal jsem darebáky, kteří oheň založili a vážně ohrozili náš “Týn”, malý hrádek, sotva že byl postaven.

Málo chybělo, a bylo by se na té divoké jízdě rozbilo i kolo našeho starého přátelství, neboť za nic na světě nechtěl bych se někomu vnucovat.

Snad je to konečně dobře, že se to všecko strhlo hned na samém počátku, aby bylo jasno.

Uznávám, že všechny Tvé výtky jsou naprosto oprávněné, všechny Tvoje žádosti odůvodněné, všechny že směřují povznést “Týn” a jsem jist že také všechny budou splněny.

Tiskárna patrně je špatně vypravena, expedice povrchní, Xaver měl práce s 1. č. přes hlavu – stůně – a proto teď – až se uzdraví – musí si zavolat Kušku, který nás do Prahy citoval, proti mé vůli v této zlé době na nás list vynutil, a říci mu: “Bud’ uděláte pořádek – anebo řekneme veřejnosti jak se věci mají – a odstěhujeme se, nebo složíme celý krámeček. Bouška si přeje to a to ... Já (Xaver) si přeji to a to ...”.

Jak Kušku⁴ znám udělá pořádek, v tiskárně si zvyknou, že věci “Týnu” nesmějí odbývat, odkládat, ale že jdou přede vším, Dvořák bude klidnější, méně nervosní, celý “podnik” náš dostane se zvolna do chodu, do běhu, hrany se otrou, noví lidé se přihlásí – “Geduld bringt Rosen”⁵.

¹ [jen to podtrženo 2x]

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁴ Kuška Josef – viz SB 11

⁵ *Geduld bringt Rosen* – (německy): Trpělivost přináší růže.

Tohle všechno otravuje Tebe, Dvořáka – a konečně i mne to počalo dopalovat – z Moravy ještě kapou lučavku do toho, a tak by se nám brzy práce pro Týn zošklivila a po čem jsme toužili tolik let – mít vlastní – svůj – český krov nad hlavou svých prací – pohřbili bychom a jistě na vždy. Rozejdeme-li se my tři, už nesejdem se nikdy víc. Jsme staří. Pamatuj na to a právě “Týn” mohl by se státí Kronikou celého našeho hnutí, pravdivou a nestrannou, což by “Archa” nikdy nebyla. Nezbavujme se pro těžké počátky takové vzácné příležitosti.

Ve středu 7/III. pojedu do Prahy a budu s Xaverem mluvit. Ukáži mu, že příčinou všech těch trampot jsou” 1.) Morava – 2.) tiskárna.

Obojí se dá napravit: Štvaní Moravské ignorovat, na nic neodpovídat, život si neztrpčovat a v tiskárně zjednat energicky pořádek.

Celé nedorozumění – a to je to nejkrásnější – nevyšlo z nás – ale z lidí a okolností mimo nás, jak se teď jasně ukázalo. Nás poměr – Bouška – Dvořák – Baar zůstává tedy tím nedotčen, trvá – naopak je pevněji skut.

A tak billance celého “tažení” mravně získává a snaha nás všech musí směřovati k tomu “udělat pořádek”, abychom klidně, bez rozčilování věnovati se mohli pozitivní práci.¹

Srdečně Tě pozdravuje a za Tvou věrnost vřoucně

děkuje Tvůj věrný přítel a bratr

Jindřich.

V Ořechu 4/3 17.

[dopis 19 x 14,6 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Baar dostal před tímto dopisem mj. dopis od F. B. Vaňka z Pelhřimova, který dokresluje atmosféru a naladění tohoto období: „Milý, je dobře, že v době “koncentrace” katol. vyšel časopis docela nový. Nový Věk ani Archa se nedaly už omladit. Katol. moderna rediviva! co zas vykvétá nových nadějí! Sám Březina mi tu řekl o prázdninách, že v prvních ročnících Nov. Života bylo mnoho sympatického. [...] Co je v mých silách, vše udělám pro Týn. Semkneme se.” (F. B. Vaněk Baarovi 22. 2. 1917, Museum J. Š. Baara v Klenčí pod Čechovem).

Drahý Jindřichu!

Chvála Pánu Bohu, že je zase jasno. Xaver¹ se také umoudří, není řeči o tom, aby se vzdal redakce, ale musíme mu pomáhati, jak jsme slíbili, i kdyby to nakladatelství neuznávalo a necenilo. Mně se vždy jednalo o věc, o ideu, o dobro, ne o svou osobu nebo snad svou “slávu”. To je vše směšné. Orgán udržíme a zvětšíme ponenáhlu, může z něho něco vyrůst. Co se týče Archy² etcons³. Byla má zásada od počátku: ignorovat všechny pletichy a jít svou cestou. Do 2. čísla Týnu přeložil jsem ve své studii z Mistrala celou novelku, jak se M. stal bakalářem, je to věc rozkošná, kterou Ty nejvíce oceníš.

Upozorňuji Tě na něco, co jsem Dostálovi⁴ přímo vytкну. Založil si “Družinu”⁵ v Olomouci a mě ignoroval. Že prý jen pro Moravu si to založili. Tedy zase separatismus. Byl NŽ.⁶ jen pro Moravu? Když pak viděl, že literáti z Moravy jsou většinou nully, “rozšířil” Družinu i na nás. Pak teprve mi z Olomouce poslali cosi tištěného, abych se přihlásil za člena a platil jim ... Neodpověděl jsem. Neurazil jsem se ale. Dobře, dělejte si na Moravě tedy, co chcete. – A nyní se věc obrátila. My jsme si založili list – a je zle. Vidíš teď jasně? Dostál je “malý Kohnek”⁷, despotismus, škrdllovství, jediné správná, patentovaná Archa. A My? – Kušte! Ale myslím, že ni Kuška⁸ ani Bouška kušovat nebudou. Kuška se mi velice líbí. Klidný pracovník, zkušený. “Jde svou cestou” a vytrvale.

A teď radostnou zvěst: Objevil jsem v Cáchách obraz z r. 1874 “Krajčářka v kroji”. Prý signatura je nejasná. Němci četli “Marez”?” S otazníkem. Hned jsem si řekl, že je to asi Quido Manes⁹. Podpisoval se takto:[překreslený podpis]¹

¹ Dvořák Xaver – JŠB 1

² Archa – viz JŠB 47

³ *Etcons* –

⁴ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB

⁵ *Družina umělecká a literární* v Olomouci. Její činnost je ohraničena lety 1913–1949. Byla založena v roce 1913 a úředně povolena o rok později. Představovala sdružení katolických umělců (především moravských) a jejím cílem byla podpora a propagace katolického umění. Měla širší záběr činnosti, podílela se také na vydávání knihy a pořádání oslav. V čele družiny stáli postupně F. Kužela -Chlumecký, K. Dostál-Lutinov a E. Masák. Při založení měla družina 12 členů, největšího počtu (přes 120 členů) dosáhla před okupací koncem třicátých let 20. st. Členy družiny byl mj. V. Bitnar, O. F. Babler, J. Durych, A. Fuchs, A. Hrabal, J. Svítal-Karník. Do družiny po nějakém čase přistoupil i Bouška.

⁶ NŽ = Nový život

⁷ Narážka na osobu Theodora Kohna – viz JŠB 34

⁸ Kuška Josef – viz SB 11

⁹ MÁNES Quido (17. 7. 1828 Praha – 5. 8. 1880) – český malíř a ilustrátor. Syn Antonína MÁNESA (1784–1843) a bratr Josefa MÁNESA (1820–1871) a Amálie MÁNESOVÉ (1817–1883). V letech 1865–1870 jezdil pravidelně na letní pobyty na Chodsko, což se odrazilo v tvorbě obrazů s chodskou tematikou (především výjevy z oslav církevních svátků a lidových poutí).

Z toho lehko lze vyčíst Mareš. A koupil jsem ho t. j. vydražil v aukci. Přišel mi na 122 marek. Ale co mě to stálo starostí! Dovoz “luxusního zboží” z Němce je zakázán k nám. Do luxusu se počítají i obrazy. Peníze jsem poslal a zajel si na celnici do Halbstadtu a vzal žádost německou s sebou, vše vyložil, že se tu jedná ne o luxus sondern um wissenschaftl. Zwecke, und dass ich das Bild zu meinen wissenschaftl. Studien notwendig als Schriftsteller u. Kunsthistoriker brauche².

V Halbstadtě to uznali a obraz mě dojde vycelený. Jindro, uvaž, Quido Manes! Krajčářka chodská! Co tomu říkáš? Na první pohled uvidím, jeli to Manes či Mareš, či Mareš. Mareš i Mareš je nesmysl, není takých malířů. A styl Quidonův hned poznám. To by byl lov i pro nás i pro národ, že? A v Týnu o tom napíšeš a obraz reprodukuješ.

Mimo ten obraz získal jsem v Cáchách čínský porcelán: Buddhu sedícího, hlava drahokamy zdobená, 45 cm výšky.

Od Václ. Malého jsem získal dvě chodské věci:

- 1.) Dívku sedící u stodoly. Pestrý kraj barevný, olej. Krásné.
- 2.) Černou tušovou malbu: Mladá matka klečí u kolébky a usnula, sehnuta. V pozadí chodská kamna vesnická. Báječně krásné, řekl bys: Josef Manes³ !!

Poslyš i Ty máš hezké ex libris! Od koho? Pošli mi několik výtisků, já ti (sbíráš) pošlu otisky svých ex libris: Váchal⁴ mi řezal do dřeva 5, Koblitz⁵ mi dělal 4, já sám jsem řezal do linolea a i do dřeva asi 40 různých ex libris dle svých návrhů – a sám si je též ručně tisknu.

Mášli snad nějaké ex libris od cizích lidí a malířů, pošli mi, dělám si sbírku.

Zdraví Tě Tvůj

Ziga

Postskriptum 9/3:

Žaluje mě K. u. K. Zensurstelle in Prerau⁶, že jsem ji svým přípisem “urazil!”

¹ [napodoben rukopis Mareš – viz předchozí verze edice]

² „...sondern um wissenschaftl. Zwecke, und dass ich das Bild zu meinem wissenschaftl. Studien notwendig als Schriftsteller u. Kunsthistoriker brauche. – (německy): „...nýbrž z vědeckých důvodů a že obraz nutně potřebuji, coby spisovatel a kunsthistorik, k mým vědeckým studiím.“

³ Mánes Josef – viz výše poznámka Quido Mánes

⁴ Váchal Josef – viz SB 30

⁵ Koblitz Arnold – viz SB 30

⁶ K. u. K. Zensurstelle in Prerau – (německy): Cenzurní úřad v Přerově.

Ztrácejí se mi dopisy a knihy do Přerova posílané ve válce. Všecky! I kartáč. Otisk Mireje i Mirèio sama! Byl jsem dnes 9. III. U soudu! Ergo persekuce! – Došla mi Archa č. 2. – Mistralovy 8 básní neotiskl! Nás ignoruje. Piš mi brzy zase, Tvůj dopis je mi svátkem.

[dopis 17,1 x 11,1 cm, 4 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

Můj drahý Zigo,

jak Jsi mne potěšil Svým milým listem a překvapil zájmem, který máš pro Chodsko! To je zvláštní zemička, kterou musíš jednou se mnou navštívit. Naši nejlepší lidé si ji zamilovali. Z literátů Němcová¹ a Jirásek², z muzikantů Kovařovič³, ze sochařů Wurzel⁴ a Vlček⁵ a malířů celý roj v čele se Špillarem⁶! Quido Manes¹ znal můj rodný kraj. “Křesťanské “Křesťanské cvičení na Domažlicku” – “Přadlena” a “Krajkářka” – jsou “naše”. Nevím však

¹ NĚMCOVÁ Božena (4. 2. 1820? Vídeň – 21. 1. 1862 Praha) – známá česká spisovatelka, autorka *Babičky* (1855), realistických povídek, črt z lidového prostředí, pohádek, báchorek, pověstí. Na Chodsku žila tři roky v letech 1845–1848 (konkrétně v Domažlicích a Všerubech). Jako příslušník finanční stráže zde působil její manžel – Josef Němec. Z tohoto pobytu vytěžila mj. cyklus *Obrazy z okolí domažlického* (publikovány od konce roku 1845 v Květech) a další články o Chodsku, jeho lidové kultuře a specifickém charakteru. Baar si Němcové nesmírně vážil jako spisovatelky i jako „objevitelky Chodska“ širší veřejnosti. Tento vztah k nejslavnější české spisovatelce se odráží i v líčení její postavy – paní komisarky – v Baarově chodské trilogii situované před rok 1848 (*Paní komisarka*, 1923; *Osmačtyřicátníci*, 1924; *Lůsy*, 1925; čtvrtý zamýšlený díl zůstal díky Baarově předčasnému úmrtí jen ve skicách). Ve vzpomínkách Baarova přítele, archiváře F. Teplého, se mj. dochovalo svědectví o Baarově přístupu ke studiu pramenů v případě Němcové, a to nejen ve smyslu pramenů archivních, ale i studiu lidských povah, k čemuž byl ostatně jako kněz povolán. „*Vlastně objevila Chodsko celému světu, té je třeba se něčím odvděčiti. Kvůli studiu ženské povahy ani jednou neodřekl [Baar, pozn. red.] správci duchovnímu v Řepích Hruškovi výpomoc, zejména na den sv. Karla Boromejského nadšeně kázával v ženské trestnici 300 ztraceným existencím představitelkyním alespoň 300 románů. Nosí křivopřísežnice – modré šátky, vrahyně – rudé, zlodějky bílé... za nimi v kostelíčku stojí jako černý puntík jeptiška, kordon dozorců, proti kazatelně na extra sedes – inspektor trestnice. Z té garnitury se mi až hlava zatočí, musím Ti psát, abych se z ponuré ‘pohledky’ vyrazil, tak jako drak Ty hlídáš své archivální poklady, tak je tam hlídají... To by byla pastva pro autora Ekkeharda nebo cvičení pro našeho nového arcipána Huyna! (1910, 4./2.)“ (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Praha 1937, s. 310–311).*

² Jirásek Alois – viz JŠB 42

³ KOVAŘOVIC Karel (9. 12. 1862 Praha – 6. 12. 1920 tamtéž) – český hudební skladatel a dirigent. V letech 1900–1920 šéf opery Národního divadla. Mj. autor opery *Psohlavci* (libreto podle stejnojmenného románu A. Jirásky s chodskou tematikou napsal K. Šípek). „*‘Psohlavci’ stali se operou kasovní, a vedle umělecké ceny jich u všeho obecenstva přiměla pětičlennou porotu, že celkem čtyřmi hlasy přirklá jim vypsanou cenu v obnosu 1500 zl., o níž ucházeli se krom Kovařovice Fibich, Šárkou’ aj. B. Foerster, Evou’.*“ (In: Ottův slovník naučný, heslo Kovařovic Karel, díl XIV., s. 1018).

⁴ WURZEL Ludvík (24. 1. 1865 Praha – 25. 11. 1913 Praha) – český sochař, od r. 1898 profesor na uměleckoprůmyslové škole. Chodská tematika je u něj zastoupena např. v sousoší *Chod na stráži* (1895) či *Mrtvá stráž chodská*.

⁵ VLČEK Bohumil (8. 11. 1862 Světlá nad Sázavou – 16. 12. 1928 Světlá nad Sázavou) – řezbář a sochař v Praze na Břevnově. Mj. vypracoval pamětní desku Petra Fastra na jeho rodný dům v Domažlicích.

⁶ ŠPILLAR Jaroslav (11. 10. 1869 Plzeň – 30. 11. 1917 Dobřany) – historicky a národopisně orientovaný malíř z Chodska. Starší bratr malíře Karla ŠPILLARA (1871–1939). Namaloval mj. i rozměrný skupinový obraz s J. Š. Baarem a okrojovanými Chody nazvaný *Na hyjtě u Baara*, který dnes visí ve vstupní síni Muzea J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem. Stejně jako tento obraz, bylo jeho umění (včetně názvů obrazů) velice realistické. „*Rodiče mi vyprávěli, že... pozval je Baar na Špillarovu výstavu s tím, že jim bude dělat průvodce. [...] Na výstavě ukazoval Baar mým rodičům portréty známých strýců a širácích, v dlouhých oknoflíkovaných kabátech, obrázky tetek okřídlených naškrobenými rukávy. Tu se na nás smála Dorla, tam zas mladá dívčí za chalupy u Brabenců, zde byl klenečský kostelík, Postřekov. Baar znal stařenku z obrazku U babiččiny truhly, dívka ze stejnojmenného obrazu U kolovratu byla jeho vzdálená příbuzná. Před obrazem Přásky stál dlouho očarován. Z každého koutu obrázku ‘mládí vstříc mu letí’, říkával. Ta zelená kachlová kamna, vzpomínal, měli rovněž v senci a právě tak u nich sedávala babička – pohádkářka.*“ (In: Hofmeisterová, Božena: *Okouzlený milenec Chodska*, Plzeň 1988, s. 66–67).

kdy tam byl a kde tam žil. Tvoje “Krajkářka” snad bude studii k slavnému jeho obrazu, jednomu z posledních, které maloval. Je mým starým snem, napsati studii o tom, kteří umělci se Chodskem inspirovali ku svým dílům. Ale sotva se k tomu dostanu. Látkově bych to zmohl nikoli však formově. Schází mi k tomu slovník, kterým dnes vy – umělečtí kritikové – mluvíte, a pak hlavně neustranný a jasný úsudek. Spolu bychom tu věc hravě zmohli. Kdybychom ji proložili fotografiemi umělců a reprodukcemi jejich děl, mělo by Chodsko monografii jedinečnou a krásnou. Mělo by to pro ten kraj i veliký význam kulturní, protože už se tam valem svlékají z kroje a oblékají v židovské hadry.

Malíř Václ. Malý² maloval obálku na můj “Poslední soud”. Originál její mám, ale rád bych měl od něho ještě něco. Svého času viděl jsem od něho “Boží Tělo v Milavči³” – ale to bylo větší plátno a cena “nad naše síly”. Nějakou studii snad přece koupím. Poradíš mi. Co’s mu dal za ty 2 obrázky?

“Ex libris” mám dvoje. Jedno od Arnošta Ráže⁴ – básníka – a malíře amateura – dosud za rámkem pouze. Druhé od Oskara Fialy⁵, kterého užívám a které Ti posílám. Znáš publikaci, kterou Fiala vydal a kde je asi 20 jeho různých “ex libris”? Ne-li, pošlu Ti ji na ukázkou.

Válka snad nebude věčně trvat a přestanou pak různé nepříjemnosti. Také Xavera⁶ kvůli 1. č. “Týnu” volali na policejní ředitelství v Praze. Můžeš si představit, jak se ho to dotklo. To snad je také jedním z důvodů, proč se chce vzdáti redaktorství. Doufám však, že se nám podaří ho udržet. Pro literaturu Charvatskou snad se mi podaří získat Andriće⁷ – který právě přeložil můj románek “Cestou Křížovou”; o věcech Slovinských bude brzy – snad

¹ Mánes Quido – viz SB 32

² MALÝ Václav (19. 2. 1874 Praha – 9. 10. 1935 Praha) – český malíř známý svými obrazy z Chodska (maloval ale také na Moravském Slovácku). Spřátelil se s J. Š. Baarem, v jehož pracovně (dnes Muzeum J. Š. Baara) dodnes visí od Malého kolorovaná kresba chodské Madony. Tanto obrázek měl prý Baar obzvláště rád. Malý také navrhoval obálky knih J. Š. Baara a Jana Vrby, ilustroval pohádky a pověsti z Chodska od Baara a Hany Štěpánkové.

³ *Milaveč* – též běžná verze názvu Milavče. Ves na Chodsku. Narodil se zde Josef Váchal, jako nemanželské dítě místní rodačky Anny Váchalové a Josefa Alše-Lyžce, podučitele rodem z Písku. Baar a Váchal se spolu neznali, zato se s ním přátelil Bouška – viz přechází Bouškův dopis (SB 32). Tak jako – bohužel – nedošlo ke zde navrhovanému projektu uměnovědné publikace za autorství Baara a Boušky, nedošlo – bohužel – ani k zamýšlené Váchalově knize o rodném kraji, resp. o Českém lese a jeho partiích od Čerchova k Přimdě. Ta měla být jakýmsi druhým dílem k knize *Šumava umírající a romantická* (1931), na které pracoval tři roky. Chodsko má v těchto případech smůlu, což se dá snad vyvážit jeho skutečnou krásou a originalností, kterou lze zažít a pochopit jen při jeho osobní návštěvě.

⁴ JUDr. RÁŽ Arnošt (20. 2. 1884 Slavětín u Loun – 20. 1. 1925 Pleš) – český grafik, básník, povoláním advokát na Smíchově. Pracoval často technikou dřevorytu. Autor řady ex libris.

⁵ FIALA Oskar (11. 5. 1860 Praha – 10. 3. 1918 Praha) – český malíř a grafik, povoláním učitel kreslení na střední škole a později ředitel měšťanské školy v Bubenči. Mj. autor řady ex libris.

⁶ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁷ Zřejmě ANDRIĆ Josip (14. 3. 1894 Bukin – 7. 12. 1967), chorvatský hudební skladatel, beletrista a folklorista, jehož příspěvky vycházely v Týnu.

v dubnu referovat Dr Stříbrný¹, Dr Tichý (Broman)² snad neodepře článek o Bulharsku, takže splnilo by se dost brzy přání Xaverovo, aby “Týn” přinášel zprávy o slovanských literaturách.

Dáme-li hlavy dohromady a svorné ruce k dílu, pak určitě vyrostete “Týn” v list, který bude musit být čten i respektován. Ovšem na jednom ročníku to býti nemůže. Přistoupili jsme k dílu bez příprav – hovořili o tom sotva hodinu – proto teď ty zmatky – . Ale už se jasní – už je dobře – už se nedáváme máct a zdržovat intrikami. Takový list, jaký mi teď posíláš, jak je nabádavý! Co člověku poví! Jak potěší a povzbudí!

Pozdravuje Tě srdečně Tvůj upřímný

Jindřich.

V Ořechu 13/3 17.

[dopis 19,1 x 14,7 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ PhDr. STRÍBRNÝ Dominik (18. 7. 1882 Počátky – 6. 1. 1920 Turnov) – středoškolský profesor češtiny a němčiny v Táboře, Kladně a Turnově. Filolog, literární historik a publicista. Přispíval mj. do Časopisu moderních filologů, Časopisu českého muzea, Naše doba aj. Zabýval se také jihoslovanskými tématy a přispíval do zdejších časopisů (Dom in svet, Njiva, Vladíka).

² PhDr. TICHÝ František (21. 5. 1886 Chýňava u Berouna – 4. 4. 1968 Chýňava) – pseudonym Zdeněk BROMAN. Středoškolský profesor češtiny a němčiny v Prešově, Užhorodě, Bratislavě, Praze a Berouně. Básník, literární historik a autor literárních kritik, překladatel z němčiny, francouzštiny a ukrajinštiny, publicista. Přispíval mj. do Práva lidu, Národního obzoru, Slovenských pohľadů, Slovanského přehledu aj.

Bezděkov 2. 4. 1917.

Milý Jindřichu,

adresa Václava Malého¹ jest: Vinohrady, Korunní 48; mimo to bydlí v atelieru: Bubeneč, villa “u Orlíků”. Psaní Malého ti přikládám vrat’ mi je potom.² Já mu totiž za jeho věci vyměnil cenné, staré japonské dřevoryty, které neustále stoupají v ceně. Víš co? Dopíš mistru Malému na Vinohrady a zeptej se ho, kdy bys ho mohl navštívit v atelieru. On ti udá čas. Stojí to za cestu – na svou “Krajkářku” z Cách pořád ještě čekám a nic nejde. Jsem už netrpělivý. Potom ti dopíšu, je-li to Quido Manes³. Napsati monografii o Chodsku v umění, bylo by krásné a rád bych to psal s tebou. Až po válce. Nezapomeň. Bude třeba sebrat dříve materiál.

Radostná věc dvojí: I. Jakýsi katecheta František Hrudka⁴ (kde je?) studuje umění. Napsal prý do Týnu o výstavě Manesa, Xaveriovi⁵ se to líbí. Mně poslal Xaver k posudku dvě studie Hrudkovy: O Křížové cestě Bílkově, řezané a druhou o italském malíři sienském Duccioví a jeho Madonně. Vracím to Xaverovi, obé se mi líbí. Navrhuji jen některé změny. “Křížovou cestu” bude hned tisknout, ale já si přeji reprodukce malé, aby čtenář mohl sledovati rozbor autorův. Dopsal jsem Bílkovi⁶ a dosud mi neodepsal ve příčině těch reprodukcí.

Malý není drahá 80 K – 90 K, 120 K a více, jak je obraz velký a cenný. Za 300 K již krásnou věc. Má i mnoho akvarelových studií. Žid Strass¹ koupil jich 20 od něho, patrně na kšeft. Ten člověk má velkou obrazárnu v Náchodě – ale ničemu nerozumí. Díla vzácná a brak vedle sebe. Ale je bohatý a kupuje mnoho. Rách bych viděl, co máš nového od té doby, co jsem u Tebe nebyl. Jednou Tě v Ořechu ve tvé skořápce překvapím.

¹ Malý Václav – viz JŠB 50

² Baar Bouškovi dopis V. Malého z 30. 3. 1917 zpátky neposlal. Dopis se zachoval ve fondu J. Š. Baara v muzeu v Klenčí (oddíl korespondence cizí). Malý v něm Bouškovi chválí japonské dřevoryty a mj. píše: „Zůstávám Vám dlužníkem a ještě jednou srdečně děkuji. Panu Baarovi rád a nedraho prodám, zalíbí-li se mu něco ode mne. Mnoho toho teď nemám, poněvadž nedoplňuji, ale něco shledám přec, napište mu, že je mi srdečně vítán vůbec, i kdyby ničeho nekoupil, už proto, že je Chod a má ten svůj lid rád a dobře jej zná. A najde-li potěšení na některém mém obrázku, už mi ho tím napolovic zaplatí, to je pořádnému kumštýři mince zvláště milá. Nevím vlastně, kde pan J. Š. Baar bývá, a může-li ke mně přijít, (v tom případě dobře udělá, dá-li mi vědět, nebývám tam, tj. v atelieru vždycky) ne-li pak bychom se už nějak jinak dorozuměli.“

³ Mánes Quido – viz JŠB 5

⁴ Hrudka František – viz SB

⁵ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁶ Bílek František – viz JŠB 25

Tvoje Ex libris je pěkné. Je-li to Rážovo² cenné, dej si je u Štence³ reprodukovat. Fialova⁴ exlibris si pořídím. Vím o nich.

Zdá se mi, že z Týnu se vyvine krásný list. Šalda⁵ mi psal zase po delší době velice krásně, přijede ke mně v létě. Xaverovi se jeho Loutky⁶ nelíbí. Mně ale velice, Druhý díl je tak podivuhodně křesťanský. Ovšem forma románu je odlišná od obvyklých forem dosud, je to dílo kritika + umělce. Chtěl jsem o Loutkách psát do Týnu, ale Xaver nechce, ježto slíbil Šalda, že o mé Mireji napíše do Kmene⁷, a Xaver se bojí, aby se to nevykládalo za revanče.

2. Druhá věc: nový básník se zrodil Frant. Kašpar⁸ a opravdu básník ryzí. Mám všechny jeho věci a těším se z nich. Má veliký talent a je originelní. Z něho něco bude!

Srdečně Tě zdraví

Tvůj Ziga.

[dopis 17,1 x 11,2 cm, 3 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ STRASS Leo – obchodník s textilem a majitel velkého obchodu na textil v Náchodě. Vlastnil velkou a cennou sbírku obrazů, kterou později věnoval muzeu (část přešla i do galerie).

² Ráž Arnošt – viz JŠB 50

³ ŠTENC Jan (13. 9. 1871 Praha – 5. 11. 1947 tamtéž) – původně vyučený řemeslný dřevorytec. V r. 1908 otevřel grafický reprodukční závod v Pařížské ulici, který se několikrát stěhoval, v r. 1915 byl otevřen Štencův grafický kabinet na Národní třídě. Jeho firma se posléze rozrostla ve specializovanou nakladatelství se zaměřením na umělecké a výtvarné publikace, reprodukce a pohledy. Ve své původní podobě fungoval do znárodnění v r. 1948.

⁴ Fiala Oskar – viz JŠB 50

⁵ Šalda František Xaver – viz SB 6

⁶ Myšlen román F. X. Šaldy *Loutky i dělníci boží* (vyšel r. 1917).

⁷ V roce 1917 Šaldova zpráva o Bouškově překladu Mirèio v Kmeni nevyšla.

⁸ KAŠPAR František (5. 1. 1879 Borečnice u Písku – 10. 6. 1959 Hrusice u Prahy) – katolický kněz, básník duchovní lyriky navazující na tvorbu Katolické moderny. Po X. Dvořákovi nejvýznamnější katolický básník tohoto období. Po absolvování gymnázia vystudoval bohosloví v Českých Budějovicích (vysvěcen byl v roce 1902). Působil na Klatovsku, v Nicově u Plánice, Stádlci a Záleži u Tábora, do penze odešel v roce 1955. Publikovat začal v časopisu Museum v roce 1900, první básnická sbírka *Granátová jablka* mu vyšla v roce 1917. Do Týnu přispíval v letech 1917–1921. V roce 1922 se stal členem Družiny umělecké a literární v Olomouci a přispíval do revue Archa. Některé jeho básnické sbírky ilustroval Josef Váchal. Kašpar se s Bouškou velmi spřátelil a jejich bohatá korespondence v LA PNP je vedena až do Bouškovy smrti v roce 1942.

Drahý bratře,

přítel Bartovský¹ shání sjezd na památku 25. výročí naší ordinace². Dnes mi píše, že nezná Tvoji adresu a ukládá mi, abych Tě na sjezd pozval a jeho “válečný” program ti sdělil. Snad budeš ho čísti i v “Čechu”, ale pro jistotu doslovně Ti to zde opisuji:

Sjezd

na památku našeho vysvěcení na kněze

- 1.) začne dne 16. července o 6. hod. odpl. v K. a semináři v Praze¹.
- 2.) Sv. zповěď vykonej každý, pokud čas stačí, v Praze v některém klášteře. Komu tak učiniti nebude možno, pak ráno v semináři.
- 3.) Večeři každý přines svou. Nocleh bude v semináři, ale mýdlo a ručník měj každý vlastní.
- 4.) Kdo můžeš přines nějaký dárek (máslo, vajíčka, trochu mouky atd dle možnosti) za oběd v semináři.
- 5.) Ráno dne 17. po společných modlitbách ranních bude promluva, po ní sv. zповěď, mše sv. a společné sv. přijímání. Hodinu oznámím v “Čechu”. Sv. přijímání obětujeme za + spolubratry.
- 6.) Po mši sv. společná snídaně. Zákusek k snídani (čaji nebo kávě) každý si přinese.
- 7.) Společné fotografování v semináři.
- 8.) Společný, jednoduchý oběd v semináři.
- 9.) Každý mi oznam ihned, zda přijedeš a na nocleh a oběd v semináři zůstaneš.

Na shledanou!

Karel Bartovský

farář v Citově u Mělníka.

¹ BARTOVSKÝ Karel (30. 3. 1867 Nová Kdyně – 25. 5. 1940 Kdyně) – katolický kněz, farář v Citově u Mělníka. Básník a publicista. Baarův spolužák a kamarád z gymnázia a ze semináře. „Daleko blíž... stál Baarovi jeho kolega Karel Bartovský... Byli krajané, oba Chodové a studovali spolu nejen bohosloví, nýbrž i celé gymnasium. Po celá čtyři léta bohosloví seděli vedle sebe. Než jsme si zvykli na jejich nářečí, často jsme se jim smávali, když na sebe volali: 'Hendró!' nebo zase 'Kadlé!'“ (ze vzpomínky Aloise Jindřicha In: Šach, Josef (ed.): *J. Š. Baar v zrcadle vzpomínek*, Hradec Králové 1927, s. 33). Pevné přátelství vázalo Baara s Bartovským i později, mj. se spolu v roce 1911 vydali na cestu do Polska a na Slovensko. Ve fejetonu *Chvilka oddechu*, který Baar věnoval vzpomínce na návštěvu Bartovského v Citově, charakterizoval svůj vztah ke svému příteli takto: *Bšh mi nedal rodného bratra, vzal mi záhy jedinou sestru – ale za to dal mi dobrého přítele. Osm let sedal jsem s ním v třídách gymnasijských, čtyři roky v pražském semináři – až život nás rozvedl...*“ (In: Baar, Jindřich Šimon: *Trnky*. Hrsť feuilletonů. (In: Baar, Jindřich Šimon: *Trnky*. Hrsť feuilletonů. Gustav Franc, Praha [1913], s. 129.

² *Ordinace* (lat. *ordinatio*) = svěcení. Sjezd u příležitosti 25. výročí vysvěcení na kněze. Jména Baarových (a Bouškových) spolužáků lze najít v soupisu *Spolužáci Baarovi v semináři* (In: Teplý, František, *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 132–137).

Těším se, že přijedeš.² Omládneme snad vzpomínkami! Blíží se i Tvoje 50. narozeniny – Xaver³ mi řekl, že článek pro Týn o Tvé činnosti pracuje Holeček⁴. Mám z toho upřímnou radost z několika příčin. Hlavně proto, že Holeček jako kritik napíše to jinak, než bych já při nejlepší vůli dovedl a pak také proto, že Tvé jubileum získalo jeho péro opět pro náš list.

O tom všem a mnohém jiném povíme si na sjezdu a po sjezdu. Svoji přihlášku pošli přímo Bartovskému do Citova a mně alespoň lístek, jak se máš a kdy do Prahy přijedeš.

Na shledanou se těší Tvůj

J. Š. Baar.

[dopis 19 x 14,7 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Seminář se nacházel v pražském Klementinu.

² Bouška na sjezd nepřišel, ani se písemně Baarovi neozval.

³ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁴ Holeček František – viz SB 6

[adresa]

Slovutný pán
Jindřich Baar
farář spisovatel
v Ořechu.
p. Řeporyje u Prahy.

Bezděkov n/M 27/8 1917

Milý Jindřichu,

děkuji Ti za laskavou vzpomínku. Někteří jedinci z kleru si na mě vzpomněli – málo jich (i z Moravy), více ale čtenářstvo – laici. Vysocedůstojná konsistoř v Hradci Kr. ovšem mě ignoruje, též i páni bratři z řádu i s opatem. Lutinov¹ přijede tyto dny. – O Xaverovi² též neslyším. Neodepsal mi dávno, Ty též jsi neodpověděl, teprve teď ta karta je po měsících první tvé písmo.... Mou knihu “Děti”³ Českosl. tiskárna nechce dotisknout, ač měla teď příležitost. Týn mě buď nedejde nebo asi za 6 neděl po vyjití!! Číslo červencové došlo před několika dny. Stížnosti mé nic neplatí. Tiskárna mlčí a Xaver též. Už pro mě Týn neexistuje. Škoda péra. Havlasa⁴ prý napsal do Světozora o mně s obrázkem⁵. Nemám to.

Buď zdrav, Tvůj S.

[dopisnice 9 x 14 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ *Děti* – Bouškova kniha povídek (vyšla celkem třikrát v letech 1911, 1918 1927). Nakladatelem byl Čsl. akciová tiskárna.

⁴ HAVLASA Jan (22. 12. 1883 Teplice – 3. 8. 1964 Los Angeles) – vl. jm. Jan KLECANDA, syn spisovatele Jana Klecandy. Český spisovatel, autor povídek, románů, cestopisů, dobrodružných knih. Často pobýval v cizině, po 1. sv. válce mj. i v diplomatických službách. V letech 1910 žil na Tahiti, v roce 1913 procestoval Oceánii, Čínu, Indii a Japonsko. Zájem o východní země – a hlavně o Japonsko – ho spojoval s Bouškou, který sám byl známým sběratelem a znalcem japonských dřevorytů. V roce 1918 ilustroval Bouška Havlasovu knihu s japonskou tematikou nazvanou *Okna do mlhy*. Byl mj. na delším pobytu u Boušky v Bezděkově.

⁵ *Světozor* – viz JŠB 34

Drahý Sigismunde,

trpko se dnes žije, trpko vane ze všeho – i z Tvého lístku. Snad si myslíš, že já mám nějaký vliv na redakci “Týnu”. Bohudíky – ne. A netoužím po něm, jak jsem to na schůzce hned řekl. Slíbil jsem svoji pomoc, a kdykoli mě Xaver¹ o něco požádá, vyhovím mu a více – nic.

To se mylíš, že jsem Ti na Tvůj dopis neodpověděl. Mám na něm datum své odpovědi, ba psal jsem Ti nový dopis a zval na schůzi našeho semijubilea – a Tys se neozval. Nemám Ti to za zlé. Žije se nám těžce a máš zajisté korespondence mnoho a s velkými lidmi, proto jsem Ti k Abrahámu poslal pouze lístek.

Do “Týnu” nabídl jsem se napsati o Tobě článek – jak umím a dovedu ovšem – už někdy v červnu, ale Xaver mi ukázal list prof. Frt. Holečka², kde se zavazuje napsati článek sám. Uznáš, že se s Holečkem jako kritik měřiti nemohu a nechci. Co se stalo, nevím, ale překvapuje mě, že v 7. č. o Tvém jubileu není zmínky³. Zeptám se Xavera, až se vrátí z Poděbrad. Můj kaplan dostal “Týn” už 25/8 – já teprve dne 29/8 – ale to připisuji na účet vojny. Naším neštěstím bylo – jest a bude, že jsme “membra disieta”⁴ – roztrženi po všech peklech – osobní styk je vyloučen – psaní je mrtvá a zdoluhavá litera, které se často špatně rozumí a tak ze všeho vyroste zmatek, nedorozumění – trpkosti – hoře. Inu, fatem, Kizmet⁵ – osud! Musíme jíti každý svou cestou, na svou pěst’ se prodírat trním a probíjet se. S Lutinovem¹ nemohu jít, pro jeho politické názory nemohu a tak – umře-li Týn – kyne zase zlatá svoboda – volnost’ na všechny strany. S tou Vaší konsistoří buď spokojen a děkuj Bohu, že nežiješ v naší. Ani nám nenapadá, čekat od ní něco, ale ona přece posílá ferman za

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² Holeček František – viz SB 6

³ Týn skutečně nepřinesl příspěvek k Bouškovým padesátinám. Bouška to zhruba o dva týdny později komentoval takto: „*Smutná zkušenost. Xaver mi psal rozlíceně ‚Vy‘, slovnutý pane atd. a přetřhl se mnou veškeren styk. Proč? Protože jsem se ho ptal, pro v Týnu neuveřejnil stať Holečkovu k mým padesátinám, ač mi o tom sám kdysi psal. Baar chtěl sám cosi napsat, ale Xaver ho odmítl, že to Holeček napíše. ‚Že prý jsme směšní v Čechách, že oslavujeme pořád sebe, že by leda mohl mi kondolovat!‘ Odpověděl jsem, vrátil jeho lístek urážlivý a napsal: ‚Celá oficiální literatura česká nás katolické literáty ignoruje. Při Abrahamovinách bývá zvykem naposledy o spisovateli něco říci a upozornit na jeho dílo. Pak si ho už nevšimnou, až po smrti. A mé dílo nikdo nezná.‘ – Poslední dobu byl jsem vyzván od mnoha profesorů atd. proč nevydávám své literární studie? Že jich třeba. A že nikdo za zašlé revue nezná, kde je to otištěno. To je faktum. Že si škodím, že píši jen do katolických listů. Pravda!! Ani ty katolické listy mne neznají.‘“ (Bouška Dostálu-Lutinovi 16. 9. 1917, fond K. Dostál-Lutinov, LA PNP Praha).*

⁴ *Membra disieta* – (latinsky): rozptýlené údy.

⁵ *Fatem Kizmet* = *fátum* – (podle antických představ) neodvratný, předurčený osud; *kismet* – (slovo v arab., tur.) v islámu – neodvratitelný osud předurčený člověku.

fermanem. Počínaje 2. škol. rokem musejí děti k sv. přijímaní, musíme jinak než nařídil Rakouský episkopát vzbuzovat 3 božské ctnosti, modlit se novou, krásnou modlitbu “Čím více – tím více”, máme pěkný detektivní spolek “vigilantia”², máme ještě hezčí zákaz nepsati ani řádky do žádných novin a než se rok s rokem sejde – sám milý Pán Bůh ví – co ještě budeme všechno mít. To píši jen tak mimochodem, abys viděl, že mnozí lidé se opozdili se svým datem narození. Měli se narodit v době, kdy po Čechách vodili dragouni lidi do chrámu k sv. svátostem. To byla jejich éra. Zaspali ji, přišli do Prahy ve XX. století a nemohou se vzpamatovat. Ale vzpamatují se, procitnou a brzy!

Zatím buď zdrav a těším se, že “přes to přese všechno” podáme si spolu jednou ruce, abychom napsali, co české umění vyvážilo na Chodsku. O tom jsem Ti psal a znovu a znovu psáti budu. Hlavně malíře a sochaře bych Ti svěřil, kdybys neodmítl.

Tvůj

J. Š. Baar.

V Ořechu 29/8 17.

[dopis 19 x 14,7 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Karel Dostál-Lutinov – viz JŠB 1

² *Vigilantia* – zřejmě odvozeno od latinského slova *vigilie* = (ve starém Římě) noční hlídka; doba (čtvrtina noci), kdy konala hlídka službu. V dalších významech to byla doba (den, večer, noc) před velkými svátky; v církevním (katolickém) významu pak pobožnost před svátky nebo před pohřbem.

[adresa – na razítku Prostějov]

Slovutný pán
Jindřich Baar
spisovatel
v Ořechu.
p. Řeporyje
u Prahy.

Milý, drahý Jindřichu! Klepám o Tobě, velebím Tě, vypravuji a všichni se smějí a radují. Jedu už zase zítra na sv. Kosmu a D.¹ domů. Tvůj věrný Ziga.

[připis K. Dostála–Lutinova]

Už jsme dva pohromadě a čekáme třetího! Kdy pak přijdeš s Tou dírou na čepičku?

V Prostějově 26. 9. 1917

F.Ř.² Karel D. Lut.³

Pozdrav slečně!

[dopisnice v motivem – Jos. Manes: Píseň lásky, 9 x 13,7 cm, 1 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky, tato dopisnice vedena v Klenčí v konvolutu Bouškovy korespondence b. d.]

¹ KOSMA a DAMIÁN – lékaři a mučedníci z přelomu 3. a 4. století n.l. Patroni Florencie, lékárníků, lékařů a dalších. Jejich svátek se světi 26. 9. Z kontextu *[zítra na sv. K. a D. jedu domů]* vyplývá, že Bouška psal svůj text 25. 9. a připis Dostála-Lutinova byl připsán až druhého dne. Bouška přijel do Prostějova 24. 9. 1917. Ze vzájemné korespondence Boušky s Dostálem se lze dovědět, že Bouška zřejmě měl, jako host, v Prostějově kázání při mši sv., vezl Dostálovi několikrát urgovaných 5 l sušených hub z broumovských lesů a Dostál se mj. těšil, že mu Bouška jako známý znalec výtvarného umění pomůže při identifikaci obrazů.

² F. Ř. = Františka (Fanny) Řezníčková, hospodyně K. Dostála-Lutinova.

³ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

JŠB 53

Milý Zigo,

těší mě, žes se znovu ozval. Já jsem už zapomněl na ten cigánský vděk, za moje nejlepší úmysly! Já Tě neodstavoval nikdy, naopak, tlačil Tě a táhl ze všech sil, až jsi mi také konečně pro nic za nic vynadal, obrátil Jsi se k nám trucovitě zády a spojil se s Moravou a Archou¹. Tam za Tebou nepolezu, mám dost “Ducha Německa”. —

V čelo kněžstva se mi nechtělo právě proto, že pány pátery znám. Někdo se musí stát však beranem, který vezme na sebe i hříchy, nespáchané. Dvakrát jsem se poděkoval, když mě volili po třetí a řekli že by to bylo ode mne zbabělé, kdybych volby nepřijal – tož jsem si na to žhavé místo sedl.² –

Skupinu³ zříd' co nejdříve. Skupiny jsou pracovní jednotky – bez nich nejsme nic. Předsedou skupiny má být někdo jiný než vikář, vikář je důvěrník biskupův, předseda pak [*kněžstva? – poničené místo*] . Rovněž jednatel musí být agilní člověk. Snad tam [*někdo? – poničené místo*]/ ještě má schované akty po + jednotě a vyšť'ará staré stanovy a pracovní řády – ty platí i dnes. – Chyba je, že začínáme pozdě: Alespoň rok už kdyby jednota trvala a byla v chodu. Takhle nemáme ničehož nic ani spolkové knihy, ani místnost, ani sekretáře jenom chuť a vůli pracovat. Mastíme to, jak se to zde dá mastit. Staráme se o to nejnnutnější: 1.) zjistit bezpečně poměr republiky k církvi a k nám českým kněžím – 2.) poměry ve škole a 3.) reformy naše.

ad1): jmění církevní, farní a kostelní! Platy a penze farářů. Kláštery. Konkordát. Svoboda církve ve svobodném státě.

ad 2.): Svévolné porušování starých a platných předpisů, jednání o poměrech a návrzích v budoucnu.

ad 3.): Autonomie církve, farní obce (sbory) místo patron. úřadů, disciplína a celibát, bohoslužebná řeč, volba farářů – vikářů – biskupů

Tyto věci hoří. Je spousta i jiných návrhů – ale ty mohou počkat. Brzy dostaneš náš leták. Sbírejte materiál (zaručený!) o kněžích, kteří trpěli persekucí ve válce. Buď' zdrav!

Tvůj

¹ Archa – viz JŠB 47

² Baar byl zvolen za předsedu *Jednoty katolického duchovenstva* a Xaver Dvořák za místopředsedu. Jednalo se o obnovení Jednoty poté, co byla v roce 1907 rozpuštěna (celým názvem *Zemská jednota českého katolického duchovenstva* byla založena v roce 1902). Ustavující schůze znovuobnovené Jednoty se konala 28. 10. 1918.

³ [*podtrženo 2 x, na tomto místě také škrtnuto slovo – odbor*]

Jindřich.

4/12 18.

[částečně poničený dopis 34,1 x 21 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

[adresa na obálce]

Farnímu úřadu v Ořechu.

Slovutný a veledůstojný Pán

Jindřich Baar, předseda Jednoty kněžské

farář

v Ořechu

Pošta Řeporyje u Prahy.

Bezděkov u Police n/M 3. 1. 1919

B + D!¹

Milý Jindřichu,

nejprve Šťastný Nový rok Tobě, Tvé faře a celé Jednotě!

Tvůj milý dopis mne došel až po schůzi kněžstva, konané ve Václavicích². Byli jen kaplani uvědoměni a několik katechetů. Faráři to nevěděli. Vikář vedl slovo. Navrhl si za jednatele katechetu Řezníčka z Červ. Kostelce³, člověka vládního, a ten zas navrhl vikáře za předsedu – a bylo to hotovo. Vikář není zlý člověk, ale ... vikář. Sluha biskupa Doubravy⁴. Není řečník, půl hodiny mluví, slyšíš jen stále: “jak se říká”, to Vám povídám, počkejte, jak se říká atd usque ad finitum⁵, a nevíš, co chtěl říci! Vykládal o rozdělování pozemků chudému lidu, to prý nás spasí. Aby každý dostal 7–10 korců. Farář též, kostel též, škola též. Mimo to v rezervě aby měla obec kus pozemků pro budoucí, až se populace rozmnoží. To ale chtějí všechny strany podobně. Ostatní vše pominul a nepřipustil. Viděl jsem hned, že se stala chyba, že vikář v čele kněžstva nic radikálního neprovede. Na hierarchii nic nedopustí. A ta je dosud

¹ B + D! = Bonum et Dominus – (latinsky): Dobro a Bůh.

² Ve Václavicích se konaly i další schůze kněžstva. Spadaly správou pod Nové Město nad Metují a měly tu výhodu, že byly na trati Choceň – Broumov.

³ Msgre. ŘEZNÍČEK Jan (9. 1. 1875 Malé Svatoňovice – 19. 12. 1947) – jako katecheta působil v Červeném Kostelci v letech 1908–1935. Bouška ho poznal již v roce 1896 jako bohoslovce. V Bouškově fondu v LA PNP se dochovaly jeho 2 dopisy a telegram s přáním k narozeninám. Zatímco první dopis z roku 1896 pravdivě a nepřiliš povzbudivě hodnotí stav kněžského semináře, druhý dopis z doby okolo dubna 1919 zachycuje atmosféru v náhodském regionu takto: „Z vikariátních kněží mi dosud není známo, že by byli přistoupili k Jednotě: polický katecheta, Gottwald, celé děkanství náhodské, Bauch a pensisté Hrdina a Vyhnálek. Ale do Jednoty jsem jich neoznámil, ježto nesouhlasím s nucením. Podobně nedal jsem zprávy do novin, jelikož myslím, že naše věci mají býti projednávány mezi námi, kde již sneseme lecco, co uveřejněno způsobí zbytečně zlou krev a pohoršení.“ (Jan Řezníček Bouškovi, b.d., fond S. Bouška, LA PNP, oddíl korespondence přijaté).

⁴ Doubrava Josef – viz SB 20

⁵ Usque ad finitum – (latinsky): až do konce.

vládní. Doubrava je polovičatý, přijde se vším pozdě, – jen když musí, a polovičatě. Jinak držel se vždy šavli a byrokraty. On prý sám a hlavně vymohl zvýšení platu kleru t. j. světskému. Nám nedali nic. Mám dosud ročně fixum¹: 410 korun t. j. čtyři sta deset korun, vyplácených čtvrtletně i teď v době válečné.

Vikáři i jednateli jsem sdělil písemně, že si měli zvolit za předsedu kněze ze svého středu a ne vikáře. A mlčí se o tom. Čtu ale v Čechu, že i jinde tak činili a dosud činí. Měli jste dát direktivu všem a včas. Zůstal starý šlendrián. Na vikr. konferencích se debatuje o tom, co se líbí biskupovi a pak — se neučiní nic. 26 let to tak vidím. Den nejnudnější a nejblbější je taková vik. konference. Protože je to marné² mlácení slámy.

Škoda, že jsem nemohl na Sjezd. Byl bych se ozval a také dal zvoliti do komisí a pracoval. Takto jsem mimo vši práci. Mladší klerus mě nezná a i ze starších málo kdo. Nečtou nic, o nic se nezajímají. Hloupnou.

V Tvém dopise jsou nedorozumění, jež třeba opravit. Vás jsem nijak “nezradil”, “neopustil”, nebo jak jsi to napsal. Založili jsme Ty, Dvořák³ a já “Týn”. Ale mne jste odstavili. Xaver mi tehdy napsal, že nás dva pozvali jen pro ten případ, že by neměli dost látky do I. čísla. Tedy mouřenín atd. ...

I. číslo Týna mi neposlali, na stálé urgencye ani další čísla jsem včas nedostával. Vydali tlustou knihu mých “Děti”⁴, dali mi 200 zl. honoráře. A potom mi Xaver začal psát z čista jasna “Vy” — a pak ani to ne, a psal jen: Redakce žádá, – nebo “žádá se, aby se poslalo”. Posílal mi články z umění k recenzi a já platil jen porta a recomanda, jež mi nikdo nehradil.

Pak mě pozval Lutinov⁵ k sobě do Prostějova. Koupil a chtěl ještě koupit obrazy starých mistrů a prosil, abych mu je posoudil a ocenil. Jel jsem. Schvalně přijelo několik kněží z Olomouce. Poznal jsem, že v politice jsou na opačném křídle, než my kněží v Čechách. L. je ctitel Němců, věřil, že vyhrajou. Je i proti přivtělení Němců do našeho státu. T. j. byl za války.

Družstvo v Olomouci¹ chtělo vydati mé Sebrané spisy. Bylo by jich asi 30 svaz. Ale nemají papír. A tak vše usnulo. Separatism moravský v politice se mi nelíbil, a hádal jsem se s nimi v té věci.

Co teď dělají, nevím. Zplození “českého Danta” jsou dětinské lapalie a “Calderon” též.

¹ *Fixum* – (latinsky): zde pevný příjem.

² [*marné podtrženo 2x*]

³ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁴ Děti – viz SB 30

⁵ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

Týn potřebuje nového redaktora, agilního, mladého, s velkým rozhledem. Měl bys to vzít do ruky sám. Takhle to nic není.

Jsem pro českou liturgii úplně a důsledně. Latinskou ať podrží si kláštery, kollegia, kanovníci atd – kněží pro sebe, kteří latině rozumějí. Lid potřebuje vše české a dnešní češtinou, ne snad starobulharštinu křísit z hrobu. I mši svatou českou t. j. vše, co kněz zpívá. Epištolu², evang.³, prefaci⁴, Pán s vámi⁵. Ostatní by mohlo zůstat české a pro epišt. evang., proface byla by zvláštní knížka. Svátosti česky, pohřby i křty, vše ... Já aspoň už 5 let vše vedu česky mimo zpív. mši svatou. Nešpory (!) se lidu moc líbí. Antifony si sám překládám a zpívám solo. – Pohřby zcela česky. Libera⁶ též. A jak se to lidu líbí! Z daleka přicházejí k nám.

Co se mnou bude, až nám zruší řád a vezmou pozemky, to nevím. Má budoucnost je in suspens⁷. Prelát⁸ se už teď pro to trápí – a je mu 76 let. Prodělal jsem persekuce, teď to utichlo.

Na sjezd t. j. valnou hromadu bych do Prahy přijel.

Zdraví Tě Tvůj starý a věrný

S. Bouška

[dopis 21,2 x 17,1 cm, 3 s., obálka, Archiv Národního muzea, fond Jednota katolického duchovenstva]

¹ Družina umělecká a literární v Olomouci – viz SB 32

² *Epištola* – slovo přejaté z řečtiny a znamenající poselství, list, písemné sdělení. Zde užito ve smyslu liturgickém – část mše svaté, při které se čte z Listů apoštolských (popř. Skutků apoštolských či Apokalypsy).

³ *Evangeliář* – liturgická kniha obsahující čtení z evangelií při bohoslužbách postupně během celého roku.

⁴ *Preface* – úvodní část kánonu (její poslední část je sanktus).

⁵ *Pán s vámi* – závěr mše sv.

⁶ *Libera* –

⁷ *n suspens* = in suspenso – (latinsky): užíváno ve smyslu: nechat něco nerozhodnuto, nevyřízeno.

⁸ ThDr. Čtvrtečka Bruno Herman – viz SB 25

[předtištěno i : V Ořechu, dne ...19 ...]

V Ořechu, dne 14/1 1919.

Drahý bratře,

konečně se dostávám k soukromé korespondenci¹ a беру především Tvůj milý list. O těch vikářích tedy především. Nestalo se žádné neštěstí jeho volbou, už proto ne, že – jak jsi četl v Jednotě – budou všichni vikáři vyzváni, aby se podrobili volbě vikariátního kleru. Vikáři, které si kněžstvo zvolí, zůstanou; ti pak, kteří se důvěře svého kleru netěší, budou nuceni se poděkovat. Bylo těžko dávat direktivu, když skupiny² neexistovaly a náš časopis nevycházal. Všecko se časem napraví. Měl bys se přihlásil do komise liturgické a hlavně hned začít pracovat. Chceme vydat brzy českou agendu. Rozumí se, že schválena nebude, ale nelze čekat 2–3 roky než bychom nějaké to “*approbatum*”³ vykřičeli. Český obřad zavede se *via facti*⁴ – tak vznikly všechny obřady a schválí se dodatečně. Prokázal bys dobré věci velikou službu, kdybys mi nejdéle do 14 dnů poslal k tisku upravený obřad 1.) křtu 2.) úvodu šestinedělěk 3.) pohřbu dospělých a 4.) dítek. – Nejdříve alespoň křest a úvod, krásně – ne otrocky – přeložený, stručný – . Chceme to dát jako přílohu k “Jednotě” – aby byla jednota českých obřadů – aby si to nepřekládal každý podle svého. Jsi jako básník k tomu povolán – máš smysl pro krásu a hudbu slova – a konečně to je i umělecky dráždivé při pomyšlení, že Tvým jazykem bude církev Boží v Čechách mluvit! Nechám-li to “komisi” – dopadne to jako se zpěvníkem, o kterém se “komise” už radí bez mála 1/4 století!

Na “Týn” nemám teď času myslit. Mě to nijak nemrzelo, když si Xaver⁵ ponechal celé redaktorství a nemrzí. Lituji jen, že nemohu zůstat věren svým knížkám, péru a četbě. Nemohu dělat nic, než se obírat samými “memorandy” – “zaslány” – “schůzemi” a vůbec věcmi, jež rozčilují jako alkohol! Na ten čas však není pomoci a jakmile bude možno – ihned se vrátím do své samoty.

Bude Tě snad zajímat, že od 1/2 19. bude Brodský⁶ jmenován ministerským radou a přidělovány mu všechny naše stavovské záležitosti – tedy i personalia! Neboj se tudíž o svoji

¹ [korespondenci – přepis dík chvatu]

² [zde škrtnuto – jednoty dou]

³ *Approbatum* – (latinsky): schválení, souhlas.

⁴ *Via facti* – (latinsky): cestou uskutečnění.

⁵ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁶ Zahradník-Brodský Bohumil (vl. jm. Zahradník Bohumil) – viz JŠB 26

budoucnost. Velkostatky klášterní jsou ztraceny – nikoli však jmění farní a kostelní. To zůstane i Vám i nám.

Ve čtvrtek dne 23. ledna 1919. ráno v 10. hod. v obecním domě u Prašné brány v Praze koná se naše “veřejná schůze členská” – nikoli tedy valná hromada. Členstvo si ji hlučně přeje a Brodský podá na ní referát o své akci. Můžeš-li přijd'. Proti reformním snahám našim zvedá se sice oposice – ale ta je v mizivé menšině proti vůli všeho takřka venkovského kněžstva.

Srdečně Tě pozdravuje a o přispění Jednotě vroucně Tě prosí

Tvůj

J. Š. Baar

[dopis na hlavičkovém papíře: Farář JINDŘICH Š. BAAR, PŘEDSEDA JEDNOTY KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČESKOSLOVENSK. V PRAZE, 28,5 x 22,1 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

SB 37

[adresa]

Slovutný pán

Jindřich Baar, farář spisovatel

předseda Jednoty

v

Ořechu

Pošta Řeporyje u Prahy.

Drahý Jindřichu, díky za dopis!

Jedu ve středu ve 3/4 10 z Police přes Choceň do Prahy. Jsem asi v 1/2 7 večer v Praze. (Či o 7 ?) Kde budu spát, nevím. Ve čtvrtek se tedy na schůzi v Obec. Domě uvidíme¹. Rád bych hned po schůzi s Tebou jel k Tobě do Ořechu. Je mnoho věcí, o nichž bych s Tebou rád mluvil.

Žízalovi² jsem teď psal a hlásím se do liturg. odboru. Žádaný ritus český i s notami mám, a přepracuji jej definitivně. Potom bych rád, aby ho jazykově vytříbil Hlavinka³, ať nikdo nic mluvnicky nevyčítá.

Tedy vederemo !

Tvůj Ziga.

[dopisnice, b.d. – dle data na razítku 17. 1. 1919, 9 x 14,1 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond Jindřich Šimon Baar, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Viz předchozí Baarův dopis. Jednalo se o členskou schůzi Jednoty katolického duchovenstva v Obecním domě dne 23. 1. 1919. Bouška na schůzi mluvil o české bohoslužbě a své Agendě a sklídl velký ohlas.

² ŽÍŽALA Jan (16. 5. 1878 Libouň – 16. 2. 1940 Praha) – katolický kněz, v letech 1903–1920 kaplan na různých působištích (v r. 1919 druhý kaplan na Smíchově), jednatel Jednoty katolického duchovenstva. Od r. 1921 úředník Pražských vzorkových veletrhů. Autor odborných článků z oblasti sociální politiky a zákonů.

³ Msgre. HLAVINKA Alois (4. 7. 1852 Věrovany u Tovačova – 26. 2. 1931 Kroměříž) – katolický kněz, působil v Kučerově, Litenčicích, Olomouci a Kroměříži. Básník, spisovatel, filolog, sběratel lidové slovesné tvorby, publicista. Přispíval do Obzoru, Vlasti, Našem domově aj. Jeho prvním knižně vydaným dílem byly v r. 1906 povídky a nářeční obrázky *Na kraji Hané*.

[předtištěno i : V Ořechu, dne ...19 ...]

V Ořechu, dne 15/1 1919.

Drahý bratře,

dnes ráno jsem Ti psal, abys vypracoval český obřad sv. křtu. Pošta mi přinesla oznámení, že na obřadu sv. křtu pracuje Xaver Dvořák¹. Proto Ti ihned píši znovu a prosím, abys napsal obřad při úvodu matky šestinedělky. Máš-li obřad pohřbu dospělých a dětí, pošli i ten – jakož i obřad sňatku. Při žalmech o pohřbu napiš i noty pro antifonu a pro 1. verš žalmu – kde podtrhni slabiku, kterou počíná flexe² – psát Ti nemusím, že nutno hledět na slabiky dlouhé a krátké, na slabiky zpěvné (se samohláskami) a němé (samé souhlásky na př: “smrt”!)

Pošli brzy alespoň ten úvod – k tisku připravený (– na 1 straně papíru psáno! –) a pošli to přímo mně!

Dne 21/1 je porada se slovenskými bratry v Žilině – za Jednotu tam jedou jednatel Žížala³ a prof. Dr Stejskal⁴.

Bud' zdrav a pomáhej, jak můžeš!

Pozdravuje Tě Tvůj

Jindřich.

[dopis na hlavičkovém papíře: Farář JINDŘICH Š. BAAR, PŘEDSEDA JEDNOTY KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČESKOSLOVENSK. V PRAZE, 28,4 x 22,1 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² Flexe (z latiny = ohýbání) – ve smyslu gramatickém, ale i obecnějším.

³ Žížala Jan – viz SB 37

⁴ ThDr. STEJSKAL František Xaver (27. 11. 1866 Hubálkov u Mnichova Hradiště – 25. 12. 1924 Praha) – profesor církevních dějin a patrologie na teologické fakultě v Praze. Autor odborných knih z církevních dějin (Sv. Václav; Sv. Jan Nepomucký; Sv. Ludmila, její doba a úcta; Zbyněk Zajíc z Hasenburka; Přehled církevních dějin). Přispíval do Rádce duchovního aj.

[b.d. – dle kontextu leden 1919]

neděle odpo.

Milý Jindřichu,

došel Tvůj dopis. Můj asi se křížoval s Tvým. Přijedu ve středu večer asi v 7 h. stát. nádražím, jdu na noc ke křižovníkům, psal jsem už velmistrovi. Ve čtvrtek ráno půjdu k Mrázovi¹ řezbáři za Nár. divadlem, jenž mi dělá 2 sochy do kostela a v 10 h. jsem v Obec. domě.

Snad se tam uvidíme. Po schůzi bych rád jel s Tebou do Ořechu. A v pátek jel zase domů. Snad to bude možno.

Mrzí mě, že X.² dělá ritus křtu a že jsem to psal marno. Já ihned sedl, jak došel Tvůj list a ihned přepisoval svůj překlad, upravuje znovu každé slovo a mnohé měně. Počítámli, tedy 20 let již dle toho formuláře křtím. – Úvod šestin. je dle Krolmuse³ upraven. Všude se líbí a mnozí si ho opisovali dávno.

Pohřeb dosp. i dítěte upravím, jak ho konám dle svého překladu dávno. Nutno ale přeložil žalmy znovu. De profundis etc. Miserere⁴ – –

S notami věrně a prakticky. Na tom si zvláště zakládám. Sem na funus chodí lidé z celého okolí z dálky, že je to české a hudebně cenné.

Více ústně.

Radil bych to: Otiskni mé návrhy křtu a Úvodu v Jednotě. Ať mi pak kněží píšou své návrhy a opravy, a dle všech těch pokynů upravím definitivně text a vydáme svůj malý rituálek hned⁵. A sice: Křest – Úvod – Oddavky – Zaopatřování – Pohřeb děcka – Pohřeb dospělého. – Průvod o kříž. dnech – Boží Tělo. – Vše s notacemi chorálními. Dle těch se nejlépe zpívá.

¹ Mráz – nepodařilo se určit.

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ KROLMUS Václav (14. 2. 1787 Březinka u Bělé – 24. 10. 1861 Praha) – katolický kněz, farář ve Zvíkovci u Zbiroha, archeolog, národopisný sběratel, autor prací s náboženskou a archeologickou tematikou. V roce 1848 vydal spis *Agenda česká křesťanů katolických* (další vydání v r. 1863), po Krolmusově smrti vyšla pod názvem Rukověť k posvátným obřadům chrámovým a pobožnostem. Bouška s těmito texty pracoval: „*Hledal jsem v Čechu inserátem agendu Krolmusovu a mám teď několik exemplářů. Kněží mi dopisují a radí. Všichni touží, aby už to bylo venku.*“ (Bouška K. Dostálu-Lutinovi 6. 3. 1919, Zemský archiv Olomouc, dopis otištěn v knize „*Jsem disgustován...*“, Olomouc-Rosice 2002, s. 659)

⁴ *De profundis, Miserere* – části mše svaté.

⁵ [předchozích pět slov podtrženo Baarem výraznou červenou čarou]

Gratuluji Ti ze srdce k dokončení Holoubka¹, je to rozkošná, umělecká smrt a poutá až do konce. Smrt H.² je překrásná. Vikář je výborně líčen, dle pravdy!, a konsistoř! Non plus ultra³. Ti asi mají radost, ti šňupárijusové nahoře. Vydej to brzy v knize⁴.

A potom: Vydej svého Božetěcha z Kříže. Byl by velice časovým nyní.

Líbá Tě Tvůj starý

S. Bouška

[dopis, bez obálky, 21 x 13,3 cm, 3 s., LA PNP Praha, fond Jindřich Šimon Baar, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ *Holoubek* – Baarova povídka. Vycházela na pokračování od 1. ročníku Týna v roce 1917.

² Smrt H. = smrt Holoubka.

³ *Non plus ultra* (latinsky) – není nad to (něco výtečného, nebývalého).

⁴ *Holoubek* vyšel knižně v roce 1921.

[b.d. –dle kontextu 1919, na den sv. Scholastiky = 10. února]

Carissime,

k Abrahamu¹ vroucně se za Tebe modlím. Je to zlé datum. Ale jsme dosud v síle, jen ráno Bůh dej svou milost!

Od té doby, co jsem u Tebe byl a domů přišel, denně za Tebe při Mementu se modlím, za Otilku², za p. kaplana, za Mařenku³, Oříška⁴, celý Tvůj dům, ze Vás všecky, tak dobré a milé ...

V pondělí 10. na sv. Scholastiku⁵ o 1/2 8 zpív. mši sv. za tebe sloužím.

Píšu Ti pěkně darem s notama nový ritus při slavném pohřbu. Aby to měl ode mně k potřebě časté.

Vroucně líbá

Tvůj Ziga.

٪

[následující řádky psány tužkou na 2. straně dopisu:]

Dávno jsem poslal článek o české agendě a ritus křtu na faru do Smíchova na faráře a kaplana Žížalu⁶, aby to dal do redakce Jednoty. Došlo to?

[dopis, 17,2 x 13,1 cm, 2 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ Myšleny padesáté narozeniny (abrahamoviny). Baar je oslavil 7. února 1919.

² KINŠTOVÁ Otilie (1880 – 14. 5. 1938) – nejprve pomáhala Baarově matce a po její smrti v r. 1915 převzala starost o celou faru. "Narodila se r. 1880 ve Slavutě, ruském městě újezdu Zaslavského, gubernie Volyňské v Polsku, kde otec její, kdysi lesník na Vráži u Písku, přijal místo u knížete Sangrušky. Při srážce s pytláky byl těžce zraněn a další služby neschopen – Sanguszko ho propustil bez pense. Vrátila se rodina do Písku, kdež dcerušce oba rodiče umřeli. Stála beze jmění sama na světě – až u naší mámy našla domov." (In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 416; naší mámou myslí Teplý Baarovu matku).

³ Mařenka – nepodařilo se zjistit.

⁴ Oříšek – buď oblíbený Baarův jezevčík nebo jiný pes. Jezevčíka (darovala mu ho Baarova „studentská láska“, sestřenice Máša Sperlingová-Baarová) zmiňuje ve vzpomínkách na Baara V. Kotrba, ale bez udání data. (In: *J. Š. Baar v zrcadle vzpomínek*, uspořádal Josef Šach, Hradec Králové 1927, s. 88). Svého oblíbeného psa (špice) měl i S. Bouška, zmiňuje se o něm v jednom z dopisů R. Svobodové, která ho chtěla od Boušky získat, ale nepodařilo se jí to.

⁵ Sv. SCHOLASTIKA – řeholnice OSB, narozena okolo r. 480 v Norcii v Itálii. Zemřela kolem r. 542 na Montecassinu v Itálii. Patronka benediktinského řádu; ochránkyně proti dešti a blesku. Její svátek se světi dne 10. února.

⁶ Žížala Jan – viz SB 37 *Žížalu* – *podtrženo 2x*

JŠB 56

[adresa]

Slovutný Pán,
p. Sigismund Bouška,
farář
v Bezděkově n/M.
pp. Police nad Metují.

Drahý bratře,

děkuji Ti zatím takto za milouneký dárek i přání! Víš snad, že už předsedou Jednoty nejsem. Těším se, že se vrátí zase klid do duše i hlavy. V Jednotě ovšem vytrvám – ale jako prostý člen!

Líbá Tě Tvůj

Jindřich

18/2 19.

[dopisnice se snímkami z Ořecha, ustřižen roh dopisnice se známkou, 8,9 x 14 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara; existuje opis dopisnice kvůli Rysovi]

[adresa, razítko Farního úřadu v Bezděkově n/M.]

Slovutný Pán,
Jindřich Šimon Baar,
farář spisovatel
v Ořechu
pošta Řeporyje
u Prahy.

Carissime!

[b.d., datum na razítku] 25. 2. 1919

Co se to děje? Lístek Tvůj mě došel. V novinách jsem četl, že předsednictvo Jednoty se poděkovalo. Ty s ním? Proč? To je chyba, měli jste vytrvat!! Chyba se stala, že vikáři jsou předsedy skupin, a odtud jde teď nátlak shora ... Píšu spolu Havelkovi¹ do Plzně, zda vyjde v příštím čísle Jednoty² článek o čes. bohosl. a překlad ritu křestního? Kněží mi píšou a těší se na Agendu. Je veliký zájem o to všude. Porad' mi zde noty mají být chorální (4 linkové) či přepsati nápěvy do pětlinkové moderní hudby. Piš; piš!

Tvůj

Ziga.

[dopisnice 9 x 14 cm, 1 s. Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ HAVELKA Antonín (12. 6. 1881 Modlešovice u Strakonice – ?) – katolický kněz, arciděkan plzeňský. Novinář a spisovatel (první kniha *Do žertu a do pláče* pod pseudonymem Frant. Vačalka vyšla v r. 1910). Od r. 1908 vydával a redigoval v Plzni časopis *Český západ*. Přispíval do *Národních listů*, *Národní politiky*, *Národní republiky*, *Národní výzvy* aj. Jako autor odborných publikací vydal spisy *Církevní umělecké památky plzeňské* (1903) či *Nové zvony plzeňské* (1931). V r. 1919 byl předsedou redakčního a tiskového odboru Jednoty katolického duchovenstva coby plzeňský administrátor.

² *Jednota* = *Věstník Jednota* – tiskový orgán Jednoty katolického duchovenstva, viz heslo výše (Hlavinka Antonín).

JŠB 57

Drahý bratře,

vylíh se tu ještě jeden exemplář mé poslední knížky, který Ti rychle posílám, než ho zas někdo ztopí!

Ano, předsednictvo se opravdu poděkovalo, protože výbor mu odhlasoval nedůvěru. Pro naše návrhy bylo 9, pro návrhy opposice 10 hlasů. Co zbývalo, než jít. Lákají mě tam zpět, ale nepůjdu. Zkusil jsem mnoho a moje přímočará, výbušná povaha proto není. Tam musí sedět had, diplomat, člověk chladné hlavy a žabí krve, mně to rvalo nervy a připravovalo bezesné noci! Toť se rozumí, že při Jednotě a jejím pokrokovém programu věrně vytrvám jako obyčejný pěšák – a nijak nechci tím demonstrovat nebo jakkoli na ten svůj vyhazov upozorňovat. Proto jsem nic do novin nepsal, na nic neodpovídám, ke všemu mlčím, vody se uklidní a v tichosti se to vyřídí. Není to žádnou chybou, protože Jednota už je řádně zřízena, vyzbrojena, má místnosti, list ba i sekretáře a bude pracovat automaticky – podle našeho programu. O to je postaráno.

Ještě jednou Ti děkuji za ten ritus pohřbu. Je to překrásně psáno. Noty chorální jsou hezčí – noty moderní pak praktičtější. Obojí má přednosti, ať se rozhodneš tak či onak.

Jen si pospěš! Stýblo¹ také vydal nějakou “rukověť” inseroval to v Čechu² – máš to? Tvoje musí být nade všecko a také bude! Jen si dej záležet! Buď zdrav!

Tvůj

Jindřich.

V Ořechu 28/2 19.

[dopis 24,6 x 22,1 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Stýblo František – viz JŠB 57

² Čech – viz JŠB 1

[b.d. – zařazen dle kontextu]

[pozn. inkoustovou tužkou:] S. B. – české bohoslužby

Drahý Jindřichu!

Čekám s toužebností Tvůj dopis. Dnes mi píše Dr. Hejčl¹ z Olomouce. Jeho překlad žalmů dosud nevyšel, ale tiskne se již začátek. Přeje si, k vůli jednotě textu, abych otiskl v Agendě jeho překlady žalmů, že mi je dá opsati, pokud jednotlivé potřebuji.

Co tomu říkáš? Mně se jeho překlad místy nelíbí. Není básnický, není formy, kterou potřebuji pro zpěv a pro svůj účel liturgický. Něco jiného je žalm ve St. Zákoně, vědecký text a něco jiného žalm při bohoslužbě zpívaný pro lid, pro plné pochopení a krásu dikce.

Příklad: De profundis².

Můj překlad zve parafrází, ač uznává oprávněnost takového překladu pro účel liturgický. Já ale překládal dle Dr. Mlčocha³ věrně dle textu hebrejského, mesoretického⁴.

Hejčl: Z hlubin volám k tobě, Hospodine,

Pane, vyslyš hlas můj.

Já: Z hlubin hoře svého volám k tobě, Pane (h alliterace!)⁵

Hospodine, vyslyš hlas můj.

[“Z hlubin” lid nechápe. Jaké hlubiny? “hoře svého” vysvětluje pojem.

Stejně činím v ritu všude, aby symbol ritu byl lidu jasný, v textu již jaksí vysvětlují kratičce, oč se jedná]

2. Hejčl: Budiž ucho tvoje nakloněno – k úpěnlivé|mé mo|dlitbě.

¹ ThDr. HEJČL Jan (15. 5. 1868 Žamberk – 5. 2. 1935 Olomouc) – profesor Starého zákona a hebrejštiny na teologické fakultě v Olomouci v letech 1909–1935. Překladatel bible (1917–1925), autor odborných prací s náboženskou tematikou.

² De profundis – část mše svaté.

³ ThDr. Mgr. MLČOCH Melichar (6. 1. 1833 Kládky na Moravě – 6. 4. 1917 Olomouc) – katolický kněz (vysvěcen 1856), promován na doktora 1860, poté odborná studia ve Vídni. Biblický badatel Starého zákona, připravil český překlad žalmů z hebrejštiny i latiny (Vulgaty). Jeho hlavním shrnujícím díly byly *Psalterium seu LiberPsalmorum juxta Vulgatum latinam et versionem textus originalis hebraici cum notis introductionibus et cum argumentis exegeticis, quibus harmonia utriusque versionis demonstratur* (1890) a *Psalmi latina Vulgatae, eorum sonus et sensus literalis* (1898). Byl i autorem *Mluvnice jazyka hebrejského* a prací regionálně zaměřených na jeho působiště u Olomouce.

⁴ Mesoretický – určitý způsob výkladu bible (z hebrejštiny).

⁵ Alliterace – opakování hlásek.

[Zde se mi nelíbí “ucho” – a tvrdě zní “úpěnlivé mé”

Já: Nakloň sluchu svého milostivě* k hlasu ponížené omluvy mé.

Mlčoch: ad vocem deprecationis meae.

Klossův ohromný slovník: deprecatio = das bittende Abwenden, Abwehren,
die Bitte um Entschuldigung.

deprecations = was zur Entschuldigung gehört.

Proto: ponížená omluva.

3. Hejčl: Budeš-li, Pane, hříchy mít na zřeteli – Hospodine, kdož obstojí?

Já: Chceš-li, Pane, dbát mých provinění: Pane, kdož pak obstát může? (p-b)
quis constabit?

4. U tebe je však slitování, Pane –
a pro tvůj slib v tebe doufám.

Attamen apud te est condonatio, ut colaris. [na tomto místě hebrejské znaky]
tivvarê = ut colaris)

Já: Ale u tebe je smilování, abys veleben byl, Hospodine.

5. Důvěřuje duše má slovu jeho,
doufá duše má v Pána.

Exspecto Dominum, exspectat anima mea – et in verbum ejus spero [a?].

Já: Doufá v Pána, doufá duše moje * naději svou v jeho slovo skládá. [zde graf. znaky]
(d-s [c])

6. Od časného jitra až do noci

doufejš Israel v Pána.

Anima mea exspectat Dū magis, quam custodes matutinum.

Já: Duše moje víc po Pánu touží * nežli strážé po svítání jitřním.

(d-t, pp, [ss])

Tento obraz je krásný!

7. Neboť jest u Hospodina milosrdenství

a hojná u něho spása. /tvrdé./ metrum?

Spera Israel in Dominum, nam apud Dū est misericordia

et multum apud eum redemptionis!

Já: Doufej, duše, v Pána slitovného * hojně u něho jest vykoupení. [zde graf. znaky]

8. A on vysvobodí Israele

ze všech jeho hříchů.

Isque liberabit Israelem – ab omnibus poenis

triquitatum eius.

Já: A on věřící lid vysvobodí – ode trestů za proviny jeho. [zde graf. znaky]

(Viz Březinu: ozdoba verše, alliterace hlásek podobných d-t.

U mě to není tedy parafráze, ale uvážené každé slovo

1. významem
2. zvukem, hudbou.
3. v metru

Co dělat tedy. Žalmů prý je vysázeno teprve 40.

Hejčl se drží přesně vulgaty. Mlčocha zavrhuje, že se držel masor. textu, neznaje moderního badání v hebrejs. textech. Ale H.¹ vůbec ho nedbá, a dá leda do poznámky, že hebr. znění je tak a tak.

Slova Israel vynechávám a překládám “věřící lid”, nebo různě. Pro nás, náš ritus Israel = křesťanstvo. Lid ta slova židovská nerad slyší, neaplikuje na sebe, ale myslí na židy!

Právě mi píše Xaver² (ze 26/2): Nechtěl bys vypracovat do 14 dnů (do 12. března) otázku liturgie české? Mám mu poslat, co mám v časopisech, obratem pošty.

Tehdy, vrátiv se od tebe, hned jsem sedl a napsal článek o Čes. bohoslužbě. Ale neznaje adresy na redaktora Jednoty, poslal jsem to na far. úřad úředně v obálce úřední na Smíchov. A uvnitř prosil Paulyho³ (jenž se zajímal o věc a mluvil na sjezdu o tom se mnou!) a Žízalu, aby to dali redaktoru Jednoty Havelkovi⁴.

¹ H. = Hejčl – viz výše

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ Msgr. PAULY Jan (24. 5. 1869 Pelhřimov – 20. 12. 1944 ve vězení) – katolický kněz, farář u sv. Václava na pražském Smíchově, vikář arciděkan a papežský prelát. Spisovatel, sociolog, autor prací s tematikou náboženskou, kulturně- historickou, kritik, recenzent náboženské literatury, překladatel z latiny a němčiny. Přispíval do různých časopisů (Časopis katolického duchovenstva aj.), založil a redigoval Věstník katolického duchovenstva, arciděkan v Praze-Smíchově, populární spisovatel, založil Věstník katolického duchovenstva a ediční řadu knih „Ludmila“.

⁴Havelka Antonín – viz SB 40

Potom jsem psal Havelkovi a též Žížalovi¹, ale neodpověděli. Dostali to? dali to dále pro redakci Jednoty? Žížala je přece jednatelem!

[konec dopisu chybí]

[torzo dopisu 17,1 x 13, 1 cm, 4 s., LA PNP Praha, fond Xaver Dvořák, korespondence cizí – S. Bouška J. Š. Baarovi]

¹ Žížala Jan – SB 37

JŠB 58

[adresa]

Slovutný Pán,
p. Sig. Bouška,
farář – spisovatel
v Bezděkově n/M
pp. Police nad Met.

Carissime¹, přečetli jsme s veleb. pánem pozorně Tvůj list a nemáme, co bychom doplňovali. Je to všechno správné, jak to projektuješ. Současně s tímto posílám Tvůj list – jak Si přeješ – do Prahy Xaverovi². Buď zdráv!

Tvůj

Jindřich.

V Ořechu 5/3 19.

[*podívat se do Xavera Dvořáka, zde tam nejsou dopisy Boušky Baarov, resp. Baar Dvořákovi*]/

[*popis: dopisnice 9 x 14,1 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara*]

¹ *Carissime* – (latinsky): nejdražší.

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

[b.d. – zařazeno dle kontextu]

Můj milý Baare!

Farní úřad v Bezděkově u Police n. Met.

[psáno tužkou asi J. Š. Baarem]

Nevím, co děláš. Píšu Ti, odpovíš dvěma slovy a X.¹ vůbec neodpoví. Pracuji na českém rituále pilně a mnohé jsem již kolikrát předělal. Mnozí z kněžstva a teď nejvíce z Moravy mi píší a sdělují své požadavky a rady. Odbírám Věstník jednoty olomoucké a brněnské²!

Právo národa³ (kdo je za tím listem?) Znáš je?°

reformní list ve smyslu Jednoty naší.

Přednášku Dostálovu z Přerovského⁴ sjezdu též mám.

Je tu rozpor mezi námi v Čechách – a Moravou. Prosím Tě, ujmi se toho s láskou a rozhodně, ať nevzniká separatismus a Jednota se ucelí. Moravští mi píšou a chtějí Svaz jednot všech. Konečně na jménu by nezáleželo, ale jedná se vskutku o Jednotu celého národa dnes. Budemeli jako jedna falanx⁵ proti veřejnosti i Římu, docílíme něco, jinak málo – nebo nic. Kněží moravští ve svých diecézích spojení jsou ve vleku dvou Němců. Mimo to vždy jakýsi separatismus ve všech kulturních věcech mezi nimi byl. Dnes je to nebezpečné. Ty máš popularitu a lásku všude, moc zmůžeš, ujmi se toho. Dostál psal v “Našinci”⁶ články o úpravě rituálu a dle toho teď kněží moravští píšou i mně. Psal o mně a mé práci v té věci. V Jednotě vyšel článek můj, zkrácený Žízalou⁷. Od té doby jsem vše propracoval a napsal nový velký článek, který měl být pro Xavera. Sám si ho vyžádal. Pak mi psal ale, abych ho dal Orlovi⁸ do

¹ X. = Xaver Dvořák – viz JŠB 1

² Věstník jednoty olomoucké a brněnské – tiskový orgán moravských diecézních jednot.

³ *Právo národa* – nezávislý politický týdeník. Vycházel v Olomouci od října roku 1918. Vydával ho moravský kněz Matěj PAVLÍK. Počátkem února 1919 přenesl vydávání časopisu do Prahy.

⁴ Zřejmě myšlena Dostálova přednáška ze sjezdu (valné hromady) Jednoty katolického duchovenstva, který se konal 31. 7. 1906 v Přerově. Na tomto sjezdu byl formulován dvanáctibodový program Jednoty. V dubnu následujícího roku 1907 byla na své schůzi na Žofíně vyzvána biskupem, aby ukončila svou činnost. V září roku 1907 vydal papež Pius X. známou encykliku proti modernismu.

⁵ *Falanx*, častěji *falanga* – (z latiny): ve starověku (za makedonských králů Filipa a Alexandra) bojová formace – sevřený osmiřadý šik těžkooděnců s dlouhými kopími. V přeneseném, obecném významu – skupina lidí spojená shodným úsilím.

⁶ *Našinec* – olomoucký katolický deník.

⁷ Žízala Jan – viz SB 37

⁸ Prof. PhDr. OREL Dobroslav (15. 12. 1870 Ronov nad Doubravou – 18. 2. 1942 Praha) – profesor hudebních věd na univerzitě v Bratislavě a později v letech 1931–1932 rektor univerzity Komenského. Příspěvatel Českého slovníku bohovědného, vydavatel Českého kancionálu.

do Cyrila¹. Psal jsem Orlovi. Ale on – mlčí. Neznám se s ním. Jednota je list malý, měli bychom mít list větší, třeba o mnohých věcech psát v duchu Jednoty. Přihlásil jsem se do Liturg. odboru, ale z něho nedostal slova odpovědi. Rád bych, aby s postupovalo a pracovalo účelně. Neroztříštěně.

Byl jsem na Moravě v Prostějově, cesta byla strašná – 15 hodin čekal v Č. Třebové! – Radil se tam s kněžími. Dostál má leccos praktického pro úpravu rituálu. Moravští kněží žádají, aby Agenda naše respektovala jejich přání. Prohlédl jsem tam rituál latinský olomoucký. Tak agenda naše pražská poslední má ritus oddavek vadný.

“Ego coniungo vos in matrimonium”² je přeci proti dogmatu! V Olom. ritualu je to jinak a správně. V našem Manuale ritum prag. v čes. znění je to dobře! (Také duchaplné je: “chcete-li s ní až do smrti žít a manž. obcování setrvati!”

S Dostálem budeš mít teď co činit, asi častěji. Předsedou Jednoty olom. je Stojan³, ale ale ten je poslancem, času nemá. I. místopředseda je Hejčl⁴, profesor. Stejná věc. II. místopředseda je Dostál, který de facto asi celé Jednotě udává směr. Také on měl přednášku o reformách a ta vzata za základ k dalším pracím. Osobně D.⁵ se trápí, že ty se na něho hněváš, že prý Ti psal jménem Svazu, a žes mu neodpověděl. Xaverovi psal prý o přípisu kleru českého do Říma a on že mu též neodpověděl. Řekl jsem mu:

1. proč Ty se zlobíš, nevím. Opravdu nevím, co jste spolu měli.
2. co se týče Xavera, zdá se mi, že X. se urazil pro kritiku Dostálovu jeho veršů. Ta kritika ovšem nebyla přízniva a mně se nelíbila a já to též Dostálovi řekl.

Dnes ale se jedná o věci nesmírné váhy. Je nutno spolupracovat ve všem s Moravou. D. je jako mnohaletý redaktor N. Ž. prvním pracovníkem Moravy. Třebas tu svázat svorně Čechy a Moravu a předejít rozkolu. To je Tvá věc. Tys předseda. Stejně bude i se Slovenskem. Jsi u Prahy, často v Praze, domluv se s Hlinkou⁶, prosím Tě. Lidé si vyprávějí, že prý budeš

¹ *Cyrl* – časopis cyrilských jednot. D. Orel byl jeho redaktorem.

² *Ego coniungo vos in matrimonium* – (latinsky): Spojuji Vás v manželství.

³ ThDr. STOJAN Antonín Cyril (22. 5. 1851 Beňov u Přerova – 29. 9. 1923 Olomouc) – katolický kněz, později olomoucký arcibiskup (1921–1923), katolický politik a poslanec Národního shromáždění. Spisovatel – autor spisů s náboženskou tematikou. Přispíval do Hlasu, Hlasů svatohostýnských, Školy Božského Srdce Páně aj. Jeho jméno je spjato v moravským Velehradem, kde je také pohřben.

⁴ Hejčl Jan – viz SB 41

⁵ Dostál-Lutinov Karel – viz JŠB 1

⁶ HLINKA Andrej (27. 9. 1864 Černová, dnes Ružomberok – 18. 8. 1938 Rožumberok) – katolický kněz, farář v Ružomberoku, politik, zakladatel a předseda slovenské Ľudové strany, přední činitel slovenských autonomistů.

arcibiskupem. Četli to kdesi. Byla by to má radost. Mně vždy šlo o věc a nikdy o osoby, a uvítal bych Tě radostně. Tvůj Ziga.

[° svorník u dvou řádek, pozor na grafickou podobu]

[dopis 20,3 x 16,6 cm, 2 s., Muzeum J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, korespondence přijatá od S. Boušky]

Novinář a náboženský publicista. Přispíval do Čecha, Národní politiky, Duchovného pastiera, Slovenských ľudových novin aj. Založil a redigoval časopis Slovák.

JŠB 59

Drahý bratře,

protože naše pošty teď fungují jako před sto lety – gratuluji Ti k jmeninám už dnes. Bůh Tě posiluj a dej dar vytrvání, abys nám mohl brzy dáti “českou agendu”.

Mé zdraví je událostmi poslední doby úplně rozvráceno, trpím silnou nervosou a budu asi musít odejít do pense. Nu, děj se vůle Boží! Jenom to mám strach, abychom nepracovali marně a aby alespoň tentokráte snahy naše korunovány byly zdarem.

Za “Květnou neděli” jsem Ti už poděkoval. Tisknu právě u Francla¹ román “Na děkanství”² – jakmile dostanu 1. exemplář – pošlu Ti ho. Tabáčku není, ani kuřlavého ani cigaretového, přátelé, kteří mají ke mně blíž, dělili se se mnou poctivě, dokud bylo. Trpíme teď všichni spravedlivě a stejně. I to jaro nás trestá a zdržuje kaštany ve vývoji. K nim s vyhaslou dýmku v ústech upíráme s kaplanem zarmoucené zraky.

Přelož, prosím Tě, nějak pěkně i vzletně slova: “Misereatur ...” a “Judulqentiam ...” jež říká kněz před podáváním Těla Páně při mši sv. věřícím. Když už říkáme česky “Ejhle beránek ...” – tož ať je to celé české. “Corpus Domini³ ...” navrhuji aby přeložil pro nás Čechy takto: “Tělo a Krev Pána našeho J. K.⁴ Zachovej Tě do životě věčně blaženého amen.”⁵

Líbá Tě Tvůj

Jindřich

Ořech 27/4 19.

[dopis 24,5 x 22 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ FRANCL Gustav (19. 4. 1892 Praha – 1. 11. 1975 Praha) – nakladatel katolické literatury v Praze. Vydával spisy S. Boušky, X. Dvořáka, J. Hronka, M. Zavorala, F. Kašpara aj.

² *Na děkanství* – Baarův román, vyšel v roce 1919.

³ *Corpus Domini* – (latinsky): Tělo Páně.

⁴ J. K. = Ježíše Krista.

⁵ *[Tato poslední věta od Tělo ... podtržena Bouškou modrou tužkou]*

Drahý Jindřichu,

Tvůj list se mne velice bolestně doteknul! Pořád na Tebe myslím a bojím se o Tvé zdraví! Co se to stalo? Proč trpíš tak silnou nervosou? Máte ve výboru rozpory? či Ti kněží píšou proti reformám? nebo konsistoř zase klade podkopy a pronásleduje Tě? Nevidím jasně do celé věc.

Do Prahy chci brzy, přivezl bych s sebou texty a chtěl, abyste svolali liturgický odbor, kde bych vše předložil a kde bych vysvětlil své stanovisko a rád slyšel Vaše radu a opravy. Ale – Xaver¹ mi píše, že prý se sejdou 3-4 členové v celém liturgickém odboru! To je ovšem málo. Je vidět, práce má stojí na zdravém základě: České bohoslužby musí vypracovat jedinec: kněz, básník i hudebník v jedné osobě, aby dílo bylo jednotné – potom teprve až se práce probere zdokonalí a opraví kde jen² možno. Každý pokyn je mi drahocenný, vždyť já mnohou věc až 10x změnil a rozvažuji každé slovíčko i notu.

Krásně mi psal Dr. Miklík³, redemptorista, jenž v Obořišti přednáší bohoslovcům řádovým bibl. vědu. – Zdalipak jsi už na Květnou neděli česky celebroid? U nás byl celý Sv. Týden český. Mám to skoro vše již napsáno krásně ve veliké knize. Tvůj návrh “Tělo a krev atd” se mi velice líbí!⁴

Už jsem to zavedl u nás. Ve zpovědnici mám už českou tabulku. Opisuji Ti ji. Uvaž a oprav, co uznáš za lepší. Srdečně Tě *zdraví a libá* Tvůj

Sigismund

2. 5. 1919.

Vrať mi žalmy a i jiné texty a dopisy, jež Ti přikládám.⁵

Celý sešit Pohřbů nevracej, ale odevzdej Lit. Odboru, prosím Tě.

[věta dopsána Bouškou obyčejnou tužkou]

[dopis, bez obálky, 21,5 x 17 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond Jindřich Šimon Baar, korespondence přijatá od S. Boušky]

¹ X. = Xaver Dvořák

² [*'kde' jen podtrženo 2x*]

³ ThDr. MIKLÍK Josef (1. 3. 1886 Tlumačov – 9. 11. 1947 Obořiště u Dobříše) – katolický kněz – redemptorista. Působil jako profesor na bohosloveckém učilišti v Obořišti, které se nachází při hlavní silnici Praha – Příbram. Na Svaté hoře u Příbrami (rodném Bouškově městě) bylo a dodnes je sídlo redemptoristů.

⁴ [*velice líbí podtrženo 2x*]

⁵ [*věta podtržena Baarem modrou tužkou*]

[předtištěno i : V Ořechu, dne ...19 ...]

V Ořechu, dne 6/5 1919.

Drahý Zigo,

dle Tvého rozkazu odevzdal jsem černý sešit s obřady pohřbu Xav. Dvořákovi¹, který je členem liturgického odboru². Ostatní všecko Ti zde vracím.

Nechápu, proč to už netiskneš. Čas kvapí. Dokonalé to hned na poprvé nemůže být. Pilování bude trvat léta. Ale základ zde musí být. Něco, oč by se práce mohla opřít. Tys vzal to “Něco” na sebe. Nechceš-li Sám to vydat a Sám také mít užitek Své práce, vydá to Jednota a Tobě vyplatí honorář. Buď tak nebo onak – ale už aby se začalo, ježto kněžstvo “mastí” teď ritus každý dle svého rozumu.

Nečekám už tedy od Tebe žádný dopis, nýbrž už 1 arch příští agendy s obřadem křtu – tištěný – třeba na prostředním papíře – v chudé úpravě – ale tištěný! Nezdržuj se zbytečným dotazy, jež – jak korespondence, cos mi poslal – ukazuje, nic podstatného Ti nepřinesou. Jako kněz – básník – hudebník vykonej, k čemu Bůh i doba Tě volá. Tvá chvíle přišla, Tvoje hodina udeřila. Pro tuto práci – nevědomky – Jsi rostl, studoval a pěstoval květy umění v zahrádce duše Své. Nuže, vydej už ovoce – čekáme dychtivě a z hladu sytí se mnozí padavčaty nezralými, nemohouce se dočkat plodů Tvých.

Líbá Tě Tvůj

Jindřich.

[dopis na hlavičkovém papíře: Farář JINDŘICH Š. BAAR, PŘEDSEDA JEDNOTY KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČESKOSLOVENSK. V PRAZE, 28,6 x 22 cm, 1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² Po vzniku Jednoty byly na mimořádné valné hromadě dne 23. 6. 1919 schváleny stanovy a ustanoveny odbory, ve kterých měli pracovat odborníci na konkrétních úkolech (resp. je rozpracovávat). Odborů bylo celkem devět: liturgický, právní, školní, sociální, pro církevní umění, pro církevní jmění, osobní a řeholní, redakční a tiskový, menšinový. Některá jména se vyskytovala i ve více odborech.

SB 44

B + D !¹

Milý Baare,

těšil jsem na sjezd do Prahy², zástupce jsem si objednal, tu došlo číslo Jednoty: Kand. listina nového výboru. Nevěřím očím, koho tam navrhuješ! Na Boušku jste si nikdo nevzpomněl? A tolik bezvýznamných lidí jste sehnali pro budoucí výbor? To je odměna za mou ohromnou práci s Čes. Boh.? A ještě něco: V celém výboru není jediného řeholníka! A přece se bude jednati o olupování klášterů!

To jsem si zasloužil za celoživotní práci pro české kněžstvo. Zůstanu doma.

Tvůj
S. Bouška

Bezděkov u Police n/M
6. 8. 1919

¹ *B + D !* = *Bonum et Dominus* – (latinsky): Dobro a Bůh.

² Dne 7. 8. 1919 se v Praze v Národním domě na Smíchově konala valná hromada Jednoty katolického duchovenstva. Schůze byla zahájena společnou mší v Týnu. Podrobný průběh schůze a témata jednotlivých řečníků In: Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*, Praha 1937, s. 370–375. Na schůzi byla mj. přečtena zpráva o cestě zástupců Jednoty do Říma, do výboru Jednoty byl kooptován B. Zahradník-Brodský, na schůzi vystoupil také p. Zlámal z Clevelandu se zkušenostmi z církevní praxe v Americe.

JŠB 61

[dopis, resp. jeho koncept psán na dopisu S. Boušky Baarovi, z tohoto důvodu není jisté, zda byl Baarem přepsán a odeslán]

Drahý Bouško,

Ty dovedeš psát vždycky “motu primuprimo”¹ a proto píšeš často nespravedlivě. To Jsi udělal kdysi Dvořákovi², nedávno překladatelce Huysmanse³ Štefanové⁴ a dnes mně.

Kandidátní listina je sestaveno dle počtu členstva v jednotlivých diecésích (na 150 členů 1 výbor).

Na Hradecko vyšlo: 4 výboři⁵ 2 náhradníci Záruba⁶ a Beneš⁷, členové starého výboru z Hradecka navrhli tyto kandidáty: Beneš, Záruba, Jirásko⁸, Domabyl⁹, Dr Augustin¹⁰, Mašina¹¹, Neuman¹², Řib¹, Novotný², Fiedler³, Mikan⁴, Mikulecký⁵, Kohout⁶ a radili se.

¹ *Motu primuprimo* – (latinsky): Z vlastní iniciativy.

² Dvořák Xaver – viz JŠB 1

³ Huysmans Joris Karl – viz JŠB 44

⁴ ŠTEFANOVÁ B. – publikovala své práce v Týnu.

⁵ „Po sestavení programu valné hromady výbor Jednoty připravil kandidátní listinu pro nový výbor, který bude mít 19 členů, 6 náhradníků a 2 revizory. Dvořák a Zahradník-Brodský již předem rezignovali na případná místa v tomto výboru. Stejně tak nekandidovali znovu kanovník Kašpar, farář Pospíšil, katecheté Vlasák a Horák. Z pražské diecéze má mít výbor 7 členů, 1 náhradníka a 2 revizory, z hradecké 4 členy, 2 náhradníky, z budějovické 4 členy a z litoměřické 4 členy a 1 náhradníka. Nový výbor Jednoty měl být tedy výběrem zemských (pro Čechy), v okamžiku sloučení Jednot mělo dojít k utvoření ústředního výboru říšské Jednoty. Konečná kandidátka vypadala takto: Pražská diecéze: Havelka, Choc, Žížala, Konopík, Šanda, Tylinek, Baar; náhradník: Petr; revizoři: Brázda, Jejkal. Hradecká diecéze: Beneš, Záruba, Augustin, Jirásko; náhradníci: Kohout, Neumann. budějovická diecéze: Kroiher, Michka, Jančár, Řepa; náhradníci: Fric, Poustka. Litoměřická diecéze: Holub, Kuška, Svatoš, Polívka; náhradník Ševčík.“ (In: Frýdl, David: *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky /Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě/*“, Brno 2001, s. 84–85).

⁶ ZÁRUBA Miloš Antonín (30. 1. 1875 Praha – 3. 8. 1922 Jiřice u Humpolce) – katolický kněz – premonstrát, administrátor fary v Jiřicích, politik a poslanec za lidovou stranu. Publicista prací s náboženskou a politickou tematikou, přispíval např. do *Katolických listů*, *Rádce duchovního*, *Selského lidu*, *Obrany*, *Českého kraje* aj. V Jednotě katolického duchovenstva působil v odboru osobním a řeholním. V odborné literatuře uváděna též podoba křestního jména – Milo.

⁷ BENEŠ – v tuto dobu působil v hradecké diecézi více Benešů, nepodařilo se zjistit, o kterého Beneše se jednalo.

⁸ JIRÁSKO František (7. 8. 1872 Liskovice - ?) – katolický kněz, katecheta na reálce v Nové Pace. Publicista (práce s náboženskou tematikou), překladatel z němčiny. Přispíval do řady časopisů, mj. do *Kazatele*, jehož byl zároveň redaktor. Přestoupil posléze k církvi československé.

⁹ ThDr. DOMABYL Gustav (1. 3. 1865 Hradec Králové– ?) – katolický kněz, vysvěcen r. 1885, profesor církevních dějin a církevního práva, čestný kanovník. Autor spisů s náboženskou tematikou, spolupracovník *Bohovědného slovníku*, přispíval do *Časopisu katolického duchovenstva* aj.

¹⁰ ThDr. Mgr. AUGUSTIN Bedřich (25. 2. 1885 Nové Dvory – 24. 5. 1960 Nové Město nad Metují) – katecheta na reálce v Praze, na lyceu a dívčím gymnáziu v Hradci Králové, vicerektor semináře v Hradci Králové. Autor prací s náboženskou tematikou a učebnic (např. *Základní náboženská nauka* – 1. vyd. 1926; *Pokles natality u kulturních národů*, 1928; *Věřouka. Liturgika pro 1. a 2. tř. stř. škol* – 1. vyd. 1936; aj.).

¹¹ MAŠINA Josef (23. 10. 1879 Kutná Hora – ?) – katecheta v Kutné Hoře.

¹² NEUMANN – v tuto dobu působili v hradecké diecézi 4 Neumannové. Nepodařilo se zjistit, o kterého z nich se jednalo.

Nikdo z jiných diecézí neměl práva do toho se míchat a sjednotili se pak na kandidátce, která Tě tolik pohněvala.

Xav. Dvořák⁷ ani já ve výboru víc nejsme (já proti své vůli zvolen) jsem se poděkoval a dnem 1. září stěhuji se z Ořechu do Klenčí:

Dávám Ti tímto s Bohem a přeji hojně zdaru Tvým snahám. – Ve mši sv. “Ite missa est” nejlépe se přeloží slovy Kristovými na Kříži “Dokonáno jest!” Protože mše sv. je tatáž oběť jako na Golgotě.

Do 6. č. “Týnu” jsem ještě poslal příspěvek⁸, ale dále se k ničemu zavazovat nemohu. Půlka nábytku už je zabalena – druhá se balí – a v Klenčí to dlouho potrvá než se usadím.

Bud’ zdrav!

Tvůj

J. Š. Baar.

Ořech 8/8 19.

Člen Záruba⁹ je premonstrát. To nejsou řeholníci? Ostatně jsem šťasten, že už to leží všecko za mnou!

Tvůj B.

[dopis 21 x 7 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ ŘÍB František (6. 10. 1869 Všestary – ?) – [paroch] ve Studenci.

² NOVOTNÝ Josef – kaplan v Nymburku (nejisté zda tento Novotný, i když pravděpodobné).

³ FIEDLER Václav (14. 8. 1887 Česká Bělá – ?) – kaplan v Německém Brodu.

⁴ ThDr. MIKAN Antonín (15. 5. 1878 Vejvanovice – ?) – kaplan v Brandýse nad Orlicí.

⁵ MIKULECKÝ Karel (23.12. 1867 Choceň – ?) – arciděkan v Chrudimi.

⁶ Msgre. KOHOUT František (8. 7. 1868 Malešov – 7. 7. 1942 Praha) – katecheta v Čáslavi, autor náboženských spisů.

⁷ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁸ Baar otiskl v Týnu povídku *Holubi* s podtitulem (*Z povídek mé ř matky*) – Týn 3, 1919, č. 6, s. 229–232.

⁹ Záruba Miloš Antonín – viz JŠB 61

Bezděkov 7. 9. 1919

B+D!¹

Drahý příteli,

zapomínáš na mne. Snažíš se omluviti jednání Jednoty, že mne do svého nového výboru nevzala. Jednak je to chyba a rána pro věc liturgie, jednak kopnutí za mou práci. Slyš – Na schůzi liturg. odboru jsem jel do Prahy a 4. 9. t. m. se účastnil u Křižovníků v 2. patře v sále. – Účast maličká. Dr. Podlaha², Dr. Vajs³, Müller⁴, Orel⁵, *Hrudka*⁶, Neumann⁷, Jiří Měcháček⁸, Měcháček⁸, Škorpil⁹, Jos. Schmied¹⁰, kapl. v Karlíně, Žížala¹¹, Pinsker¹² a ještě asi 1–2. Zbytečným mluvením a hnidopištvím ztraceno moc času, než zvoleny 2 odbory: Umělecký, předseda Neumann, malíř — Liturgický: Dr. Vajs. — Orel choval se velkopansky a není přítel české bohoslužby! Müller je jeho rivál, ale stejného smýšlení. Jejich zásady jsou:

1. Mše latinsky. Leda epišt. a evang. česky. Víc nic! Preface prý je část kanonu! Na můj odpor řekli: Mnozí ji počítají do kanonu. Proto tedy Pater noster latinsky.
2. Překlad římského rituálu (!) poříditi tak, aby ho v Římě schválili.
3. Nic nového nezavádět! (též Podlaha pro to!)
4. Nápěvy v nejpřísnějším chorálu vatikánském. Dosavadní vydání Pustetova rituálu¹³ prý jsou úpadkem chorálu. Můj pohřeb je “nemožný”, ježto má hudbu z doby “úpadku”.
5. Chtěl jsem zachovat zvyky české, jež lid chce a na nich lpí. To že jen jako přídavek

¹ B + D! = *Bonum et Dominus* – (latinsky): Dobro a Bůh.

² ThDr. Podlaha Antonín – viz JŠB 10

³ ThDr. PhDr. VAJS Josef (1865 Dolní Liboc u Prahy – 1959 Praha) – katolický kněz, vikarista na Vyšehradě, čestný kanovník u Všech svatých. Profesor biblického studia, staroslověnštiny a slovanské liturgie na pražské univerzitě. Spisovatel, autor prací s náboženskou a odbornou tematikou (např. *Rukověť hlaholské paleografie*), literární kritik. Přispíval do Časopisu katolického duchovenstva, Časopisu českého muzea, Věstníku KČSN aj.

⁴ MÜLLER – nepodařilo se zjistit.

⁵ Prof. PhDr. Orel Dobroslav – viz SB 42

⁶ Hrudka nebo Hruška – nepodařilo se zjistit.

⁷ NEUMANN – nepodařilo se zjistit.

⁸ MĚCHÁČEK Jiří Cyril (24. 8. 1884 Holice u Olomouce – 23. 7. 1935 Praha) – kanovník, premonstrát (klášter na Strahově). Správce obrazárny, archivář. Vydal *Hospodářské instrukce v archivu strahovském*.

⁹ ŠKORPIL – nepodařilo se zjistit.

¹⁰ ThDr. SCHMIED Josef (19. 3. 1882 Honosice u Stříbra – ?) – kaplan v Karlíně v Praze (další působíště: Žlutice, Nová Ves u Plané, Praha – Zlíchov, sv. Duch), katecheta. V roce 1922 vydal *Jubilejní spis o činnosti Jednoty katolických tovaryšů v Praze na oslavu 70 letého trvání 1852–1922*.

¹¹ Žížala Jan – viz SB 37

¹² PINSKER VÁCLAV – sekretář Jednoty katolického duchovenstva.

¹³ Myšleno tradiční bavorské nakladatelství: Verlag Friedrich Pustet, Regensburg.

možno otisknout. Dříve ale vyzvat v Jednotě (čas.) kněžstvo dotazníkem, jaké kde jsou zvyky od říms. rituálu.

6. Dr. Orel sedí, hlavu do výše, s výrazem bolesti, bolestně vzdychá a dívá se před sebe kamsi do dále a je svrchovanou autoritou. V chorále musíme se držet chorálu husitského z 15. 16. stol., a o tom jen odborníci (tj. “On”) smí mluvit a rozhodovat. Ale tento ”husitský” chorál je přímě řečeno chorál vatikánský a není v něm nic českého. Ergo vše dle nejnovějších edicí vatikánských zavést.
7. Vajs mlčel. Podlaha hojně radil a moudře.
8. Orel: Překlad žalmů a Písma dle Hejčla¹ otisknout! – Ohradil jsem se, že je to překlad nebásnický a místy urazí, jako když mě šídlem píchne. Měl se Hejčl poradit s básníky. – Orel: Musí být jednota v biblickém textu. On jen Hejčla cituje ve svém Zpěvníku, jenž dosud se netiskne. A ten on udělal s Hornofem². Hornof je mu vrchol básníka. Navrhl a prosadil, abychom Orel, Hornof a já přeložili znova Agendu!!
9. Můj úsudek: Hornof je rakušák a jeho jméno je proskribováno. Svou práci nedám tisknout s jeho jménem. To bych ji veřejně zabil.
10. Předsedající Neumann navrhoval, aby pan Dr. Orel předložil odboru svůj Zpěvník s Hornofem dělaný k upotřebení než Agenda se zřídí. Mlčel. Orel se stále urazí a velkopansky mlčí k výtkám a opravám.
11. Podlaha řekl: Ne, Hejčlův překlad není oficiální. Vydáme nový opravený překlad Nzák. od Sýkory³. Kdo lepší překlad dovede, ať si ho otiskne. Orel uražen – mlčel.
12. Dr. Vajse jsem prosil o pomoc a radu v překladě textů liturgických, abychom se drželi, jak možno, textu staroslovenského. Zvláště u veršů často zpívaných. Slíbil. (Moc vlídný pán.)

Celá věc stojí tak: Má práce byla zbytečná, Orel a Hornof etc, teď povládnou a udělají si to římsky sami. A já jim svou práci nedám. Snad bych mohl vydat Agendu bez not sám, svou na subskripci. Co myslíš?

Ač bych rád, aby dílo vyšlo z liturg. odboru Jednoty a mělo autorisaci Jednoty.

Persekuce.

¹ Hejčl Jan – viz SB 41

² Hornof Vladimír – viz SB 31

³ ThDr. SÝKORA Jan Ladislav (16. 4. 1852 Železnice u Jičína – 26. 8. 1928 Praha) – katolický kněz, probošt kapituly u Všetech svatých, profesor biblického studia na pražské univerzitě. Spisovatel, autor prací náboženskou tematikou (Katechese o svátcích r. 1892 aj.), publicista, překladatel (Nový zákon v r. 1904).

Na vikar. schůzi Náchodské byla otázka o reformách. Vypracoval ji katecheta, jemuž bylo uložena vikářem, ledabyle, kratičce na 2 stránky. Psal prý to teprve ráno časně před schůzí. Já měl s sebou otázku tu široce a podrobně propracovanou. Všichni mě prosili, abych ji přečetl. Já nechtěl. I sám vikář mě prosil. Přečetl jsem ji tedy, aplaus byl veliký a navrženo hned, abych ji vydal tiskem! Ale vikář si ji hned vzal. – A teď z konsistoře ji poslali prelátu našemu do Broumova a žalují na mne, jako na zločince. Co a jak jsem to vypracoval!! Ne ve smyslu a přání konsistoře, ale – – – Prelát mi to referuje pouze. Co bude dál, nevím. Vysvětloval jsem jen program Jednoty dle brožury “Obnova”. A s láskou k církvi, vážně a nadšeně.

Dnes 7. 9. mi píše Zahradník¹ z ministerstva, abych vypracoval Misál a do Vánoc aspoň formuláře vánoční², aby se hned mohlo začít. ?? Co tomu řekneš? Piš mi ihned na to. A v Liturg. odboru jsou proti tomu. Já sám nechtěl jsem se mší svatou hýbat, dokud to Řím nepovolí. Chtěl jsem jen: Ep., Avg., Profaci, Otčenáš, modlitby, Dominus vobiscum, Ite³ – –
–
co kněz zpívá: česky.

Tys mi radil: Vydej hned svou Agendu. “Pohřeb” ležel měsíce u Dr. Orla, jak přiznal, – ani mi neodpověděl! Hleď! kdybych byl Agendu vydal, konsistoře by se na mne vrhly, že to není schváleno. A kněží by to nekoupili a já seděl v tisícových dlužích.

Teď jsem v tom stejně: Dámli to Liturg. odboru, oni to zvořou, seškrtají, vydají, a Orel, Hornof etc budou mít slávu a já pohořím. Zde je těžká rada.

Pořád myslel jsem na Tebe: Tys vytkl mi, že se moc držím formy římské, že je to málo volně, já pak pracoval ostatní vskutku volně a v duchu českém a pochopitelně lidu – a teď? Vše je zvráceno. Musím ty kupy práce dělat znova a jinak.
Římsky.

Zdraví Tě vroucně

Tvůj věrný

Sigismund.

[dopis 21,2 x 17,1 cm, 4 s., bez obálky, Archiv Národního muzea, fond Jednota katolického duchovenstva]

¹ Brodský-Zahradník Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 26

² [vánoční *podtrženo 2x*]

³ Části mše svaté.

JŠB 62

[adresa]

Slovutný Pán,
p. Sigism. Bouška,
farář, spisovatel
v Bezděkově
u Police n/Metují

Kleč¹ 9/10 19.

Drahý Zigo,

ano, dostal jsem Tvůj dopis a odpověděl jsem Ti naň lístkem. Opakuji, co jsem Ti psal: Jsem na periferii republiky, 15 mil od Prahy, resignoval jsem i na místo ve výboru Jednoty a nejsem nic více, než jejím platícím členem. Léčím své nervy a chodím na valné hromady šumavské jako je Čerchov², Haltrav³, Hrádek⁴ atd – o ničem jiném zatím nemyslím, nemluví a nepíši. Buď zdrav!

Tvůj

J. Š. Baar.

[opis zřejmě dopisnice s přípisem: originál má p. Fr. Rys Praha VII., 8,5 x 13,2 cm,
1 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ Kleč, myšleno Klenčí pod Čerchovem (německy *Klensch*), obec na Chodsku, kde se Baar narodil a zároveň strávil v letech 1919–1925 posledních šest roků svého života na pensi. V korespondenci zkrátil název obce.

² Čerchov – hora na Chodsku (1037 m), kterou na jihu končí Český les.

³ Haltrav – hora na Chodsku (875 m), součást haltravského hřebene Českého lesa. V nejvyšším bodě haltravského hřebene se nacházejí Výhledy, odkud je krásný pohled do kraje a kde byla později postavena známá Baarova socha, na památku toho, že sem Baar rád chodil na vycházky z rodného Klenčí.

⁴ Hrádek – vrch nad obcí Újezd. Byl někdejší strážným místem Chodů. Nachází se na něm pomník Jana Sladkého Koziny, který zde byl postaven v r. 1895 při 200. výročí Kozinovy poprav.

[adresa]

Slovutný pán

Jindřich Baar,

farář a spisovatel

v Klenči

u Domažlic.

[rukou zřejmě Baarovou dopsáno datum na obálce:] 20. XII. 19.

[cizí rukou dopsáno tužkou z kontextu dopisu datum 10. XII. 19. a přeškrtnuto 20.:]

Milý příteli!

Odbyl jsi mne naposledy několika slovy na koresp. lístku, že se o nic nestaráš a chodíš na Čerchov a jiného že nic pro tebe není. Vidím ale, že tomu tak dnes není. Četl jsem v N. L. tvůj článek o Č. B.¹, který oběma rukama podpisuji. Ale ty nejsi dobře informován. Arcibiskup² nezakázal Č. B., nýbrž jen, aby kněží počkali, až věc bude z Říma povolena úředně. Četl jsi v Pr. Nár., jak na Moravě kdesi zpíval kněz mši sv., *Ite*³ vynechal a místo něho zpíval “Požehnej vás atd.” Každý si dělá co chce a zachází se mší sv. tyransky. Proto chápu, že arcib. to zakazuje. Tys sám na to v jednom dopise ke mně upozorňoval. Napsal jsem dlouhý dopis Krojherovi⁴, on neodpověděl. Ve Franclově plátku⁵, kde si Francel dělá reklamu starým škvárům svého skladu, napsal Krojher článek o Č. B. Vše se mi líbí až na mši svatou. Tam slibuje kněžím celou mši českou, dokonce mění formuláře mešní, vyhazuje z ní části jemu nepohodlné? Atd. Má Krojher tu moc? On to provede? *Lede via facti*⁶ jako Farský⁷. Ale sám

¹ Baarův článek o bohoslužbách dle přibližné datace dopisu se nepodařilo najít.

² PhDr. a ThDr. KORDAČ František (11. 1. 1852 Seletice u Jičína – 26. 4. 1934 Praha) – pražský arcibiskup, protimodernisticky orientovaný. Profesor křesťanské filozofie, autor theologických knih.

³ *Ite* – (latinsky) – myšlen závěr mše.

⁴ KROIHER František Jan (2. 12. 1871 Rojšín u Českého Krumlova – 17. 6. 1940 Ledenice u Českých Budějovic) – katolický kněz, kaplan v Blatné (1894–1896) a Borovanech (1896–1914), poté farář a děkan v Ledenicích. Od r. 1903 člen agrární strany a funkcionář řady organizací a spolků. Přední představitel katolického modernismu a funkcionář obou jednot katolického duchovenstva. Autor článků a úvah.

⁵ Franclovův plátek – viz JŠB 59

⁶ *Lede via facti* – (latinsky): cestou uskutečnění.

⁷ ThDr. FARSKÝ Karel (26. 7. 1880 Škodějov u Semil – 12. 6. 1927 Praha) – původně katolický kněz a katecheta v Praze a Plzni. Po vzniku Československa v r. 1918 předseda Klubu reformního duchovenstva, poté v lednu 1920 spoluzakladatel Církve československé, od r. 1924 její patriarcha. Autor textů a knih s náboženskou a církevní tematikou.

prohlásil, že není pro *via facti* a při audienci arcibiskupovi řekl, že jen cestou legální Jednota snaží se o provedení Č. B. – Proč tedy ve Franclově plátku kněžstvo klame a falešně informuje?

Já přeložil celou mši sv. (*Ordo*)¹ a vánoční vše až ke Zjevení Páně². Všecky preface i 2 nové. Napsal jsem Mši krásně s iniciálami a akvarelovými obrazy. Farský mě žádal, abych jim ji dal do nákladu. Poslal jsem mu vše, a – on tiskne svůj “překlad”. Já mu mši svatou moc “slovně” překládám, on volně dle receptu reformistů z Ohniska³. A chtěl jsem honorář! pracoval jsem na tom celé týdny denně do půl noci!! To vše je blud a opovážlivost.⁴ Včera mi psal, že mi můj rukopis vrátí. Jsem rád, že s těmi lidmi nic nemám. F.⁵ je planý a povrchní člověk, tak jako Ty jsi hluboký a církevně věrný. Škoda, přeškoda, žes opustil Jednotu. Nelíbí se mi to dnes, nelíbí. – Ale k věci. Arcibiskup vyzval arcib. konsistoř, aby mi dopsala. Já sám pak Podlahovi, by mi vymohl audienci, kde bych předložil svou Agendu a své překlady a vyložil mu své zásady. Ale dříve než Podlaha⁶ dostal můj list, měl jsem v ruce vyzvání konsistoře, abych se vyslovil do 6. prosince: o které části bohoslužby, kromě mše svaté, měli bychom v Říme žádati. Vidíš tedy, že arcibiskup o Č. B. zažádá, nebo (dnes je 10. XII.) už zažádá, ale on předem vyloučil mši svatou. Proto jsem o tom loyálně zpravil v čas Krojhera, aby nesliboval kleru mši sv., když Kordač⁷ sám ji už vyloučil a o ni žádat nebude a aby v čas něco něco u arcibiskupa dělal a nepsal nepravdy do Franc. lístku.

Já sám jsem odpověděl velice podrobně celým spisem: Žádám všecko česky. Sv. Cyril a Metod vše česky sloužili a konali. My chceme staré právo nepromlčené. *Revindicamus hereditatem patrum nostrum*⁸. Jsou jen 2 svaté řeči: St. zákon – hebrejščina, N.Z. řečtina. Latina je už překlad. Když se zavedl překlad latinský, proč ne český. Jednota v církvi v řeči není. To je frasa a blud. Je celá řada bohosl. řečí – vyjmenoval jsem je. Citoval sv. Pavla, ep.ke Kor, 14. Chceme vše česky. Budemeli málo žádat v Římě, Řím nám ještě méně povolí. Nedocíli-li arcib. v Říme, aby nám mši sv. povolili česky, ať alespoň hledí dosáhnout, by části zpíváné zpívaly se česky. Lid to dnes slyšel, chce to a žádá jako věc samozřejmou.

¹ *Ordo* (latinsky) – myšleno *ordo missae*, tedy mešní řád.

² Zjevení Páně – tj. svátek Tří králů 6. ledna.

³ Ohnisko – radikální křídlo Jednoty katolického duchovenstva, veřejně vystoupilo dne 10. června 1919 a přijalo rezoluci o postupu (*via facti* – cesta činu), pokud se nepodaří uspět při výpravě Jednoty katolického duchovenstva do Říma prosadit její požadavky. Ohnisko se posléze přetvořilo v Klub reformního duchovenstva, do jehož čela se postavil Karel Farský. Podrobně In: *Ohnisko a jeho program „via facti“*, (In: Frýdl, David: *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky*, Brno 2001, s. 95–104).

⁴ [předchozí dvě věty dopsány mezi řádky]

⁵ F. = Farský Karel

⁶ [‘Ale dříve než‘ podtrženo 2x]

⁷ viz poznámka výše

⁸ *Revindicamus hereditatem patrum nostrum* – (latinsky): Znovu se ujímáme dědictví svých otců.

Uozorňoval jsem: Klerus náš nezná český text Písma. Na fakultě se tomu bohosl. neučí! Kdybychom měli misál, brevír český, co by tu bylo textů, jež by kněz znal z paměti. Jaký materiál jsou kazatelna, škola atd!

Napsal jsem toho mnoho a upřímně.

Ke konci jsem žádal, věda, že má arcib., konsistoř, kanovníci veliký vliv na katol. tisk náš, Čecha, Lid, Mír, Venkov atd

1. aby přesně zakázali všem listům, by netupili kněze. Tupiti některé, tupí tím všechny, lid si pak neváží žádného.
2. aby nařídili a poučovali na schůzích katol. lidovou stranu, že kdo je členem, musí katolicky žít a dávat příklad celé osadě svým životem a skutky svými. Dnes se děje pravý opak.

Bolí mne, že na mne zapomínáš. Klerus je líný a lakomý. Objednávají si ode mne opisy, noty, obřady – ale platit nechce nikdo, a horší: necení si práce duševní.

Tvůj

Sigismund.

Xaver¹ se mi zcela odcizil. Psal, že prý také “jiní” pracují na Agendě a Č. B., tedy mne odstavili. Ti jiní jsou 2: Xaver a Orel². Orel mi neodpovídá, ač se zavázal, že Pohřby v notové části upraví.

[dopis 17,6 x 11,2 cm, 4 s., obálka, Archiv Národního muzea, fond Jednota katolického duchovenstva]

¹ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

² Orel Dobroslav – viz SB 42

JŠB 63

[předtištěno i : V Ořechu, dne ...19 ...]

[z předtištěného textu vše škrtnuto včetně Ořechu, ponecháno pouze Farář JINDŘICH Š. BAAR]

19/XII. 1919

Drahý bratře,

ozval jsem se proto v novinách, že jsem strohý zákaz bohoslužebné řeči české pocítil jako políček vytátný nám bezohledně a tvrdou rukou. Jen si to přečti v Ordin. listě pražském¹, jak to zní velkopansky a autoritativně. Zůmyslně jsem se ve svém článku nedotkl ani biskupů ani Sv. Stolice, jen jsem stručně a věcně objasnil stanovisko Jednoty. V Čechu mi odpověděla jakási značka “V”². Jak to Čech umí, nechal věc stranou a vrhl se na mě osobně, píše o mém svědomí, o těžkém hříchu pobuřování, o hledání popularity, o autoritě biskupů a Sv. Stolice, atd – blýt by se chtělo. Toť se rozumí že odpovím, neboť pro svoji mateřštinu půjdu třeba do pekla.

Těžce nesu, že se nemůžete dohodnout a už vystoupit s misálem, který by se ihned poslal do Říma. Tam jsme přece in optima forma³ svůj požadavek ohlásili a nebyl a limine⁴ odmítnut – jako v Praze! Naopak, povoleno hned zpívati česky evangelium i epištolu a o ostatním řečeno, že musí se vyslovit o tom congreqace ritu⁵. Nesmíme být papežštější než papež. Ty víš, že Tě uznávám za povolaneého, abys učinil počátek, to jest napsal první misál i rituál, byť i to nebylo hned na poprvé dokonalé a bez vady. Římský misál také nezrodil se hned v dnešní podobě. Věky na něm pracovaly. I náš český misál dožije se změn, ale podklad, začátek musí se vydati hned¹. Čím déle se budete hádat, tím to bude horší. Přece cítíme všichni, jak se tvrdě utahují šroubky rozviklané kázně a jak slabí našinci zbaběle zalézají do děr, aby je Kocour nespátril na reformním špeku. Zbude nás konec konců zase jenom několik, jako za časů + Katol moderny, kteří vytrváme, ale tentokráte nepovolíme, neboť už nežijem v Rakousku ale doma! Poměry se tuze změnily a nemáme-li se pokrýt hanbou, musíme jednat.

¹ Ordin. list pražský = list z pražského ordinariátu – úřadu, který ve jménu biskupa v jeho obvodě vykonává duchovní pravomoc.

² “V” – nepodařilo se určit.

³ In optima forma – (latinsky): v nejlepší formě (podobě).

⁴ A limine – (latinsky): od prahu.

⁵ Congreqace ritu – (latinsky): shromáždění zabývající se novým (českým) způsobem provedení bohoslužeb (ritu).

Proto Tě prosím, snažně prosím, abys neopouštěl dobrou věc, nedal se ničím otravovat a pomáhal ze všech sil. Nezapomínej, že konáš velké a slavné dílo, které na věky věkův zůstane s Tvým jménem nerozlučně spojeno!

Chyba je stará! Opakuje se, co utlouklo nás už jednou, že jsme totiž rozházeni po všech koncích republiky, nemůžeme se osobně alespoň 1 týdně sejít, a že jsme vlastně žebráci, ubozí lidé s bídými příjmy, kteří musejí počítat s každým grošem! Ale to už je tak, že právě takoví proletáři jsou živlem pokrokovým a boháči – copáři! To nezměníme.

Veselé vánoce, statečné vytrvání v Novém Roce splnění našich snů přeje Tobě i sobě

Tvůj

J. Š. Baar.

[dopis na hlavičkovém papíře: Farář JINDŘICH Š. BAAR, PŘEDSEDA JEDNOTY KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČESKOSLOVENS. V PRAZE, 28,4 x 22 cm, 2 s., LA PNP Praha, fond S. Bouška, korespondence přijatá od J. Š. Baara]

¹ [*'hned' podtrženo 2x*]

[b.d. – z kontextu 30. 12. 1919 – nahoře na prvním listu: s. Silvestra 1919]

Drahý Jindřichu!

Musím Tě podrobně informovat o dnešním stavu celé otázky Čes. Bohoslužeb. V kleru, ba v jeho vůdcích je děsný chaos a nevědomost všeho, co nám hrozí.

Na takovémto papíře jsem psal a maloval Český Misál. Ornamenty jsem kreslil a sám ryl a dal si natisknouti v tiskárně v Náchodě. Stojí mne to korunu za list jen tisk. Misál jsem psal jako tištěnými velkými písmenami, do prázdného obdélníku v druhém rámci vždy barvami namaloval vánoční motivy figurální nebo poprsí apoštolů, českých patronů atd dle Jos. Manesa¹. Titulní list byl velký obraz barevný S. Cyril a Metod. V textu velké obrazy, akvarely dle J. Manesa: Madonna, Útěk do Egypta, Anděl se zjevuje sv. Josefu ve snách atd – Tedy drahocenně vypraveno ručně jako středověký codex před vynálezem tisku. Překlad úzkostlivě věrný. Žalmy z hebrejského originálu metricky, básnicky, vše tedy má práce.

Farský² si objednal překlad Misálu: Ordo a mše všecky až do Třech králů. Pinsker³ objednal jen zpívané části mešní. V nádherných exemplářích jsem jim to poslal. Pinsker si to nechal a zaplatil 100 K. – Farský začal opravovati to a ono. Lekl jsem se hned, že zavádí libovolné kaprice do Misálu. Viz jeho Ván.[Ván.???] Misál, jenž jistě máš. Communio že vynechá, poněvadž prý lidé ku přijímání nechodí! (Snad v Praze, ale na venkově chodí!) Tvůj nádherný návrh: Dokonáno jest zoral hrozně. A najednou mi vše vrátil. Já mu posílal misál vždy po částech, express, recom.,⁴ stálo mne to moc peněz jen porto. A on to vrátí! Má práce byla tedy marná. V noci při svíčce prý si to s Procházkou⁵ přeložili sami. Všimni si, že všecka slova: král, království, kralovati atd z Písma vyházeli. Psal mi několikrát strašně nadutě a vždy velice povrchně. Je to člověk prázdný, jalový – a ješitný. Běda kněžstvu! ten to zavede. Patrně chtějí s Brodským¹ schisma a zavést jakousi “Českou církev” – která utone brzy v protestanství.

Tou cestou já nikdy nepůjdu!

¹ Mánes Josef – viz Quido Mánes SB 32

² Farský Karel – viz SB 46

³ Pinsker Václav – viz SB 46

⁴ *Express, recom.* = expres (spěšný dopis); recomando (doporučená zásilka).

⁵ Procházka – blíže neurčeno (v reformním hnutí bylo několik jmenovců).

8. ledna se reformisté rázu Farského sejdou a založí si svou církevníčku.² Nebude jich mnoho. “Zkrachované existence”, řekl mi jeden kněz, který byl na jejich schůzi. V kravatách, vousech, ženatí, – bez ideálu, zoufalí.

Baare tam není naše místo!

Farský je kletba českého kleru. Jeho Misál je paskvil. Chyba na chybě – a nevědomost redaktorská. –

Xaver³ se zase domnívá, že jsem zadal ke schválení svou Agendu Kordačovi⁴ a že je vše na nejlepší cestě. Není. Odpověděl jsem K. dlouze a ve mnohém řekl plnou a pernou pravdu, zapřisahal ho a varoval. Ale jak dnes 30. XII. čtu v Lidu, vydal list svému kněžstvu o reformách a tam pochoval mši sv. českou vůbec a o Ep. a Evg.⁵ povídá, že je to “možné”. Co je to za moudrost? Možné? Každou neděli jsme mezi mší po Ev. četli Ep. a Eg. česky, co je tu možného? To už bylo! Pouze že nyní se zpívá, co se četlo! A to má být teprve “možnou” nějakou milostí?

Bože můj, jaké to máme biskupy!

Baare, Baare, že tys se nestal arcibiskupem! Jak jinak by dnes bylo s námi. K. necítí s kněžími svými, necítí s lidem, jde mu jen o přízeň Říma. Ovšem: bude kardinálem.

Co nyní dělat, nevím. Jediná cesta by byla:

1. pozvednout všecek český lid. Hlasování všeho lidu katolického v republice: Chceme vše i mši sv. česky. A s tím by musili kněží z Jednoty jet do Říma a mluvit jinak, rozhodně.

Chceme to, nač máme právo od Cyrila a Metoda už, a co nám papeži dávno přiznali. A jsou dnes jiné doby, dnes⁶ to zkrátka chceme. Žádáme.

2. Ale Kroiher⁷? Kde je Kroiher? Čti si v témž Lidu dnes o něm zprávu⁸! Couvá, couvl již! Já mu psal rozhodný, mužný dopis – on neodpověděl. Do Franclova plátku

¹ Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – viz JŠB 26

² Dne 8. ledna 1920 se sešel Valný sjezd Klubu reformního duchovenstva a při hlasování rozhodl o osamostatnění církve československé. Dne 11. ledna 1920 přečetl Emil Dlouhý-Pokorný při bohoslužbách v chrámu sv. Mikuláše Provolání národu československému a tím byla celá záležitost oznámena veřejnosti. Přehledně o vzniku církve a počátcích církve československé In: Frýdl David: *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky (Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě)*, Brno 201, 219 s. Konkrétně k tématu kapitola XII. – *Vznik církve československé*, s. 143–166.

³ Dvořák Xaver – viz JŠB 1

⁴ Kordač František – viz SB 46

⁵ Ep. a Evg. = Epištola a Evangeliář – viz SB 36

⁶ [‘dnes’ potvrženo 2x]

⁷ Kroiher František Jan – viz SB 46

⁸ Zprávu se nepodařilo v tisku nalézt.

reklamního¹ píše informační stať o Č. B.; všecko bude česky i Mše sv., ale ta se změní, vypustí se to a ono atd.... A dnes? Kývá, dělá už pejska Kordačovi. O celibátu stejně. Ó bezcharakternosti politiků! Kroiher není kněz, ale straník agrární – a jde mu o budoucnost o “možné” nějaké povýšení.

3. V celé té době interregna² jedna věc mi byla jasná: Jednota nic nedělá, nepracuje o budoucího arcib. – Proč? Celá řada jich chtěla jím být.
4. Stejně teď. Bouška vypracoval Agendu, ale teď šmahem, kvapem se na to vrhla řada lidí, oni sami, hned “snadno a rychle” si to pořídí sami. Na Moravě už vydal si předseda brněnské Jednoty Zamykal jako přílohu návrh Pohřbů. Ubohý, přeubohý.
5. A dál. Dr. Orel³. Celý rok u něho ležely mé Pohřby. Prstem na ně nesáhl. Vytýkal chyby v rytmu chorálním. Na nesčetné mé urgencye konečně vrátil rukopisy Xaverovi. Ten mi to nevrátil, ale poslal k opisu nějakému kaplanu v Karlíně⁴, bez mém svolení a vědomí! (!) Konečně jsem to dostal. Spolu Orel mi psal, že prý je ochoten upravit noty v Pohřbech. Já mezitím už si to vše udělal sám dle vatikánského chorálu přesně. Poslal jsem mu tedy hudební texty hotové k revisi.

Čekám. Čekám. Marně. Píšu, volám žádám. On nic. Konečně mi to vrátil. Netknuto, nečteno, ale posílá mi své věci ze svého jakéhosi zpěvníku (Dr. Orel + rakušák Hornof⁵), abych mu to prohlédl a poslal do knihoskladu v Praze. Mé texty z Pohřbů mých zoral hanebně, přeházal slova, udělal dle svého, z díla básnického udělal paskvil. Druhý doktor! Nechápe, že já žalmy s prací nejsvědomitější z hebrejštiny překládal a básnický, rytmický. Píše, “abych si rekapricíroval” na své překlady, že on vzal části i od svých nepřátel. – Co mi do toho?

Mně jde věrný původní text a český zvuk hudební.

A summum všeho! Tytéž “chyby”, jež mně vytýkal, dělá teď v notách sám.

Co s takovými lidmi? _____

Kordač mlčí. Patrně, až dojde z Říma odpověď: vydá si svou Agendu latinskočeskou sám, nákladem své tiskárny a strčí bakšiš do kapsy.

A Bouška se nuzoval celý rok, pracoval celé dny do noci a teď může jít.

¹ Franci Gustav – viz JŠB 59

² *Interregnum* – (latinsky): mezivládí.

³ Orel Dobroslav – viz SB 42

⁴ Žižala Jan – viz SB 37

⁵ Hornof Vladimír – viz SB 31

A klerus? *Dificile satiram non scribere!*¹ Píšou mi mnozí a vždy totéž: “Opište mi Pohřby, Křest, noty ty a ty, misál atd. Já to pošlu, psáno drahocenně s iniciálami, je to svatý text, píšu to s láskou, a udám cenu.”

Odpověď? Žádná.

Už mi ani neodpoví, že to dostal. Dle názoru všech českých kněží, má jim to Bouška psát zdarma. A být rád, že o to požádali!! Faktum. Baare, lakota kněží je horší než jejich hříchy proti celibátu.

Vidíš, to je pravda plná a celá.

Tvůj Sigismund.

Slíbils mi svou novou knihu². Jsem žebrák, opat mi nic nedá a můj plat je dosud stejný, strašlivé slovo: roční plat v peněžích 405 korun! A deputát mi r. 1914 už vzali!

[dopis 31,7 x 20,3 cm, 4 s., Archiv Národního muzea, fond Jednota katolického duchovenstva]

¹ *Dificile satiram non scribere!* – (latinsky): Těžké nepsat satiru! (In: Iuvenalis, *Satiry* 1, 30).

² V roce 1919 vydal Baar román *Na děkanství*.

Rejstřík

Do rejstříku byla pojata pouze hesla, která jsou obsažena ve vlastních dopisech a jejich poznámkovém aparátu; hesla z úvodu do něj zahrnuta nebyla. Zkratka SB znamená korespondenci psanou Sigismundem Bouškou. Zkratka JŠB znamená korespondenci psanou Jindřichem Šimonem Baarem. Číslo u hesel značí číslo dopisu v této edici. Tučné písmo označuje dopis, ve kterém se nachází podrobnější popis hesla, kurzíva označuje skutečnost, že se heslo nachází v poznámkovém aparátu. Vynechána jsou hesla Jindřich Šimon Baar a Sigismund Bouška.

Jmenný

Anastasius – SB *I*

Andrić – JŠB 50

Aubanel – JŠB 40

Augustin Bedřich – JŠB **61**

Baar Jiří (otec J. Š. Baara) – JŠB **1**

SB *I*

Baar Josef (strýc J. Š. Baara) – SB *I*

Baarová Anna (matka J. Š. Baara) – JŠB 34

SB *I*, **11**

Boleslav II. – SB *I*

Barrios (Benet Roura) – SB **18**

Bartovský Karel – JŠB 2, **51**

Beneš Třebízský Václav – JŠB **26**

SB 26

Beneš Jan – JŠB **61**

Berger Otta – SB 2

Bíca (farář) – JŠB 40

Bílek František – JŠB **25**, 26, 44

SB 2, 19, 33

Bílý František – JŠB **42**

Bitnar Vilém – JŠB **9**, 10, 37, 38, 39, 40, 41

SB 5, 23, 24, 25, 26, 28, 30

Bloy Léon – JŠB **44**
SB 25, 28

Böttinger Hugo – SB **26**

Bouška Karel (otec S. Boušky) – SB **20**, 21

Boušková Aloisie (sestra S. Boušky) – SB **20**

Boušková Růžena (matka S. Boušky) – JŠB 43
SB **11**

Bouškovi sourozenci – SB **27**

Bráf A. – *JŠB 1*

Braun Josef – JŠB **42**

Braunerová Zdenka – SB **26**

Brodská Großmannová – SB **26**

Brodský Bohumil – JŠB 26, 42, 45, 54
SB 27, 28

Broman Zdeněk (vl. jm. Tichý František) – JŠB **50**

Brynych Eduard Jan – JŠB *1*, **3**, 10
SB 5

Břečka Vojtěch – SB **24**

Březina Otokar – SB **6**, 23, 26

Bulant – SB 23

Burian Josef (kanovník) – JŠB **10**

Burian – JŠB 45

Cimbura (L.P.b.) – SB 23, 24

Čech Svatopluk – JŠB **40**, 48

Čelakovský F. L. – JŠB 2

Čermák Jaroslav – SB **21**

Čtvrtečka Bruno – SB **25**

Davídek Václav, pseud. Oral Jan – JŠB **44**

Diezenhofer Kryštof – SB *1*

Dlouhý-Pokorný Emil – SB **20**

Dohnal František – JŠB **40**

Dohnal – SB

Domabyl Gustav – JŠB **61**

Dostál-Lutinov Karel – JŠB **1**, 9, 10, 16, 25, 26, 27, 34, 37, 47, 49, 52

SB – 2, 3, 4, 5, 6, 8, 15, 16, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 42

Doubrava Josef – SB **20**, 36

Doubek Josef – JŠB 2

Drozd Jan – JŠB **10**

Dvořák Xaver – JŠB **1**, 5, 10, 26, 36, 37, 39, 41, 44, 45, 47, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 58, 60, 61
SB 2, 4, 5, 9, 15, 17, 21, 23, 24, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 38, 42, 43, 44, 46, 47

Dvořák Rudolf – SB **6**,

Egor (vl. jm. Rožek Karel) – JŠB **16**

Ehrenberger Josef – JŠB **40**

Emmerichová Anna Kateřina – SB 2

Farský Karel – SB **46**

Fiala Oskar – JŠB **50**

Fiala – SB

Fiedler Václav – JŠB **61**

Florian Josef – SB 3

Förster Viktor – SB **16**

Francel Gustav (nakladatel) – JŠB **59**

Hálek (Vlastimil) – JŠB 2

Havelka Antonín – SB **40**

Havlasa Jan (vl. jm. Klecanda Jan) – SB **34**

Heidlerová – SB 1

Hejčl Jan – SB **41**, 42 , 45

Hello Ernest – JŠB **44**

Herben Jan – JŠB **46**

Herites František – JŠB **48**

Herman František – JŠB **26**

Hlavinka Alois – SB **37**

Hlinka Andrej – SB **42**

Holeček František – JŠB 3, 25, 51, 52
SB 5, **6**

Hornof Vladimír – SB 3, **31**, 45, 47

Horský Rudolf – JŠB **2**, 40, 42
SB 2

Hrudka František – SB **33**

Hruška Jan František – JŠB **40**
Huysmann Jan – JŠB **44**, 61
SB 44
Hulakovský Jan Evangelista – SB 3
Chlumecký Adam – SB 3, 5
Chod Jaromír (vl. jm. Kaplický Augustin) – JŠB **2**
Chramosta František – SB 3
Chudoba Martin – SB 3, 5
Janota Otokar Jinřich – SB **28**
Jasanovič Josef – SB 3
Ježek Jan – SB 3
Jindřich Jindřich – JŠB **40**
Jirásek Alois – JŠB 8, **42**, 50
SB 2
Jirásko František – JŠB **61**
Jiroušek – SB 20
Juda Karel (pseud. Karo Ben Jehuda) – JŠB **41**
Kacerovský – JŠB 2
Kalus Josef – SB 3
Kaplický Augustin (pseud. Chod Jaromír) – JŠB **2**
Kara – SB
Karo Ben Jehuda (vl. jm. Juda Karel) – JŠB **41**
Kara – JŠB **41**
Karásek Jiř, ze Lvovic – JŠB **16**
SB 2
Karník Jan, vl. jm. Svítal Josef – SB **31**
Kašpar František – SB **33**
Kaván František – SB **16**
Kavánová Marie – JŠB **29**
SB 16
Kinštová Otilie – SB **39**
Klecanda Jan (pseud. Havlasa Jan) – SB **34**
Klostermann Karel – SB **6**
Knotek Antonín – SB 3

Koblitz Arnold – SB **30**, 32
Kočí Bedřich – JŠB **41**
Kohn Theodor – JŠB **34**
SB 30
Kohout František – JŠB **61**
SB 3
Kollár Jan – JŠB **2**
Kolovratové – JŠB **2**
Komárek František – JŠB **29**, 30
Kopal Petr – JŠB **2**, **3**, 5, 10, 36
SB 23
Koráb Julius Alois – JŠB **10**
SB 3, 5
Kordač František – SB **46**
Kosma a Damián – SB 29
Kosmák – JŠB **36**
Koráb Julius Alois – JŠB **9**
Kordač František – SB 46
Kotlík Fr. – SB **1**
Kotrba Adolf – SB **11**
Kotrba Václav (nakladatel) – JŠB **20**, 36, 37, 39, 34, 44
SB 23, 25, 28
Kotrouš Karel Th. – SB 3
Koudelka Antonín (pseud. O. S. Vetti) – SB **2**
Koukl Václav – SB 3
Kovář Matěj – JŠB 10
SB **2**, 22
Kovařovic Karel – JŠB **50**
Kramář Vincenc – JŠB 22
Krása Antonín – SB **28**
Krásl František – JŠB **34**
Kratochvíl Dr. – JŠB 38
Kraus Karel – SB 3
Krejčí František Václav – SB **6**

Krejčí – JŠB 16
Kroiher František Jan – SB 46, 47
Krolmus Václav – SB 38
Kryštůfek František Xaver – SB 16
Kuba Ludvík – SB 21
Kulda Beneš Method – JŠB 9, 40, 41, 45
SB 3, 5, 6
Kyselý František (vl. jm. Sauer Bruno František) – JŠB 2, 9
SB 3, 5
Kuška Josef – JŠB 25, 36, 47, 48, 49
SB 11, 30, 32
Kyselý František (vl. jm. Sauer Bruno František) – JŠB 2
Lateranová – SB 2
Laudín Methoděj – SB 2
Leubner František – JŠB 2, 3, 10
SB – 3, 25
Lev (Břevnov) –
Lev XIII., papež – SB 2
Lingg Herman Ludwig Otto – JŠB 26
Sv. Ludvík IX. – JŠB 28
Lull Ramón – SB 22, 22b, 23, 25
JŠB 36
Luňáček Václav – SB 16
Mádl K. – SB 2
Machar Josef Svatopluk – JŠB 16, 40
SB 6
Malý Pavel – SB 22b
Malý Václav – JŠB 50
SB 25, 33
Mánes Quido – JŠB 50
SB 32, 33
Marek Pavel – JŠB 1
Maršálek Mikuláš – SB 3, 5
Masaryk T. G. – JŠB 1

Mašina Josef – JŠB **61**
SB 47
Mathon Placidus Johanes – JŠB 2
Mazanec Gustav – SB **30**
Medňánský Martin – SB 3
Měcháček Jiří Cyril – SB **45**
Mikan Antonín – JŠB **61**
Miklík Josef – SB **43**
Mikuláš – SB **24**
Mikulecký Karel – JŠB **61**
Mistral Frederic – JŠB **2, 40**
SB 2
Mlčoch Melichar – SB **41**
Mokrý Otakar – JŠB **48**
Mottl Josef – SB 3
Mráz – SB 38
Mrázek – SB 14
Mrštík Vilém – SB **6**
Mrštíkové, bratři – SB 2
Müller – SB **45**
Muther Richard – SB **16**
Mutl – JŠB **16, 19, 36, 40**
Myslbek Josef Václav – SB **19**
Myslivec Václav – SB **25**
Navrátil Josef (pseud. Stupavský) – SB **17**
Nečas Jan Evangelista – SB 3
Němcová Božena – JŠB **50**
Neruda Jan – JŠB 2
Neuman – JŠB **61**
Niederle Lubor – JŠB 1
Novák František – SB 3
Novotný – JŠB 44
Novotný Josef – JŠB **61**
Odehnal Antonín – SB **28**

Oral Jan, vl. jm. Davídek Václav – JŠB **44**
Orel Dobroslav – SB **42**, 46, 47
Otman Karel – JŠB **9**, **40**
Paidar Štěpán – JŠB **2**
Pachta Josef – JŠB **34**
Pašma Jaromír – JŠB **27**
Pauly Jan – JŠB **2**
 SB 41
Pavelčík Antonín – SB **3**, **5**
Pavelka Jakub – SB **3**
Pavlík Jarolím Stanislav – SB **3**
Pěčka-Místecký Ferdinand – SB **3**, **2**
//Peer?// – JŠB **44**
Pinsker Václav – SB **45**
Podlaha Antonín – JŠB **10**, **38**
Podlesk H. (pseudonym J. Š. Baara) – JŠB **22**
Pospíšil Josef – SB **12**
Potěhník Alois – SB **3**
Prokop Dominik – SB **25**
Promberger Romuald – JŠB **40**, **44**
 SB 25, **28**
Prunar Emanuel – JŠB **2**
Psohlavý Jan (pseudonym J. Š. Baara) – JŠB **20**
Ráž Arnošt – JŠB **50**
 SB 33
Richter František – SB **3**
Roháček František – SB **2**
Roháčková M. – SB **2**
Rohling August – JŠB **19**
Rouček Jaroslav – SB **3**
Rožek Karel (pseud. Egor) – JŠB **16**
Rudolf Wilhelm (Vilém) – SB **25**
Rübr – JŠB **41**
Řehák Karel Lev – JŠB **10**

Řezníček Jan – SB **36**
Řezníčková Fany – SB **35**
Říha Martin Josef – JŠB *1*
Říb František – JŠB **61**
Sauer Bruno František (pseud. Kyselý František) – JŠB **2**
Sedlecký – JŠB **2**
Sekanina F. – SB **5**
Schmied Josef – SB **45**
Schönborn, František de Paula – JŠB **10**
Sigismund (Zikmund) – JŠB **28**
Skalík František – JŠB **3, 41**
 SB – *3, 4, 5, 2*
Skopec ... – SB **5**
Skrbenský z Hříště Lev – JŠB **36**
Sládek J. V. – SB **2**
Slavík Jaromír (pseudonym S. Boušky) – JŠB **41**
Smutný Karel St. – SB **3**
Soběslav – JŠB *1*
Soldán Ladislav – JŠB *1*
Sova Antonín – SB **6**
Spáčil-Žeranovský Jan – SB **3**
Sprinzel (Šprincl) – JŠB **41**
Stejskal František Xaver – JŠB **55**
Stojan Antonín Cyril – SB **42**
Stránský J. – SB **2**
Strass (z Náchoda) – SB
Stříbrný Dominik – JŠB **50**
Stupavský Rudolf (vl. jm. Navrátil Josef) – SB **3, 17**
Stýblo František – JŠB **57**
Sušil František – JŠB **41**
Sv. Benedikt – SB **1**
Sv. Kateřina – JŠB **44**
Sv. Markéta – SB *1*
Sv. Terezie – JŠB **44**

Sv. Vojtěch – SB 1
Svárovský Jan – SB 3
Svítil-Karník Jan, vl. jm. Svítíl Josef – SB 31
Svoboda (kaplan u Boušky) – SB 11
Svobodová Růžena – JŠB 12
SB 2
Svojsík Antonín Benjamin – JŠB 38
SB 23
Sychrovský Antonín – SB 3
Sýkora Jan Ladislav – SB 45
Šach Josef – JŠB 44
Šalda František Xaver – JŠB 40
SB 2, 6, 19, 33
Šimon Josef – SB 3
Škoda – SB 20
Škorpil – SB 45
Škrdle Tomáš – JŠB 1, 9, 10, 16, 26, 41, 47
SB 2, 5, 25, 30
Šorm Josef – SB 3, 5
Špillar Jaroslav – JŠB 50
Šprinzl – JŠB 19, 34
Šrámek Jan – SB 12
Šrůtek Josef Antonín – JŠB 3
Šťastný Jaroslav – JŠB 40
Šťastný Vladimír – JŠB 1, 5
SB 6
Štefanová B. – JŠB 61
Štenc Jan – SB 33
Štulc Václav Svatopluk – JŠB 40
Šup Prokop Bartoloměj – SB 12
Šustová – Boušková (sestra S. Boušky) – SB 10
Tauber Otakar – SB 3
Teplý František – JŠB 1, 2
SB 1

Tichý František (pseud. Zdeněk Broman) – JŠB **50**
Tilschová Anna Marie – JŠB **25**
Travěnek Antonín – SB **3**
Třebízský (viz Beneš Třebízský Václav) – JŠB **26, 29, 39, 42**
SB **16, 23**
Tumpach Josef – SB **28**
Uttenrodt Sigismund, baron ze Scharfenbergu – JŠB **2**
– SB **3**
Vaněk František Bernard – JŠB **26, 39**
– SB **3, 5**
Váchal Josef – SB **32**
Vajs Josef – SB **45**
Vejhodský Josef – SB **3**
Verdaguer – JŠB **40**
SB **18**
Verlaine Paul– JŠB **40**
Verdaguer Jacinto – SB **16, 18, 25**
JŠB **40**
Verdi – JŠB **48**
Vetti O. S. (vl. jm. Koudelka Antonín) – SB **2**
Vévoda Josef – SB **5, 6**
Vilém p. – SB **25, 28**
Vinařický Karel Alois – JŠB **40**
Vlček Bohumil – JŠB **50**
Vodák Jindřich – SB **6**
Vondráček Jan – SB **3**
Vondrák Josef – JŠB **39**
Vorel Jan – SB **6**
Vorlová-Vlčková Zdenka – SB **16, 25**
Vrchlický Jaroslav – JŠB **3, 42**
SB **2**
Vrchliciáni – JŠB **3**
Vymetal – JŠB **27**
Walzel František – SB **3**

Wassermann Jakob – SB **16**
Wildt Bedřich – JŠB 23, 25, 27
SB **11**, 15
Wilson Thomas Woodrow – JŠB **48**
Winter Zikmund – JŠB **42**
Wurzel Ludvík – JŠB **50**
Zahradník-Brodský Bohumil, vl. jm. Zahradník Bohumil – JŠB **26**
Zahradník ... – SB 5
Zaletěl Prokop – SB 3
Záruba Miloš (Milo) Antonín – JŠB **61**
SB 44
Zavoral ... – SB 5
Zeyer Julius – JŠB 15, 40, 41, 48
SB **6**, 7
Sv. Zikmund (Sigismund) Burgundský – SB **28**
Zíbrt Čeněk – JŠB 1
Zinke Otmar – SB 1
Žárovský František – SB 3
Žižka Tomáš – SB 1
Žižková Marie – SB 1
Žížala Jan – JŠB 55
SB **37**, 39, 42, 45

Věcný

Alumnovy písně (Chodské písně) – JŠB 22

Archa – JŠB 47, 48, 53

Atheneum – JŠB 1

Besedy lidu – JŠB 34

Bílý prapor – SB 12

Braunův Životopis Třebízského v Sebraných spisech – JŠB 42

Bulačina – JŠB 40

Cestou křížovou – JŠB 22

Cimbura Jan – JŠB 36

SB 26, 24

Čas – JŠB 3, 16

SB 2

Časisti – JŠB 3

Časopis katolického duchovenstva – JŠB 3

Čech – JŠB 1, 2, 3, 4, 5, 10, 36, 57

SB 6a, 21

Česká akademie císaře Františka Josefa – SB 2

Českoslov. ak. tiskárna – JŠB 47

České Květy (Obrázková revue) – JŠB 19

Český lid – JŠB 1

Dědictví svatojánské – JŠB 36

SB 23

Dělnická příloha Čecha – JŠB 3

Dělnické noviny – JŠB 1

SB 2

Dělnické písně – SB 2

Děti – JŠB 19

SB 30, 34

Dětské hlavičky – SB 16

Deutscher Hausschatz – JŠB 39

Deutsche Kreutzschatz – JŠB 36

Dismas (S. Bouška) – SB 2

Družina umělecká a literární (Olomouc) – SB **32**, 36
Družina bl. Anežky České – JŠB 10
Družstvo Vlasti – JŠB **1**
Duše v přírodě (S. Bouška) – JŠB 31
SB 15, 25
Eucharistie (Bouška) – JŠB 13
Eva (časopis) – JŠB **27**
Farská panička (J. Š. Baar) – JŠB 34
SB 18
Fond pro katolické spisovatele – JŠB 1
Hanýžka a Martínek – SB **26**
Historie pražské seminářské knihovny (J. Š. Baar) – JŠB **3**
Hlas Národa – JŠB **2**
Hlídka literární – JŠB 10
SB 2, 5, 19
Hruška v poli (J. Š. Baar) – JŠB 9
Jacinto Verdaguer a jeho význam v literatuře katalánské – SB 2
Jednota katolického duchovenstva – JŠB 53, SB 31
JŠB 1
Kalendář (Vaňkův) – JŠB **39**
Kalendář Nového života – SB **13**, 13, 14
Katolická beseda – JŠB 15
Katech. spolek – JŠB **3**
Katolická moderna – orgán Kuldovy družina, název časopisu – JŠB 9
Katolické listy – JŠB 1
Katolische Worte – **SB 2**
Kněžská Lyra (S. Bouška) – SB **2**
Knihovna kalendářů – SB 25
Kodýdek (J. š. Baar) – SB 18
Kněz v prstonárodní písni české (J. Š. Baar) – JŠB 5
Kříž – JŠB **2**
Květy – JŠB **1**, 3, 34
Květy mariánské – JŠB **2**
Legendy (Bouška) – JŠB **30**

SB 25
Libušín – SB 9
Lidové noviny – SB 2
Loutky i dělníci boží (F. X. Šalda) – SB 33
Lumír – SB 8
Máj – JŠB 5, 26, 34
 SB 19, 23
Májisté – JŠB 1
Marie – SB 23
Marianská hra (J. Zeyer) – SB 6
Masarykův slovník naučný – JŠB 1
Meditace – JŠB 40, 41, 44
Miréio (S. Bouška) – JŠB 2, 5
Miriam – Maria výklad litanie loretánské (S. Bouška) – SB 17, 21
Mládež – JŠB 39
Mladočeši – JŠB 3
Modlitba (J. Š. Baar) – JŠB 9
Moje prvotiny kněžské na Svaté Hoře (S. Bouška) – SB 1
Moravan – JŠB 1
Moravská orlice – SB 11
Moravské listy – SB 2
Museum – JŠB 2, 22
Národní obzor (B. Kočí) – JŠB 41
Národopisná výstava v Praze – SB 5
Náš domov – SB
Naše doba – SB 19
Návštěvy (Bouškova kniha) – SB 28
Niva – SB 2
Noví básníci (Kavánová) – SB 16
Novina – JŠB 36
Nové písně prstonárodní z Chodska (J. Š. Baar) – JŠB 5
Nový obzor – JŠB 40, 44
 SB 23, 25
Nový věk – SB 22

Nový život – JŠB 9, 10

SB 18

JŠB 1

O úkolech katolické poesie u nás a jejím vzoru Jacintu Verdaguerovi (S. Bouška) – JŠB 5

O věrném přátelství Amise a Amila – JŠB 40

Obrázková revue (České květy) – JŠB 19

Obzor – JŠB 2

JŠB 1

Okna – SB 26b

Ottův slovník naučný – JŠB 1

SB 3

Ottovo nakladatelství – SB 2

Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských v Brně – SB 2

Pietas (S. Bouška) – 25

SB 1, 2

Pod jabloní – JŠB 40

Pod jedním praporem (almanach) – JŠB 7, 8

SB 3, 4, 5

Portraity cizích básníků katolických (S. Bouška) – JŠB 4

Posel od Čerchova – JŠB 2, 22

Právo národa – SB 42

Přástky – JŠB 34

Psohlavci (A. Jirásek) – JŠB 8

Rodnému kraji (J. Š. Baar) – JŠB 20

Rozhledy – JŠB 16

Růže Sušilova – JŠB 2

Sedmero strun (S. Bouška) – SB 2

Sen sv. Jana – JŠB 3, 4

SB 2

Sochorův kostelík – SB 5

Stavěl (lit. post. J. Š. Baara) – SB 18

Sursum corda (X. Dvořák) – JŠB 5

SB – 2

Svatováclavská jednota – JŠB 15

Sv. Jan z Kříže – SB 2
Sv. Terezie (S. Bouška) – SB 2
Svatovojtěšská družina – JŠB 15
Světlo (noviny ve Slaném) – JŠB 18
Světlozor – JŠB 34, SB 34
Škola B. S. P. – JŠB 2
tiskárna Č.S. – JŠB 47
Trní (J. Š. Baar) – JŠB 9
Týn – JŠB 1, 47, 48, 49, 50, 52, 61
SB 27a
Vánoce – SB 16, 25
Večerní noviny – JŠB 10
Venkovan – JŠB 39
Vesna – JŠB 34
Vlast – JŠB 1, 2, 3, 4, 5, 25, 34, 47
SB 2, 15
Vychovatel – JŠB 1
Vyšehrad, družina – SB 5
Vyšehrad, časopis – JŠB 9
Vzkříšení – JŠB 39
Z chodských písní (J. Š. Baar) – JŠB 7, 8
Z kroniky města Klenčí (J. Š. Baar) – JŠB 2
Z nejstarší matriky v Klenčí (J. Š. Baar) – JŠB 2
Zahrada mariánská (J. Zeyer) – JŠB 40
SB 6
Zjevení sv. Anny Kateřina Emmerichové – SB 2
Zlatá Praha – JŠB 34
Zlatou stezkou (X. Dvořák) – JŠB 1
Zora, název časopisu – JŠB 9
Zvon – JŠB 29, 34, 36
SB 16, 21
Žolinka (J. Š. Baar) – SB 18

Místní

Barcelona – SB 21

Bezděkov (Bösig) – JŠB 49

SB 2, **29**

Bor – SB 2

Brennporitschen (Spálené Poříčí) – JŠB 7, 8

SB 3, 4, 5

Brno – SB 2

Broumov (Braunau) – SB 1, **25**

Břevnov – SB 1

Březnice – SB 19

Čeliv u Plané – JŠB 3

Čerchov – JŠB 62

České Budějovice – *JŠB 1*

Dobroměřice na Hané – SB 3

Haltrava – JŠB 62

Hvězda – SB 2

Hradec Králové – *JŠB 1*

Hrádek (Chodsko) – JŠB 62

Chrástřany – JŠB 9

Chudoba – SB 2

Jinočany – JŠB 9

Klecany – JŠB **39**

Klenčí pod Čerchovem – JŠB 8

SB 4

Klobuky – SB **10**

Kobylníky – JŠB 23

Kokovice – JŠB 23

Libušín – SB **10**

Machau (Machov) – JŠB 8

SB 2, 3, 4, 5

Machov (Machau) – JŠB 8

SB 2, 3, 4, 5

Miess (Stříbro) – JŠB 1
Milaveč (Milavče) – JŠB 50
Mirešice – JŠB 39, 40
Mítrovce – SB 3
Nový Jičín – JŠB 10
Orlová – JŠB 39
SB 27
Ořech – JŠB 9, 39
Ounětice – JŠB 34
Nový Jičín – SB
Pfraumberg (Přimda) – JŠB 1
SB 2, 3
Počáply u Terezína – SB 1
Police nad Metují (Politz) – SB 2
Prostějov (křížová cesta) – SB 19 SB 2
Rtyně v Podkrkonoší – SB 1
Prostějov – JŠB 10
Praha – JŠB 10
Příbram – SB 1
Přimda (Pfraumberg) – JŠB 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
SB 2, 3
Putim – SB 1
Řeporyje – JŠB 9
Řím – SB 1
Spálené Poříčí (Brennporitschen) – JŠB 7, 8
SB 3, 4, 5
Stříbro (Miess) – JŠB 1
Svatá Hora u Příbrami – SB 1
Tachov – JŠB 1
Těnovice – SB 3
Tschelief bei Plan – JŠB 3
Tůmovka (pražská kavárna) – JŠB 25
Únětice – JŠB 9, 12
Václavice – SB 36

Velehrad – JŠB 5

Vyšehrad – SB 3, 5

Kněžská působitě J. Š. Baara (fary)

Přimda (Pfraumberg)	září 1892	
Spálené Poříčí (Brennporitschen)	9. 2. 1895	kaplan
Stochov	2. 9. 1895	administrátor
Ořech	3. 9. 1895	kaplan
Únětice	15. 10. 1897	kaplan
Klobuky	1. 5. 1899	farář
Ořech	1. 7. 1909 – srpen 1919	farář

Počátkem září 1919 odchází J. Š. Baar do pense a stěhuje se na Chodsko, do rodného Klenčí pod Čerchovem, kde prožije posledních šest let svého života.

Kněžská působitě S. Boušky (benediktinské kláštery v Broumově a Polici nad Metují, řádové fary)

Machov u Police nad Metují (fara)	5. 9. 1892	kaplan
Police nad Metují (klášter s farou)	1. 8. 1898	kaplan
Broumov (klášter)	23. 9. 1908	člen konventu
Orlová ve Slezsku (fara)	2. 9. 1909	kaplan
Broumov (klášter)	1. 1. 1910	člen konventu a zpovědník
Bezděkov u Police nad Metují (fara)	19. 4. 1914	farář
(v letech 1920-1924 také fara Machově)		
Orlová ve Slezsku (fara)	14. 9. 1924	farář
Broumov (klášter)	25. 3. 1925	člen konventu
Dolní Počáply u Terezína (fara)	1. 12. 1927 – září 1936	farář

V září 1936 odchází z aktivního působení řádového kněze dožit své stáří do Rтынě v Podkrkonoší, kde prožil posledních šest let svého života.

Soupis archivních materiálů Sigismunda Boušky ve fondech Literárního archivu PNP v Praze
(mimo fond Sigismunda Boušky)

Korespondence

	počet ks	časové vymezení	název fondu
Bouška Sigismund:			
Baarovi J. Š.	3	1919	Baar J. Š.
Bitnarovi Vilému	255	1894-1942	Bitnar Vilém
Boreckému Jaromíru	14	1939–1942	Borecký Jaromír
Frabšovi Františku	3	1941	Frabša František
Heritesovi Františku	3	1916–1921	Herites František
Heydukovi Adolfovi	1	1896	Heyduk Karel
Horkému Karlu	2	1929	Horký Karel
Jesenské Růženě	1	1892	Jesenská Růžena
Kalašové Marii	1	1897	Kalašová Marie
Klásterskému Antonínu	9	1914–1916, b.d.	Klástrský Antonín
Kosterkovi Hugovi	3	1897–1898	Kosterka Hugo
Kuldovi B. M.	60	1895–1903	Kulda B. M.
Lhotovi Antonínu	1	1923	Lhota Antonín
Luňáček Václav:	5	1905–1942	Luňáček Václav
Matoušovi Josefu	2	1916	Matouš Josef
Portmanovi Josefu	17	1920–1934	Portman Josef
Procházkovi F. S.	1	1909	Procházka F. S.
Sedlákovvi Josefu Marcelovi	10	1932–1942, b.d.	Sedlák Josef Marcel
příloha: opisy veršů P. Bezručě a vlastních			
Skácelík F.	2	1924, b.d.	Skácelík F.
Svoboda F. X.	2	1940	Svoboda F. X.
Svobodové Růženě	78	1897–1917	Svobodová Růžena
Šachovi Josefu	1	1926	Šach Josef
Šolcovi Emilu	1	1896	Bílý František
Vrchlickému Jaroslavu	27	1890–1896, b.d.	Vrchlický Jaroslav
Zachovalovi F. K.	2	1916–1917	Zachoval F. K.

Další materiály týkající se S. Boušky

fond Ressler Kamill:

Bouška S. – soudní spor o pozůstalost (mezi řádem benediktinů a dědici z rodiny) – soudní spisy, protokoly, korespondence, opisy, výpovědi svědků. Celkem 597 listů a 3 obálky.

fond Hanušová Rafaela

nezpracovaný fond, obsahuje značné množství Bouškových materiálů

Soupis archivních materiálů Jindřicha Šimona Baara ve fondech Literárního archivu PNP
v Praze (mimo fond J. Š. Baara

Korespondence

	počet ks	časové vymezení	název fondu
Baar Jindřich Šimon:			
Augustu Janu Marii	1	1925	Augusta Jan Maria
příloha: 10 ks navštívenek se značkami klencké keramiky			
Bitnarovi Vilému	57	1895-1922	Bitnar Vilém
Bukovskému Josefu	5	1923-1924	Bukovský Josef
Dohnalovi Františku	8	1908-1913, b.d.	Dohnal František
Dostálovi-Lutinovi Karlu	79	1899-1914	Dostál-Lutinov Karel
Dvořákovi Xaveru	38	1915-1923	Dvořák Xaver
přílohy: tisk básně X. Dvořáka k úmrtí J. Š. Baara a 1 obálka od nezachovanéhodopisu, 1 dopis D. Stříbrného			
Heritesovi Františku	11	1911-1925	Herites František
Heydukovi Adolfovi	1	1917	Heyduk Adolf
Klásterskému Antonínu	43	1911-1925	Klásterský Antonín
Konrádovi Josefu Deogratu	1	1904	Konrád Josef Deograt
Korábovi Juliu Aloisu	2	1900-1915	Koráb Julius Alois
Kronbauerovi Rud. J.	1	1910	Herites František
Kuldovi Beneši Metodu	2	1871-1899	Kulda Beneš Metod
Lhotovi Antonínu	3	1922-1923	Lhota Antonín
Listovi Pavlu	9	1905-1911	List Pavel
Podlahovi Antonínu	23	1899-1925	Podlaha Antonín
příloha: 1 foto J.Š. Baara poslané Podlahovi F. Teplým			
Procházkovi Františku Seraf.	7	1911-1925	Procházka František Seraf.
Raisovi Karlu Václavu	2	1919-1925	Rais Karel Václav
Roudenské Marii	4	1919	Roudenská Marie
Scheinpflugovi Karlu	1	1923	Scheinpflug Karel
Svítilovi-Kárníku Josefu	7	1906-1922	Svítil-Kárník Josef
Svozilovi Josefu	3	1902, b.d.	Svozil Josef
Šachovi Josefu (opis)	1	1912	Šach Josef

příloha: 1 fotografie s věnováním

Teplému Františku	239	1904-1925	Teplý František, archivář
Vachkovi Emilu	1	1925	Vachek Emil
Vaňkovi Jindřichu	1	1925	Vaněk Jindřich
Vymetalovi Aloisi Ladislavu	2	1916-1917	Vymetal Alois Ladislav
Žížalovi Janu	93	1918-1925	Teplý František, archivář

Další materiály týkající se J. Š. Baara

fond Dvořák Xaver:

foto – Baar – Polívka – Žížala, 1 ks

fond Klášterský Antonín:

poslední pořizení z 2. 9. 1925, strojopis, 2 listy

fond Novák Arne:

snímek pomníku J. Š. Baara, 1 ks

fond Svozil Oldřich:

Vzájemná korespondence J. Š. Baara s Karlem Dostálem Lutinovem

fond Teplý František:

Baarův večer v Klatovech 4. 4. 1926. Plakát, tisk, 1 list

Plakáty ke zdramatizovaným románům Baarovým – Skřivánek, Poslední soud, 1929, tisk, 5 listů

Baarova literární výstava v Klenčí pod Čerchovem 1933. Strojopis, 4 listy

Baarova společnost. Stanovy, oběžníky, oslavy. Tisky, strojopisy 1935-1936, 21 listů

České děti v Betlemě 1919. Tisk, 1931, uveřejnil Fr. Teplý, 1 list

Hold československého národa Jindřichu Šimonu Baarovi r. 1933. Tisk, 20 stran

Chodská národní. Opis Fr. Teplého ze zápisků J. Š. Baara, 1 list

Jiráskovi Psohlavci. Tisk z Baarovy pozůstalosti, 4 listy

Můj novoroční sen. Tisk, 1925, z pozůstalosti vydala Hana Štěpánová, 1 list

Na výhledech. Strojopis k vydání připravil Fr. Teplý, 18 listů, rkp. poznámky Fr.

Teplého

Nehistorická historie. Tisk, z pozůstalosti uveřejnil Fr. Teplý, 14 stránek

Nové dílo o Kristu. Tisk, 1912, 1 list s poznámkou J. Š. Baara

Obnova církve katolické v ČSR. Tisk, poznámky a ex libris Fr. Teplého, 65 stran

Poslední vůle a pozůstalostní řízení – opis z 2. 9. 1925. Strojopis, 9 listů

Pro kravičku. Tisk, neúplný, 14 stran

Přijdeš k nám zase. Tisk, 1935, k tisku připravil Fr. Teplý, 3 listy

Rok 1848 – Božena Němcová ve Všerubech. Tisk, Kdyňská stráž 1928, 1 list

Rodokmen J. Š. Baara. Rukopis, 33 listů

Úmrtní oznámení z 24. 10. 1925, Tisk, 4 listy

fotografie pracovny a přátel, 8 ks

fond Zavoral Metod:

Bílý Opat. Tisk, 1914, 3 listy

odkaz na B. Hofmeisterovou:

O farské kronice vedené J. Š. Baarem v Ořechu. Výpisky z kroniky.

Soupis literatury

- Augustin, L. H. : Opomíjený básník a výtvarník. In: *Tvar* 1992, č. 35, s. 5.
- Baar, Jindřich Šimon: *Cestou křížovou*. Nový život, Nový Jičín 1900, 100 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Nalezeno na cestě všedního života*. V. Kotrba, Praha 1901, 86 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Psohlavý, Jan): *Rodnému kraji*. V. Kotrba, Praha 1903, 49 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *Pro kravičku*. Nový život, Prostějov 1905, 114 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š.): *Několik povídek*. Dědictví sv. Jana Nep., Praha 1907, 88 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Poslední rodu Sedmerova*. V. Kotrba, Praha 1908, 214 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Jan Cimbura*. Jihočeská idylla. Dědictví sv. Jana Nep., Praha 1908, 279 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *Farské historky*. Máj, Praha 1908, 411 s.
- Baar, Jindřich Šimon – Teplý, František: *Klenčí, městečko na Chodsku*. V. Kotrba, Praha 1909, 221 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *Mžikové obrázky I.* Velké a malé děti. Dědictví sv. Jana Nep., Praha 1909 127 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Mžikové obrázky II.* Hloží a bodláčí. Dědictví sv. Jana Nep., Praha 1910 127 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *Milovati budeš*. Povídky a črty. Promberger, Olomouc 1910, 76 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Ptáci*. Drobná prósa. Meditace a Promberger, Praha a Olomouc [1910], 91 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Chvilé oddechu*. Kapitoly z cest. Gustav Francel, Praha [1913], 287 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *Poslední soud*. Román. Gustav Francel [1913], 261 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Trnky*. Hrst feuilletonů. Gustav Francel, Praha [1913], 164 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *K Bohu*. V. Kotrba, Praha 1914, 318 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Mžikové obrázky III.* Z jiného světa. Dědictví sv. Jana Nep., Praha 1914, 192 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *V temných barvách*. Československá akciová tiskárna, Praha 1916, 89 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Bolestné vánoce*. Památka na válečná léta 1914–1917. Nakladatel a místo neuvedeny, 15 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Hanče*. Chodský román. V. Kotrba, Praha 1917, 159 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *V různých barvách*. V. Kotrba, Praha 1918, 141 s.

- Baar, Jindřich Šimon: *Poslední soud*. Román, II. díl. *Na děkanství*. Gustav Franci, Praha [1919], 222 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Hu nás*. Povídky z chodské hyjty. Karel Beníško, Plzeň 1920, 285 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Kanovník*. Románek z kněžského života. Máj, Praha 1920, 112 s.
- Baar, Jindřich Šimon – Teplý, František: *Na obranu reformního programu Jednoty katolického duchovenstva československého*. J. Š, Baar Praha [1920], 21 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Počtář*. Satirický román. Máj, Praha 1921, 147 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Naše pohádky*. Karel Beníško, Plzeň 1921, 136 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *Chodské povídky a pohádky*. Řada 2. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1922, 76 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Hlad*. Syn. Státní nakladatelství, Praha 1923, 88 s.
- Baar, Jindřich Šimon (Henryk Š. Baar): *Paní komisarka*. Chodský obrázek z doby předbřeznové. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1923, 461 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Osmáčtyřicátníci*. Díl 2. románu Paní komisarka. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1924, 486 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Lúsy*. Díl 3. románu Paní komisarka. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1925, 528 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Skřivánek*. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1925, 192 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Amerikáni*. Karel Vačlena, Mladá Boleslav 1926, 184 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Báby a dědkové*. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1927, 353 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Obrázky z mého života*. Bez nakladatele a místa vydání, 1929, 48 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Nehistorická historie*. Námitky proti Vrbovu pojetí dějin chodských rebelií. M. Mádl, Domažlice [1930], 14 s. Z literární pozůstalosti J. Š. Baara uveřejňuje archivář F. Teplý.
- Baar, Jindřich Šimon: *Druhá kniha z přírody*. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1930, 286 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Dětské obrázky*. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, Praha 1930, 257 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Výlet na Výhledy*. studie k nenapsanému románu Svatba. Novina, Praha 1933, 18 s. K tisku upravil F. Teplý
- Baar, Jindřich Šimon: *Farské historky*. Díl II. Farská panička. Kohouti, On tomu věřil. Novina, Praha 1931, 5. vyd., 314 s.

- Baar, Jindřich Šimon: *Farské historky*. Díl V. Stavěl. Novina, Praha 1931, 3. vyd., 242 s.
- Baar, Jindřich Šimon : *Z duchovní správy*. Novina, Praha 1931, 307 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Poslední povídky, vzpomínky a řeči*. Novina, Praha 1933, 281 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Farské historky*. Díl III. Cestou křížovou. 9. vyd., Žebračka, 5. vyd., Novina, Praha 1935, 243 s.
- Baar, Jindřich Šimon: *Farské historky*. Díl I. Páter Kodýdek a jiné povídky. Novina, Praha 1937, 7. vyd., 259 s.
- Bačkovský, František: *Kněží katoličtí o písemnictví novočeské zasloužilí*. Knihkupectví Dra. Františka Bačkovského, Praha 1890, 232 s.
- Baštecká, Lýdie: *Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky*. Knihovna města Police nad Metují, Město Police nad Metují, Police nad Metují 1997, 32 s.
- Batůšek, Stanislav: *Katolická moderna. Karel Dostál-Lutinov a jeho přátelé a spolupracovníci*. Arca JiMfa , Třebíč 1996, 226 s.
- Batůšek, Stanislav: Ke vzniku básnického almanachu Pod jedním praporem. z počátků Katolické moderny. In: *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, 1996, č. 48, s. 256–260.
- Batůšek, Stanislav: Přátelství básníků – J. Vrchlického a S. Boušky. In: *Akord* 21, 1996, s. 506–519.
- Batůšek, Stanislav – Svozil, Oldřich – Cekota, Petr: *Přátelství básníků. Vzájemná korespondence Karla Dostála-Lutinova s Juliem Zeyerem a Otokarem Březinou*. Host, Brno 1997, 235 s.
- Batůšek, Stanislav: *Korespondence Katolické moderny. Dopisy Jana Köhlera a Karla Dostála-Lutinova z let 1902–1923*. Gloria, Rosice 2010, 259 s.
- Beneš, Josef P: Vzpomínky, zda o nich víš... . In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17 (20. 8.), s.2–3.
- Beneš, Josef: *Ač zemřeli, ještě mluví*. Medailony českých katolických vlasteneckých kněží. Ústřední církevní nakladatelství, Praha 1964, 449 s.
- Binder, Ivo: Od Meditací k Týnu. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907)*. Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 305–310.
- Bitnar, Vilém: Xaver Dvořák. In: *Náš domov* 25, 1916, s. 2-6.
- Bitnar, Vilém: *Schematismus žijících katolických spisovatelů československých*. Akademický spolek Moravan, Brno 1920, 20 s.
- Bitnar, Vilém: K šedesátinám Sigismunda Boušky. In: *Lumír* 5, 1927, č. 6, s. 70.
- Bitnar, Vilém: *Sigismund Ludvík Bouška*. Informační stať o životě a díle. Universum, Praha

- 1932, 75 s.
- Bitnar, Vilém: *Literární kritika českých katolíků let devadesátých*. Orbis, Praha 1940, 22 s.
- Bitnar, Vilém: Literární kritika Katolické moderny. In: *O českou literární kritiku*. Vůdčí zjevy kritiky let devadesátých. Orbis, Praha 1940, s. 122–139.
- Bitnar, Vilém: *Inferiorita české literatury katolické*. Václav Petr, Praha 1941, 29 s.
- Bitnar, Vilém: Život a dílo Sigismund Ludvíka Boušky. K 75. narozeninám. In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17 (20. 8.), s.1–2.
- Bouška, Sigismund – Dostál-Lutinov, Karel – Dvořák, Xaver – Skalík, František (eds.): *Pod jedním praporem*. Almanach katolických básníků českých. Nákladem pořadatelů, Vydavatel F. Skalík, Dobroměřice na Hané 1895, 253 s.
- Bouška, Sigismund: *Pietas*. Cyrillo–Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, Praha 1897, 154 s.
- Bouška, Sigismund: *Láska Aubanelova*. Prokop Zapletal, Hranice 1898, 100 s.
- Bouška, Sigismund: *Miriam–Maria*. Výklad litanie Loretské. Cyrillo–Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, Praha 1903, 330 s.
- Bouška, Sigismund: *Vánoce*. Nový život, Nový Jičín 1903, 63 s.
- Bouška, Sigismund: *Duše v přírodě*. Knihovna družstva, Nový Jičín 1904, 85 s.
- Bouška, Sigismund: *Legendy*. Malým i velkým. Antonín Odehnal, Brno 1904, 63 s.
- Bouška, Sigismund: *Japonské dřevoryty (a staré kresby a malby)*. Ze sbírek: Dra. J. Kurtha a F. Succa v Berlíně, Dra. O. Jaekela ve Greifswaldě, P. S. Boušky v Broumově, Dra. S. Součka v Brně a j. Katalog k XXXI. výstavě Klubu přátel umění v Brně. Antonín Odehnal, Brno 1913, 43 s.
- Bouška, Sigismund: Z knihy Návštěvy. In: *Nový obzor* 3, 1913, č. 1, s. 60 - 63.
- Bouška, Sigismund: *Reverendissimo ac Amplissimo Domino Brunoni Herm. Čtvrtečka, ordinis sancti Benedicti Abbati*. Nakladatel neveden, Praha 1916, 1 sv. (nestr.).
- Bouška, Sigismund: *Děti*. Československá akciová tiskárna, Praha 1918, 378 s.
- Bouška, Sigismund: O Xavera Dvořáka. In: *Archa* 11, 1923, s. 125–126.
- Bouška, Sigismund: *Provençalské koledy*. G. Franci, Praha 1927, 227 s.
- Bouška, Sigismund: Vzácný český epik. [o Janu Karníkovi – Josefu Svítloví] In: *Archa*, 1923, s. 47–48.
- Bouška, Sigismund: Z mých pamětí. In: Lifka, Bohumír (ed.): *Na paměť F. X. Šaldy*. Sborník vzpomínání, láska a vděčnosti. Bohumír Lifka, Praha 1938, s. 2.
- Brandejs, Stanislav: *Kniha o Polici nad Metují a Policku*. Díl I. Dějiny do roku 1914. Městská rada, Police nad Metují 1940, 275 s.

- Burget, Eduard: Arcibiskup z lidu Theodor Kohn. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 85–103.
- Burget, Eduard: Dvě tváře moderny. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 128–138.
- Burget, Eduard: Josef Svozil a ti druzí. K odchodu kněží–reformistů z katolické církve na přelomu 19. a 20. století. In: Hojda, Zdeněk – Prah, Roman (eds.): *Bůh a bohové*. Církve, náboženství a spiritualita v českém 19. století. Sborník příspěvků z 22. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň, 7.–9. března 2002, KLP – Koniasch Latin Press, Praha 2003, s. 227–234.
- Čáňová, Eliška: *Činnost řeholních řádů a kongregací v Čechách (1848–1918)*. Státní ústřední archiv, Praha 1997, 79 s.
- Červenka, Miroslav – Holman, Petr (eds.): Pocta Otokaru Březinovi. Vzájemná korespondence Otokara Březiny a Sigismunda Boušky. In: *Sborník Literární archiv*, Památník národního písemnictví, Praha 1989, č. 23, s. 7–200.
- Červenka, Miroslav – Holman, Petr: *Vlídne setkání. Vzájemná korespondence Otokara Březiny a Sigismunda Boušky*. Votobia, Olomouc 1996, 229 s.
- Fasora, Lukáš – Hanuš, Jiří – Malíř, Jiří: *Sekularizace českých zemí v letech 1848 – 1914*. CDK, Brno 2007, 139 s.
- Fasora, Lukáš – Hanuš, Jiří – Malíř, Jiří: *Sekularizace venkovského prostoru v 19. století*. Matice moravská, Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy, Historický ústav SV ČR, Brno 2009, 271 s.
- Filip, Aleš: Vidění a symboly Františka Bílka. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 338–364.
- Filip, Aleš – Musil, Roman: Katolická moderna a výtvarné umění. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 272–290.
- Forbelský, Josef: Katolická moderna a katalánská literatura. In: *Akord* 17, 1991, č. 10, s. 39–49.
- Frýd, David: *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky. Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě*. L. Marek, Brno 2001, 219 s.
- Gabrielová, Jarmila: Katolická moderna a hudba: Hudba na stránkách časopisu Nový život.

- In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 251–266.
- Gintl, Zdeněk: *Kněží katoličtí v českém obrození, před ním a po něm*. Volná myšlenka, Praha 1924, 168 s.
- Grund, Antonín: Jubilant z Katolické moderny. K sedmdesátinám Xavera Dvořáka. In: *Rozpravy Aventina*, 1928–1929, s. 112.
- Halouzka, Jan: *Životopis Beneše Methoděje Kuldy, infulovaného sídelního kanovníka staroslavné královské kapituly vyšehradské, muže práce a oběti*. Příspěvek k historii literatury české a ruchu katolického na Moravě a v Čechách za minulého půlstoletí. K jubileu druhotin kněžských dne 6. srpna 1895- 50tileté činnosti spisovatelské a 25tiletého kanovníctví. B. Stýblo, Praha 1895, 175 s.
- Hanuš, Jiří: Bílý prapor – časopis moravského modernismu. In: *Časopis Matice moravské*, 1996, č. 115, s. 315–332.
- Hanuš, Jiří: Modernismus. Pokus o změnu vědeckého paradigmatu. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 42–63.
- Hanuš, Jiří: *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. CDK. Brno 2005, 307 s.
- Hanzal, Josef : Kořeny a projevy českého antisemitismu na přelomu 19. a 20. století. In: *Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999*. Židovské muzeum. Praha 1999, s. 160–163.
- Hello, Ernest: *Podobizny svatých*. Cyrillo–Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, Praha 1898, 332 s. Přeložil a vignety nakreslil Sigismund Bouška.
- Hofmeisterová, Božena: *Okouzlený milenec Chodska*. Vzpomínka na Jindřicha Šimona Baara. Západočeské nakladatelství, Plzeň 1988, 130 s.
- Holman, Petr: (Ne)katolík Březina? In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 223–248.
- Holub, Dalibor: Sigismund Bouška (slovníkové heslo). In: *Lexikon české literatury*, 1. díl, Academia, Praha 1985, s. 283.
- Hronek, Josef: *Kněz v českém národním obrození*. Československá akciová tiskárna, Praha 1924, 43 s.
- Hruška, Jan F. – Teplý, František – Baar, Jindřich Šimon (eds.): *Chodská čítanka*. Fr. Obzina,

- Vyškov 1927, 310 s.
- Hudíková, Helena: *Jindřich Šimon Baar*. Personální bibliografie. Knihovna města Plzně, Plzeň 1975, 15 s.
- Janáková, Iva: Nový život – ilustrovaný měsíčník. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 291–304.
- J. J. [Jasanovič, Josef]: Sigismund Bouška. In: *Náš domov* 21, 1912, s. 289–292.
- Jiroušek, Bohumil (ed.): O Baarovi. Vzájemná korespondence Františka Teplého a Josefa Šacha. In: *Výběr*, 1998, č. 2, s. 81–88.
- Karník, Jan: Drobné vzpomínky na velkého přítele. In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17, s. 2–3.
- Karola, Josef: Ke kritice apologetického profilu Katolické moderny. In: *Filozofický časopis*, 1982, č. 30, s. 591–613.
- Kašpar, František: K zlatému kněžskému jubileu P. Sigismunda Bouška. In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17, s.3–4.
- Kavánová, Marie: *Naši básníci*. Nový život a Družina literární a umělecká, Nový Jičín a Olomouc 1904, 121 s.
- Kebrle, Josef Cyril: *Dějiny českého včelařství*. Nákladem spolku Praha II, Praha 1922, 110 s.
- Kebrle, Josef Cyril: *Klobucký pan farář Baar*. Nákladem vlastním, Klobuky 1940, 77 s.
- Kebrle, Josef Cyril: *Slánsko v Baarových spisech*. Regionalistické motivy v díle Baarově. Nákladem vlastním), Slaný 1941, 84 s.
- Klempera, Josef : Ořech. Jindřich Šimon Baar v Ořechu a přífašené obce. Obecní úřad Ořech Ořech, Ořech 2007. 316 s.
- Klínková, Hana: Sigismund Bouška. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a u snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 161–180.
- Klínková, Hana: Katolická moderna v zrcadle korespondence – zpráva o dvou edicích. In: *Ztěžklá křídla snů. Ženy v české literatuře. Literární archiv Památníku národního písemnictví*, Praha 2004, s. 479–481.
- Klínková, Hana : Sigismund Bouška (1867–1942) – zpráva o zpracovaném fondu. In: *Literární archiv* 40, 2008, s. 341–344.
- Koblitz, Arnold: Sigismund Bouška. In: *Týn* 1, 1917, č. , s. 524.
- Kohout, J[osef]: Medicína v životě a díle Jindřicha Šimona Baara. In: *História medicíny, farmácie a veterinárnej medicíny v kontexte vývoja európskej vedy 20. storočia*. Jaga, Bratislava [2000], s. 130–132.

- Kohout, Štěpán – Marek, Pavel – Svozil, Oldřich: *Korespondence Katolické moderny*. Dopisy Františka Bílka a Karla Dostála-Lutinova z let 1896–1923. Gloria, Rosice u Brna 2007, 255 s.
- Kohout, Štěpán – Marek, Pavel – Svozil, Oldřich: *Korespondence Katolické moderny*. Dopisy Beneše Metoda Kuldy, Julia Zeyera, Josefa Floriana a Karla Dostála-Lutinova z let 1894–1907. Gloria, Rosice u Brna 2009, 333 s.
- Kolář, Ondřej : K putimské inspiraci Jindřicha Šimona Baara. In: *Výběr* 34, 1997, č. 4, s. 319–321.
- Komárek, Karel: Myšlenky Katolické moderny v díle J. Š. Baara. In: *Česká katolická moderna. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově*. Muzeum Prostějovska Prostějov 2001, s. 62–64.
- Křivský, Pavel: *Baar Jindřich Šimon (186–1925)*. Inventář písemné pozůstalosti č. 290. Památník národního písemnictví, Praha 1976, 70 s.
- Křivský, Pavel: *Teplý František (1867–1945)*. Inventář písemné pozůstalosti č. 299. Památník národního písemnictví, Praha 1976, 31 s.
- Kučera, Zdeněk – Lášek, Jan B. (eds.): *Modernismus – historie nebo výzva? Studie ke genezi českého katolického modernismu*. L. Marek, Brno 2002, 300.s.
- Kudláč, Antonín K. K.: Boje a polemiky Katolické moderny. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 104–127.
- Lebeda, Jan: Za X. Dvořákem. In: *Archa*, 1940, s. 48–50.
- Llull, Ramón: *Kniha o Příteli a Miláčku*. Malvern, Praha 2004, 166 s. Přeložil Sigismund Bouška.
- Luňáček, Václav: Úryvek z mých vzpomínek. In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17 (20. 8.), s.6–7.
- Mačala, Pavol – Marek, Pavel – Hanuš, Jiří: *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. CDK, Brno 2010, 647 s.
- Marek, Pavel: K historii Katolické moderny. Spor arcibiskupa Theodora Kohna s P. Karlem Dostálem-Lutinovem. In: *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*, 1993, č. 270, s. 35–42.
- Marek, Pavel: *Prof. ThDr. Theodor Kohn*. Život a dílo olomouckého arcibiskupa. Muzeum Kroměřížska, Kroměříž 1994, 96 s.
- Marek, Pavel: K formování katolické moderny v letech 1892 až 1895. In: *Střední Morava*, 1997, č. 4, s. 21–28.
- Marek, Pavel – Soldán, Ladislav: *Karel Dostál-Lutinov bez mýtů, předsudků a iluzí*. Nástin

- života a díla vůdčí osobnosti českého katolického modernismu. Arca JiMfa, Třebíč 1998, 471 s.
- Marek, Pavel: *Apologetové nebo kacíři?* Studie a materiály k dějinám české Katolické moderny. Gloria, Rosice u Brna 1999, 197 s.
- Marek, Pavel (ed.): *Česká katolická moderna*. Sborník z konference konané 10. listopadu 1998 v Prostějově. Muzeum Prostějovska a Katedra politologie a evropských studií FFUP, Prostějov a Olomouc 2000, 115 s.
- Marek, Pavel: Vznik a formování české Katolické moderny. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 64–84.
- Marek, Pavel: *České schisma*. Příspěvek k dějinám reformního hnutí katolického duchovenstva v letech 1917–1924. Gloria, Rosice u Brna 2000, 333 s.
- Marek, Pavel – Červený, Vladimír – Lach, Jiří: *Od katolické moderny k českému církevnímu rozkolu*. Nástin života a díla Emila Dlouhého-Pokorného (1876–1936), kněze, politika a žurnalisty. Gloria, Rosice u Brna 2000, 315 s.
- Marek, Pavel (ed.): *Úloha osobností v dějinách politických stran na území českých zemí a Československa v letech 1861–1999*. Sborník referátů z konference „Úloha osobností v dějinách politických stran na území českých zemí a Československa v letech 1861–1999. Moneta-FM, Olomouc 2000, 459 s.
- Marek, Pavel – Trapl, Miloš: *Mons. František Světlík (1875–1949)*. Nástin života a díla katolického politika a novináře. Gloria, Rosice u Brna 2001, 131 s.
- Marek, Pavel (ed.): *Tisk a politické strany*. Sborník referátů připravených pro nerealizovanou konferenci „Tisk, jeho místo a role v dějinách a současnosti politických stran na území českých zemí a Československa v letech 1860–2000“ v Olomouci ve dnech 14.–25. října 2000. Katedra politologie a evropských studií FFUP, Moneta-FM, Olomouc 2001, 196 s.
- Marek, Pavel (ed.) – Svozil Oldřich (příprava textu): „*Jsem disgustován...*“. Vzájemná korespondence Sigismunda Ludvíka Boušky a Karla Dostála-Lutinova. Gloria, Rosice u Brna 2002, 725 s.
- Marek, Pavel: *Český katolicismus 1890–1914*. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století. Gloria, Rosice u Brna 2003, 649 s.
- Marek, Pavel: Náboženství v období politické diferenciaci české společnosti v druhé polovině 19. století. In: Hojda, Zdeněk – Prahel, Roman (eds.): *Bůh a bohové*. Církev, náboženství a spiritualita v českém 19. století. Sborník příspěvků z 22. ročníku

- symposia k problematice 19. století, Plzeň, 7.–9. března 2002, KLP – Koniasch Latin Press, Praha 2003, s. 192–202.
- Marek, Pavel (ed.): *Jan Šrámek – kněz – státník – politik*. Sborník konference – Olomouc 10.–11. 9. 2003. Moneta-FM, Olomouc 2004, 417 s.
- Marek, Pavel: *Arcibiskup Kordač*. Nástin života a díla apologety, pedagoga a politika. Moneta-FM, Olomouc 2005, 638 s.
- Marek, Pavel: *Církevní krize na počátku první Československé republiky 1918–1924*. L. Marek, Brno 2005, 335 s.
- Marek, Pavel – Hanuš, Jiří: *Osobnost v církvi a politice*. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. CDK, Brno 2006, 687 s.
- Marek, Pavel: *Emil Dlouhý-Pokorný*. Život a působení katolického modernisty, politika a žurnalisty. CDK, Brno 2007, 370 s.
- Marek, Pavel – Hanuš, Jiří: *Osobnost v církvi a politice*. Českobratrská církev evangelická v Praze, Praha 2008, 110 s.
- Marek, Pavel (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870–2007*. CDK, Brno 2008, 267 s.
- Marek, Pavel – Hanuš, Jiří: *Setkání*. Osobnost v politickém a veřejném životě na přelomu 19. a 20. století. Gloria, Rosice u Brna 2010, 454 s.
- Marek, Richard Josef (ed.): *Básník a sochař*. Dopisy Julia Zeyera a Františka Bílka z let 1896–1901. Za svobodu, Praha 1948, 232 s.
- Med, Jaroslav: Katolická moderna (slovníkové heslo). In: *Lexikon české literatury*, 2. díl, Academia, Praha 1993, s. 680–681.
- Mistral, Frédéric: *Mirèò*. Otto, Praha 1916, 395 s. Přeložil Sigismund Bouška.
- Musil, Roman: Katolická moderna. Několik poznámek k prvním číslům časopisu *Nový život*. In: *Bulletin Moravské galerie v Brně*, 1998, č. 54, s. 100–102.
- Musil, Roman: Felix Jenewein – křesťanský umělec duševního království. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis *Nový život* (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 312–337.
- Nečas, Vilém (ed.): *Dopisy Otokara Březiny Františku Bílkovi*. František Borový, Praha 1932, 187 s.
- Opasek, Anastáz: Úvaha o katolické moderně a jejím poslání. In: Kratochvíl, Antonín – Opasek, Anastáz – Vrána, Karel: *Slovo o a naděje*. Křesťanská akademie, Řím 1978, s. 11–19.
- Opasek, Anastáz: *Dvanáct zastavení*. Vzpomínky opata břevnovského kláštera. Torst, Praha

- 1992, 322 s.
- Otte, Miroslav: *Broumov. Historie a kulturní památky*. Městský úřad v Broumově, Broumov 2002, 20 s.
- Pavlíček, Tomáš: Karel Dostál-Lutinov. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 139–160.
- Pešat, Zdeněk: Baar Jindřich Šimon (slovníkové heslo). In: *Lexikon české literatury*, 1. díl, Academia, Praha 1985, s. 101–104.
- Petrášová, Ludmila: Podíl J. Š. Baara na zřízení měšťanské školy v Klenčí pod Čerchovem. In: *Západočeský sborník historický* 3, 1997, s. 185–195.
- Pinkava, Jaroslav: Z dopisů Karla Dostála-Lutinova s básníkem Františkem Odvalilem. In: *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*, 1992, č. 268, s. 24–33.
- Pokorná, Zuzana – Janáková, Iva (eds.): Sigismund Bouška Františku Bílkovi. Korespondence z let 1895–1916. Česká expedice ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví a Umělecko průmyslovým muzeem v Praze, Praha 1992, 53 s.
- Pražák, Albert: *Vrchlický v dopisech*. Československý spisovatel, Praha 1955, 594 s.
- Putna, Martin C.: *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918*. Torst, Praha 1998, 801 s.
- Putna, Martin C.: K literatuře Katolické moderny: její čas, prostor a žánry a její evropský obzor. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 183–200.
- Putna, Martin C.: *Česká katolická literatura v kontextech 1918–1945*. Torst, Praha 2010, 1390 s.
- Rak, Jiří: Katolicismus v názorech české vlastenecké společnosti v 19. století. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů*. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907). Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 24–41.
- Sekanina, František: Veselá vzpomínka na Sigismunda Boušku. In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17 (20. 8.), s. 4–5.
- Scheinostová, Alena : Jan Cimburá, Kojanův pozapomenutý bratr. In: Macura, Ondřej – Riedelbauchová, Tereza (eds.), *Jaroslav Vrchlický a Josef Holeček (1853–2003)*. Sborník ke 150. výročí narození dvou protichůdců. Filozofická fakulta, Praha 2004, s. 144–156.
- Schulze Wessel, Martin: Tužby katolického duchovenstva a založení Československé církve.

- Dotazníková akce Bohumila Zahradníka-Brodského 1918. In: Hojda, Zdeněk – Prah, Roman (eds.): *Bůh a bohové. Církev, náboženství a spiritualita v českém 19. století. Sborník příspěvků z 22. ročníku symposia k problematice 19. století, Plzeň, 7.–9. března 2002*, KLP – Koniasch Latin Press, Praha 2003, s. 245–254.
- Skalická, Vlasta: Julius Zeyer – „náš“ básník Katolický (?). In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907)*. Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 201–222.
- Skalík, František: Básník P. S. Bouška v mých vzpomínkách. In: *Spravedlnost* 31, 1942, č. 17, s. 2–3.
- Skarlandt, Julius (ed.): *Baarův památník. Kniha vzpomínek na vynikajícího chodského spisovatele. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské v Praze*, Praha 1926, 242 s.
- Slavík, Ivan: Sigismund Bouška. In: *Souvislosti* 2, 1992, č. 6, s. 75–79.
- Soldán, Ladislav: *Karel Dostál-Lutinov a Nový život, dva sloupy Katolické moderny*. Gloria, Rosice u Brna 2000, 105 s.
- Stefanski, Michał, *Czeska krytyka katolicka lat 1918–1938*. Institut Slawistyki PAN, Warszawa 2007. 156 s.
- Suchomel, Filip: Asie a Katolická moderna. In: Musil, Roman – Filip, Aleš (eds.): *Zajatci hvězd a snů. Katolická moderna a její časopis Nový život (1896–1907)*. Argo a Moravská galerie, Praha a Brno 2000, s. 365–383.
- Šach, Josef: *J. Š. Baar v zrcadle vzpomínek. Mosaikové obrázky ze života velkého Choda*. Hradec Králové 1927, 182 s.
- Špalek, František: Za J. Š. Baarem. In: *Časopis katolického duchovenstva* 66, 1925, s. 693–698
- Štaif, Jiří: Jindřich Šimon Baar a společenská modernizace. (Pokus o dialog mezi sociálními dějinami a krásnou literaturou. In: Hájek, Jan (ed.), *Fragmentsy dějin. Sborník k šedesátinám Jana Gebharta*. Historický ústav AV ČR a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2006, s. 35–52.
- Štaif, Jiří: Venkovská mentalita a obrozenecká agitace v chodské trilogii Jindřicha Šimona Baara. In: Božena Němcová. Život - dílo - doba. Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference konané ve dnech 7.-8. září 2005 v Muzeu Boženy Němcové. Muzeum Boženy Němcové v České Skalici, Česká Skalice 2006, s. 217–224.
- Štěpánek, Jaroslav (ed): *Hrst vzpomínek k 5. výročí úmrtí spisovatele Jindřicha Šimona Baara*. Jaroslav Štěpánek, Kdyně 1930, 43 s.

- Štěpánková, Hana: *Setkání*. Na paměť stého výročí příchodu Boženy Němcové na Chodsko a dvacátého výročí smrti J. Š. Baara. Baarova společnost, neuvedeno místo vydání 1946. 14 s.
- Teplý, František: *J. Š. Baar a Chodové*. Z rukopisné pozůstalosti sestavil František Teplý. Fr. Obzina, Vyškov 1926, 76 s.
- Teplý, František (ed.): *Ke Kristu blíž*. Sv. 1. Doba adventní, vánoční a povánoční. Kázání Jindřicha Š. Baara. Společenské podniky, Přerov 1936, 115 s.
- Teplý, František: *Ze života J. Š. Baara*. Novina, Praha 1937, 459 s.
- Teplý, František (ed.): *Ke Kristu blíž*. Sv. 2. Řeči příležitostné. Kázání Jindřicha Š. Baara. Společenské podniky, Přerov 1938, 272 s.
- Teplý, František (ed.): *Ke Kristu blíž*. Sv. 3. Kázání na celý rok. Kázání Jindřicha Š. Baara. Společenské podniky, Přerov 1940, 293 s.
- Urban, Otto M. – Merhaut, Luboš: *Moderní revue 1894–1925*. Torst, Praha 1995, 396 s.
- Urbanec, Jiří: Novojičínské období měsíčníku Katolické moderny Nový život. In: *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, 1996, 50, s. 33–40.
- Verdaguer, Jacint: *Sen Sv. Jana*. J. Otto, Praha 1893, 83 s. Přeložil Sigismund Bouška.
- Verdaguer, Jacint: *Eucharistie*. Archa, Prostějov 1914, 223 s. Přeložil Sigismund Bouška.
- Verdaguer, Jacint: *Květy Mariiny*. Československá akciová tiskárna, Praha 1929, 185 s. Přeložil Sigismund Bouška.
- Voborník, Jan: Machovské vzpomínky. In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17 (20. 8.), s.5–6.
- Vydra, Ladislav. *Na putimské faře*. Paměti z dějin Baarova rodu. Bohuslav Rupp, Praha 1947, 220 s.
- Vyskočil, Quido Maria: Krajanu – jubilantu. . In: *Spravedlnost*, 1942, č. 17 (20. 8.), s. 1–2.
- Zahradník, Jaroslav : P. Sigismund Ludvík Bouška. In: *Těšínsko* 1993, č. 1, s. 31–32.
- Zamykal, Ladislav: Dopisy B. M. Kuldy K. Dostálu-Lutinovi. In: *Archa*, 1929, s. 63–74, 136–145.
- Žáček, Jaroslav: *Jindřich Š. Baar*. Strážný duch Chodska. Spolek Psohlavci v Praze, Praha 1948, 59 s.

Ediční a jazyková poznámka

Při zpracování vzájemné korespondence Jindřicha Šimona Baara (dále jen JŠB) a Sigismunda Boušky (dále jen SB) si nelze nevyšimnout jazykové stránky dopisů, která nám může do jisté míry osvětlit vývoj některých jazykových jevů a posloužit nám jako cenná ukázka charakteru českého jazyka na přelomu 19. a 20. století, jakož i úrovně jazykových projevů samotných pisatelů.

V průběhu téměř třiceti let vzájemné korespondence se vyvíjí také jazyková úroveň obou pisatelů. Zpočátku se písemné projevy JŠB a SB značně liší.

Baarův jazyk je „lidovější“, objevují se v něm nespisovné výrazy, obecná čeština, dialektismy a regionálně jsou ovlivněny i některé gramatické jevy. Vyskytují se i pravopisné chyby v psaní I/Y (např. ve shodě podmětu s přísudkem), nedůslednosti ve skloňování zájmena „já“ (mě, mne i mně ve 2., 3., i 4. p.) apod.

Naproti tomu Bouškovy texty prozrazují od počátku vyšší jazykové znalosti. Soudobá jazyková norma je u něho důsledně dodržována, vyjadřování působí kultivovaně, vytříbeně, kompaktně. Autor nepoužívá nadbytečné výrazy vyjadřující přehnanou uctivost, jeho projev je úspornější a jasnější než u JŠB, archaická a cizí slova jsou v celém textu užívána důsledně v původní podobě, jazykový projev celkově svědčí o vysoké vzdělanosti a sečtěllosti autora. Pokud se vyskytnou chyby, jsou to spíše „přehmaty“ či „přepisy“ způsobené spěchem při psaní a jsou výjimečné.

Postupem času dochází však i u JŠB vlivem širšího literárního rozletu, informačního rozhledu a vzdělanosti rovněž k vytříbení jazyka a projevy obou se vyrovnávají.

Poněvadž vzájemná korespondence zahrnuje poměrně dlouhé časové období, lze v ní vysledovat i některé vývojové rysy v jazyce, např. ústup infinitivů zakončených na –ti (dělati → dělat), zjednodušení psaní příslovečných spřežek (s hůry → shůry), přiblížení se slovosledu k běžnému mluvenému projevu (na rozdíl od výrazně vzdělaneckého slovosledu se slovesy na konci vět a přídavnými jmény za podstatnými – vlivy latiny, němčiny). Na vývoji jazykové podoby korespondence je také vidět vliv historické situace – konec Rakouska–Uherska a vznik Československé republiky. Projevuje se to určitým uvolněním a přiblížením se současnému jazyku. Poslední dopisy z let 1918 – 1919 prakticky není potřeba upravovat.

Zvláštní záležitost tvoří větná stavba a s ní související interpunkce. Ta zřejmě nebyla v minulém století dostatečně kodifikována a je víceméně ponechána na libovůli pisatelů.

Členění souvětí je zejména v počátečních textech JŠB katastrofální. Většina interpunkce je nahrazována pomlčkami, takže souvětí působí roztráštěně, pomlčky nahrazují

nejen čárky mezi větami v souvětí podřadném i souřadném, ale i dvojtečky otazníky u vět smyslem tázacích atd. Psaný text proto připomíná spíše volný sled myšlenek než ucelený jazykový projev. I později, když jeho jazyk nabývá kompaktnější formy, zvláště pak, je-li rozrušen nebo mu příliš záleží na obsahu, popř. spěchá se sdělením, objevuje se toto nadužívání pomlček, které mnohdy brání srozumitelnosti.

Bouškův jazyk v tomto směru působí vytríbeněji, pomlčky, pokud se vyskytují, organicky zapadají do projevu vzhledem k obsahu sdělení, ale ani on se nevyvaruje nedůsledností v interpunkci. Často ignoruje čárky oddělující věty vedlejší od hlavních v souvětí podřadném, v souvětí souřadném pak zcela u poměrů stupňovacích, vylučovacích, popř. důsledkových.

Přes uvedené skutečnosti je jazykový projev z doby před sto lety, kdy přibližně korespondence vznikala, velmi zajímavý a cenný. Protože v průběhu více než století směrem k současnosti se řada jazykových jevů vývojově pozměnila, mohou dnes některé z nich v dopisech působit buď jako vyložené chyby (někdy jimi opravdu jsou), nebo alespoň nepřesnosti či zastaralá vyjádření. Týká se to jak přímo pravopisu, zvláště cizích slov – dnes přejatých, zdomácnělých, tak mluvnických kategorií – skloňování, časování, vazeb mezi slovy, slovosledu a v neposlední řadě i větné stavby v souvislosti s již zmíněnou interpunkcí.

Naším záměrem bylo ponechat korespondenci v nezměněném znění z důvodů maximálního přiblížení se citění a vnímání pisatelů i právě jako ukázky vývojových tendencí českého jazyka na přelomu 19. a 20. století. Pro případné úpravy poslouží záznamy v původním textu, navržené v dubletním exempláři edice. Jsou minimální a jen tam, kde by ponecháním původní podoby byla narušena srozumitelnost textu (zejména interpunkce v souvětí) nebo se projevovala příliš velká nejednotnost u stejných jazykových jevů. Jde o (sjednocení psaní velkých písmen na začátku vět – v textu se často vyskytují u obou autorů malá písmena po otazníku, vykřičníku, ačkoli následuje nová věta, u Baara pak speciálně často splývá u některých písmen podoba malé a velké verze tvaru – obzvláště to platí pro písmeno „k“, v názvech svátků – Vánoce, Velikonoce; sjednocení skloňování zájmena „já“; některé úpravy psaní s a z na začátku slova, pokud slova v průběhu doby změnila význam; důsledné uvádění teček za zkratkami (apod., Dr.), tvary sloves s příklonným –li, které jsou často psány dohromady (budemeli), některé tvary a výrazy, které jsou zjevně omylem pisatele (optimus místo opitmus).

Protože však naprostá většina jazykových odlišností vzhledem k současné normě zůstává v textu neupravena, považujeme za nutné uvést vysvětlení nejčastěji užívaných rozdílných jazykových jevů v následující poznámce.

Pravopis

Kolísání délek samohlásek:

V některých slovech kolísá délka samohlásek, oproti dnešní podobě se častěji vyskytují kratší tvary, délka je v č. j. progresivní, ale vyskytují se naopak i slova s dlouhou samohláskou, která byla vývojem zkrácena. Původ tohoto jevu je etymologický. Příklady: dosaváďni – dnes dosavadní (JŠB 3), poprve – dnes poprvé; zřejmě původně od adverbia prve, dnes od adjektiva prvý (strov. za prve, druhe ... – JŠB 1), mužete – dnes můžete (JŠB 1), spolehat – dnes spolěhat (původně od lehat – JŠB 2), upřimný → upřiměný (JŠB 2), myšlěnka (JŠB 12), zdobněliny neuter – křidělka (JŠB 22). Délky kolísají také u slov přejatých – tam ve starší podobě jsou vždy tvary krátké, dnes dlouhé, např. administrator → administrátor (JŠB 3), liberalove → liberálove (SB 5), klerus → klerus (SB 46).

Psaní slov cizích a přejatých:

Většina cizích slov v korespondenci obou autorů je psána v původní, nezdomácnělé podobě a ponechána bez úprav. Jde především o slova přejatá z románských jazyků, která postupem času zdomácněla a dnes mají odlišnou grafickou podobu.

Příklady: poesie, prosa → dnes poezie, próza – vyskytuje se v průběhu celé korespondence

pense, ale v pozdější korespondenci i tvar penze (JŠB 46)

theologie → dnes teologie (JŠB 16)

positivní, kritisování, resignace (JŠB 3) → dnes v těchto slovech psáno

foneticky – z – jako základní podoba,

u slov zejména francouzského původu se vyskytují zdvojené souhlásky,

např. ballada (JŠB 2), korrespondence (JŠB 2), adresa (JŠB 3), idylla (JŠB 5),

illustrovaný (SB 6) ...

a další neobvyklé skupiny hlásek, např. portraity

→ portréty (JŠB 4), feuilleton → fejeton (SB 5), místo slova prozaik

užívá Bouška slovo „prosaista“.

U cizích slov najdeme také jiné přípony, např. originelní (JŠB 2) → dnes originální, obdobně – specielní, officielní ...

Kratší tvary příslovcí a zájmen, popř. jejich slučování:

V tomto směru byl jazyk před sto lety úspornější. V celé korespondenci se vyskytují pouze krátké tyto tvary: zas (JŠB 1 a dále – „zase“ nikde!), dle (JŠB 1 a dále, nikdy ne „podle“), podobně as (JŠB 3 – asi), takou (JŠB 2), naň (sloučení na + něj, něho – JŠB 3). Delší tvary se naopak objevují ve slovech kolikráte, tenkrát ... (SB 8, SB 18) a u přivlastňovacích zájmen (svoje, svojí – JŠB 6), kde jsou dnes většinou nahrazovány tvary úspornějšími (své, svou mé, tvá ...).

Pravopis příslovečných spřežek:

V současnosti pokračuje tendence k jejich slučování, tj. předložka se píše dohromady s následujícím jménem či příslovcem. V době vzniku korespondence se píše důsledně zvlášť – u obou autorů.

Příklady: kde pak máte (JŠB 2), s hůry (JŠB 1), v loni (JŠB 2), k vůli (JŠB 3), na konec (JŠB 3), v čas (JŠB 24), z čista jasna (SB 36).

Dnes jsou všechny tyto příklady v příslovečném významu psány jednoznačně dohromady.

Psaní předpony a předložky S a Z:

U slov přejatých je v češtině v zásadě progresivní změna s → z (viz výše).

Předložka s se běžně vyskytuje ve vazbě s 2. p. (s našeho stanoviska – JŠB 8), dnes je ve 2. p. výhradně předložka z (z našeho stanoviska).

V předponě psaní s a z kolísá, zejména u JŠB. Častější vývojovou změnou je s → z, ale najdeme i případy opačné, např. zprávně (JŠB 8 – správně, původní tvar vznikl zřejmě z předpony z + právo, dnes už se tak nechápe, s ve slově vzniklo spodobou s následující neznělou souhláskou, rozdíl též od slova zpráva); zpřátelili se (SB 2 – chápáno zřejmě jako změna stavu, dnes spíše ve významu k sobě, dohromady → spřátelili se), zplácím (SB 2) → splácím.

Ve významu „změna stavu“ naopak bývá v textech dnes chybné s věc se spozdila (JŠB 1) → → dnes zspzdila.

Předložky:

V současnosti delší tvary ustupují kratším, variabilní zůstává pouze – e na konci předložky a jen tam, kde by krátký tvar vadil výslovnosti. Dříve byly delší tvary běžné.

Příklady: ode světa (JŠB 3 → od světa)

ku konfliktu (JŠB 3 → ke konfliktu)

ze družstva (SB 2 → z družstva)

Odlišnosti v pravopisu:

JŠB 1, 3 a dále: juž → již - ve starém tvaru nebyla dosud provedena změna u → i.

V pozdější korespondenci JŠB a u Boušky se slovo v této podobě nevyskytuje.

JŠB často píše: zasílám (posílám) – JŠB 4, 9 atd., až v roce 1904 se toto slovo u Baara objevuje v dnešní podobě s –i – (posílám).

Týdenník (JŠB 2), vinna (JŠB 3): dnes se píše s jedním –n (týdeník, vina), chápáno jako přípona –ík, –a. Původně odvozovali slova od přídavného jména stejného kořene.

V ostatních případech, které se objevují v textech pouze jednou (krytické), jde zřejmě o omyl pisatele.

Morfologie a slovtvorba

Kolísání mezi vzory u podst. jmen a sloves:

Vývojově dochází ke změnám ve skloňování jmen a časování sloves, k přesunu od jednoho k jinému vzoru. V důsledku toho mohou nastat rozdíly v psaní i/y.

Příklady: upoután velikými cíly – přechod od vzoru hrad (dříve) ke vzoru stroj (dnes cíli – JŠB 1), slovesa typu musit, bydlit (SB 9) – dříve vzor prosí, přešla ke vzoru trpí, popř. sází – dnes muset, bydlet.

Došlo také k rozrůzněním koncovek podst. jmen v 1. p. pl., např. andělové → dnes andělé, literáté → dnes literáti (SB 25). Ve 3. p. sg. je v korespondenci obvyklá koncovka –u (řekl jsem prelátu, opatu), dnes častější a progresivnější koncovka –ovi se dříve užívala především u jmen vlastních (Zeyerovi).

Podstatná jména tvořená od příd. jmen a označující vlastnost mají na rozdíl od dnešní tvrdé přípony –ost (vzácnost, příležitost) příponu měkkou, končící na –ť (vzácnost', příležitost' – JŠB 2, činnost', radost' – JŠB 3 a dále v celé korespondenci), skloňování však zůstává stejné – vzor kost.

Zájmena:

Při psaní zájmných tvarů dochází především u JŠB, ale místy i u SB k nedůslednostem ve skloňování osobního zájmena „já“. Pisatelé používají tvary mě, mně bez ohledu na pád zájmena. Dnes je skloňování důsledně kodifikováno: 2. a 4. p. – mě, mne

3. a 6. p. – mně, 3. p. ještě mi (tento tvar ve starších textech nenalézáme),

příčemž delší tvary se užívají po předložce nebo při důrazu. Časté je také kolísání délek ve 3. a 4. p. zájmen ona, můj, tvůj a ostatních přivlastňovacích zájmen, např. „spásu naší vidí“ (JŠB 3), dnes 4. p. – krátce – „naší“; „urvete ji několik předplatitelů...“ (JŠB 3), dnes 3. p. – dlouze – „jí“.

Číslovky:

Číslovky jsou v textu téměř výhradně psány číslicemi, což se dnes u jednodušších číslovek nedoporučuje, lépe je vypisovat je slovy. Tyto číslovky se vyskytují zejména v časových, ale i jiných údajích a mají také tuto podobu:

v r. 15 set – dnes nepřipustné (JŠB 2)

½ 5 tisíce duší- rozuměj 4500 (JŠB 41)

ve ¾ 11 (SB 29)

Po řadových číslovkách téměř nikde nenajdeme tečku, ačkoli stojí před podst. jménem, např. „...v posledním 2 č. Vlasti...“ (JŠB 2).

Starší podobu má číslovka „čtyři“ – vyskytuje se obvykle v dnes nespisovné podobě „čtyry“ (JŠB 22, SB 25). Častá je též číslovka „dvé, obé“ – „dvé básně“ (JŠB 2) – dnes pouze dva, oba. Měla by se pojít s 2. p., u JŠB ji najdeme i ve spojení s 1. p.

Z řadových číslovek má odlišnou podobu číslovka „prvý (–á, –é)“, dnes „první“ – přechod od tvrdého k měkkému skloňování.

Slovesné tvary:

Zde je odlišností nejvíce, a to v několika směrech.

Především jsou běžné infinitivy sloves zakončené na –ti (býti), dnes chápané archaicky a knižně, které převažují v korespondenci obou pisatelů, i když se různorodě mísí s kratšími, dnes základními podobami infinitivu zakončeného na –t(být). Vývoj této záležitosti je zajímavý. Hned v prvním dopise JŠB, který má blíže k lidové mluvě než Bouška, najdeme několik infinitivů sloves zakončených na –t (JŠB 1 – se stýkat, cítit, ocenit, ale také uskutečnit, býti, míti, pochopiti). U Boušky tvary na –ti jednoznačně převládají, později i v textech Baarových. Teprve v poslední fázi korespondence po r. 1918 se objevují kratší tvary na –t výrazněji i u Boušky a stále více pronikají do textů obou autorů. Je zde patrný vliv

mluveného jazyka na jeho pozdější spisovnou podobu. Tvary infinitivů na –t byly pravděpodobně běžné napřed v mluveném projevu a jako takové se vyskytovaly v rané korespondenci JŠB, postupem času se však prosazují již jako spisovné a pronikají i do jazyka vzdělanců. Teprve v průběhu 20. stol. jsou kodifikovány, dnes považovány jako základní, stylově neutrální spisovné tvary.

Sloveso být:

Základním tvarem pro 3. os. sg. není dnešní „je“, ale tvar „jest“. Tvar „je“ se nikde v textech nevyskytuje. Širší je také užití příklonné částice –li, vyjadřující podmínku, dnes běžné pouze u sloves. Před sto lety se částice –li objevovala i u jiných slovních druhů, a to oddělená pomlčkou, naproti tomu u sloves často – a zejména u Boušky! – psána se slovesem dohromady. Při použití částice –li se sponové sloveso nezřídka vynechávalo.

Příklady:	dříve	dnes
	pravdou-li vše (JŠB 3)	je-li pravda vše
	máli (SB 16)	má-li
	nezaplatímli (SB 17)	nezaplatím-li

Tvary psané dohromady jsou v textu upraveny do dnešní podoby.

Zvláštní význam zde má tvar jest-li ve smyslu jestliže, zda, z něhož se vyvinuly spojky jestli, jestliže. Ke slovesným tvarům se také často přichyluje –ť ve významu důvodovém (příčinném), např.: „Čekámť již od...“ – dnes: „neboť čekám již od...“

Charakteristickým jazykovým prvkem Baarovy a Bouškovy doby je také značné využívání trpného slovesného rodu namísto činného a jmenných tvarů přídavných jmen, např.: „...bylo by slušno a uctivo a místno a případno...“(JŠB 16), „...pokládám za slušno...“(JŠB 4) – dnes: „slušné“, „...to je jisto...správno...“(JŠB 3) atd. U výrazů znamenajících možnost bývá sloveso být vypuštěno. Příklad: „...kde to za daných poměrů možno“(JŠB 4), „lépe že toto individuum ignorovati...“(SB 25).

Je třeba také upozornit na zastaralý zkrácený tvar totě, který spojuje zájmeno ukazovací a sloveso být (toť jest), dnes se neuvžívá.

Zvratná slovesa neznají tvary sis, ses (by sis, by ses), podobně v kondicionálu, např. všiml (by) sis; zvratné zájmeno v podobě často jen –s je různým způsobem přichylováno k ostatním slovním druhům, popř. je užito opisu. Stejně tak i v činném rodě bývá 2. os. sg. slovesa být –jsi redukována na příklonné –s, způsoby psaní se značně liší.

Příklady: žes se dal do Máje (SB 20)

jsi si knížky všiml (JŠB 17)

slíbils mi psaní; tos nebyl ty (SB 8)

kopal si (JŠB 16)

že´s ji napsal, jak´s knihu přečetl (JŠB 16)

Celkově jsou zvratná slovesa méně užívána, nahrazována trpným rodem, opisy. Například: „Kázání jest mi memorovati.“(JŠB 3) – nahrazení činného rodu infinitivní vazbou (vliv latiny).

Přechodníky:

Přechodníky jsou v době vzniku korespondence u obou pisatelů zcela běžné, živé slovesné tvary. Dnes se v běžném projevu neužívají, jsou chápány jako knižní, archaické, např. prose Vás o úsudek (JŠB 5).

1. os. plurálu často nemá spisovnou podobu s koncovkou –me, končí pouze –m, např. „...Tě budem mít“(JŠB 16). Tyto nespisovné tvary najdeme opět i u SB.

Příčestí minulé se objevuje v mnoha případech pouze v podobě kmene minulého, bez koncového –l. Tyto nespisovné tvary nenajdeme u SB, u JŠB převažují v rané korespondenci, dnes patří do oblasti obecné češtiny.

Příklady:	dříve	dnes
	neřek	neřekl (JŠB 3)
	prones	pronesl (JŠB 3)
	čet	četl (JŠB 5)

Slovesné vazby:

V jazyce obou autorů se objevují slovesné vazby s odlišnými pády jmen (podst., příd., zájmen), než na jaké jsme zvyklí dnes – např. „...lístek mne šťastně došel.“ 2.→ 3. pád (dnes mi, mně – JŠB 1). Také vazba sponového slovesa se 7. pádem je mnohem užívanější, např.

„...odhad můj nebyl správným.“(JŠB 7), dnes se vyskytuje pouze ve významu „stát se někým“ a vyjadřuje přechodný stav.

Nejvýznamnější změnou směrem k dnešku je posun vazby sloves s 2. p. k vazbě se 4. p. Dříve se užívala vazba s 2. p. pro abstrakta téměř výhradně, u konkrétní se občas, ale nepravidelně objevovala i vazba se 4. p. Dnes je progresivní vazba se 4. p. základní i u abstrakt.

Zajímavou ukázkou je věta JŠB 1, kde se vazby mísí: „ztratil jsem...svobodu – otce – domova- tři vzácné to věci...“

Jinak ale v korespondenci převažují vazby s 2. p., zvláště proto, že se většinou jedná o abstrakta. Příklad: nemám chuti (SB 2)

Stylistika

Příklady lidového vyjadřování, užití koncovek obecné češtiny, nespisovné výrazy najdeme většinou u JŠB: „člověk veselej a zmíry dobrej“ (JŠB 2), pastejři – pastýři (JŠB 18) – v obecné češtině nebylo provedeno úžení ej → ý, srov. bejk → býk.

Všecek, všecky, všickni – zájmeno pro označení celku nacházíme vždy v této podobě. Dnes spisovné a častější všechen, všichni se nikde v korespondenci neobjevuje.

U některých slov došlo ve vývoji k posunu významu.

Příklady:	dříve	dnes
	tomu se uhnete	vyhnete (JŠB 1)
	ostávám	zůstávám (JŠB 5)
	v těch létech	dnes rozdíl let (roky) x létech (roční období)
	dopiš mistru	napiš

Užití archaických výrazů:

Vyskytují se hojně v celé korespondenci. Příklady: poeta – básník (v celém textu), skupit – seskupit (SB 17), hrdlovat se – hádat, přít se (SB 28) atd.

Užívání velkých písmen:

Velká písmena se objevují častěji než dnes, také vlivem němčiny, a jejich psaní v podobných případech není ustáleno. Hojnější je užití velkých písmen k vyjádření úcty nejen u osobních

zájmen Ty, Vy (dnes obvyklé v korespondenci), ale i u jiných zájmen, popř. slovesných tvarů, označujících osobu adresáta, např. „...jednak Jste převahu Svou...“ (JŠB 1).

Velká písmena se také na rozdíl od dnešní podoby píší u přídavných jmen místních a označujících národnost, odvozených od zeměpisných názvů, např. „...na velikány Ruské...“ (JŠB 16)

Nejednotné je užití velkých písmen v názvech svátků a významných dnů (vánoce i Vánoce, nový rok – převažuje spíše malé písmeno). Proto sjednocujeme tato slova podle dnešní kodifikace: Vánoce, Velikonoce, Nový rok – pokud znamená určitý den, ne celý rok. Ve víceslovných názvech, např. časopis Nový Obzor, by dnes bylo jen první písmeno velké.

Naproti tomu se v textech obou autorů setkáváme velmi často s užitím malého písmena na začátku věty, po otazníku, vykřičníku, jak již bylo výše zmíněno. Příklady: „Jak se Vám líbí Alm., co v něm nelíbí? co radíte?“ (SB 5); „Drahý! podobka na pohlednici...“ (SB 13). Podobné případy narušují srozumitelnost textu, proto v nich sjednocujeme psaní počátečních písmen na velká.

Psaní zkratk:

Zkratky označující následující obsah sdělení jsou psány zásadně zvlášť, podobně jako příslovečné spřežky, a dosti často také bez teček.

Příklady: na př. – např.

atd – atd.

t. j. – tj.

a pod. – apod.

Hustě se objevuje francouzská zkratka etc. (znamená atd.), rovněž většinou bez tečky. Tečka nebývá ani za tituly (Dr). U zkratk sjednocujeme uvádění teček, ale odděleně napsané zkratky nespojujeme.

Slovosled:

Slovosled znamená výraznou charakteristiku textů, od dnešního se značně liší. Neexistuje přívlastek postupně rozvíjející (svůj obšírný dopis). V takových případech stojí příslušné jméno důsledně uprostřed, oba přívlastky jej obklopují, např. „obšírný dopis svůj“ (JŠB 4).

Přívlastek shodný se většinou vyskytuje až za svým řídicím jménem – „v rukou dobrých“

(SB 6), stejně tak předmět a příslovečné určení až za řídicím slovesem – „jsem rád nyní“ (SB 6). Posledním slovem bývalo ve větě to, na které chtěl pisatel dát důraz. Dnes je slovosled ustálenější.

Závěrem je třeba říci, že zmíněné jazykové jevy patří k těm významnějším. Kromě nich najdeme při podrobném čtení dopisů nespočet drobnějších odlišností od dnešní podoby psaného spisovného jazyka. Ty však z důvodu omezeného rozsahu této poznámky i vzhledem k jejich nedůležitosti z hlediska jazykového vývoje zde neuvádíme.

Odlišnosti v psaní:

JŠB s. 3, 11 a dále již → již – ve starém tvaru dosud neprovedena změna u → i (přehláska?). V pozdější korespondenci a u Boušky se slovo v této podobě nevyskytuje.

JŠB často píše zasýlám (posýlám) – s. 12, 24 atd. až v roce 1904 se toto slovo objevuje u Baara v dnešní podobě s –i– (posílám).

Týdenník (s. 7), vinna (s. 9) – dnes jsou jedno a (týdeník, vina) Chápáno jako přípona – ík, – a. Původně asi od týdenní.

Krytické (JŠB) – asi omyl – kritické.

Morfologie a slovtvorba

Kolísání mezi vzory u podst. jmen a sloves: Vývojově dochází ke změnám ve skloňování jmen a časování sloves, k přesunu od jednoho k jinému vzoru. V důsledku toho mohou nastat rozdíly v psaní i/y.

Příklady: s. 1 – upoután velikými cíly → přechod od vzoru hrad (dříve) ke vzoru stroj (dnes cíli)

slovesa typu musit, bydlit → dříve vzor prosí, dnes muset, bydlet – přešla ke vzoru trpí, popř. sází

Došlo také k rozrůznění koncovek podst. jmen v 1. p. pl., např. andělové → dnes andělé, ve 3. p. sg. častější koncovka –u (řekl jsem prelátu, opatu) – dnes častější a progresivnější koncovka – ovi (dříve užívána spíše pouze u jmen vlastních – Zeyerovi).

Podstatná jména tvořená od příd. jmen a označující vlastnost mají na rozdíl od dnešní tvrdé přípony – ost (vzácnost, příležitost), příponu měkkou, končící na –ť (vzácnost' – s. 6,

příležitost' – s. 7, činnost' – s. 9, a dále v celé korespondenci), skloňování však zůstává stejné – vzor kost.

Zájmena:

Při psaní zájmených tvarů dochází hlavně u JŠB především k nedůslednostem ve skloňování osobního zájmena „já“, používají často bez ohledu na pád zájmena. Dnes je skloňování důsledně kodifikováno:

2., 4. p. – mě, mne

3., 6. p. – mně, 3. p. ještě mi,

přičemž delších tvarů se užívá po předložce nebo při důrazu. Časté je také kolísání délek ve 3. a 4. p. zájmen ona, můj, tvůj, svůj, náš, váš – např. spásu naš^í vidí ... (s. 9), dnes 4. p. – krátce – našⁱ, ???? jⁱ několik předplatitelů (s. 10), dnes 3. p. – dlouze – jí.

Číslovky:

Číslovky jsou v textu především výhradně psány číslicemi, což se dnes u jednodušších číslovek nedoporučuje, lépe je vypisovat je slovy. Tyto číslovky se vyskytují zejména v časových, ale i jiných údajích a mají také tuto podobu:

v r. 15 set – dnes nepřipustné (s. 7)

1/2 5 tisíce duší – rozuměj 4500 (s. 101)

přijedu ve 3/4 11 ...

Po řadových číslovkách téměř nikde nenajdeme tečku, ačkoli stojí před podstatným jménem, např. ... v posledním 2 č. „Vlasti“ (? č., s. 5).

Starší podobu má číslovka čtyři – vyskytuje se obvykle v dnes nespisovné podobě čtyry (s. 52) a častá je číslovka dvě, obé (dvě básně, básní – s. 5) – dnes pouze dva, oba. Měla by se pojit s 2. p.

Z řadových číslovek má odlišnou podobu číslovka prvý (–á, –é), dnes první – přechod od tvrdého k měkkému skloňování

Slovesné tvary:

Zde je odlišností nejvíce, a to v několika směrech.

Především jsou běžné infinitivy sloves zakončené na – ti (býti) – dnes chápané archaicky a knižně, které převažují v korespondenci obou pisatelů, i když se různorodě mísí s kratšími, dnes základními podobami infinitivu zakončeného na –t (být). Vývoj této záležitosti je

zajímavý. Hned v prvním dopise JŠB, který má blíže k lidové mluvě než Bouška, najdeme několik infinitivů sloves zakončených na –t (s. 1 – se stýkat, cítit, ocenit, ale také uskutečnit, býti, s. 3 míti pochopiti). U Boušky tvary na –ti jednoznačně převládají, později i v textech Baarových. Teprve v poslední fázi korespondence po r. 1918 se objevují kratší tvary na –t častěji i u Boušky a stále více pronikají do textů obou autorů. Je zde patrný vliv mluveného jazyka na jeho pozdější spisovnou podobu. Tvary na –t byly pravděpodobně běžné napřed v mluveném projevu a jako takové se vyskytovaly v rané korespondenci JŠB, postupem času se však již jako spisovné a pronikají i do jazyka vzdělanců, teprve v průběhu 20. stol. kodifikovány, dnes ocit'ovány jako základní, stylově neutrální spisovné tvary.

Sloveso být.

Základním tvarem pro 3 os. sg. není dnešní „je“, ale tvar „jest“. Tvar „je“ se nikde v textech nevyskytuje. Širší je také užití příklonné částice –li, vyjadřující podmínku, dnes běžné pouze u sloves. Před sto lety se částice –li objevovala i u jiných slovních druhů, a to oddělená pomlčkou, naproti tomu u sloves často – a zejména u Boušky! – psána se slovesem dohromady. Při použití části –li se sponové sloveso často vynechávalo.

dnes

Příklady: pravdou–li vše ... (s. 9)	je–li pravda vše ...
máli (u Boušky, s. 58)	má–li
nezaplatímli (u Boušky, s. 61)	nezaplatím–li

Tyto tvary v textu budou upraveny do dnešní podoby.

Zvláštní význam zde má tvar jest–li ve významu jestliže, zdali, z něhož se vyvinuly spojky jestli, jestliže. Ke slovesným tvarům se také často přichyluje –ť ve významu důvodovém (příčinném) např.: „Čekámť juž od ...“ (s. 12 JŠB) – dnes: „čekám totiž již od ...“

Charakteristickým jazykovým prvkem Baarovy a Bouškovy doby je také značné využívání trpného slovesného rodu místo činného a jmenných tvarů přídavných jmen, např.: „bylo by slušno a uctivo a místno a případno“ ... (JŠB s. 39), pokládám za slušno (s. 12) – dnes: „za slušné“. „to je jisto ..., správnno (s. 9)

U slov znamenajících možnost sloveso být bývá vypuštění.

Příklad: „kde to za daných poměrů možno“ (s. 12) – dnes „je možné“.

Je třeba také upozornit na zastaralý zkrácený tvar totě, který spojuje zájmeno ukazovací a sloveso být, dnes se neužívá.

Zvratná slovesa neznají tvary sis, ses, by sis, by ses, ...v kondicionálu (např. všiml sis); zvratné zájmeno v podobě často jen –s je různým způsobem přichylováno k různým slovním druhům, popř. je užito opisu. Stejně tak i v činném rodě 2. os. sg. slovesa být – jsi – redukováno na –s a přichylováno.

Příklady: žes se dal do Máje

jsi si knížky všiml (s. 41)

slíbils mi psaní; tos nebyl ty ... (s. 37)

kopal si

že´s ji napsal, jk´s knihu přečetl (s. 38)

Celkově zvratná slovesa méně užívána, nahrazována trpným rodem, opisy. Například: „kázání jest mi memorovati“ (s. 9) → nahrazení činného rodu dokonce (význam musím). Opisem s infinitivní vazbou → vliv latiny.

Přechodníky:

Přechodníky jsou v době vzniku korespondence u obou pisatelů zcela běžné, živé slovesné tvary. Dnes se v běžném jazyce neužívají, jsou chápány jako knižní, archaické, např. s. 14 – prose Vás (o úsudek).

1. osoba plurálu často nemá spisovnou podobu s koncovkou – me, končí pouze –m, např.: „... Tě budem mít“ (s. 39). Tyto nespisovné tvary najdeme opět i u SB.

Slovesné vazby:

V jazyce obou pisatelů se objevují slovesné vazby s odlišnými pády jmen (podst., přídav., zájm.), než na jaké jsem zvyklí dnes – např. „... lístek mne šťastně došel“ ... 2. → 3. pád (dnes mi, mně) (s. 1).

Vazba sponového slovesa se 7. pádem je mnohem užívanější, např. „odhad můj nebyl správným“ (s. 20), dnes se vyskytuje pouze ve významu „stát se někým“ a vyjadřuje přechodný stav.

Nejvýznamnější změnou směrem k dnešku je posun vazby sloves s 2. p. k vazbě se 4. p. Dříve se užívala vazba s 2. p. pro abstrakta, téměř výhradně, pro konkréta se občas, ale nepravidelně objevovala vazba i se 4. p. Dnes je vazba se 4. p. progresivní, základní i u abstrakt.

Zajímavou ukázkou je věta JŠB na s. 3, kde se vazby mísí: „ztratil jsem ... svobodu – otce – domova – tři vzácné to věci ...“.

Jinak ale v korespondenci převažují vazby s 2. p., zvláště proto, že se většinou jedná o abstrakta.

Příklady:

Stylistika

Příklady lidového vyjadřování, užití koncovek obecné češtiny, nespisovné výrazy: s. 5 – „člověk veselej a zmíry dobrej (JŠB s. 34); pastejři – pastýři, v obecné češtině provedeno úžení ej → ý, strov. bejk → býk.

Všecek, všecky, všickni – zájmeno pro označení celku vždy v této podobě. Dnes spisovné a častější všechen, všichni, se nikde v korespondenci neobjevuje.

U některých slov došlo ve vývoji k posunu významu.

	dnes	
Příklady:	tomu se uhnete	vyhnete (s. 3)
	ostávám	zůstávám (s. 14)
	trhnutím péra	dnes rozdíl pero (myšleno na psaní) x péro (ptačí, technický pojem)
	v těch létech	dnes rozdíl letech (roky) x létech (roční období)

Užití archaických výrazů:

Vyskytují se v celé korespondenci.

Příklady: poeta (básník) ,

skkupit (seskupit (s. 62) atd.

Užívání velkých písmen:

Velká písmena se objevují častěji než dnes, také vlivem němčiny. Hojnější je užití velkých písmen k vyjádření úcty nejen u osobních zájmen Ty, Vy (dnes obvyklé v korespondenci), ale

i u jiných zájmen a slovesných tvarů, označujících osobu adresáta, např. s. 1 – jednak Jste převahu Svou ...

Velká písmena se také na rozdíl od dnešní podoby píší u přídavných jmen místních, odvozených od zeměpisných názvů a označení národnosti, např. s. 38 „... na velikány Ruské ...“.

Nejednotné je užití velkých písmen v názvech svátků a významných dnů (vánoce i Vánoce, nový rok – převažuje spíše malé). Proto sjednocujeme tato slova podle dnešní kodifikace: Vánoce, Velikonoce. Nový rok – pokud znamená určitý den, ne celý rok.

Ve víceslovných názvech, např. časopis Nový Obzor – dnes by bylo jen 1. písmeno velké. Naproti tomu se v textech obou autorů setkáváme velmi často s užitím malého písmena na začátku věty, po otazníku, vykřičníku (jak již bylo výše zmíněno).

Příklady s. 23: „Jak se Vám líbí Alm., co v něm nelíbí? co radíte? ...“

s. 48: „Drahý! podoba na pohlednici ...“

Proto sjednocujeme písmena v těchto případech na velké.

Psaní zkratek:

Zkratky, označující následující obsah, jsou psány zásadně zvlášť (podobně jako příslovečné sprežky) a dosti často také bez teček.

Příklady:	na př.	–	např.
	atd	–	atd.
	t. j.	–	tj.
	a pod.	–	apod.

Často se objevuje francouzská zkratka etc. (znamená atd.), rovněž většinou bez tečky, tečka nebývá ani za tituly (Dr). U zkratek jsme proto sjednocujeme uvádění teček, ale nespojovat zkratky.

Slovosled:

Znamená výraznou charakteristiku textů, od dnešního se značně liší. Neexistuje postupně rozvíjející přívlastek (svůj obšírný dopis), v takových případech stojí příslušné jméno důsledně uprostřed, oba přívlastky jej obklopují, např. s. 12 – obšírný dopis svůj.

Přívlastek se obvykle vyskytuje až za svým řídicím jménem, popř. sv. 28 – „v rukou dobrých“, stejně tak předmět a příslovečné určení až za řídicím slovesem – s. 28 „jsem rád

nyní ...“. Posledním slovem bývalo ve větě to, na kterém chtěl pisatel dát důraz. Dnes je slovosled ustálenější.

Ze slovesných tvarů:

Příčestí minulé se objevuje v mnoha případech pouze v podobě kmene minulého, bez koncového –l.

		dnes	
Příklady:	neřek	neřekl	(s. 9)
	prones	pronesl	(s. 9)
	čet	četl	(s. 14)

U Boušky toto není, spíš u JŠB v rané korespondenci.